

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2015 – Numri:10

Tiranë – E mërkurë, 4 shkurt 2015

PËRMBAJTJA

	Faqe
Dekret i Presidentit nr. 8910, datë 26.1.2014	Për dhënie të shtetësisë shqiptare..... 243
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 71, datë 28.1.2015	Për miratimin e Programit Kombëtar të Reformave Ekonomike (NERP) 2015-2017..... 243
Kërkesë e ministrit të Transportit dhe Infrastrukturës nr. 633, datë 28.1.2015	Për shpronësim për interes publik të pasurive të paluajtshme pronë private, që preken nga ndërtimi i segmentit rrugor “Unaza e Madhe Tiranë” (segmenti “Kopshti Botanik-Sauk i Vjetër”, shtesat)..... 353
	Kërkesë për shpalljen të zhdukur të shtetasit Ymer Qefa..... 355
	Kërkesë për shpalljen të zhdukur të shtetasit Denis Jangulli..... 355

DEKRET**Nr. 8910, datë 26.1.2015****PËR DHËNIE TË SHTETËSISË
SHQIPTARE**

Në mbështetje të nenit 92, pika “c” dhe nenit 93 të Kushtetutës, si dhe nenit 9, pika 7 e nenit 20 të ligjit nr. 8389, datë 5.8.1998 “Për shtetësinë shqiptare”, të ndryshuar,

DEKRETOJ:**Neni 1**

U jepet shtetësia shqiptare me kërkesë të tyre personave të mëposhtëm:

1. Selim Isa Pacolli
2. Zejnepe Bislam Pacolli (Jashari)
3. Fisnik Selim Pacolli
4. Fatbardha Selim Pacolli
5. Fatlume Selim Pacolli

Neni 2

Ky dekret hyn në fuqi menjëherë.

**PRESIDENTI I REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË
Bujar Nishani**

VENDIM**Nr. 71, datë 28.1.2015****PËR MIRATIMIN E PROGRAMIT
KOMBËTAR TË REFORMAVE
EKONOMIKE (NERP) 2015-2017**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, me propozimin e ministrit të Zhvillimit Ekonomik, Tregtisë dhe Sipërmarrjes, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e Programit Kombëtar të Reformave Ekonomike (NERP) 2015-2017, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

**KRYEMINISTRI
Edi Rama**

PROGRAMI KOMBËTAR I REFORMAVE EKONOMIKE TË SHQIPËRISË
2015 - 2017
(PJESA I)

1. KUADRI I PËRGJITHSHËM I POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT

Gjatë tetë viteve të fundit, Qeveria e Shqipërisë i ka dorëzuar Komisionit Evropian Programin Ekonomik e Fiskal afatmesëm të saj, në përmbushje të kërkesave për vendet potencialisht kandidatë. Me marrjen e statusit të vendit kandidat për anëtarësim në Bashkimin Evropian vitin e kaluar, Shqipërisë i kërkohet të dorëzojë në mënyrë të përvitshme pranë Komisionit Evropian, Programin Kombëtar të Reformave Ekonomike (NERP).

NERP 2015-2017 paraqet prioritetet, politikat dhe reformat kryesore të qeverisë shqiptare dhe Bankës së Shqipërisë në aspektin ekonomik. Ky dokument bazohet dhe është në përputhje me ligjin nr. 160/2014 "Për Buxhetin e Vitit 2015" dhe Kuadrin Makroekonomik e Fiskal 2016-2018¹. Programi është gjithashtu në përputhje të plotë me Strategjinë e dytë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2014 – 2020, e cila tashmë po finalizohet. Ky dokument është hartuar nga një grup ndër-institucional pune me përfaqësues dhe ekspertë nga institucionet përkatëse të Qeverisë shqiptare dhe nga Banka e Shqipërisë. Programi u miratua nga Këshilli i Ministrave më 28 janar 2015.

NERP 2015 - 2017 përmbledh zhvillimet kryesore ekonomike dhe thekson perspektivat afatmesme, krahas politikave ekonomike dhe reformave strukturore kryesore të planifikuara nga qeveria shqiptare dhe Banka e Shqipërisë në të ardhmen afatmesme.

Politikat tona ekonomike synojnë të gjenerojnë rritje ekonomike të qëndrueshme afatmesme që rezultojnë në përfitime të prekshme, përfshirë rritjen e punësimit dhe përmirësimin e vazhdueshëm të standardit të jetesës së shqiptarëve. Arritja e këtyre objektivave kërkon përpjekje të vazhdueshme për forcimin e stabilitetit makroekonomik, veçanërisht uljen e risqeve të ardhura nga borxhi publik, duke i vendosur financat publike në një rrugë të qëndrueshme dhe duke eliminuar kufizimet strukturore të rritjes afatmesme.

Politika fiskale për periudhën afatmesme do të jetë qartësisht e orientuar drejt konsolidimit fiskal. Ne do të synojmë reduktimin e nivelit të borxhit publik ndaj PBB-së nën 60% në afatin e mesëm. Gjithashtu do të adresohen shkaqet rrënjësore të deficiteve të larta nëpërmjet masave në politikën e të ardhurave dhe shpenzimeve, dhe reformave gjithëpërfshirëse mbi të ardhurat dhe Menaxhimin e Financave Publike.

Politika monetare do të vazhdojë të mbështesë aktivitetin ekonomik me një lehtësim monetar të moderuar, me kusht që inflacioni dhe presionet mbi kursin e këmbimit të mbeten nën kontroll.

Ne mbetemi plotësisht të angazhuar për vazhdimin e zbatimit të programit ambicioz të reformave strukturore, i cili është vendimtar për eliminimin e kufizimeve strukturore, nxitjen e investimeve dhe konkretizimin e plotë të potencialit të rritjes së ekonomisë shqiptare. Reformat e lidhura drejtpërdrejtë me progresin drejt anëtarësimit në BE, mbeten një pjesë kyçe e programit tonë të reformave strukturore.

2. KUADRI MAKROEKONOMIK

Ekonomia globale vazhdoi të rimëkëmbej gjatë nëntë muajve të parë të 2014, edhe pse me ritme të lehta. Inflacioni global qëndroi i ulët, drejtuar nga kërkesa agregate e dobët dhe çmimet e qëndrueshme të energjisë dhe mallrave kryesore. Primet e tregut financiar ranë për shkak të politikave monetare lehtësuese dhe treguesve të përmirësuar të besimit. Dinamika e treguesve paraprakë dhe indirektë sugjeron se aktiviteti global pritet të forcohet në tremujorët e ardhshëm, mbështetur nga rritja ekonomike e vendeve të zhvilluara, të cilat po përfitojnë nga politika monetare lehtësuese dhe kushtet e favorshme të tregut financiar. Megjithatë, bilanci i riskut nga pikëpamja botërore mbetet shqetësues për shkak të rritjes së tensioneve gjeopolitike.

Vlerësimi i fundit i Eurostat (shtator 2014) tregoi se, në tremujorin e dytë të 2014 ekonomia e Eurozonës e ngadalësoi ritmin e rritjes (0,7% nga 1%). Investimet dhe eksportet neto kontribuan

¹Miratuar nga Këshilli i Ministrave më 21.01.2015

negativisht në formimin e PBB-së, ndërsa shpenzimet e konsumit u rritën. Norma e rritjes së PBB-së dëshmoi ngadalësimin që përjetuan disa vende të zhvilluara (Gjermani, Francë dhe Itali) dhe përshpejtimin e rritjes në ekonomitë e vogla. Në përputhje me parashikimin e KE (nëntor 2014), pritet që normat e rritjes ekonomike në Eurozonë dhe në BE të jenë të ulëta në gjysmën e dytë të 2014 dhe të përshpejtohen gradualisht në tre vitet e ardhshme 2015-2017, duke arritur një rritje 2,3% në 2017 nga 1.3 % e parashikuar për këtë vit.

Ndjekja e një politike monetare lehtësuese nga Banka Qendrore Evropiane (BQE) pritet të ndikojë pozitivisht kreditimin në ekonomi. Risqet e mundshme për ekonominë evropiane kanë të bëjnë kryesisht me tensionet gjeopolitike dhe performancën e ekonomive në zhvillim. Inflacioni ka shënuar norma të ulëta për disa muaj, duke reflektuar ecurinë e çmimeve të energjisë, kapacitetet e ulëta prodhuese dhe normate larta të papunësisë. Sipas parashikimeve, inflacioni pitet të qëndrojë i ulët deri në fund të 2014 (parashikim i KE, nëntor 2014), dhe të rritet gradualisht në 2015 dhe 2016.

Aktiviteti ekonomik në Shqipëri do të ndikohet nga zhvillimet në mjedisin ekonomik ndërkombëtar. Partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë përfshijnë vende të Eurozonës si Italia dhe Greqia, të cilat ndikojnë mbi ekonominë e vendit nëpërmjet kanaleve tregtare (eksporteve, remitancave dhe investimeve të huaja direkte). Ekonomia italiane ra përsëri në recesion në tremujorin e dytë të 2014, pas dy tremujorësh rresht me rritje negative. Tkurrja që rezultoi në rënies së ndjeshme të investimeve, pavarësisht rritjes së lehtë të shpenzimeve, konsumit dhe eksporteve neto. Në tremujorin e dytë të 2014, sektorët kryesorë të ekonomisë si prodhimi industrial, bujqësia dhe shërbimet u tkurrën. Ekonomia italiane pritet të rimëkëmbet gradualisht gjatë pjesës së dytë të vitit. Pritet që në 2015 ekonomia të kalojë në norma pozitive rritje (rreth 0.5%) dhe të përshpejtohet më tej në 2016 dhe 2017.

Ekonomia greke u tkurr në tremujorin e dytë të 2014, megjithëse me ritme më të moderuara. Rritja e eksporteve ishte i vetmi faktor që ndikoi pozitivisht në aktivitetin ekonomik, ndërsa importet më të larta dhe investimet e ulëta private vazhduan të ndikojnë negativisht. Këtë vit pritet të arrihet një normë rritje disi më e lartë, pas një recesionit të gjatë në gjashtë vitet të fundit. Pritet që Greqia të rifitojë ritmin e shpejtë të rritjes gjatë 2015-2017.

Duke supozuar se pritjet relativisht pozitive për BE-në, dhe veçanërisht për ekonominë italiane dhe greke, do të realizohen në të ardhmen afatmesme, pritet që ekonomia shqiptare të ndikohet pozitivisht.

2.1. Zhvillimet e fundit ekonomike

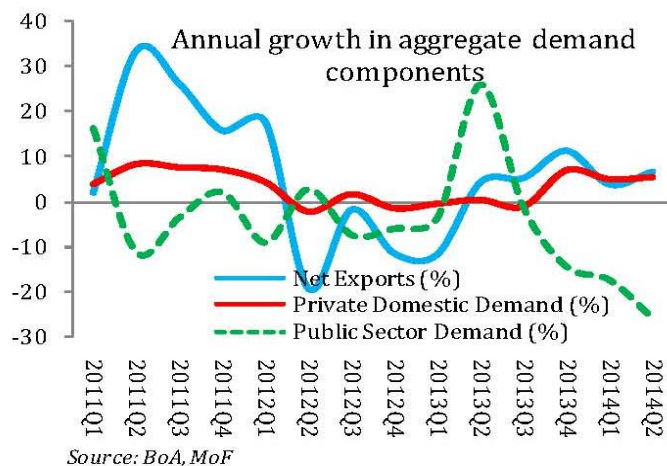
Ekonomia shqiptare ka shfaqur shenja përmirësimi gjatë nëntë muajve të parë të vitit 2014. Vlera e shtuar në ekonomi u rrit me 1.4% në terma vjetorë gjatë nëntë muajve të parë të vitit 2014. Tkurrja ekonomike e tremujorit të dytë vlerësohet të jetë e përkohshme, e lidhur më së shumti me goditje të ofertës në sektorë të veçantë të ekonomisë si ndërtimi, industria dhe transporti. Nga ana tjetër, rritja e vlerës së shtuar në sektorin e shërbimeve u përkthye në një kontribut pozitiv të tij në ecurinë vjetore të aktivitetit ekonomik. Performanca pozitive e sektorit të shërbimeve u drejtua nga degët e shërbimeve të tjera dhe të tregtisë.

Nga pikëpamja e kërkesës agregate, struktura e rritjes ekonomike gjatë nëntë muajve të parë të vitit është ushqyer kryesisht nga kërkesa e brendshme. Ndërkohë që kërkesa, megjithë një sezon turistik të kënaqshëm, vlerësohet të ketë patur një kontribut lehtësisht negativ kryesisht si rrjedhojë e rritjes së importeve për mallra kapitalë dhe një ngadalësim i eksporteve të mallrave krahasuar me një vit më parë. Ecuria e ngadalësuar në këto të fundit lidhet kryesisht me eksportet në rënie të kategorisë “minerale, lëndë djegëse dhe energji”. Kërkesa më e ulët e sektorit publik krahasuar me një vit më parë ka reflektuar, si ndikimin konsolidues të politikës fiskale gjatë 2014, ashtu dhe efektin bazë të stimulit të lartë fiskal të injektuar në ekonomi, veçanërisht në tremujorin e dytë të vitit 2013. Nga ana tjetër, kërkesa e sektorit privat mbeti pozitive. Rritja e besimit në ekonomi dhe kushtet e favorshme financiare kanë mbështetur rritjen e konsumit dhe të investimeve private gjatë vitit 2014. Investimet private u ndikuan pozitivisht nga rritja e

besimit të bizneseve, rritja e kapaciteteve shfrytëzuese, rritja e numrit të porosive të reja dhe lehtësimi i kushteve të kreditimit. Flukset hyrëse të IHD-ve, (duke e pastruar nga privatizimet me kapital të huaj) mbështetën rritjen e këtij komponenti, veçanërisht në tremujorin e parë të vitit. Rekuperimi i investimeve, do të varet nga rritja e qëndrueshme e kërkesës për mallra dhe shërbime, si dhe nga vazhdimi i përmirësimit të kushteve financiare.

Ashtu sic pritej, ngadalësimi ekonomik i tremujorit të dytë ishte i përkohshëm dhe rritja ekonomike vlerësohet të këtë qëndruar në territor pozitiv edhe gjatë tremujorit në fundit të 2014. Për vitin 2014, rritja ekonomike projektohet të jetë më e lartë se ajo e vitit të kaluar, në rreth 2.1%. Ajo pritet të mbështetet kryesisht nga kërkesa e brendshme. Lehtësimi i kushteve monetare, korrektimi i balanceve të sektorit privat dhe publik si dhe përmirësimi i besimit të agentëve ekonomikë, pritet të nxisin kërkesën e brendshme. Gjithashtu, ne presim që për pjesën e mbetur të vitit, zhvillimet buxhetore të përkthehen në

stimul fiskal pozitiv për ekonominë. Megjithatë, rreziqet e këtij skenari janë të lidhura më së shumti me zhvillimet ekonomike botërore, me rritjen e qëndrueshme të burimeve të financimit dhe me perspektivën solide të biznesit në afatin e mesëm.

Ekonomia shqiptare vijon të qëndrojë nën potencialin e saj. Ky fakt është pasqyruar në vlerat e ulëta të inflacionit nën objektivin e Bankës së Shqipërisë. Gjatë periudhës janar-dhjetor 2014, inflacioni mesatar rezultoi në 1.6%, më i ulët se ai i vitit 2013. Bazuar në projeksionet afatmesme për inflacionin dhe për rritjen ekonomike, politika monetare do të vijojë të jetë lehtësuese duke synuar nxitjen e kërkesës së brendshme dhe kthimin e inflacionit dhe të pritjeve të tij në objektivin e parashikar. Norma bazë e interesit ka qëndruar në nivelin e 2.25% që prej muajit maj 2014. Në të njëjtën kohë, Banka e Shqipërisë ka vazhduar të orientojë publikun dhe pritjet në tregjet financiare sipas kahut të pritshëm të politikës monetare.

Treguesit monetarë kanë shfaqur dinamikë të dobët gjatë vitit 2014, duke reflektuar kërkesën e ulët të ekonomisë për financim. Rritja vjetore e agregatit M3 ka qenë e ulët, veçanërisht në tremujorin e dytë të vitit, dhe në muajin shtator qëndroi në 1.0%. Financimi i sektorit publik nga ana e bankave ka qenë i ulët, ndërkohë që kontributi i kredisë në ekonominë u kthye pozitiv vetëm në tremujorin e tretë të vitit.

Kredia për sektorin privat ka shënuar rritje pozitive vjetore në tremujorin e tretë të vitit, pas tkurrjes së vërejtur në 12 muajt e mëparshëm. Megjithatë, ky gjallërim mbetet ende i brishtë. Bankat, bizneset dhe individët vazhdojnë të kenë qasje konservatore ndaj riskut. Rritja e kredisë është e segmentuar, si në terma të bankave aktive në kreditim, ashtu edhe në drejtim të sektorëve të ekonomisë që janë financiar. Rritja e financimit është nxitur nga një ecuri më e mirë e kredisë për bizneset private. Në anën tjetër, kredia për individë ka shfaqur një ecuri të dobët, duke regjistruar ndryshim vjetor rreth nivelit zero prej rreth një viti. Gjatë vitit 2014, është rritur kredia në monedhë vendase, ndërkohë që kredia në valutë ka vijuar të tkurret.

Në 10 muajt e parë të vitit 2014, monedha vendase u mbiçmua me 1.7% në terma nominalë². Në

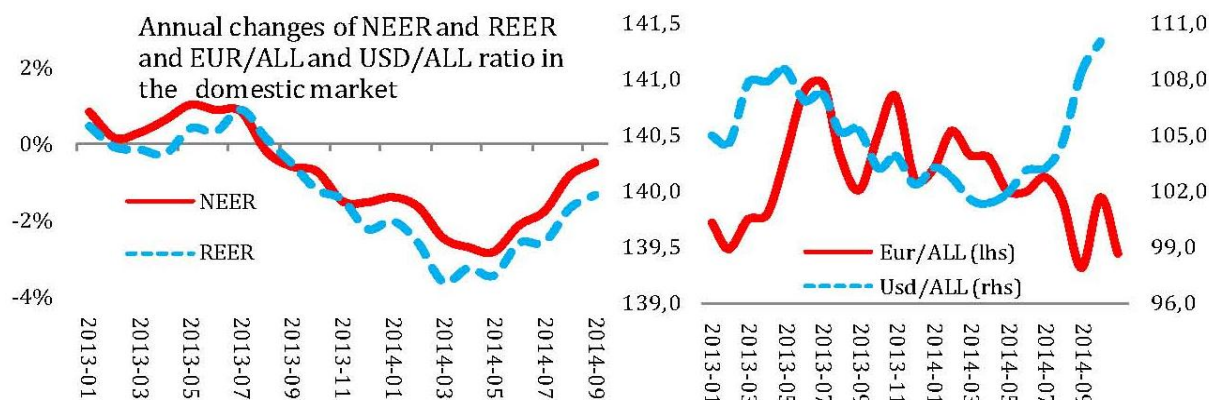
² Indeksi i kursit nominal efektiv të këmbimit (NEER) llogaritet përkundërt pesë partnerëve tanë tregtarë: Italisë, Greqisë, Gjermanisë, Turqisë dhe Kinës. Këtu merret parasysh një seri mujore me përpjesat që zë çdo partner i yni tregtar, bazuar në modelin e flukseve tregtare dypalëshe dhe në normat mesatare mujore të kursit nominal të këmbimit Lekë/Euro (për Italinë, Greqinë, Gjermaninë), të Lirës Turke (Lekë/TRL llogaritur nga norma e kryqëzuar e kursit të këmbimit TRL/USD) dhe nga Renminbi Kinez (Lekë/CNY llogaritur nga norma e kryqëzuar e kursit të këmbimit CNY/USD).

terma realë³, monedha vendase u mbiçmua mesatarisht me 2.6% në terma vjetorë. Për të njëjtën periudhë, diferenca e inflacionit në vend me atë të vendeve partnere u zgjerua, duke pasqyruar nivelet e ulëta të inflacionit në vendet e Eurozonës.

Deficiti i llogarisë korente u zgjerua me ritme të shpejta gjatë gjysmës së parë të vitit 2014. Për këtë periudhë, deficiti i regjistruar i llogarisë korente arriti në rreth 12.3% të PBB-së, duke u rritur me rreth 21.3% në terma vjetorë. Zgjerimi i deficitit tregtar ishte faktori kryesor ndikues në zhvillimet e llogarisë korente. Një rritje e përgjithëshme e importeve, ndryshimi i kahut të

Source: BoA

bilancit tregtar energjistik nga eksportues neto një vit më parë, në importues neto këtë vit dhe luhatshmëria e çmimit të naftës ishin përcaktuesit kryesorë të kësaj ecurie. Termat e tregtisë u përkeqësuan mesatarisht me 3.3% gjatë gjysmës së parë të vitit. Bilanci i llogarisë së të ardhurave primare regjistroi një deficit më të lartë këtë vit si pasojë e uljes së të ardhurave nga IHD-të. Ndërkohë, tregtia në shërbime rezultoi me një performancë më pozitive krahasuar me një vit më parë. Pas një rënie vjetore prej rreth 19.8% gjatë vitit të shkuar, flukset hyrëse të të ardhurave dytësore janë rritur fare lehtë këtë vit. Remitancat vlerësohen të stabilizuara në nivelin e 5% të PBB-së gjatë gjysmës së parë të vitit. Pas një periudhe prej 5 tremujorësh me rënie të vazhdueshme, ato u rritën lehtë në tremujorin e dytë të 2014.

Vlerësimet më të fundit për vitin 2014 projektojnë një deficit më të lartë të llogarisë korente se parashikimi i vitit të kaluar. Kjo vjen si rezultat i niveleve më të ulëta se pritshmëritë të eksportit të mallrave dhe të flukseve neto hyrëse të të ardhurave dytësore si dhe i niveleve më të larta të importit të shërbimeve dhe të flukseve dalëse të të ardhurave parësore.

Hyrjet neto në llogarinë kapitale dhe financiare rezultuan në rreth 488.6 milionë Euro gjatë gjysmës së parë të vitit krahasuar me 403.6 milionë Euro që ishin gjatë gjysmës së parë të vitit 2013. Në raport me PBB-në nominale, ato vlerësohen në rreth 9.7%, nga 8.2% që ishin një vit më parë. Fluksi neto në llogarinë kapitale shënoi suficit më të lartë këtë vit. Llogaria financiare regjistroi një rritje neto të detyrimeve të vendit tonë me rreth 15.8% në terma vjetorë. Investimet e huaja direkte neto u zvogëluar disi, si pasojë e privatizimit të aseteve publike gjatë gjysmës së parë të vitit të kaluar dhe e investimeve tona jashtë më të larta këtë vit.

Portofoli i investimeve neto dhe derivativët financiarë neto (përveç rezervave) ishin më të ulëta këtë vit. Investimet e tjera neto u zvogëluar me 37% në nivel vjetor gjatë gjysmës së parë të vitit si rezultat i rritjes së theksuar të depozitave megjithë rritjen e detyrimeve të borxhit.

³ Kursi real efektiv i këmbimit (REER) matet si një mesatare gjeometrike e peshuar e çmimeve të brendshme të konsumit, krahasuar me çmimet e pesë partnerëve tanë kryesorë tregtarë dhe indeksin e kursit nominal efektiv të këmbimit (NEER). Një rënie në index nënkupton një mbiçmim real të Leku-t, ndërsa një rritje në të nënkupton një nënçmim për monedhën Shqiptare Lekë.

2.2. Skenari makroekonomik afatmesëm

Sektori real

Në periudhën afatmesme pritet një përmirësim i situatës ekonomike. Rritja ekonomike pritet të përshpejtohet në mënyrë të qëndrueshme duke arritur në 4,5% në 2017 nga 1.4% që ishte në vitin 2013. Megjithatë, ekonomia pritet të vazhdojë të operojë më poshtë nivelit të saj potencial të rritjes në 2015 dhe hendeku pritet që të mbyllet në gjysmën e parë të vitit 2016. Rritja ekonomike parashikohet të jetë respektivisht 3% dhe 4% për 2015 dhe 2016.

Konsumi privat dhe investimet pritet të jenë gjeneratorët kryesorë të rritjes. Eksporti i mallrave dhe shërbimeve, veçanërisht shërbimet turistike, priten të performojnë mirë në afatin e mesëm, me një rritje mesatare vjetore prej 6%. Megjithatë, kërkesa e jashtme neto pritet që të vazhdojë të ketë një kontribut negativ në rritjen ekonomike për shkak të importeve të larta të pritëshme të mallrave kapitale të që do të përdoren në dy projektet kryesore të energjisë, përkatësisht tek TAP dhe hidrocentrali i Devollit. Për këtë arsye, kontributi pozitiv i investimeve private në rritjen ekonomike pritet të jetë më i lartë.

Pavarësisht se politika fiskale do të vazhdojë të jetë qartësisht e orientuar drejt konsolidimit, në terma afatmesëm dhe afatgjatë, politika buxhetore e qeverisë për të ruajtur një nivel të investimeve publike të paktën sa 5% e PBB-së, do të nxisë më tepër formimin bruto të kapitalit fiks në ekonomi, i cili është vendimtar për mbështetjen e niveleve të larta të rritjes. Nga ana tjetër, politikës fiskale e planifikuar për periudhën afatmesme, do të reflektohet kryesisht në nivelin e pandryshuar të konsumit publik. Ndërsa rritja e konsumit privat, pritet që të përmirësohet përderisa besimi i konsumatorëve parashikohet të rritet, dhe masat e taksave të zbatuara në 2015 do të jetë të fundit e këtij lloji. Në të njëjtën kohë, qëndrimi akomodues i politikës monetare që parashikohet për periudhën afatmesme, për sa kohë që presionet inflacioniste pritet të mbeten në nivele të ulëta, do të mbështesë gjithashtu edhe konsumin privat edhe investimet.

Në të njëjtën kohë, rritja e konsumit privat gjatë periudhës së parashikimit, pritet të mbështetet nga zhvillimet pozitive në tregun e punës, të cilat do të reflektohen në një rritje të qëndrueshme të punësimit dhe të pagave. Kjo duhet të stimulojë rritjen e të ardhurave reale të disponueshme të familjeve. Rritja e huave konsumatore, është parashikuar që të nxitet nga përmirësimet e kushteve financiare të familjeve dhe nga standartet e lehtësuara të kreditimit. Nga ana tjetër, qasja e kujdesshme e konsumatorëve do të vazhdojë të ushtojë një farë fërkimi frenues në rritjen e konsumit.

Rimëkëmbja graduale e kërkesës për investime pritet që të mbështetet nga rritja e shfrytëzimit të kapaciteteve dhe nga përmirësimet e klimës ekonomike për periudhën në parashikim, si për Shqipërinë ashtu edhe për mjedisin e jashtëm. Përmirësimi i investimeve në vitet e ardhshme pritet të mbështetet nga katër zhvillime specifike. Së pari, një rritje e IHD-ve, specifikisht në sektorin energjitik, do të nxisë normën e investimit. Së dyti, pritet që investimet private të përfitojnë nga përmirësimet e pritshme të kushteve financiare. Së treti, një mjedis me norma të ulëta interesi, i ndihmuar dhe nga kushte më të lehta të financimit pas përfundimit të rishikimit cilësor të aseteve (AQR), pritet që të përkrahë projektet e investimit. Dhe së katërti, shlyerja e detyrimeve të prapambetura të qeverisë ndaj sektorit privat do të rrisë likuiditetin e këtij të fundit.

Kërkesa e përgjithshme e sektorit publik do të vazhdojë të kufizohet nga konsolidimi fiskal. Si e tillë, ajo nuk pritet të jetë një nxitës kryesor i rritjes në periudhën afatmesme. Megjithatë, konsolidimi fiskal do të reduktojë primet e riskut në afatin e mesëm dhe do të nxisë rritjen e investimeve private.

Ndërsa ekonomia shqiptare vazhdon rrugën drejt rigjallërimit, hendeku negativ i prodhimit pritet të mbyllet gradualisht gjatë gjysmës së parë të vitit 2016. Presionet e brendshme disinflacioniste do të dobësohen në 2015 dhe 2016, dhe inflacioni pritet të konvergjojë gradualisht drejt objektivit të tij. Megjithatë, për shkak të shkallës modeste të rikuperimit dhe të

reagimit të vonuar të çmimeve deri në mbylljen e hendekut të prodhimit, inflacioni i çmimeve të konsumit do të mbetet relativisht i ulët, duke qendruar nën objektivin e Bankës së Shqipërisë deri në fund të 2016. Faktorët të cilët favorizojnë presione të dobëta inflacioniste do të përfshijnë gjithashtu: qëndrueshmëri të çmimeve të mallrave dhe çmimeve të konsumit në tregjet ndërkombëtare; pritje të ulta mbi inflacionin; dhe ngurrim të bizneseve për të tejkaluar kostot e larta dhe për të rivendosur kufijtë ku veprohet me fitim. Me rritjen e fortë të kërkesës së brendshme dhe me stimulim monetar që është transmetuar plotësisht në ekonominë reale, inflacioni do të arrijë objektivin e BSH-së brenda periudhës afatmesme.

Tab: Rritja reale (në %) sipas komponentëve të ofertës

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
			Para.	Para.	Para.	Para.
1 Bujqësia, gjuetia dhe pyjet	5.4	0.6	3.8	3.4	3.7	4.2
2 Industri	0.9	7.9	9.6	6.3	7.8	8.4
-Industria Nxjerrëse	11.7	12.0	21.1	11.3	12.8	12.7
-Industria Përpunuese	-3.8	5.3	1.8	2.3	3.4	4.1
3 Ndërtim	-14.3	1.1	-4.2	1.2	4.7	5.4
4 Shërbime gjithsej	3.6	0.1	0.5	2.1	2.7	3.0
-Tregëti, Hotele dhe Restorante	4.0	0.6	1.7	2.3	2.9	3.5
-Transport	-8.1	-8.1	-13.5	2.5	4.1	4.0
-Posta dhe komunikacion	4.4	-8.0	2.7	2.3	2.4	2.4
-Shërbime të tjera	4.9	1.7	1.3	1.9	2.5	2.7
5 Shërb. ndërmj. financiare të matura indirekt	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6 VLERA E SHITUAR BRUTO ME ÇMIMET BAZË (1	1.0	1.5	2.0	3.0	4.0	4.5
7 Taksa mbi produktet	0.8	1.7	2.7	3.1	4.1	4.6
8 Subvencionet mbi produktet (-)	-85.1	88.1	0.1	0.3	0.4	0.5
PBB ME ÇMIMET E TREGUT (6+7-8)	1.6	1.4	2.1	3.0	4.0	4.5

Burimi: Ministria e Financave, INSTAT

Rritja, në periudhën afatmesme pritet të gjenerojë më shumë vende pune, pasi shumica e sektorëve që historikisht kanë nxitur punësimin, pritet të performojnë më mirë se të tjerët. Më konkretisht, bujqësia, industria e tekstileve dhe këpucëve, si dhe shërbimet që kanë lidhje me turizmin, pritet të jenë ata që do të rriten më shumë, duke reflektuar deri diku në prioritetet e qeverisë në këto sektorë përse i përket periudhës afatmesme. Për këtë arsye, punësimi i përgjithshëm pritet të rritet me një mesatare prej 4.4% në vit gjatë 2015-2017. Në të njëjtën kohë pritet që ndërtimi t'i kthehet normave pozitive të rritjes gjatë 2015 - 2017, duke reflektuar një formim më të lartë të kapitalit fiks bruto, megjithatë ende pritet të qëndrojnë poshtë niveleve të rritjes para-krizës. Industria nxjerrëse pritet të rekuperohet nga një goditje e anës së ofertës në vitin 2014, për shkak të pezullimit të një numri të konsiderueshëm të licencave të minierave, dhe pritet të kthehet në normat e saj historike të rritjes së viteve të fundit.

Megjithëse skenari bazë makroekonomik ka gjasa të larta të materializohet në tërësinë e tij, sërish rreziqet që rrethojnë ambjentin ekonomik vijnë të mbeten. Në afat të shkurtër, rimëkëmbja ka gjasa të vazhdojë të pengohet nga: nivel i lartë i papunësisë; shfrytëzim jo optimal i kapaciteteve dhe nga një rritje e dobët e kredisë për sektorin privat. Në periudhën afatmesme dhe afatgjatë, reformat strukturore në vazhdim do të përmirësojnë mjedisin e biznesit për firmat dhe pritet të rrisin potencialin ekonomik të vendit.

Politika monetare, kursi ikëmbimit dhe inflacioni

Objekti kryesor i politikës monetare të Bankës së Shqipërisë është arritja dhe ruajtja e stabilitetit të çmimeve. Politika monetare hartohet dhe zbatohet nën kuadrin e regjimit të inflacionit të shënjestruar e shoqëruar me regjim të lirë të kursit të këmbimit. Objekti për inflacionin përkufizohet si rritja vjetore e Indeksit të Çmimeve të Konsumit prej 3.0% (me kufij

tolerance prej ± 1 pikë përqindje). Operacionet monetare synojnë të mbajnë normat afatshkurtra të interesit në tregun ndërbankar pranë normës bazë të interesit nëpërmjet kryerjes së ankandeve javore të marrëveshjeve të riblerjes (ose të anasjellta të riblerjes). Kuadri i politikës monetare, i instrumenteve dhe i regjimit të kursit të këmbimit do të ruajë të njëjtat karakteristika dhe në periudhën e ardhshme.

Politika monetare ka pasur një natyrë stimuluese gjatë tre viteve të fundit në përgjigje të presioneve të dobëta inflacioniste dhe të rritjes së ekonomisë nën potencial. Inflacioni është luhatur në nivele të ulëta, poshtë objektivit të Bankës së Shqipërisë. Inflacioni mestar vjetor shënoi vlerën 1.7% në tremujorin e tretë të vitit 2014. Ecuria e tij tregon zhvillime të dobëta nga ana e kërkesës dhe e ofertës. Prania e kapaciteteve të pashfrytëzuara dhe e hendekut negativ të prodhimit kanë krijuar presione të ulëta inflacioniste. Gjithashtu, presionet e dobëta nga inflacioni i importuar dhe pritjet e ulëta për inflacionin janë faktorët që kanë ndikuar ecurinë e tij.

Duke patur parasysh kushtet ekonomike dhe parashikimin për inflacionin, Banka e Shqipërisë vazhdoi trendin e uljes së normës bazë të interesit në mes të vitit 2011. Norma bazë e interesit është ulur tre herë që nga fillimi i vitit 2014 me 0.75 pikë përqindje në total, duke arritur në nivelin e 2.25. Njëkohësisht me uljen e normës së interesit, Banka e Shqipërisë ka mbështetur sistemin bankar me likuiditet nëpërmjet operacioneve të tregut të hapur. Injektimi me likuiditet është bërë nëpërmjet ankandeve me shumë fiksë me maturim 7-ditor, 1-mujor dhe 3-mujor. Normat e ofruara të interesit janë luhatur rreth normës bazë dhe nuk kanë dhënë sinjale për prime të rritura të riskut. Politika monetare ka qenë e suksesshme në mbajtjen në nivele të ulëta dhe të qëndrueshme të interesave në tregun e parasë, dhe rënien e yield-eve të letrave me vlerë të qeverisë. Normat e interesit në lekë për kredinë për sektorin privat gjithashtu kanë paraqitur prirje rënëse, ndonëse të ngadaltë. Megjithatë, kushtet e lehtësuara monetare nuk janë përkthyer ende në një rritje të qëndrueshme të aktivitetit kreditues si pasojë e pasigurive të vazhdueshme në ekonomi, e hezitimit për ndërmarrjen e rrezikut për investime dhe e procesit të pastrimit të bilanceve të sektorit privat. Nga ana tjetër, niveli i lartë i kredive me probleme vijon të ndikojë në ruajtjen relativisht të shtrënguar të standardeve të kredidhënies nga sektori bankar.

Ekonomia shqiptare parashikohet të qëndrojë në trend rritës dhe hendeku negativ i prodhimit projektohet të mbyllet gradualisht gjysmës së parë të vitit 2016. Në këto kushte, inflacioni pritet të rritet gradualisht. Ai parashikohet të regjistrojë përkatësisht normat 2.5% dhe 2.8% për vitet 2015 e 2016. Me rritjen e qëndrueshme të kërkesës së brendshme dhe përcjelljen e plotë të stimulit monetar në ekonominë reale, inflacioni parashikohet të kthehet në objektivin e Bankës së Shqipërisë në periudhën afatmesme.

Politika monetare pritet të ruajë kahun stimulues në periudhën afatmesme. Në gjykimin tonë, kombinimi i politikës fiskale me atë monetare krijojnë një ambient të përshtatshëm për rekuperimin gradual të rritjes ekonomike. Banka e Shqipërisë gjykon se kushtet monetare mbështetëse do të jenë të nevojshme deri sa pritjet e inflacionit të ankorohen rreth normës së shënjestruar. Gjithashtu, ajo do të vazhdojë të përmirësojë transparencën dhe strategjinë e komunikimit me synim përmirësimin e efikasitetit të mekanizmit të transmissioinit.

Qëndrueshmëria afatmesme e sektorit të jashtëm

Deficitet e larta tregtare dhe rënia e remitançave kanë kontribuar në përkeqësimin e deficitit të llogarisë korente ndaj PBB-së, i cili arriti nivelin e 15.7% në vitin 2008 dhe 15.4% në vitin 2009. Një zvogëlim gradual i këtij deficiti u regjistrua përgjatë 4 viteve në vazhdim ku raporti i deficitit të llogarisë korente ndaj PBB-së arriti në 10.2% në vitin 2012 dhe 10.5% në vitin 2013. Megjithatë, nuk vlerësohet të jetë materializuar një korrektim i qenësishëm. Tremujori i fundit i vitit 2013 dhe gjysma e parë e vitit 2014 u karakterizuan nga një rritje e deficitit të llogarisë korente. Për gjysmën e parë të vitit 2014, ky i fundit ishte mesatarisht 12.3% e PBB-së nominale. Një pjesë e qenësishme e deficitit të llogarisë korente i atribuohet komponentit të tij ciklik ku importet më të larta reflektojnë rritjen e aktivitetit investues në vend, ndërsa flukset më të larta dalëse të të ardhurave parësore reflektojnë përfitueshmërinë më të lartë të IHD-ve. Rënia e transfertave korente është e lidhur me ngadalësimin ciklik të ekonomisë italiane dhe greke dhe gjithashtu me

ndryshimin strukturor të bazës së mëparëshme të dërguesve të remitancape drejt vendit tonë.

Për periudhën në vazhdim, projeksionet tona tregojnë për një rritje vjetore të deficitit të llogarisë korente me rreth 15.8% në vitin 2014. Kjo pritet të ndodhë si rezultat i deficitit më të lartë tregtar dhe i bilancit negativ të të ardhurave primare. Për vitin 2014, ne presim një nivel të pandryshuar të transfertave korente krahasuar me një vit më parë dhe një bilanc pozitiv në llogarinë e shërbimeve kundrejt deficitit të regjistruar një vit më parë. Për vitin 2014, deficitin e llogarisë korente pritet të vlerësohet në nivelin e 11.9% të PBB-së nominale. Parashikimet për vitet 2015, 2016 dhe 2017 sugjerojnë një deficit të llogarisë korente në nivelet 11.8%, 12.4% dhe 12.5%.

Deficiti tregtar pritet të rritet me 15.6% në vitin 2014 dhe më pas zgjerohet me rreth 7.7% në vitin 2015. Eksportet e mallrave do të bazohen kryesisht në industrinë e tekstile (tekstile dhe këpucë) dhe në burimet natyrore (naftë bruto), ndërsa importet janë projektuar të rriten me rreth 6.8% në vitin 2014 si pasojë e përmirësimit të lehtë të kërkesës së brendshme.

Politikat e reja të fokusuara në drejtim të industrisë së turizmit në vend, si dhe një mjedisi politik dhe ekonomik më të qëndrueshëm në vitin 2014, pritet të ndihmojnë bilancin e shërbimeve. Ne presim një suficit të lehtë këtë vit, nga deficitin e regjistruar një vit më parë, dhe një suficit më të lartë në vitin 2015.

Bilanci i llogarisë së të ardhurave parashikohet të mbyllet me deficit për vitin 2014 si rezultat i flukseve dalëse të të ardhurave nga IHD-të. Njëkohësisht, të ardhurat neto nga puna pritet të zvogëlohen në terma vjetorë si rezultat i flukseve më të ulëta hyrëse. Në vitin 2015, ne presim një rritje të lehtë të fitimit nga IHD-të dhe një rritje më të vogël të flukseve hyrëse të të ardhurave parësore.

Transfertat korente pritet të rriten lehtësisht me rreth 0.3% në vitin 2014. Vështirësitë ekonomike në Itali dhe Greqi kanë ndikuar drejtpërsëdrejti transfertat financiare të emigrantëve shqiptarë që jetojnë në këto vende. Në të njëjtën kohë, një numër i madh emigrantësh nga Greqia⁴ janë rikthyer në atdhe, duke zvogëluar kështu bazën e individëve që mund të kryejnë dërgesa drejt Shqipërisë. Mbetet akoma për t'u vlerësuar nëse kjo dukuri përbën një humbje të përhershme në bazën e remitancape apo nëse përmirësimi i kushteve ekonomike në Greqi do të shoqërohet me një emigrim rishtazi të tyre. Për periudhën në vazhdim, një përmirësim i pritit i ekonomisë greke në gjysmën e dytë të vitit dhe në vitin 2015 pritet të ndikojnë në përmirësimin e komponentit ciklik të remitancape. Kështu, transfertat korente në total priten të rriten lehtë në vitet 2015 dhe 2016.

Në gjysmën e parë të vitit 2014, investimet e huaja direkte neto regjistruan rënie. Megjithatë, kjo ecuri erdhi kryesisht për shkak të privatizimit të dy hidrocentraleve të mëdha në vend nga kompani me kapital të huaj. Duke përjashtuar efektin bazë, gjatë gjysmës së parë të 2014 të ardhurat nga investimet direkte pa të ardhurat e privatizimeve janë rritur me 22.3% në terma vjetorë.

Stoku i IHD-ve është rritur nga viti në vit në mënyrë progresive, ndonëse me një ritëm më të ngadaltë gjatë vitit 2013. Në fund të 2013, ky stok rezultoi në rreth 4,187.5 milionë Euro, rreth 7.6% më i lartë krahasuar me vitin 2012. Klasifikuar sipas aktivitetit ekonomik, sektorët "posta dhe telekomunikacioni", "ndërmjetësimi financiar" dhe "industria nxjerrëse" kanë përfaqësuar respektivisht rreth 27.3%, 19.5% dhe 17.7% të totalit të stokut në fund të vitit 2013. Të dhënat e stokut të IHD-ve sipas vendit të origjinës, tregojnë se tre investitorët më të mëdhenj janë Greqia, Kanada dhe Italia. Këto tre vende së bashku, përfaqësuan rreth 57.0% të totalit të stokut të IHD-ve në fund të vitit 2013.

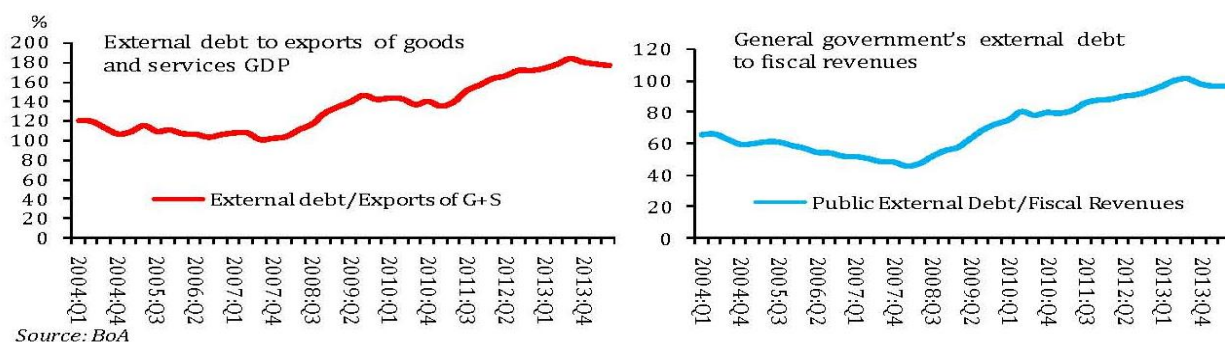
⁴ Një studim të fundit nga INSTAT dhe ILO e tregon numrin e emigrantëve të kthyer nga Greqia të barabartë me 133544 persona. Për më tepër informacion: http://www.instat.gov.al/media/255790/migracioni_i_kthimit_dhe_ri-integrimit_2013.pdf

Gjatë gjashtë muajve të parë të vitit 2014, asetet e portofolit të investimeve regjistruan një rënie prej 77.2 milionë Euro, pas dy vitesh rritje të vazhdueshme. Arsyeja kryesore prapa këtij zhvillimi është ulja e fluksit të aseteve të investuara jashtë në formën e letrave me vlerë të borxhit. Flukset borxh-krijuese u vlerësuan në nivelin e 2.5% të PBB-së gjatë gjysmës së parë të vitit 2014, duke u zvogëluar me rreth 1.6 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë. Megjithatë, duhet theksuar se flukset borxh-krijuese e përshpejtuan ritmin e rritjes gjatë gjysmës së parë të vitit të kaluar. Kështu, nëse krahasohen me gjysmën e dytë të vitit 2013, flukset borxh-krijuese rezultojnë më të larta.

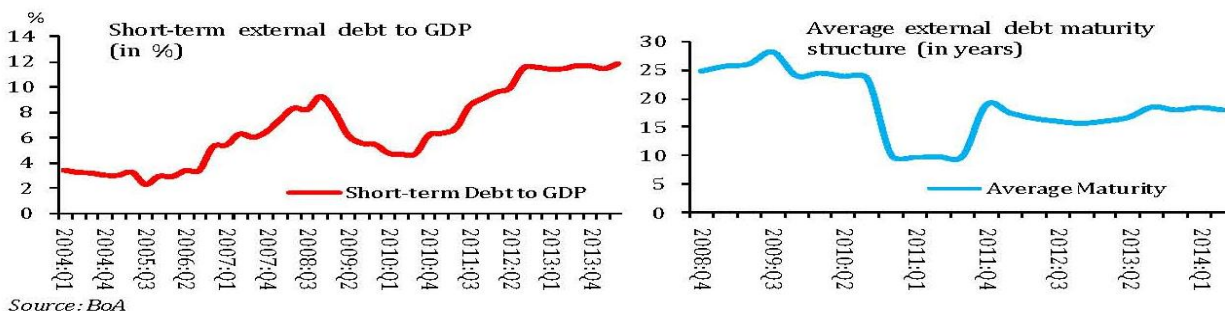
Pozicioni neto i investimeve ndërkombëtare të Shqipërisë është përmirësuar gjatë dy viteve të fundit. Pozicioni i jashtëm neto i Shqipërisë u përmirësua në terma vjetorë me rreth 3.8 pikë përqindje ndaj PBB-së në vitin 2012 dhe me 7.8 pikë përqindje ndaj PBB-së në vitin 2013. Stoku i mjeteve financiare jashtë arriti nivelin e 41.9% të PBB-së në vitin 2013, duke u rritur vazhdimisht që nga viti 2010. Stoku i detyrimeve financiare me jashtë arriti nivelin e 71.6% të PBB-së, duke u zvogëluar me rreth 5.8 pikë përqindje ndaj PBB-së. Ky është zvogëlimi i parë i regjistruar që nga viti 2005. Pozicioni neto i investimeve ndërkombëtare si raport ndaj PBB-së vlerësohet rreth -34.2%. Investimet direkte në Shqipëri dhe investimet e tjera në formë borxhi përfaqësojnë nëngrupet me peshën më të lartë të detyrimeve me jashtë. Ato vlerësohen në përkatesisht 38.1% dhe 53.1% ndaj totalit të detyrimeve me jashtë. Në anën e mjeteve, mjetet e rezervës në valutë

përbëjnë rreth 48.9% të totalit të stokut të mjeteve jashtë.

Stoku i borxhit të jashtëm bruto i Shqipërisë arriti në 6,371.8 milionë Euro në tremujorin e dytë të vitit 2014. Të dhënat e fundit tregojnë se borxhi i jashtëm bruto ishte rreth 63.5% e PBB-së nominale. Borxhi afatgjatë përbën rreth 81.3% të totalit të borxhit të jashtëm bruto i përbërë kryesisht nga kreditë afatgjata për qeverinë qendrore dhe për sektorë të tjerë. Nga ana tjetër, borxhi afatshkurtër është vlerësuar në rreth 18.7% të totalit, i përbërë kryesisht nga huamarrja e jashtme e bankave.

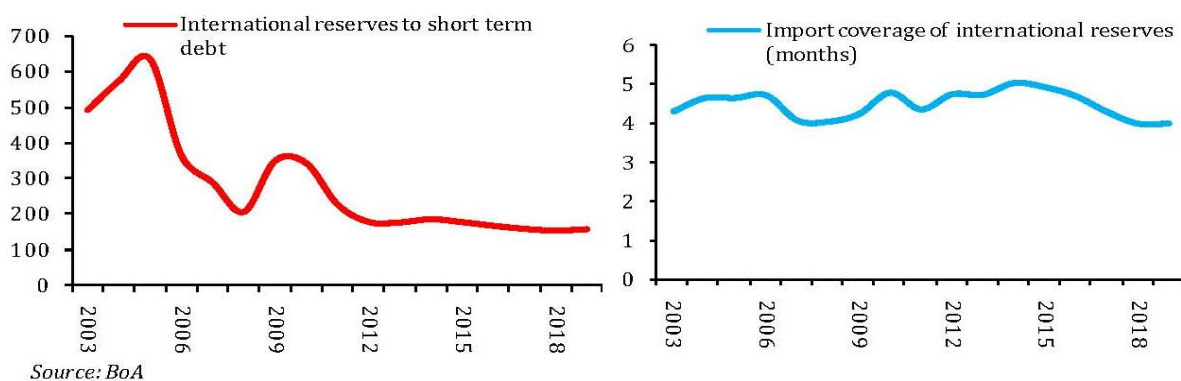
Nga pikëpamja e qëndrueshmërisë së aftësisë ripaguese afatgjatë të borxhit të jashtëm, tregues të ndryshëm tregojnë për një përkeqësim të tij që nga viti 2008. Në fund të tremujorit të dytë të vitit 2014, raporti i borxhit të jashtëm bruto ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve ishte rreth 177.5%. Për më tepër, stoku i borxhit të jashtëm bruto ndaj të ardhurave fiskale ishte rreth 258%, ndërsa krahasuar me stokun e borxhit të jashtëm të qeverisë ishte 96.6%. Në anën tjetër,

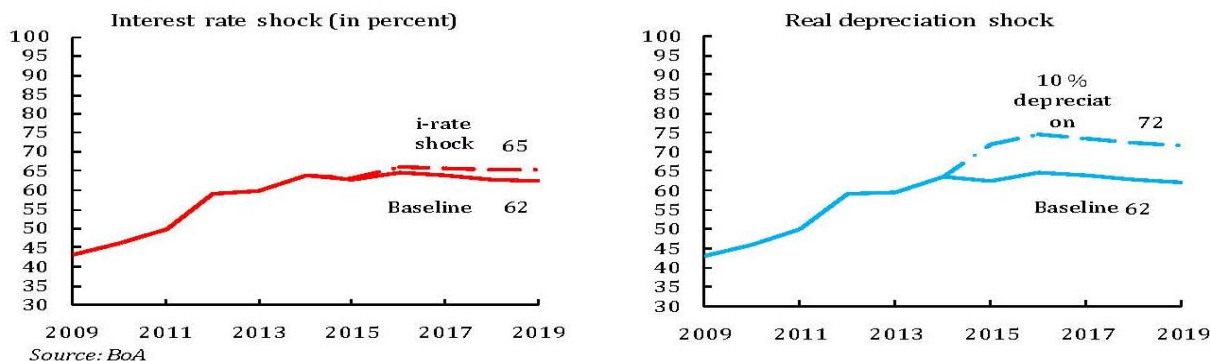

tregues të mjaftueshmërisë së likuiditetit për të përmbushur detyrimet ndaj borxhit të jashtëm bruto, dëshmojnë për presione të ulëta të likuiditetit të nevojshëm për të përmbushur pagesat e principalit dhe të interesit. Kështu, në fund të tremujorit të dytë të vitit 2014, raporti i stokut të mjeteve të rezervës ndaj borxhit të jashtëm afatshkurtër bruto ishte rreth 169% ndërsa raporti i amortizimit të borxhit të jashtëm ndaj eksportit të mallrave dhe të shërbimeve ishte rreth 8%.

Stoku i borxhit të jashtëm afatshkurtër i Shqipërisë arriti nivelin e 11.9% ndaj PBB-së në fund të tremujorit të dytë të 2014 dhe përfaqësoi 18.7% të totalit të borxhit të jashtëm bruto. Korporatat depozituese ose bankat private të nivelit të dytë janë poseduesit më të mëdhenj të borxhit të jashtëm afatshkurtër. Maturimi mesatar i borxhit të jashtëm bruto ishte rreth 17 vjet në vitin 2013. Ky i fundit ka pësuar që nga viti 2010 kur maturiteti mesatar ishte 10.2 vjet. Për vitin 2014, borxhi i ri i jashtëm pritet të ketë një strukturë maturiteti mesatare më afatgjatë. Për pasojë, maturiteti mesatar total i borxhit të jashtëm pritet të rritet në 20.2 vjet për vitin 2014.

Analiza e riskut mbi qëndrueshmërinë e borxhit të jashtëm tregon për një ndjeshmëri më të lartë të këtij të fundit ndaj goditjeve të kursit të këmbimit, se sa atyre të normës së interesit. Në simulimin e parë, norma e interesit që pritet të paguhet mbi borxhin e jashtëm në të ardhmen është rritur në mënyrë të përhershme me rreth 2 devijime standarde që prej vitit 2015. Borxhi i jashtëm në fund të periudhës rritet lehtësisht kundrejt skenarit bazë, nëse një zhvillim i tillë materializohet. Në simulimin e dytë, kursi i këmbimit ka pësuar një nënçmim të lehtë prej 10% që ndodh vetëm në vitin 2015. Trajektorja rezultante e projeksionit të borxhit të jashtëm bruto ndaj PBB-së zhvendoset lart në mënyrë më të theksuar krahasuar me skenarin bazë dhe rezultojnë në një diferencë më të madhe kundrejt simulimit të parë.

Banka e Shqipërisë është e angazhuar në ruajtjen e stokut të rezervës valutore në një nivel të mjaftueshëm i cili duhet të financojë tërësisht borxhin e jashtëm afatshkurtër dhe të mbulojë të paktën 4 muaj import mallrash dhe shërbimesh. Kështu, stoku i rezervës valutore projektohet të mbetet brenda niveleve të qëndrueshme në periudhën afatmesme. Mbulimi i borxhit të jashtëm

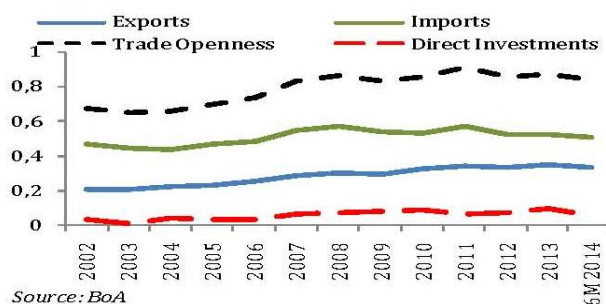

afatshkurtër projektohet të mos bjerë nën nivelin e 100%, i cili përfaqëson një nivel të ulët e të rrezikshëm të mjeteve të rezervës. Në të njëjtën kohë, raporti i mbulimit me importe mallrash e shërbimesh për muaj, nuk pritet të bjerë nën nivelin kritik prej 4 muajsh.

Gjatë 8 muajve të parë të vitit 2014, tregtia e mallrave dëshmon vazhdimësinë e trendit rritës, megjithëse me një ritëm më të ngadaltë krahasuar me vitin 2013. Gjatë dy viteve të fundit është vërejtur një ndryshim i rëndësishëm në strukturën e eksporteve shqiptare sipas kategorive dhe destinacionit. Përveç kontributit pozitiv të eksportit të produkteve "tekstile dhe këpucë" dhe "materiale ndërtimi dhe metale", eksportet e kategorisë "minerale, lëndë djegëse, energji elektrike" kanë luajtur gjithashtu një rol të rëndësishëm në rritjen e përgjithshme të totalit të eksporteve. Edhe produktet bujqësore kanë shfaqur trend pozitiv rritës.

Në të njëjtën kohë, ka pasur një rritje të kontributit të eksportit të naftës së papërpunuar, kryesisht nga investimet e huaja direkte të bëra nga Bankers Petroleum. Ne presim që eksportet e naftës ta zgjerojnë pjesën e tyre të tregut në vitet e ardhshme, si rezultat i rritjes së kapaciteteve të prodhimit dhe të rezultateve fillestare pozitive të eksplorimit në operacionet e shpimit të caktuara në vend. Pritet që eksportet e artikujve bujqësorë të ruajnë të njëjtin trend rritës gjatë

Trade openness, export and imports as a percentage to GDP and Net FDI as a percentage to GDP

pjesës së mbetur të vitit. Në të njëjtën kohë eksportet shqiptare u zhvendosën në destinacione të reja si dhe vazhduan të konsolidojnë marrëdhëniet tregtare me vendet e CEFTA-s. Rritja e eksportit të naftës së papërpunuar, ka bërë të mundur që të përfshihen në listën e destinacionit të eksporteve edhe tregje të reja jo-rajonale si Spanja dhe Malta. Megjithatë, mbështetja në një gamë të ngushtë produktesh eksporti e ka ekspozuar ekonominë ndaj goditjeve të jashtme. Treguesi i hapjes tregtare gjatë periudhës 2002-2014

(gjysma e parë e 2014) arriti pikën më të lartë në vitin 2011 dhe më pas shënoi një rënie të lehtë për shkak të importeve të ulëta. Eksportet kanë ruajtur një trend rritës gjatë gjithë periudhës. Sipas dekompozimit të eksporteve shqiptare sipas metodës CMS (Constant Market Share)⁵, rritja e konkurrencës ka ndikuar pozitivisht në ecurinë e eksporteve gjatë vitit 2013. Struktura e mallrave të eksportuara ka shfaqur shenja negative në vitin 2013, si për aktivitetin eksportues drejt tregjeve të BE-15, ashtu edhe drejt vendeve anëtare të CEFTA-s. Efekti i ardhur nga orientimi gjeografik vlerësohet pozitiv vetëm në rastin e eksporteve drejt vendeve anëtare të CEFTA-s. Ndërsa ky efekt është negativ nëse vlerësohet aktiviteti eksportues drejt tregjeve të BE-15. Efekti i ardhur nga rritja botërore në aktivitetin tregtar, e cila ka ndikuar pozitivisht drejtimin e eksporteve në vitet 2010-2012, ka shënuar një vlerë të lehtë negative gjatë vitit të fundit.

Sektori financiar

Sektori bankar shqiptar rezultoi i qëndrueshëm gjatë vitit 2014 me rritje të aktivitetit dhe përmirësim të performancës financiare. Raportet e likuiditetit dhe kapitalizimit të sektorit bankar mbetën në nivele të qëndrueshme përgjatë periudhës. Cilësia e portofolit të kredisë vijon të mbetet shqetësuese. Në të njëjtën kohë, provigjionimi dhe kolateralizimi i kredisë me probleme mbeti në nivelet e duhura. Lidhur me rreziqet e tregut, sektori bankar mbetet relativisht i mbrojtur nga rreziku direkt i kursit të këmbimit dhe luhatjet e normës së interesit, por sektori bankar shfaqet i ekspozuar në mënyrë indirekte ndaj ndjeshmërisë së klientëve nga një kurs këmbimi i pafavorshëm dhe luhatjet e normës së interesit.

Situata makroekonomike ishte e qëndrueshme, duke mbështetur performancën e sistemit financiar. Veprimi i politikës fiskale dhe monetare u shoqërua me një funksionim të mirë të tregjeve financiare dhe uljen e kostove të financimit.

⁵ Shiko <http://go.worldbank.org/KOCHUD4IN0> për diskutim mbi CMS.

Në qershor 2014, ndërmjetësimi financiar në Shqipëri, i vlerësuar si raporti i aktiveve të sistemit bankar ndaj PBB-së, ishte 99.45%. Sektori bankar mbetet segmenti kryesor i ndërmjetësimit financiar në vend, duke zënë mbi 90% të totalit të aseteve të sistemit financiar.

Aktivitetet e sektorit bankar shqiptar janë zgjeruar me 3% që nga fundi i vitit 2013. Rritja e investimeve në letrat me vlerë dominoi performancën e aktiveve gjatë vitit 2014. Investimet e sektorit bankar në letrat me vlerë të qeverisë zënë rreth 25% të totalit të aktiveve të bankave. Ato gjithashtu përbëjnë 60% të totalit të borxhit të emetuar nga qeveria⁶. Rreziku potencial i përqendrimit të letrave me vlerë qeveritare që zotërohen nga bankat vlerësohet në rënie, për shkak se: (i) aftësia paguese e qeverisë është përmirësuar si pasojë e politikave fiskale konsoliduese dhe marrëveshjeve me FMN-në, të cilat sigurojnë të ardhura alternative në valutë; (ii) bankat tregojnë nivele të kënaqshme likuiditeti dhe kapitalizimi, dhe preferojnë këto forma investimi; (iii) struktura e maturimit të letrave me vlerë të qeverisë ka vijuar të tregojë rritje në maturitetin mesatar.

Ngadalësimi i ritmit të huadhënies mbetet një shqetësim për ekonominë shqiptare. Ky fakt u ndikua nga faktorë të ndryshëm si nga ana e ofertës ashtu edhe e kërkesës. Ndryshimet në politikat e bankave mëmë, përkeqësimi i bilanceve të bankave në vend dhe aplikimi i kushteve të shtrënguara të kreditimit, qenë faktorët që kontribuan në tkurrjen e ofertës. Paralelisht me këtë, kërkesa e agjentëve të tregut ra, si pasojë e nivelit të lartë të pasigurive rreth perspektivës së aktivitetit ekonomik.

Pavarësisht këtyre zhvillimeve, ka shenja të lehta të rimëkëmbjes së kreditimit, të cilat janë më të qarta gjatë tremujorit të tretë të vitit 2014. Në fund të muajit shtator 2014, rritja e kredisë u kthye në terma pozitivë, me një rritje prej 2% në terma vjetorë. Kredia për sektorin privat⁷ është orientuar drejt monedhës vendase. Pësia e kredisë në valutë ishte 61% në muajin shtator, rreth 2 pikë përqindje më pak se një vit më parë dhe 8 pikë përqindje më pak se 5 vite më parë. Nga totali i qarkullimit të kredisë prej 9.6 miliardë lekë, gjatë 9 muajve të parë të vitit, 9.1 miliardë ishin në monedhën vendase. Kjo prirje erdhi si pasojë e zvogëlimit të shpejtë të diferencës mes normave të interesit të huave në monedhë vendase dhe atyre në monedhë të huaj, si edhe prej ndërgjegjësimit të klientëve mbi rrezikun që mbart huamarrja në monedhë të huaj. Zhvendosja drejt monedhës vendase është më e theksuar në kredinë për individë. Kredia në monedhë të huaj për individët është tkurur për tre vite radhazi (4.5% në muajin shtator). Ajo mbulon rreth 50% të totalit të kredisë për individët. Kredia në monedhë të huaj për bizneset rezultoi në rritje gjatë dy muajve të fundit, pas një rënie të vazhduar për rreth 2 vjet. Ajo përbën rreth 66% të totalit të kredisë për korporatat private jo-financiare.

Aktiviteti bankar vazhdon të financohet thuhetse tërësisht nga depozitat, të cilat përbënin rreth 82% të totalit të aktiveve. Raporti kredi/depozita është rreth 55%. Këtë vit u regjistrua një ngadalësim i rritjes së depozitave, si pasojë e rënies së depozitave të individëve. Depozitat e bizneseve u rritën me ritme më të shpejta se një vit më parë, si pasojë e kryerjes së pagesave të prapambetura nga qeveria. Varësia e sektorit bankar ndaj burimeve të jashtme të financimit është shumë e kufizuar. Pozicioni neto i sektorit bankar ndaj jorezidentëve mbetet dukshëm në anën e kreditimit, dhe vazhdoi të rritet gjatë periudhës, edhe pse me një ritëm më të ulët. Huamarrja nga grupet bankare mëma ra. Masat me natyrë kundërciklike⁸ të ndërmarra nga Banka e Shqipërisë në muajin maj 2013 kanë kontribuar në rritjen më të ngadaltë të investimeve të sektorit bankar në aktive jorezidente. Rritja e tyre mesatare vjetore ka rënë në 14%, nga 22% në 2013. Pjesa më e madhe e detyrimeve konsistonte në detyrimet ndaj grupeve dominuese bankare, kryesisht në formën e linjave të kredisë. Pjesa e shfrytëzuar e linjave të kredisë ra me 48% që nga fundi i muajit dhjetor 2013, dhe 35% në terma vjetorë.

⁶Në muajin qershor 2014

⁷Kredia për sektorin privat zë rreth 94% të totalit të kredisë

⁸Në Maj të vitit 2013 Banka e Shqipërisë ndërmorri disa ndryshime regullative, të cilat rrisin kërkesat me kapital për investimeve e reja të bankave në institucione jorezidente

Kapitalizimi i mirë mbetet një karakteristikë dalluese e sektorit bankar në Shqipëri. Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit ishte 17.54% në muajin shtator 2014 dhe është ndjeshëm mbi nivelin minimal të kërkuar prej 12%. Fondet aktuale të sektorit bankar shqiptar përbëhen kryesisht nga kapitali bazë, duke siguruar qëndrueshmëri ndaj goditjeve. Risku i kredisë dhe dëmtimet e kanalit të kreditimit bankar janë sfidat më të mëdha të stabilitetit financiar për sektorin bankar shqiptar, me rreziqe të tërthorta të tregut ende të ulëta.

Cilësia e portofolit të kredisë u përkeqësua më tej gjatë vitit 2014, edhe pse me ritme më të ngadalta, ndërkohë që raporti i kredive me probleme ndaj totalit të kredive bruto ishte 25% në shtator 2014. Kjo është nxitur kryesisht nga zhvillimet në huamarrjen e bizneseve, të cilat nga ana tjetër vuajnë nga një ritëm i ngadaltë i shlyerjes së borxheve të shtetit ndaj bizneseve. Ndonëse provigjionet për kreditë me probleme janë rritur në 65%, kreditë me probleme neto ndaj kapitalit ende janë rreth 50% në muajin shtator 2014. Përpyekje të mëtejshme për trajtimin me efektivitet të kësaj dukurie (veçanërisht për sa i përket ekzekutimit të kolateralit) janë të nevojshme.

Sektori bankar rezulton të jetë i mbrojtur ndaj rrezikut të drejtpërdrejtë të kursit të këmbimit dhe ndaj lëvizjeve të pafavorshme të normave të interesit, por ndjeshmëria ndaj ndryshimeve të tilla është rritur. Pozicionet neto të shkëmbimeve valutore ndaj kapitalit rregullator (6.8 %), sugjerojnë ekspozim të kufizuar ndaj riskut të kursit të këmbimit. Megjithatë, ekspozimi ndaj rrezikut të tërthortë të tregut nga huamarrja e pambrojtur në valutë mbetet relativisht i lartë, pasi kreditë (e pambrojtura) në valutë përbëjnë 29% të totalit të kredive.

Likuiditeti në sistemin bankar mbetet i qëndrueshëm. Ekspozimi i sektorit bankar ndaj riskut të likuiditetit ka qenë i ulët. Raportet e likuiditetit (aktive likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra), si në lekë dhe në valutë, janë mbi raportet minimale rregullatore. Në fund të muajit shtator 2014, aktivet likuide përbënin 32.4% të totalit të aktiveve të sektorit bankar, rreth 3 pp më shumë se një vit më parë. Raporti i transaksioneve jashtë bilancit ndaj aktiveve, i cili është rritur në vitet e fundit, ka për qëllim mbrojtjen ndaj rreziqeve financiare.

Sistemi regjistroi fitime positive dhe inkurajuese në muajin shtator 2014, duke ndjekur këtë ecuri deri në fund të 2014. Megjithatë, cilësia e portofolit të kredisë ka vijuar të përkeqësohet. Një sasi e konsiderueshme e fitimit të sektorit është përdorur për të krijuar provigjione për mbrojtjen kundër rrezikut të kredisë, duke patur një efekt negativ mbi fitimin e sistemit bankar. RoA dhe RoE – tregues të përfitueshmërisë - kanë qenë pozitive në shtator 2014, përkatësisht 0.9% dhe 11%. Sistemi filloi të regjistrojë vlera pozitive të këtyre treguesve në muajin dhjetor 2013. Ndryshimi i RoE në 2014 u shkaktua thuajse ekskluzivisht nga rritja e marzhit të fitimit të sistemit bankar.

Rritja e mëtejshme e raportit të kredive me probleme është parandaluar nga masat e marra nga Banka e Shqipërisë, të cilat në të njëjtën kohë kanë stimuluar kreditimin në monedhë vendase. Banka e Shqipërisë ka vijuar të aplikojë masa makro-prudenciale për të stimuluar kreditimin që nga muaji maj 2013, por ato nuk kanë pasur shumë ndikim në rritjen e kreditimit si pasojë e kërkesës së ulët dhe pasigurive të perceptuara. Për të adresuar raportin e lartë të NPL-ve dhe të faktorëve të ndërlidhur, u ndërmorën disa ndryshime ligjore dhe rregullatore në drejtime të ndryshme. Në muajin shtator 2013, Kuvendi i Shqipërisë aprovoi ndryshimet në Kodin e Procedurës Civile duke përmirësuar procesin e ekzekutimit të kolateralit. Bazuar në një propozim nga Banka e Shqipërisë e nga bankat e tjera, Ministria e Financave, që nga fillimi i vitit 2014, i ka nisur Kuvendit një propozim për ndryshimin e Ligjit mbi të Ardhurat Personale me synim përshpejtimin e shuarjes së borxhit të keq dhe përmirësimin e aktivitetit financiar të bankave. Banka e Shqipërisë ka ndërmarrë nisma detyruese ndaj bankave mbi shuarjen e borxhit të keq, të cilat pritet të hyjnë në fuqi gjatë fundit të vitit.

Të gjithë këto masa pritet të kenë një ndikim pozitiv në uljen e raportit të NPL-ve. Në afatin e shkurtër, këto masa pritet të ndikojnë negativisht portofolin e kredisë duke e zvogëluar atë më tej, por në afatin e mesëm e të gjatë, këto priten të nxisin bankat për të ndërmarrë më shumë rreziqe dhe për të rritur besimin e tyre tek ambienti makroekonomik. Kjo e fundit pritet të

mbështesë aktivitetin kreditues, ndërmjetësimin financiar dhe rritjen ekonomike.

Prova e rezistencës

Ushtrimi i provës së rezistencës vlerëson qëndrueshmërinë e sistemit bankar ndaj goditjeve të ndryshme makroekonomike deri në vitin 2015.

Analiza përmban tre skenarë:

- Një skenar bazë, i cili bazohet në parashikimet e treguesve ekonomik dhe financiar sipas ecures së tyre historike; dhe
- Dy skenarë të pafavorshëm. Skenari i parë, i quajtur ndryshe "skenari i moderuar", supozon uljen e ritmit të rritjes së kredisë dhe rritjen e normave të interesit. Skenari i dytë, i quajtur ndryshe "skenar i rënduar", i shton këtyre goditjeve edhe një zhvlerësim të dukshëm të monedhës vendase ndaj Euros dhe dollarit.

Vlerësimet e skenarit bazë nuk përfshijnë ndikimin e shlyerjes së faturave të prapambetura nga ana e Qeverisë, në raportin e kredive me probleme dhe fshirjen e mundshme të kredive të humbura nga bankat. Pas ndikimit të treguesve makroekonomik, ky skenar vlerëson një rritje të ngadaltë të raportit të kredive me probleme me 1.6 pikë përqindje në fund të vitit 2015. Konkretizimi i skenarit të moderuar shkakton një rritje të raportit të kredive me probleme me 2 pikë përqindje ndërsa skenari i rënduar e rrit raportin me 8.2 pikë përqindje, në krahasim me skenarin bazë, në fund të vitit 2015.

Rezultatet e ushtrimit në terma të mjaftueshmërisë së kapitalit tregojnë se bankat e mesme (që i përkasin G2), preken nga skenarët e rënduar në të njëjtin masë me bankat e tjera, por për shkak të nivelit të ulët fillestar të raportit të mjaftueshmërisë së kapitalit, ato janë më të ekspozuara ndaj rënies së këtij raporti poshtë nivelit minimal rregullativ në fund të 2015. Për skenarin bazë, nevoja totale për kapital shtesë është 334.54 milionë lekë (~ 2.4 milionë €), në fund të vitit 2015. Në rastin e skenarit të moderuar, nevoja për kapital shtesë është 4,498.98 milionë lekë (~ 32.100.000 €), në fund të vitit 2015. Për skenarin e rënduar, nevoja e përgjithshme për kapital shtesë është 1,398.69 milionë lekë (~ 10 milion Euro) për vitin 2014 dhe 12,607.21 milionë lekë (~ 90 milionë Euro) për vitin 2015. Nevoja për kapital shtesë përbën rreth 12.9% të fitimit të sektorit bankar për vitin 2014 dhe 116% për vitin 2015, ndërsa në drejtim të kapitalit të sektorit bankar përbën përkatësisht 1.2% dhe 11.1%.

Për sa i përket ekspozimit të sektorit bankar ndaj rrezikut të tregut, është ndërtuar ushtrimi *stress test* bazuar në marzhin reduktues të aplikuar ndaj vlerës së investimeve në letra të huaja të raportuara nga bankat. Rezultatet tregojnë se sektori vazhdon të jetë i ndjeshëm ndaj ekspozimit të letrave me vlerë të borxhit tregtar, ndërsa rreziku që rrjedh nga ekspozimi ndaj letrave me vlerë të borxhit sovran është i kufizuar. Së fundi, ushtrimi *stress test* i cili vlerëson ekspozimin e sektorit bankar ndaj grupeve bankare zotëruese, konfirmon se ky ekspozim mbetet i konsiderueshëm, sidomos për disa banka të veçanta.

Sektorë të tjerë të sistemit financiar

*Tregu i Sigurimeve*⁹. Pësia e totalit të aktiveve të shoqërive të sigurimit në totalin e aktiveve të sistemit financiar ka qëndruar e pandryshuar përgjatë viteve të fundit, në nivelin 1.6%. Aktiviteti i tyre ishte disi më i ulët në vitin 2014 krahasuar me një vit më parë, ku primet e sigurimit u ulën me 34.6% në terma vjetorë. Treguesi i depërtimit të sigurimit në treg - raporti i primeve ndaj PBB-së - ishte 0.38%. Tregu vazhdoi të mbetet sërish i orientuar tek sigurimet e jo-jetës, të cilat sollën rreth 89% të vëllimit të përgjithshëm të primeve.

*Zhvillimet e tregut mbi fondet e investimeve*¹⁰. Në Shqipëri ushtrojnë aktivitetin e tyre dy fonde investimi, të cilat e kanë rritur rolin e tyre si ndërmjetës financiar. Aktiviteti i fondeve të investimit përbëjnë 4.68% të PBB-së, nga 2.17% një vit më parë. Ky treg dominohet kryesisht nga

⁹AMF, Buletini Statistikor "Tregu i Sigurimeve: Janar-Qershor 2014", 25 korrik 2014

¹⁰Publikim i Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare, 30 qershor 2014

investimet në obligacione qeveritare të cilët përbëjnë 80% të aktiveve të fondeve. Ky ekspozim i konsiderueshëm rrit nevojën për të vlerësuar dhe adresuar rreziqet që lidhen me performancën fiskale të qeverisë në njërin anë, dhe fleksibilitetin e menaxhimit të këtij portofoli, sipas nevojave të fondeve, nga ana tjetër.

*Fondet e pensionit*¹¹. Ekzistojnë tre fonde pensionesh private vullnetare që operojnë në treg, me një rol të vogël në sistemin financiar, ku raporti i aktiveve ndaj PBB-së është 0.04%. Aktiviteti i tyre është rritur me rreth 50% në 2014.

2.3. Skenarët alternativë dhe risqet

Skenari bazë vlerësohet të ketë një probabilitet të lartë për t'u konkretizuar. Megjithatë, parashikimi i skenarëve alternativë, duke supozuar se një pjesë e arsyeshme e risqeve të ndryshme ndikojnë skenarin bazë, është komponent i rendesishëm i planifikimit të financave publike. Me qëllim që të përmirësohet planifikimi, për të patur një manaxhim sa më eficient të fondeve publike në cilëndo skenar që ka një nivel të caktuar probabiliteti për të ndodhur, në vijim do të trajtohen shkurtimisht dy skenarë alternativë dhe specifikisht një “skenar pesimist” dhe një “skenar optimist”.

Table: Alternative assumptions in each scenario

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 Est.	2015 Proj.	2016 Proj.	2017 Proj.
Real GDP growth (%)									
<i>Baseline</i>	3.4	3.7	2.5	1.6	1.4	2.1	3.0	4.0	4.5
<i>Pesimistic</i>							1.0	2.0	2.5
<i>Optimistic</i>							4.0	4.4	4.9
Nominal GDP (in billion Lek)									
<i>Baseline</i>	1,144	1,240	1,301	1,335	1,366	1,413	1,492	1,596	1,718
<i>Pesimistic</i>							1,463	1,534	1,620
<i>Optimistic</i>							1,506	1,617	1,747
Revenue (% of GDP)									
<i>Baseline</i>	26.1	26.2	25.4	24.7	24.0	26.0	27.8	27.8	27.9
<i>Pesimistic</i>							27.3	27.3	27.4
<i>Optimistic</i>							27.8	27.8	27.9
Overall fiscal deficit (in billion Lek)									
<i>Baseline</i>	-80.9	-38.0	-45.8	-45.9	-66.9	-73.5	-58.2	-40.7	-22.6
<i>Pesimistic</i>							-66.0	-53.1	-40.3
<i>Optimistic</i>							-56.3	-37.8	-18.6

Source: Ministry of Finance

Çdo skenar alternativ supozon konkretizimin e disa risqeve negative (në rastin e skenarit “pesimist”), ose disa risqeve pozitive (në rastin e skenarit “optimist”). Kjo tërësi risqesh supozon një devijim nga skenari bazë i parashikuar për disa indikatorë të rëndësishëm makroekonomik. Risqet përfshijnë nivelin e kreditimit, performancën ekonomike të Eurozonës së bashku me efektet që sjellin eksportet e të mirave dhe shërbimeve, remitancat, qarkullimin e kapitalit, luhatshmërinë e kursit të këmbimit, masat me ndikim gjithpërfshirës, ritmin e reformave të politikave fiskale të planifikuara për periudhën afat-mesme, etj. Efekti total konkret i të gjitha risqeve të supozuara, negative ose pozitive, është përcaktuar në sasi (kuantifikuar) dhe është paraqitur në një variabël të vetëm, në rritjen reale ekonomike. Si pasojë, skenarët alternativë janë bazuar në supozime të ndryshme të rritjes ekonomike nga niveli bazë për çdo vit përgjatë 2015 – 2017. Ndërthurja e skenarëve të ndryshëm makroekonomik me ato fiskal është shpjeguar në seksionin 3.6.

¹¹ AMF “Zhvillimet në Tregun e Pensioneve Private Vullnetare”, 31 Korrik 2014.

3. KUADRI FISKAL

3.1. Strategjia e politikave dhe objektivat afatmesme

Politika fiskale për periudhën afatmesme do të jetë e orientuar drejt konsolidimit fiskal. Konsolidimi fiskal dhe reduktimi i borxhit publik është thelbësor për uljen e risqeve të ardhura nga borxhi, të cilat pengojnë rritjen ekonomike dhe shkaktojnë paqëndrueshmëri makroekonomike.

Skenari bazë fiskal, synon një deficit fiskal prej 3.9% të PBB-së për 2015, më i ulët se deficit i pritur prej 5.2% për 2014. Konsolidimi fiskal do të vazhdojë edhe në 2016 dhe 2017 duke synuar respektivisht një deficit fiskal prej 2.6% dhe 1.3% të PBB-së.

Kjo ulje e deficitit do të bëjë të mundur që të ulët niveli i borxhit publik ndaj PBB-së për 2015, për herë të parë që nga viti 2010, duke vazhduar uljen e tij edhe në vitet në vijim. Borxhi publik pritët të bjerë në nivelin e 70.7% të PBB-së në 2015, 68.0% në 2016, dhe 64.9% e PBB-së në 2017. Kjo trajektore do të arrihet, pavarësisht garancive të reja të konsiderueshme në lidhje me energjinë, të cilat janë marrë parasysh për tre vitet e ardhshme (të llogaritura në 1%, 0.6% dhe 0.5% e PBB-së për çdo vit nga 2015 – 2017). Për këtë arsye, në skenarin tonë bazë makro-fiskal ne jemi të angazhuar për të ulur nivelin e borxhit publik ndaj PBB-së (duke përfshirë garancitë dhe borxhin e qeverisë vendore) në më pak se 63% në afatin e mesëm (deri në 2017). Për të arritur objektivat tona në lidhje me deficitin fiskal, ne kemi miratuar një paketë fiskale me masa rregulluese, si në anën e të ardhurave, ashtu edhe në anën e shpenzimeve, të cilat janë të shpjeguara në seksionin 3.3.

Në të njëjtën kohë, ne jemi duke zbatuar një seri politikash buxhetore për të mbështetur rritjen ekonomike dhe për të kompensuar efektet shtrënguese të konsolidimit fiskal. Investimet publike në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme do të mbahen të paktën në nivelin e 5% të PBB-së. Kjo është e rëndësishme për të ushqyer kërkesën agregate në afatin e shkurtër dhe për ta zhvendosur rritjen ekonomike në periudhën afatmesme dhe afatgjatë mbi potencialin e saj. Pagesa e plotë e borxheve të akumuluar të qeverisë për sektorin privat, e cila filloi në 2014, do të vazhdojë në mënyrë të qëndrueshme në 2015 dhe 2016. Ky proces do të përmirësojë situatën financiare të bizneseve. Në të njëjtën kohë, janë miratuar masa stimuluese për disa sektorë kritikë në gjenerimin e punësimit në ekonomi. Në veçanti, janë përjashtuar nga detyrimet doganore disa inpute bujqësore dhe janë rritur subvencionet për sektorin e tekstilëve. Përveç kësaj, punësimi në administratën publike (p.sh., policia, arsimi) do të rritet për të përmbushur nevojat më prioritare.

Reformat për Manaxhimin Financave Publike (MFP) janë thelbësore për të rritur eficiencën e shpenzimeve buxhetore si dhe për të krijuar hapësira për shpenzime më produktive në periudhën afatmesme dhe afatgjatë. Ne kemi nisur një seri reformash për MFP, disa prej të cilave janë afër finalizimit, dhe jemi plotësisht të përkushtuar në finalizimin e të gjithave. Statusi aktual i reformave të MFP është i shpjeguar në seksionin 3.8.

Në të njëjtën kohë, reformat në sistemin e pensioneve dhe në sektorin energjitik janë të domosdoshme për të promovuar qëndrueshmërinë e financave publike dhe rritjen ekonomike. Barra aktuale dhe kontigjente e sistemit të pensioneve dhe sektorit energjitik në financat publike, dhe si rrjedhim në të gjithë ekonominë, është e madhe dhe kërkon zgjidhje.

3.2. Zbatimi i buxhetit për vitin 2014

Të ardhurat (të dhënaparaprake)

Të ardhurabuxhetit të konsoliduarpër periudhën12-mujore arritën në366.7 miliardë lekë, 0,3përqind më pakseparashikimi për periudhën dhe 12.1 përqindmë shumëse viti i kaluar.

- Të ardhurat ngatatimet dhe doganatishin 253.5 miliardë lekë, ose rreth 7 miliardë lekë më pak se parashikimi i periudhës, dhe 10.7 për qind më shumë krahasim me vitin e mëparshëm;
- Të ardhurat pushtetit vendor arritën 12.5 miliardë lekë nga 12.8 miliardë lekë të parashikuara për këtë periudhë; rritja vjetore ishte 15 për qind;
- Të ardhurat nga fondet speciale arritën rreth 69.9 miliardë lekë, nga 63.5 miliardë lekë të parashikuara; rritja vjetore ishte 16,5 për qind;
- Të ardhurat jo-tatimore për këtë periudhë ishin përafërsisht 20.7 miliardë lekë me një rënie 8,6 për qind nga parashikimi dhe me rënie vjetore prej afërsisht 4,1 për qind;

Tatimi mbi Vlerën e Shtuar (TVSH) i mbledhur për periudhën janar – dhjetor 2014 ishte 10.6 për qind më shumë në terma vjetorë. Të ardhurat e mbledhura nga TVSH-ja në import ishin 97,4 miliardë lekë nga 97,8 miliardë të parashikuara. Për këtë periudhë, të ardhurat nga TVSH-ja në doganë përbëjnë rreth 78,6 për qind të të ardhurave totale nga TVSH-ja. Të ardhurat e mbledhura nga TVSH-ja në furnizimet vendore janë 26.5 miliardë lekë për periudhën janar-dhjetor 2014. Rimbursimi i TVSH-së për këtë periudhë tatimore arriti në 9.6 miliardë lekë.

Të ardhurat nga akciza për periudhën janar-dhjetor arritën në rreth 40.9 miliardë lekë. Në krahasim me një vit më parë, të ardhurat nga kjo taksë janë rritur me 7.2 për qind. Akciza administrohet tërësisht nga Administrata Doganore. Tabela e mëposhtme tregon importet vjetore të grup-mallrave kryesore të akcizës në krahasim me një vit më parë. Të dhënat flasin për një rënie në importin e birrës dhe cigareve përkatësisht me 6.7 dhe 19.4 për qind, përveç naftës dhe kafes të cilat paraqiten me një rritje respektive prej 4,8 dhe 3,7 për qind kundrejt një viti më parë.

Tabela: Importet e grup-mallrave kryesore të akcizës

	Karburante (ton)	Birrë (000 litra)	Cigare (ton)	Kafe (ton)
2013	459.829	27.962	3.694	7.148
2014	481.776	26.102	2.976	7.413
Ndryshimi (%)	4,8	-6,7	-19,4	3,7

Burimi: DPD

Tatimi mbi të Ardhurat Personale: Të ardhurat nga Tatimi mbi të Ardhurat Personale (TAP) arritën 28,8 miliardë lekë për periudhën janar - dhjetor, ose -2,4 për qind më pak se në të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Krahasuar me planin kjo taksë u realizua në masën 102.3 për qind.

Tatim Fitimi: Të ardhurat nga tatim fitimi për vitin 2014 arritën në rreth 21,5 miliardë lekë nga 15,1 miliardë të mbledhura një vit më parë, me një rritje 42,1 për qind për shkak të ndryshimit në normën e tatimit mbi fitimin nga 10% në 15%, dhe 1,9 për qind më pak se parashikimi për periudhën.

Të ardhurat nga taksa mbi biznesin e vogël arritën në 1.7 miliardë, me një rënie vjetore prej 13,5 për qind. Në krahasim me parashikimin e periudhës kjo taksë ka pësuar rritje me 13.9 për qind.

Tatimi mbi pasurinë: Këtu përfshihet tatimi mbi ndërtesat dhe tokën bujqësore. Për vitin 2014 tatimi mbi pasurinë arriti në 3,7 miliardë lekë ose 49,9 për qind më shumë se një vit më parë. Kjo rritje e të ardhurave ka ardhur kryesisht si rezultat i efekteve të ndryshimeve ligjore në normën e kësaj take. Në paketën fiskale për vitin 2014 u dyfishua niveli i taksës së ndërtesës për ndërtesat për tregti dhe shërbime. Krahasuar me planin të ardhurat janë 9 për qind më pak.

Taksat Kombëtare: Të ardhurat nga taksat kombëtare për periudhën 12 mujore ishin 32,6 miliardë lekë me një rritje vjetore prej 14,6 për qind; krahasuar me planin kjo taksë ishte 4.5 për qind më pak.

Taksat Doganore: Të ardhurat nga taksat doganore për periudhën janar-dhjetor arritën në 5,8 miliardë lekë. Krahasuar me vitin 2013, të ardhurat nga kjo taksë janë rritur me 0.9 për qind, ndërsa krahasuar me planin e periudhës kjo taksë ishte 1.5 për qind më pak.

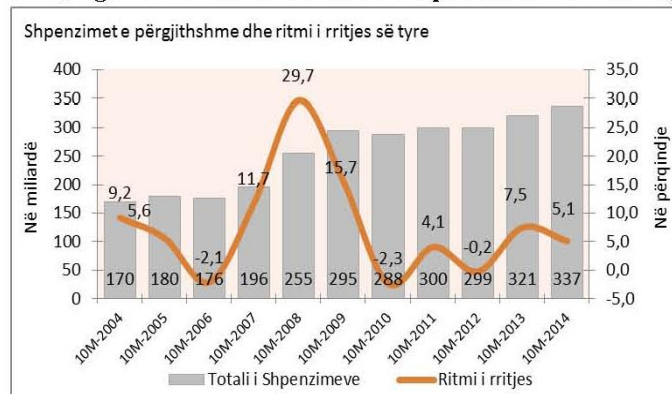

Të ardhurat nga pushtetit lokal: Të ardhurat e mbledhura nga taksat vendore për periudhën janar-dhjetor arritën 12,4 miliardë lekë, ndërsa kundrejt të njëjtës periudhë të vitit të mëparshëm këto të ardhura u rritën me 1,6 miliardë lekë (rreth 15 për qind më shumë). Taksa të tjera vendore (pa taksat mbi biznesin e vogël dhe tatimin mbi pasurinë të cilat janë përmendur më lart) kanë mbledhur rreth 7 miliard lekë. Në krahasim me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar këto taksa janë rritur me 10.4 për qind.

Të ardhurat nga Fondet Speciale: Të ardhurat nga fondet speciale për periudhën janar - dhjetor 2014 arritën në 69,9 miliardë lekë, një rritje prej 16,5 për qind në krahasim me të njëjtën periudhë të një vit më parë dhe 10 përqind më shumë krahasuar me parashikimin për periudhën. Ky grup të ardhurash përbën rreth 20,8 për qind të të ardhurave totale për këtë periudhë. Nga të ardhurat nga fondet speciale, rreth 61,4 miliardë lekë janë kontributet e sigurimeve shoqërore ndërsa kontributet e sigurimeve shëndetësore arritën rreth 8,2 miliardë lekë. Kompensimi në vlerë i pronarëve ishte rreth 315 milion lekë.

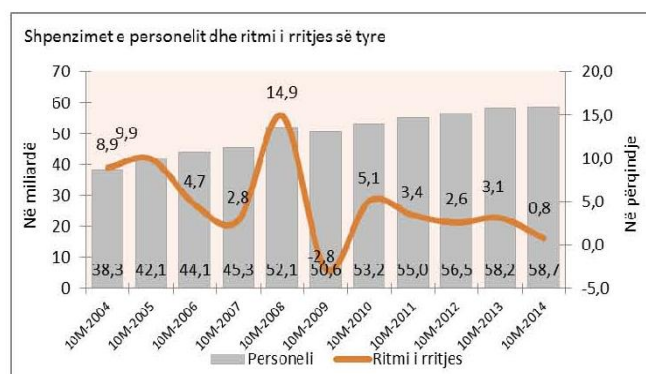
Shpenzimet

Shpenzimet e Përgjithshme të Buxhetit, në fund të muajit tetor 2014, arritën në rreth 337.5 miliard lekë, nga rreth 342.3 miliardë të parashikuara me ligjin e buxhetit vjetor, me një nivel realizimi

prej 98.6 për qind, ose me një mosrealizim prej 4.9 miliard lekë. Në terma vjetorë, në periudhën 10-mujore është realizuar rreth 74% e planit të buxhetit fillestar, duke rezultuar në rreth 16.3 miliardë lek ose 5.1 për qind më shumë se e njëjta periudhë e vitit të mëparshëm buxhetor. Grafiku paraqet ecurinë e shpenzimeve buxhetore në madhësi absolute dhe ritmin e rritjes së tyre për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

Shpenzimet Korente në fund të tetorit 2014 arritën 274.5 miliard lekë, ose 797 milion më tepër se plani mujor. Krahasuar me planin vjetor fillestar këto shpenzime paraqesin një nivel realizimi prej rreth 78.5 për qind, ndërkohë që krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të mëparshëm këto shpenzime rezultojnë më të larta me rreth 7.9 miliard lekë, ose rreth 3 për qind më shumë. Grafiku paraqet ecurinë e shpenzimeve korente periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

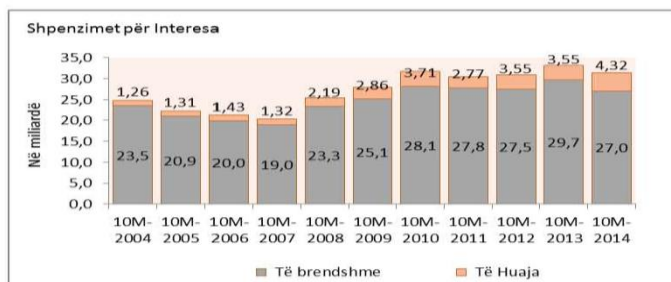

Shpenzimet e personelit, në fund të muajit tetor 2014 arritën rreth 58.7 miliard lekë, duke rezultuar rreth 705 milion lekë më të larta se plani mujor, ose rreth 443 milion lekë më shumë se e njëjta periudhë e vitit të mëparshëm.

Në terma vjetorë, shpenzimet e personelit shfaqin një realizim prej rreth 79.3 për qind për periudhën 10-mujore. Shpenzimet për paga prej rreth 50.5 miliard lekë rezultuan rreth 1.6 miliardë ose 3.3 për qind më shumë se plani i muajit tetor, ose rreth 204

milion lekë më shumë se e njëjta periudhë e një viti më parë. Niveli i realizimit i shpenzimeve për paga në terma vjetorë është 81.9 për qind. Ndërkohë shpenzimet për sigurimet shoqërore dhe shëndetësore ndjekin të njëjtën tendencë me shpenzimet për paga, me një nivel realizimi prej rreth 80.6 për qind. Grafiku paraqet ecurinë e shpenzimeve për personelin për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

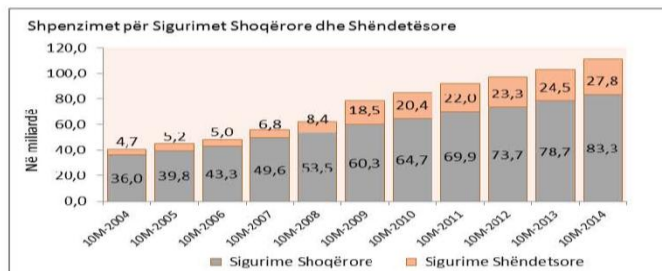

5.6 përqind, se e njëjta periudhë e një vitit më parë. Grafiku paraqet ecurinë e shpenzimeve për interesa dhe ndarjen e tyre në të brendshme dhe të huaja, për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

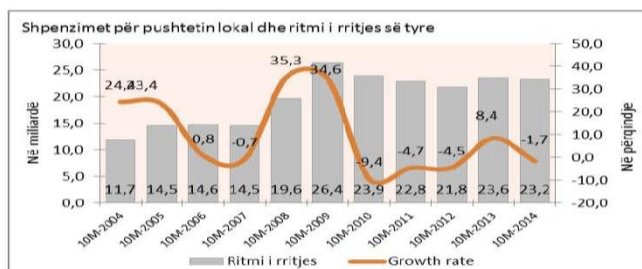
Shpenzimet operative dhe të mirëmbajtjes gjatë periudhës janar – tetor 2014 arritën në 28.7 miliard lekë, ose 3.5 miliard më shumë se plani i periudhës. Krahësuar me një vit më parë, këto shpenzime rezultojnë rreth 2.3 miliard lek ose 8.6 për qind më të larta. Në të njëjtën kohë, realizimi i tyre për vitin 2014 është 81.4 për qind e planit vjetor. Grafiku tregon ecurinë e këtyre shpenzimeve në dhjetë vitet e fundit, për periudhat janar-tetor.

Shpenzimet për subvencione në fund të tetorit 2014 ishin rreth 1.187 milion lek, ose rreth 104 milion më shumë se plani i periudhës, me një nivel realizimi në terma vjetorë prej rreth 74.2 për qind. Krahësuar me një vit më parë, këto shpenzime rezultojnë rreth 156 milion lek më pak, ose rreth 11.6 përqind më pak. Grafiku paraqet shpenzimet për subvencione për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

Shpenzimet për sigurimet shoqërore dhe shëndetësore gjatë periudhës janar-tetor 2014, arritën në rreth 112.4 miliard lekë, ose rreth 609 milion më pak se plani i periudhës. Në terma vjetorë këto shpenzime shfaqin një nivel realizimi prej rreth 82.7 për qind, nga të cilat shpenzimet për sigurime shoqërore janë realizuar me 82.6 për qind dhe shpenzimet për sigurime shëndetësore

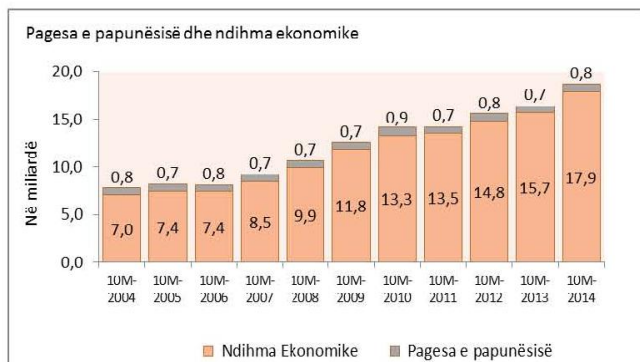
me rreth 84.5 për qind. Krahësuar me një vit më parë, shpenzimet për sigurimet shoqërore rezultojnë rreth 4.6 miliard më të larta, ose 5.9 për qind më shumë, ndërkohë që shpenzimet për sigurimet shëndetësore rezultojnë në rreth 3.3 miliard lek më shumë, ose 13.4 për qind më të larta. Shpenzimet për kompensimin e ish-pronarëve në fund të muajit tetor 2014, arritën në rreth 1.29 miliard lekë nga 1.4 miliard të planifikuara për vitin 2014.

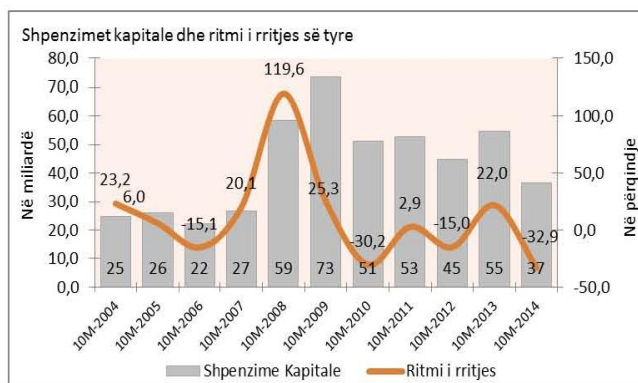
Shpenzimet për pushtetin vendor për periudhën janar-tetor 2014, arritën në rreth 23.2 miliard lek ose 1.9 miliard më pak se plani i periudhës. Në terma vjetorë, shpenzimet për qeverisjen vendore shfaqin një nivel realizimi prej 70 për qind, ndërkohë që krahësuar me një vit më parë,

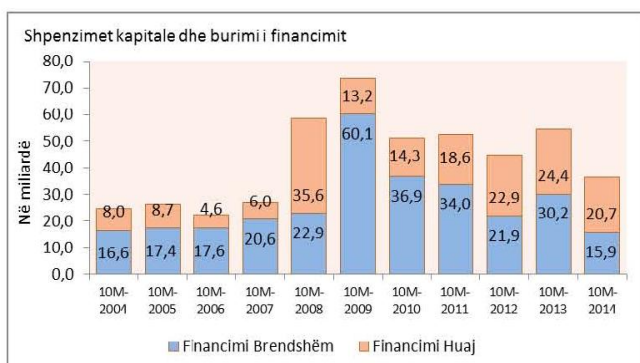
ato janë rreth 406 milion lek ose 1.7 për qind më të ulta. Grafiku paraqet shpenzimet për qeverisjen vendore për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

Shpenzimet për pagesën e papunësisë dhe ndihmën ekonomike, prej rreth 18.6 miliard lekë, në fund të tetorit tregojnë një nivel realizimi prej rreth 98.3 dhe 70.2 për qind në raport me planin e periudhës. Krahasuar me një vit më parë, ato janë rreth 319 milion lekë ose 2 për qind më të ulta. Grafiku paraqet shpenzimet për qeverisjen vendore për periudhën janar-tetor, në dhjetë vitet e fundit.

Shpenzimet kapitale në fund të tetorit 2014 shfaqin një nivel realizimi prej 91% në raport me planin e periudhës dhe vetëm 54.4 për qind në terma vjetorë. Investimet me financim të brendshëm u realizuan në masën 55.6 përqind ndërkohë që investimet me financim të huaj në masën 53.3 përqind, të planit vjetor. Në raport me planin e rishikuar në muajin shtator 2014, këto shpenzime tregojnë respektivisht një nivel realimi prej rreth 43 dhe 71 përqind, në terma vjetorë.

Krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë, investimet e brendshme tregojnë një nivel realizimi prej rreth 14.2 miliard ose 47.2 përqind më pak, ndërkohë që investimet e huaja, tregojnë një nivel realizimi prej rreth 3.7 miliard ose 15.3 për qind më pak. Për rrjedhojë investimet në total, në fund të tetorit 2014 ishin rreth 32.9 % më të ulta se ose rreth 17.9 miliardë më pak se e njëjta periudhë e vitit të mëparshëm. Niveli i ulët i realizimit të

investimeve lidhet kryesisht me procedurat e prokurimit, dhe specifika të vetë vitit buxhetor 2014.

3.3. Perspektiva buxhetore afatmesme

Për të arritur objektivat e deficitit fiskal të përmendur në seksionin 3.1, kemi adoptuar një paketë me rregullime të masave fiskale. Në lidhje me të ardhurat, masat kryesore përfshijnë:

- Rritjen e akcizës për një cigare nga 90 lekë në 110 lekë (duke kursyer 4 miliardë lekë, përfshirë dhe impaktin e TVSH-së),
- Rritjen në taksën e qarkullimit (taksë kombëtare) mbi naftën dhe benzinën me 10 lekë për litër (duke kursyer 6.7 miliardë lekë, përfshirë dhe impaktin e TVSH-së),
- Rritjen e tatimit në burim për interesat, qeratë, dhe fitimet kapitale nga 10% në 15%, së bashku me tatimin mbi të ardhurat (e tjera) personale (duke kursyer 5 miliardë lekë),

- Efekti i ligjit të ri të TVSH-së (psh. Largimi i skemës së shtyrjes për makineritë dhe pajisjet; 0.3 miliardë lekë) dhe,
- Prezantimi i një takse 3% mbi primet e sigurimit (taksë kombëtare), përveç siguracioneve të jetës dhe udhëtimit (duke kursyer 0.2 miliardë lekë).

Në lidhje me përmirësimet e politikave tatimore, qeveria do të ndër marrë këto veprime për 2015:

Ligji i ri mbi “Tatimin Mbi Vlerën e Shtuar” do të nisë të implementohet në 1 janar 2015. Ligji “Mbi Tatimin Mbi Vlerën e Shtuar në Republikën e Shqipërisë” i adoptuar në 2014 dhe Udhëzimi për aplikimin e tij është në përputhje me Direktiven 2006/112 EC, datë 28.11.2006 “Mbi Sistemin e Përbashkët të TVSH-së”. Ai konsolidon dhe siguron që rregullat e TVSH-së të aplikuar në Shqipëri të jenë të pajtueshme me ato të shteteve anëtare të BE-së, në mënyrë që të mos shtrembërohen kushtet e konkurrencës dhe të mos ndalohet lëvizja e lirë e produkteve dhe shërbimeve duke eliminuar shumë faktorë që ndikojnë te këto kushte, jo vetëm në nivel të brendshëm por edhe për të paraprirë nivelin brenda komunitetit.

Në lidhje me tatimet direkte mbi të ardhurat, që përfshin të ardhurat e kompanive dhe të ardhurat e individëve, ka pasur ndryshime si më poshtë:

- Duke filluar nga Janari 2014, norma e tatimit mbi fitimin u rrit nga 10% në 15%. Kjo rritje përputhet me qëllimet e vendosura nga qeveria për të kaluar nga një taksë e sheshtë 10% në një taksë progresive në Shqipëri. Rritja e normës së tatimit me 15% gjithashtu është në një linjë me normën efektive të taksës progresive mbi pagat.
- Nga janari 2014, Tatimi mbi Të Ardhurat Personale nga pagat është një taksë progresive, me një normë tatimi si më poshtë :

Të ardhura të tatueshme (ALL/ muaj)		Përqindja
Nga	Në (Përfshirë)	
0	30,000	(0%) Zero perqind
30.001	130,000	+ 13 % të shumës mbi 30,000 ALL
130.001	More than 130,001	13.000 + 23 % të shumës mbi 130,000 ALL

Në këtë mënyrë, tatimi mbi të ardhurat personale për pagat është reformuar, duke zëvendësuar taksën e sheshtë prej 10% mbi pagat me tatimin progresiv.

- Nga 1 janari 2015, të gjitha llojet e tjera të të ardhurave personale, si të ardhura nga dividendët, të ardhura nga depozitat me interes, pronat intelektuale dhe të ardhura nga e drejta e autorit, të ardhura të gjeneruara nga transferimi i së drejtës së pronësisë mbi pasuritë e paluajtshme, etj do të taten me një normë unike prej 15%, ndryshe nga 10% që tateshin deri në fund të 2014.

Në lidhje me shpenzimet, masat kryesore do të përfshijnë:

- Reformën e sistemit të paaftësisë (duke kursyer 1.1 miliardë lekë)
- Modifikimi i ndarjes së rentës minerare (taksë kombëtare) në lidhje me qeverisjen lokale, që rezulton në reduktim të transfertave pa kushte tek qeveritë lokale (kursime prej 0.4 miliardë lekë).

Kursimet totale si pasojë e këtyre masave llogariten rreth 21 miliardë lekë. Nga kjo shumë, 2.3 miliardë lekë janë masa të adoptuara nën ligjin mbi buxhetin e vitit 2014. Në të njëjtën kohë, hapësira fiskale është krijuar nga rishikimi për ulje të shpenzimeve nga projeksionet për afatin e mesëm krahasuar me kornizën e mëparshme fiskale, duke reflektuar më saktësisht nevojat e shpenzimeve afatmesme. Gjithashtu, borxhi nga qeverisja lokale do të qëndrojë në nivelin e vitit 2014 edhe gjatë 2015-17 për të mbështetur përpjekjet fiskale. Të gjitha këto masa do të bëhen

efektive në 1 janar 2015 dhe janë përfshirë në buxhetin 2015 të miratuar nga Parlamenti në dhjetor 2014.

Parashikimet mbi të ardhurat kryesore të të ardhurave afatmesme janë të bazuara në projeksionet e skenarit makroekonomik bazë dhe supozimet mbi mbledhjen e pritshme të taksave, të përmirësuar për çdo taksë. Gjithashtu, parashikimet për të ardhurat marrin në konsideratë efektet neto të masave të të ardhurave, të cilat parashikohen të implementohen në 2015 si dhe të ardhurat e pritshme.

Shpenzimet e Personelit deri në fund të periudhës 2015-2017 parashikohet të ulen në nivelin 4.5 përqind të PBB-së, nga 5.1 përqind e PBB-së të miratuar me ligjin e buxhetit 2015. Gjatë kësaj periudhe tre-vjeçare, politika e Qeverisë do të fokusohet kryesisht në rritjen e eficiencës dhe efektivitetit të ofrimit të shërbimeve nga ana e administratës publike. Për këtë qëllim, investimet e rëndësishme në fushën e ICT Teknologjinë e Komunikimit dhe Informacionit, të parashikuara për t'u ndërmarrë nga qeveria në periudhën 2015-2017, synojnë të sigurojnë shërbime më të shpejta e cilësore për qytetarët dhe komunitetin në tërësi dhe njëkohësisht, reduktimin e rasteve abusive/korruptive. Mbështetja e nevojshme për reformat e lartpërmendura, do të sigurohet përmes një rritje të lehtë të numrit të punonjësve publikë, shoqëruar kjo me rritjen respektive në terma nominal të shpenzimeve të personelit, nga 64.2 miliardë lekë të miratuara në ligjin e buxhetit 2015, në 65 miliardë lekë të parashikuara në vitin 2017.

Shpenzimet Operative dhe të Mirëmbajtjes për periudhën 2015-2017 parashikohet të ulen në terma realë nga 2.7 përqind e PBB-së miratuar në buxhetin 2015, në 2.4 përqind e PBB-së në vitin 2017. Sidoqoftë, në terma nominal, niveli i tyre parashikohet të rritet në 42 miliardë lekë në vitin 2017, nga 39.7 miliardë lekë të miratuara në buxhetin 2015. Kjo, për shkak të rritjes së mbështetjes buxhetore kryesisht lidhur me mirëmbajtjen e rrugëve, subvencionimin e fermerëve, IT-në, shëndetësinë dhe arsimin.

Shpenzimet për Subvencione: Politika e Qeverisë në këtë drejtim ka për qëllim reduktimin e mbështetjes financiare ndaj ndërmarrjeve shtetërore (në sektorët e furnizimit me ujë, hekurudhat, etj), krahas përkushtimit të një vëmendje gjithnjë në rritje ndaj skemës së re të mbështetjes financiare për industrinë fasone, e cila synon përmirësimin e aftësive të punonjësve ekzistues dhe përvetësimin e aftësive bazë për krahun e ri të punës. Niveli i shpenzimeve për subvencione, si në terma nominale ashtu edhe në terma realë, parashikohet të mbetet konstant në 1.76 miliardë lekë ose 0.1 përqind e PBB-së, gjatë gjithë periudhës 2015-2017.

Shpenzimet për Ndihmën Ekonomike dhe Paaftësinë: Gjatë periudhës 2015-2017, shpenzimet për këto zëra parashikohet të reduktohen lehtë, duke kapur nivelin e 1.2 përqind të PBB-së, kryesisht si rezultat i përmirësimeve ligjore dhe administrative të planifikuara për t'u ndërmarrë në këto skema.

Fondi Rezervë i KM dhe Kontigjenca: Deri në fund të periudhës 2015-2017, niveli i këtij zëri parashikohet të rritet në 7 miliardë lekë, nga 5.5 miliardëlekë të miratuara në buxhetin 2015. Kjo rritje i dedikohet kryesisht rritjes së Kontigjencës për ruajtjen e deficitit, duke qenë në përputhje të plotë me parashikimet për të siguruar/rritur "masat mbrojtëse" kundrejt çfarëdolloj rënie të paparashikuar të të ardhurave buxhetore. Ndërkohë që, në terma reale niveli i këtij zëri parashikohet të mbetet i pandryshuar në rreth 0.4 përqind të PBB-së.

Shpenzimet për Interesa: Vlerësimi i shpenzimeve për interesa është bazuar në strategjinë e borxhit të Ministrisë së Financave dhe në nivelet e parashikuara të financimit të brendshëm dhe të jashtëm të këtij borxhi. Për periudhën 2015-2017 këto shpenzime parashikohet të reduktohen në terma realë nga 3.3 përqind e PBB-së në buxhetin 2015, në 3.0 përqind e PBB-së në vitin 2017. Në këtë mënyrë, ato reflektojnë edhe politikën e vendosur të Qeverisë për reduktimin progresiv të deficitit fiskal dhe borxhit publik, përgjatë periudhës afatmesme dhe afatgjatë.

Shpenzimet e Pushtetit Vendor deri në fund të periudhës 2015-2017 parashikohet të ulen, si në terma realë ashtu edhe në terma nominalë, duke kaluar nga 2.8 përqind e PBB-së në buxhetin 2015, në 2.4 përqind të PBB-së në vitin 2017. Ky reduktim i dedikohet kryesisht uljes së

parashikuar të nivelit të Fondit për Zhvillimin e Rajoneve, nën dritën e reformës së re të ndarjes administrative e territoriale, e cila parashikohet të fillojë zbatimin e saj gjatë gjysmës së dytë të vitit 2015. Kjo reformë e rëndësishme ka për qëllim rritjen e eficiencës dhe efektivitetit të përdorimit të fondeve të destinuara për njësitë e qeverisjes vendore, si edhe sigurimin e nxitjes së nevojshme për rritjen e të ardhurave të veta, nga mbledhja e taksave dhe tarifave vendore.

Shpenzimet Kapitale: Gjatë periudhës 2015-2017, niveli i shpenzimeve kapitale parashikohet të rritet në terma realë dhe nominalë, duke kaluar nga 4.6 përqind e PBB-së miratuar për vitin 2015, në 5.3 përqind të PBB-së në vitin 2017. Do të vazhdojë prioritizimi i projekteve të investimeve në vazhdim nga vitet paraardhëse, si edhe i projekteve të cilësuara si strategjike për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit, në përputhje kjo me Programin e Qeverisë 2013-2017 dhe strategjitë sektoriale respektive.

Detyrimet e Prapambetura: Bazuar në Strategjinë “Për parandalimin dhe shlyerjen e detyrimeve të prapambetura” të miratuar në janar 2014, niveli i parashikuar i këtyre shpenzimeve do të jetë përkatësisht 20 miliardë lekë në 2015 dhe 16.5 miliardë lekë në 2016.

3.4. Bilanci strukturor

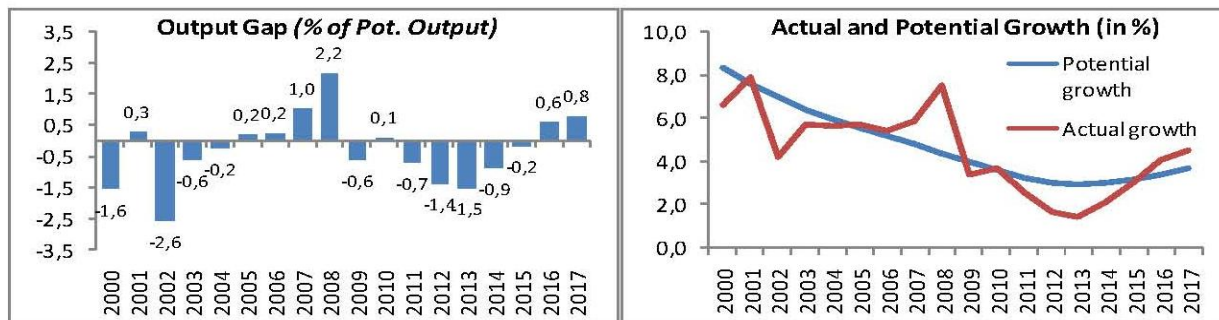
Metodologjitë dhe teknikat standarte më të zakonshme janë përdorur për të vlerësuar bilancin fiskal të rregulluar ciklisht (apo bilancin strukturor) për rastin e Shqipërisë. Megjithatë, për shkak të kufizimeve tek të dhënat, si në nivelin e tyre relativ të disagregimit dhe në periudhën e shkurtër që ato disponohen, analiza e mëposhtme ka disa kufizime. Për këtë arsye të dhënat duhet të shihen me kujdes.

Teknika e filtrimit Hodrick-Prescott (HP) është përdorur për të vlerësuar serinë e PBB-së potenciale. Aplikimi i drejtpërdrejtë i filtrimit HP në nivelin aktual të PBB-së ose në nivelin *log* të saj në mënyrë që të ekstrahojë prej saj një seri për PBB-në potenciale, na dha disa rezultate për hendekun e prodhimit (OG) jo shumë të llogjikshme ekonomikisht. Veçanërisht vlen të përmendet marrja e një hendeku pozitiv prodhimi në vitet 2009, 2010 dhe 2011. Pavarësisht procesit të ristrukturimit në të cilin ekonomia ndodhej, që nga goditja e krizës globale (2009), e cila me shumë gjasa ka çuar në uljen e produktit potencial, pasja e hendeqeve pozitive në prodhim gjatë atyre viteve duket jo fort e besueshme.

Prandaj, filtrimi HP është aplikuar në rritjen ekonomike aktuale vjetore, duke marrë parasysh vlerat më të përshtatshme të parametrin λ në rastin e të dhënave vjetore, pra $\lambda = 100$; $\lambda = 30$; $\lambda = 6.5$. Rritja e PBB-së potenciale u nxorr më pas si një mesatare e serive të filtrimit HP bazuar në këto tre parametra të ndryshëm të λ -s. Bazuar në rritjen potenciale të përfutur, u nxorr më pas niveli i PBB-së potenciale dhe pastaj në përputhje me të u llogarit dhe niveli i outputit. Parashikimet e FMN-së (WEO, tetor 2014) për 2018 dhe 2019 janë përdorur për tu marrë me problemin e të dhënës së fundit që shfaq teknika e filtrimit HP.

$$OG_t = \frac{GDP_{t,actual} - GDP_{t,potential}}{GDP_{t,potential}}$$

Hendeku i prodhimit është paraqitur në anën e majtë të figurës së mëposhtme.

Rezultatet na tregojnë se prodhimi aktual ka qenë nën potencialin e tij gjatë 2000 - 2003 dhe ka mbetur pothuajse në potencialin e tij gjatë 2004 - 2006. Ekonomia ka filluar të operojë mbi potencialin e saj në vitin 2007, ndërsa është mbixehur në mënyrë të konsiderueshme në vitin 2008. Që nga goditja e krizës globale në 2009, ekonomia ka operuar nën potencialin e saj.

Vlerësimi i elasticiteteve dhe ndjeshmërisë së buxhetit ndaj hendekut të prodhimit

Pasi hoqëm faktorët që kanë pasur ndikime vetëm në një periudhë të caktuar, vlerësuam elasticitetet e të ardhurave dhe shpenzimeve edhe me metodën e disagregimit (sipas qasjes së OECD-së 2005) dhe me metodën aggregate (sipas qasjes së FMN-së 2010). Gjithsesi, elasticitetet finale totale të marra nga secila metodë ishin pothuajse të ngjashme. Për të qënë më konkretë, elasticiteti i përgjithshëm i të ardhurave, i nxjerrë nga elasticitetet specifike të zërave kryesorë të të ardhurave me metodën e disagregimit ishte 1.03, ndërsa elasticiteti i vlerësuar nga metoda aggregate ishte 1.45¹². Të ardhurat totale u rregulluan për efektet e ciklit, duke aplikuar mbi to elasticitetin mesatar të përfituar nga të dyja qasjet, i cili është $\varepsilon_{R,Y} = \text{averag}(1.03, 1.45) = 1.24$.

Përsa u përket elasticiteteve të shpenzimeve, edhe ato nuk ishin të ndryshme nga niveli zero. Analiza e regresionit na prodhoi elasticitete të shpenzimeve me shenjë negative, sipas të dyja metodave, por asnjëra prej tyre nuk ishte statistikisht e rëndësishme, duke na treguar se koeficienti i elasticitetit është i barabartë me zero, $\varepsilon_{G,Y} = 0$. Prandaj, shpenzimet totale nuk u rregulluan për efekte ciklike. Aplikimi direkt i formulës së ndjeshmërisë për bilancin e buxhetit ndaj hendekut të prodhimit (ose i ashtuquajtur elasticitet i pjesshëm) na dha vlerën e mëposhtme:

$$\sigma_B = r(\varepsilon_{R,Y} - 1) - g(\varepsilon_{G,Y} - 1) = 0.251(1.24 - 1) - 0.261(0 - 1) = 0.321$$

Ku: $r = 0.251$ është norma mesatare e të ardhurave totale ndaj PBB-së (duke përjashtuar faktorët një ndikimësh) për 5 vitet e fundit (2009 - 2013), $g = 0.261$ është norma mestare e shpenzimeve primare ndaj PBB-së (duke përjashtuar faktorët një ndikimësh) për 5 vitet e fundit (2009 - 2013). Prametri i vlerësuar i ndjeshmërisë buxhetit na thotë se për çdo pikë përpqindje negative (positive) të hendekut të prodhimit, bilanci i përgjithshëm fiskal primar do të përkeqësohet (përmirësohet) me 0.32 pikë përpqindje të PBB-së potenciale.

Llogaritja e bilancit fiskal të rregulluar ciklikisht dhe vlerësimi i ndikimit të pritshëm të politikës fiskale në ekonomi

Duke u bazuar tek hendeku i prodhimit (OG) dhe parametri i ndjeshmërisë së buxhetit (σ_B), komponenti ciklik i bilancit fiskal primar (CPB) në terma të PBB-së potenciale është llogaritur si: $CBT_t = \sigma_B * OG_t$. Ku, stabilizatorët automatikë janë përkufizuar si ndryshimi i CPB të dy viteve rresht (AS), pra: $AS_t = CPB_t - CPB_{t-1}$

Bilanci primar i rregulluar ciklikisht (CAPPB) llogaritet si diferencë mes bilancit primar fiskal aktual (PB) dhe komponentit të tij ciklik (CPB): $CAPB_t = PB_t - CPB_t$. Bilanci i përgjithshëm i rregulluar ciklikisht (CAB) del pasi bilancit primar të rregulluar ciklikisht i hiqen shpenzimet për interesat (INT): $CAB_t = CAPB_t - INT_t$

Impulsi fiskal (FI) në terma të PBB-së potenciale është ndryshimi i bilancit primar të rregulluar ciklikisht çdo vit, relativisht me vitin e kaluar: $FI_t = CAPB_{t-1} - CAPB_t$

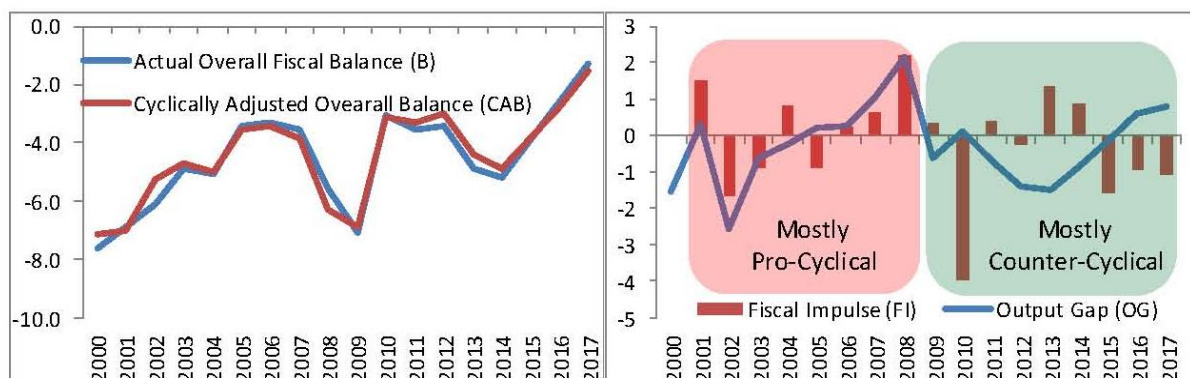
Duke u bazuar në drejtimin e impulsit fiskal (ngushtues apo zgjerues) dhe hendekut të prodhimit (negative ose positive), ne po japim një paraqitje të thjeshtë përsa i përket natyrës së politikës fiskale, nqs ajo ka qënë pro-ciklike, kundër-ciklike apo neutrale. Rezultatet e marra janë paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

¹² Për shkak të mungesës në të dhëna dhe serive relativisht të shkurtra, në rastin e qasjes disaggregate disa prej elasticiteteve/koeficientëve nuk ishin të rëndësishme në nivelet e zakonshme, për këtë arsye janë vendosur disa supozime në lidhje me to.

Year	Output Gap (OG)	Actual Overall Fiscal Balance (B)	Actual Primary Fiscal Balance (PB)	Cyclical Primary balance (CPB)	Cyclically Adjusted Primary balance (CAPB)	Interest Expenditures (INT)	Cyclically Adjusted Overall Balance (CAB)	Automatic Stabilizers (AS)	Fiscal Impulse (FI)	Fiscal stance relative to output gap
2000	-1.6	-7.6	-2.0	-0.5	-1.5	5.7	-7.1	-	-	
2001	0.3	-6.9	-2.9	0.1	-3.0	4.0	-7.0	0.6	1.5	Pro-cyclical
2002	-2.6	-6.1	-2.1	-0.8	-1.3	4.0	-5.3	-0.9	-1.7	Pro-cyclical
2003	-0.6	-4.9	-0.6	-0.2	-0.4	4.3	-4.7	0.6	-0.9	Pro-cyclical
2004	-0.2	-5.1	-1.3	-0.1	-1.2	3.8	-5.0	0.1	0.8	Counter-cyc
2005	0.2	-3.5	-0.3	0.1	-0.3	3.2	-3.5	0.1	-0.9	Counter-cyc
2006	0.2	-3.3	-0.5	0.1	-0.6	2.8	-3.4	0.0	0.2	Neutral
2007	1.0	-3.5	-0.9	0.3	-1.2	2.6	-3.9	0.3	0.6	Pro-cyclical
2008	2.2	-5.6	-2.7	0.7	-3.4	2.9	-6.3	0.4	2.2	Pro-cyclical
2009	-0.6	-7.1	-3.9	-0.2	-3.7	3.2	-6.9	-0.9	0.3	Counter-cyc
2010	0.1	-3.1	0.3	0.0	0.3	3.4	-3.1	0.2	-4.0	Counter-cyc
2011	-0.7	-3.5	-0.4	-0.2	-0.1	3.2	-3.3	-0.3	0.4	Counter-cyc
2012	-1.4	-3.4	-0.3	-0.4	0.1	3.1	-3.0	-0.2	-0.3	Pro-cyclical
2013	-1.5	-4.9	-1.7	-0.5	-1.2	3.2	-4.4	0.0	1.4	Counter-cyc
2014	-0.9	-5.2	-2.4	-0.3	-2.1	2.8	-4.9	0.2	0.9	Counter-cyc
2015	-0.2	-3.9	-0.6	0.0	-0.6	3.3	-3.9	0.2	-1.6	Pro-cyclical
2016	0.6	-2.6	0.6	0.2	0.4	3.1	-2.7	0.2	-0.9	Counter-cyc
2017	0.8	-1.3	1.7	0.3	1.5	3.0	-1.6	0.1	-1.1	Counter-cyc

Kjo analizë e thjeshtë empirike na tregon se gjatë viteve 2000 – 2008, politika fiskale në Shqipëri ka qënë më së shumti pro-ciklike përkundrejt zhvillimeve dinamike të ekonomisë, duke i përforcuar lëvizjet ciklike të ekonomisë. Pro-ciklikaliteti i politikës fiskale ka qënë më së shumti i dukshëm gjatë viteve 2002 dhe 2008. Me lëvizjen e performancës së ekonomisë nga një hendek prodhimi pozitiv në 2001, drejt një hendeku të konsiderueshëm negativ në 2002, bilanci primar i rregulluar ciklikisht u ngushtua shumë në 2002 krahasuar me vitin e mëparshëm. E kundërta ndodhi në 2008, ku impulsi fiskal arriti majën prej 2.2 pikë përqindje të PBB-së ndërsa ekonomia ishte qartësisht duke u tejnxehur, duke arritur një hendek prodhimi të së njëjtës vlerë.

Që nga goditja e krizës globale në 2009, komponenti diskret i politikës fiskale duket se ka qënë më së shumti i natyrës kundër-ciklike, për këtë ka luajtur rol stabilizues në ekonomi dhe ka aneksuar lëvizjet ciklike. E njëjta rrugë kundër-ciklike e politikës fiskale është parashikuar të jetë edhe për periudhën afatmesme që po vjen. Ndoshta përjashtim mund të bëjë 2015-ta, ku rregullimet konsoliduese të bilancit strukturor (duke përfshirë detyrimet e prapambetura) duket se në njëfarë mënyre janë pro-ciklike meqenëse edhe hendeku i prodhimit, i cili është duke u ngushtuar, përsëri pritet të jetë në vlera negative. Konsolidimi fiskal i planifikuar të ndërmerret në vitet në vijim, është i mirë-programuar me parashikimet përsheptuese që ekonomia do të ketë.

3.5 Niveli i borxhit dhe zhillimet e tij

Ecuria e stokut të borxhit publik

Borxhi publik i Qeverisë Qëndrore në fund të muajit shtator 2014, vlerësohet të jetë 960,801 milionë lekë ose 67.98% e PBB-së. Ky borxh përbëhet nga borxhi i brendshëm dhe i jashtëm që janë vlerësuar përkatësisht 39.26% dhe 28.72% e PBB-së. Ndërkohë, ky borxh deri në fund të vitit 2014 pritet që të arrijë në nivelin e 68.26% ose 70.84% të PBB-së duke përfshirë edhe detyrimet e prapambetura. Peshën më të madhe për sa i përket rritjes do ta ketë borxhi i brendshëm. Në tabelën e mëposhtme paraqitet ecuria e përbërjes së borxhit publik të Qeverisë Qëndrore nga viti 2010, ndërkohë që është përfshirë edhe parashikimi për fundin e vitit 2014.

Në milion Lek	2010	2011	2012	2013	Shtator 2014	Dhjetor 2014 (Parshikim)
Stoku Borxhit** Gjithsej (I+II)	715,371.01	772,516.93	827,980.79	884,692.28	960,801.24	964,715.00
I.Stoku Borxhit Brendshëm	407,371.80	438,582.00	470,358.47	520,786.36	554,934.19	571,895.36
-shtetëror	401,821.00	429,924.80	454,695.37	500,868.36	533,820.35	541,977.36
-garantuar	5,550.80	8,657.20	15,663.10	19,918.00	21,113.84	29,918.00
II. Stoku Borxhit Jashtëm	307,999.21	333,934.93	357,622.32	363,905.92	405,867.05	392,819.64
-shtetëror	268,124.46	294,275.97	319,832.52	332,499.72	376,267.73	364,445.72
-garantuar	39,874.75	39,658.96	37,789.80	31,406.20	29,599.33	28,373.92
PBB	1,239,645	1,300,624	1,335,488	1,365,582	1,413,354	1,413,354
Stoku Borxhit Gjithsej/PBB	57.71%	59.40%	62.00%	64.78%	67.98%	68.26%
Stoku Borxhit Brendshëm/PBB	32.86%	33.72%	35.22%	38.14%	39.26%	40.46%
Stoku Borxhit Jashtëm/PBB	24.85%	25.67%	26.78%	26.65%	28.72%	27.79%
Stoku Borxhit Gjithsej+ Arrears/PBB				70.02%	71.21%	70.84%

Politika për financimin e deficitit buxhetor ka çuar në plotësimin e nevojave për huamarrje të brendshme në tregun vendas gjatë vitit 2014. Konkretisht, në fund të muajit shtator huamarrja e brendshme rezulton në 32.95 miliardë lekë ose 72% e totalit të financimit me huamarrje të brendshme të planifikuar për vitin 2014. Ndërkohë, nëse i referohemi rishikimit të buxhetit për vitin 2014, huamarrja e brendshme u rrit me 5.3 miliardë lekë duke bërë që realizimi i financimit të brendshëm të përlogaritet në nivelin e ri prej 65%.

Financimi gjatë vitit 2014 është realizuar kryesisht nëpërmjet emetimit të obligacioneve dhe raporti ndërmjet instrumentave afatgjatë dhe atyre afatshkurtër të titujve qeveritarë vlerësohet në nivelet 78% me 22%. Huamarrja gjatë këtij viti nuk është realizuar plotësisht nëpërmjet instrumentave afatgjatë për shkak të vështirësive të hasura në treg si rrjedhojë e perceptimit të riskut kundrejt instrumentave me afat të gjatë maturimi, kryesisht nga ana e institucioneve bankare.

milionë lekë	Mars 2014	Qershor 2014	Shtator 2014
Financimi i Deficitit	8,659.80	21,419.10	32,952.71
Instrumenta Financiare Gjithsej	8,659.80	21,419.10	32,952.71
Bono Thesari Gjithsej	2,116.30	10,413.90	7,310.07
-Bono Thesari Lekë	2,116.30	10,413.90	8,550.93
-Bono Thesari Euro	0.00	0.00	-1,240.86
Obligacione Gjithsej	6,543.50	11,005.20	25,642.65
Obligacione Lekë	6,543.50	11,005.20	20,311.85
- Oblig.e qeverise 2 vjecare	1,118.90	1,846.00	-508.45
- Oblig.e qeverise 3 vjecare	-1,867.40	-1,170.50	-377.00
- Oblig.e qeverise 5 vjecare	1,329.00	-170.30	924.70
- Oblig.e qeverise 7 vjecare	3,963.00	6,897.70	10,562.40
- Oblig.e qeverise 10 vjecare	2,000.00	3,602.30	9,710.20
Obligacione Euro	0.00	0.00	5,330.80

Huamarrja e re në periudhën janar-shtator të vitit 2014 pavarësisht ndryshimeve në peshat e instrumentave të përdorur për financimin e deficitit, nuk ka shkaktuar ndryshime të mëdha në strukturën e borxhit të brendshëm. Por, përveç sa më lartë vlen të theksohet që portofoli mbetet ende i ekspozuar ndjeshëm ndaj riskut të rifinancimit dhe se struktura e tij kërkon përmirësime të mëtejshme në zgjatjen e jetëgjatësisë së portofolit. Gjatë vitit 2014 janë emetuar dy garanci në tregun e brendshëm në favor të KESH Sh.a përkatësisht në vlerat 1 miliardë lekë dhe 6 milion Euro. Ndërkohë, deri në fund të vitit pritet që garancitë e brendshme të rriten deri në nivelin e 10 miliardë lekë. Për sa i përket garancive të jashtme, gjatë vitit 2014 janë vlerësuar me ulje për shkak të nivelit të ulët të disbursimeve.

Analiza e treguesve të riskut

Përsa i përket treguesve të riskut edhe gjatë vitit 2014 ato kanë vazhduar të kenë një trend pozitiv si rezultat i emetimit të instrumentave afatgjatë dhe kryesisht si rezultat i emetimit të obligacionit 10 vjeçar 3 herë brenda kësaj periudhe, në një total që arrin 9.7 miliardë lekë, rreth 2.7 herë më shumë se një vit më parë.

Mesatarja e ditëve në maturim (jetëgjatësia mesatare e portofolit të borxhit të brendshëm) ka pasur një përmirësim të dukshëm gjatë këtij viti duke kapur nivelin prej 612 ditë, krahasuar me 559 ditë në fundin e vitit 2013. Kjo rritje vjen kryesisht nga emetimi i vazhdueshëm dhe rritja e peshës specifike të instrumentave afatgjatë në totalin e portofolit të borxhit të brendshëm (obligacionet 10 dhe 7 vjeçare). Yieldi mesatar i ponderuar (YMP, kosto mesatare e portofolit të borxhit të brendshëm) gjithashtu ka pasur një përmirësim gjatë vitit 2014. Ky tregues ka ardhur duke u ulur nga 6.72% në fund të vitit 2013 në 5.61% në fund të muajit shtator 2014, duke përmirësuar në këtë mënyrë koston mesatare të portofolit të borxhit në tregun vendas. Gjithsesi, portofoli vazhdon të jetë i ndjeshëm ndaj luhatjeve të normave të interesit, pasi kjo ulje e yield-it mesatar të ponderuar i atribuohet likuiditetit të përkohshëm në tregun bankar, si rezultat i pasigurive të sistemit për sa i përket kreditimit të ekonomisë për shkak të rritjes së NPL-ve, si edhe uljes së normës bazë të interesit nga Banka e Shqipërisë si pjesë e politikës së saj monetare. Vlen të theksohet se ecuria e treguesve ka qenë pozitive por qëndrueshmëria në aspektin afatgjatë për përmirësimin e tyre mbetet ende një sfidë në tregun e brendshëm dhe zhvillimet e tij.

Portofoli i borxhit të brendshëm

Në tabelën e mëposhtme paraqitet kompozimi i stokut të borxhit të brendshëm sipas llojit të instrumentave:

milion LEK	2010	2011	2012	2013	Qershor 2014	Shtator 2014	Dhjetor 2014(Prsh)
Stoku i Borxhit	407,372	438,581	470,358	520,786	543,425	554,934	580,186
Bonot e Thesarit	231,436	241,385	250,352	245,782	256,197	253,080	261,216
Obligacionet	170,385	188,539	204,343	255,086	266,093	280,740	290,762
Rivlerësimi i Valutës	0	0	0	0	0	0	0
Kredi Direkte	0	0	0	0	0	0	0
Garancitë	5,551	8,657	15,663	19,918	21,135	21,114	28,208
Bonot e Thesarit %	56.81%	55.04%	53.23%	47.19%	47.14%	45.61%	44.97%
Obligacionet %	41.83%	42.99%	43.44%	48.98%	48.97%	50.59%	50.16%
Rivlerësimi i Valutës%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
Kredi Direkte %	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
Garancite %	1.36%	1.97%	3.33%	3.82%	3.89%	3.80%	4.87%

Për sa i përket kompozimit të portofolit të borxhit të brendshëm sipas llojit të titujve, ajo që vihet re gjatë vitit 2014 është se pjesa përbërëse e bonove të thesarit në totalin e borxhit të brendshëm është ulur nga 47.19% në fund të vitit 2013 në nivelin e 45.61% në muajin shtator 2014. Ndërkohë është rritur pesha specifike e obligacioneve në stokun e borxhit të brendshëm me 161 pikë bazë. Gjatë kësaj periudhe kohore vihet re se po rritet diferenca ndërmjet instrumentave, në favor të atyre afatgjatë duke e bërë strukturën e borxhit të brendshëm më të qëndrueshme.

Mbajtësit e borxhit

Gjatë vitit 2014 ka vazhduar tendenca pozitive e rritjes së numrit të pjesëmarrësve në tregun primar të letrave me vlerë të Qeverisë, duke sjellë një thellim të diversifikimit të portofolit nga pikepamja e mbajtësve të tij. Tendenda që vërehet është zvogëlimi i portofolit me tituj qeveritarë i Bankës së Shqipërisë, ulja e peshës specifike në portofol të Bankës Raiffeisen dhe në të njëjtën kohë rritja e peshës specifike në portofol e bankave të tjera si dhe e institucioneve jo bankare. Më konkretisht, gjatë vitit 2014 kemi pasur rënie të peshës specifike në portofol të Bankës së Shqipërisë dhe Bankës Raiffeisen përkatësisht me 87 pikë bazë dhe me 339 pikë bazë. Nga ana tjetër kemi pasur rritje në peshën specifike të institucioneve të tjera bankare dhe jo bankare përkatësisht me 281 dhe 230 pikë bazë. Ndërkohë, ndryshe nga tendenca e viteve të fundit gjatë vitit 2014 (ashtu si edhe në vitin 2013) vërehet një rënie me 85 pikë bazë të pjesëmarrjes së individëve. Kjo ulje e peshës specifike të individëve në portofolin e borxhit të brendshëm është e shoqëruar më së shumti me tendencën rënëse të normave interesit gjatë 2 viteve të fundit. Ulja e normave të interesit të letrave me vlerë e ka bërë më pak tërheqëse pjesëmarrjen e individëve në ankande.

Diversifikimi i bazës së investitorëve ndikon ndjeshëm në zhvillimin e tregut primar vendas, por mbështetja tek sistemi bankar dhe angazhimi i një pjese të konsiderueshme të aseteve të tij përben risk të konsiderueshëm për ecurinë në terma afatgjatë.

Ecuria e normave të interesit

Në tregun primar, normat e interesit të instrumentave afatshkurtër të qeverisë kanë pësuar rënie të ndjeshme krahasuar me fundin e vitit 2013, duke kapur kështu edhe vlerat më të ulta historike, ndërkohë që titujt afatgjatë (përjashtuar obligacionet 2 vjeçare) kanë pësuar rritje. Kjo tendencë ka nisur që prej muajit janar dhe është theksuar edhe në periudhën në vazhdim.

Kërkesa dhe likuiditeti i ofruar nga pjesëmarrësit në tregun primar të titujve qeveritarë afatshkurtër ka qenë më e lartë krahasuar me titujt afatgjatë. Ndërkohë, mosrealizimi i ankandeve të obligacioneve ka krijuar presione për rritjen e normave të interesit dhe ka bërë që kurba e normave të interesit të titujve afatgjatë të shfaqet e zhvendosur lart.

Gjatë këtij viti instrumentat që kanë pësuar rënien më të madhe të normave të interesit janë bonot e thesarit 3 mujore dhe 12 mujore, normat e të cilave janë ulur përkatësisht me 48 dhe 44 pikë bazë krahasuar me fundin e vitit 2013. Ndërkohë, instrumentat normat e të cilave kanë pësuar rritje janë obligacionet 3 dhe 7 vjeçare përkatësisht me një rritje prej 34 dhe 22 pikë bazë. Rënia e normave të interesit për bonot e thesarit është e lidhur me disa faktorë në tregun e instrumentave financiare, si psh:

- Shtimi i kërkesës për këto lloj instrumentash nisur nga perceptimi i një risku të lartë për instrumentet aftgjatë dhe rritja e likuiditetit të sistemit bankar si rrjedhojë e ngurtësimit të kreditit ndaj sektorit privat për shkak të rritjes së kredive me problem (NPL).
- Ulja e normës bazë të interesit nga Banka e Shqipërisë nisur nga presionet e ulëta inflacioniste dhe vlerësimet për një kërkesë të brendshme të dobët.

Shërbimi i Borxhit

Shërbimi i borxhit të brendshëm në fund të vitit 2014 vlerësohet në ulje me 4.5 miliardë lekë, për shkak të efektit që japin ulja e normave të interesit të instrumenteve afatshkurtër që janë emetuar gjatë 6 mujorit të dytë të vitit 2013 dhe në vazhdim gjatë vitit 2014.

Ndërkohë, përsa i përket borxhit të jashtëm interesat e tij në shumë absolute janë rritur me 860 milionë lekë si rezultat i shtimit të disbursimeve dhe stokut të borxhit të jashtëm.

Sa më sipër edhe ripagesat e borxhit të jashtëm në fund të vitit 2014 vlerësohen në rritje me rreth 5.8 miliardë lekë.

Mbështetur në këto të dhëna dhe sipas një perspektive afatgjatë, është i rëndësishëm angazhimi për uljen e stokut të borxhit në mënyrë që të menaxhohen kostot që shoqërojnë huamarrjen.

Borxhi i jashtëm

Në muajin shtator 2014 borxhi i jashtëm vlerësohet të jetë në nivelin e 2,9 miliardë Euro, ku 2,7 miliardë Euro është stoku i borxhit shtetëror, ndërkohë që pjesa tjetër i përket borxhit të garantuar. Përsa i përket monedhave që kompozojnë portofolin e borxhit të jashtëm, vihet re që në muajin shtator të vitit 2014 portofoli i borxhit të jashtëm është i kompozuar nga tre monedha kryesore (Euro, USD, YEN), ku peshën më të madhe e mban monedha Euro me 67.75% të portofolit. Krahasuar me fundin e vitit të kaluar peshat e monedhave Euro dhe USD në portofol kanë pasur një rrënie përkatësisht prej 44 dhe 10 pikë bazë. Ndërkohë, kemi një rritje të peshës së monedhës YEN me 43 pikë bazë. Përqindja e lartë e stokut të borxhit në EURO bën që portofoli të jetë i ekspozuar ndaj riskut të kursit të këmbimit.

Disbursimet

Gjatë nëntë muajve të vitit 2014 janë disbursuar rreth 323.5 milion Euro, nga të cilat 323 milion i përket borxhit shtetëror. Krahasuar me vitet e tjera vërehet një rritje e konisderueshme e disbursimeve, e cila i atribuohet mbështetjes buxhetore në një vlerë prej 218.7 milionë Euro, ndërkohë disbursimet e projekteve me financim të huaj janë në nivele relativisht të ulta. Disbursimet e sektorit të transportit zënë 13.4%, të ujësjellës kanalizimeve 9.0% dhe energjitikës 6%. Shuma e angazhuar dhe e padisbursuar është në nivele të larta rreth 800 milionë Euro (pa

përfshirë mbështetjen buxhetore të padisbursuar). Ky tregues kërkon vëmendje nga ministritë e linjës lidhur me kontraktimin e projekteve të reja dhe eficiencën e projekteve ekzistuese.

Risqet e tregut

Gjatë vitit 2015 pritet që të ketë një rritje të normave të interesit për instrumentat financiare shtetërore. Rritje më të lartë pritet që të ketë në segmentin e instrumentave afatgjata, për shkak të ristrukturimit të portofolit të investitorëve (kryesisht sektori bankar) dhe orientimit drejt instrumentave afatshkurtra, në kuadër të uljes së ekspozimit ndaj riskut dhe direktivave nga bankat mëmë. Gjithashtu edhe huamarrja në Euro pritet që të shtrenjtohet pasi parashikimet flasin për një rritje të Euriborit gjatë vitit 2015.

Për sa më sipër dhe për të minimizuar riskun e normave të interesit, menaxhimi i borxhit publik do të synojë ta orientojë borxhin më shumë drejt instrumentave që ofrojnë norma të favorshme dhe njëkohësisht të ruajë të pacënuar objektivin për rritjen e jetgjatësisë së borxhit. Gjithashtu, do të synohet që instrumentat afatgjata me norma interesi variabël të qëndrojnë në nivelin e 15-17 % të portofolit të borxhit të brendshëm.

Për sa i përket riskut të kursit të këmbimit vihet re që portofoli i borxhit të jashtëm është i ndjeshëm ndaj luhatjeve të kursit të këmbimit, veçanërisht kundrejt luhatjeve të monedhës Euro pasi më shumë se 65% e portofolit të borxhit të jashtëm është i denominuar në këtë monedhë. Zhvlerësimi i monedhës kombëtare kundrejt monedhës Euro dhe monedhave të tjera që zënë peshë të rëndësishme në portofolin e borxhit të jashtëm mund të ndikojë mbi buxhetin duke rritur koston e shërbimit të borxhit por edhe duke rritur nivelin e tij.

Për sa më sipër, dhe për të menaxhuar ekspozimin ndaj këtij risku menaxhimi i borxhit publik, ka menduar që në periudhën afatmesme ta mbajë nivelin e borxhit të jashtëm në nivele jo më të larta se 45%.

Financimi i borxhit publik në periudhën afat-mesme

Në periudhën afatmesme 2015-2017 objektivi kryesor i Menaxhimit të Borxhit Publik është përmirësimi i strukturës dhe rritja e qëndrueshmërisë së borxhit duke synuar sigurimin e huamarrjes së re nëpërmjet instrumentave afatgjata dhe ripërsëritjen e instrumentave ekzistues. Aplikimi me sukses i kësaj strategjie garanton rritjen e jetgjatësisë së borxhit duke thelluar raportin ndërmjet instrumentave afatgjata dhe afatshkurtra nga 53% me 47 % në shtator të vitit 2014 në 57% me 43% në fund të vitit 2017, duke ulur kështu ndjeshëm riskun e refinancimit dhe riskun e normave të interesit.

Në të njëjtën kohë synohet edhe rruajtja e balancës ndërmjet koston dhe riskut duke shfrytëzuar mundësitë që ofron tregu i brendshëm në momente të caktuara, nëpërmjet fleksibilitetit të kalendarit të emetimeve.

Për vitin 2015 Strategjia e Menaxhimit të Borxhit Publik, duke marrë në konsideratë faktin që investitorët kryesorë të titujve qeveritarë (kryesisht sektori bankar) nuk janë të predispozuar për tu ekspozuar ndaj titujve afatgjatë, është duke e vlerësuar seriozisht mundësinë e emetimit të një instrumenti të ri (Policy Based Guarantee) nga Banka Botërore me një vlerë deri në 400 milion Euro.

Emetimi i këtij instrumenti do bëjë të mundur uljen e financimit të brendshëm duke bërë që realizimi i huamarrjes së brendshme (neto) për vitin 2015 të realizohet tërësisht me instrumente afatgjata dhe duke garantuar në të njëjtën kohë një ulje të riskut të refinancimit.

Nga ana tjetër, do të kemi një rritje të ekspozimit të kursit të këmbimit, i cili në kushtet e politikave monetare të qëndrueshme dhe në kushtet kur borxhi i jashtëm është nën 50% të totalit të borxhit publik, nuk do të përbente një problem serioz.

Gjithashtu ky lloj instrumenti i shoqëruar me iniciativën e Qeverisë për likuidimin tërësor të detyrimeve të prapambetura do t'i jap mundësinë sektorit bankar për të rritur kreditimin ndaj sektorit privat me qëllim rritjen e konsumit dhe investimeve private.

Në këtë kuadër, merr rëndësi të veçantë edhe rifinancimi i Eurobondit të emetuar në vitin 2010, nëpërmjet daljes dhe shfrytëzimit të mundësive në tregun ndërkombëtar të instrumentave financiare. Emetimi i këtij instrumenti nuk ndikon përse i përket nivelit të stokut të borxhit, por emetimi me sukses do të ishte një garanci më shumë përse i përket përmirësimit të strukturës së borxhit dhe në të njëjtën kohë ri-afirmimit të Shqipërisë në tregjet ndërkombëtare të kapitalit.

Ministria e Financave ka vlerësuar prej një kohë të gjatë dhe ka qënë në mënyrë të vazhdueshme në komunikim me tregun dhe pjesëmarrësit e tij, duke synuar përgatitjen dhe njohjen e tregut në avancë për ti shërbyer një rezultati pozitiv në emetimin e Eurobondit dhe kredencialeve të vendit.

Përse i përket tregut të jashtëm gjatë periudhës 2015-2017, huamarrja e huaj do të bazohet në financimet e pritshme të projekteve ekzistuese si edhe të projekteve të reja për të cilat qeveria është angazhuar me kreditorët. Gjithashtu, financimi i huaj pritët të plotësohet nga financimet e Fondit Monetar Ndërkombëtar dhe Bankës Botërore, sipas marrveshjes për shlyerjen e detyrimeve të prapambetura.

Një rëndësi e veçantë i është kushtuar edhe garancive të brendshme për sektorët e vlerësuar si prioritarë (sektori i energjisë), të cilat pritët që të rriten deri në 15.6 miliardë lekë gjatë vitit 2015.

Ministria e Financave, është duke punuar gjithashtu për të përmirësuar kuadrin ligjor lidhur me rritjen e fleksibilitetit të huamarrjes me instrumenta financiare, me qëllim që shtetit shqiptar ti jepet një qasje në tregjet financiare ndërkombëtare duke synuar në uljen e kostos së huamarrjes shtetërore.

3.6 Analiza e ndjeshmërisë dhe krahasimi me programin e mëparshëm

Ndjeshmëria e buxhetit të parashikuar ndaj risqeve dhe skenarëve alternativë

Në përputhje me dy prej skenarëve makroekonomik alternativë të trajtuar në seksionin 2.3, ndërlikdhja e kuadrit fiskal dhe e rregullimeve të mudshme të politikave fiskale, janë të trajtuara në këtë seksion.

Në rastin e skenarit makroekonomik “pesimist”, i cili supozon një nivel më të ulët të rritjes ekonomike se sa ai bazë në çdo vit, kuadri fiskal respektiv për këtë skenar është i bazuar në një nivel më të ulët elasticiteti të taksave se sa ai bazë. Ky supozim reflekton arsyetimin se: një nivel më i ulët i rritjes ekonomike përgjithësisht ka tendencën që të çojë në një performancë më të ulët të grumbullimit të disa prej taksave më kryesore. Ndërkohë që, në skenarin makroekonomik “optimist”, norma e përqindjes së të ardhurave ndaj PBB-së supozohet në të njëjtin nivel si në skenarin bazë.

Forcimi i përgjithshëm i politikës fiskale është planifikuar të prezantohet në çdo skenar makroekonomik. Megjithatë, objektivi sasior i deficitit fiskal vjetor ndryshon lehtësisht në çdo skenar, duke reflektuar kështu një rregullim kundërciklik drejt supozimeve të ndryshme dinamike të ciklit të ekonomisë. Kjo është në të njëjtën linjë me dispozitat aktuale të programit të Fondit Monetar Ndërkombëtar. Në mënyrë më specifike, është vërejtur një lehtësim i objektivit të deficitit fiskal në rastin e skenarit “pesimist” dhe një përforcim më i konsiderueshëm fiskal në rastin e skenarit “optimist”. Niveli i lehtësimit të objektivit nominal të deficitit fiskal në skenarin “pesimist” / “optimist” është equivalent me gjysmën e devijimit të totalit të të ardhurave në çdo skenar alternativ ndaj nivelit të skenarit bazë. Borxhi publik pritët të zvogëlohet në të dy skenarët alternativë. Sidoqoftë, ndryshe nga skenari makroekonomik bazë, borxhi publik vazhdon të rritet lehtësisht përgjatë 2015 në rastin e skenarit “pesimist” dhe fillon të ulet vetëm në vitin 2016. Në kahun tjetër, në rastin e skenarit “optimist”, borxhi publik ka një ritëm uljeje më të madh se në nivelin e skenarit bazë.

Table: Main fiscal indicators in each scenario

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 Est.	2015 Proj.	2016 Proj.	2017 Proj.
Total Revenue (in billion Lek)									
Baseline	299.0	324.7	330.5	330.4	327.2	367.9	414.5	443.1	479.0
Pesimistic							399.0	418.3	443.5
Optimistic							418.4	448.9	487.0
Total expenditures (in billion Lek)									
Baseline from which:	379.9	362.8	376.3	376.2	394.1	441.4	472.7	483.8	501.6
(% of GDP)	33.2%	29.3%	28.9%	28.2%	28.9%	31.2%	31.7%	30.3%	29.2%
Current expenditures	283.9	300.9	305.6	312.6	328.6	347.8	364.1	375.2	391.3
(% of GDP)	24.8%	24.3%	23.5%	23.4%	24.1%	24.6%	24.4%	23.5%	22.8%
Capital expenditures from which:	95.9	67.5	69.1	61.7	65.5	55.5	80.1	82.1	99.3
(% of GDP)	8.4%	5.4%	5.3%	4.6%	4.8%	3.9%	5.4%	5.1%	5.8%
Domestic financing	75.6	46.6	41.1	27.4	36.7	31.5	30.2	23.6	32.4
Contingency for domestic CapEx	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.7	20.0
Foreign financing	20.3	20.9	28.0	34.3	28.8	24.0	37.8	39.8	38.9
Reg. Dev. Fund Domestic CapEx	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.1	10.0	8.0
Contingency for deficit protection	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	4.0	4.5	5.5
Pesimistic from which:							465.0	471.4	483.8
(% of GDP)							31.8%	30.7%	29.9%
Current expenditures							364.1	375.2	391.3
(% of GDP)							24.9%	24.5%	24.2%
Capital expenditures from which:							76.4	74.2	87.0
(% of GDP)							5.2%	4.8%	5.4%
Domestic financing							26.5	23.6	32.4
Contingency for domestic CapEx							0.0	0.8	7.7
Foreign financing							37.8	39.8	38.9
Reg. Dev. Fund Domestic CapEx							12.1	10.0	8.0
Contingency for deficit protection							0.0	0.0	0.0
Optimistic from which:							474.7	486.7	505.6
(% of GDP)							31.5%	30.1%	28.9%
Current expenditures							364.1	375.2	391.3
(% of GDP)							24.2%	23.2%	22.4%
Capital expenditures from which:							82.1	85.0	103.3
(% of GDP)									
Domestic financing							32.2	23.6	32.4
Contingency for domestic CapEx							0.0	11.6	24.0
Foreign financing							37.8	39.8	38.9
Reg. Dev. Fund Domestic CapEx							12.1	10.0	8.0
Contingency for deficit protection							4.0	4.5	5.5
Overall deficit (% of GDP)									
Baseline	-7.1	-3.1	-3.5	-3.4	-4.9	-5.2	-3.9	-2.6	-1.3
Pesimistic							-4.5	-3.5	-2.5
Optimistic							-3.7	-2.3	-1.1
Financing of overall deficit (in billion Lek)									
Baseline from which:	80.9	38.0	45.8	45.9	66.9	73.5	58.2	40.7	22.6
Net domestic borrowing	43.3	11.3	28.2	24.8	46.3	41.1	39.9	23.3	23.4
Net foreign borrowing from which:	10.2	24.9	19.8	19.4	10.8	31.9	16.9	17.4	-0.8
Budgetary support from IFIs	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	35.0	14.0	14.0	0.0
Other foreign borrowing	9.6	26.6	17.6	21.6	9.6	-3.1	2.9	3.4	-0.8
Pesimistic from which:							66.0	53.1	40.3
Net domestic borrowing							39.9	23.3	41.1
Net foreign borrowing from which:							24.6	29.8	-0.8
Budgetary support from IFIs							21.7	26.4	0.0
Other foreign borrowing							2.9	3.4	-0.8
Optimistic from which:							56.3	37.8	18.6
Net domestic borrowing							37.9	20.4	19.4
Net foreign borrowing from which:							16.9	17.4	-0.8
Budgetary support from IFIs							14.0	14.0	0.0
Other foreign borrowing							2.9	3.4	-0.8
Total public debt (% of GDP)									
Baseline	59.7	57.7	59.4	62.0	70.0	71.0	70.7	68.0	64.9
Pesimistic							72.7	72.0	71.1
Optimistic							69.9	66.8	63.3

Source: Ministry of Finance

Elementët kryesorë të shpenzimeve që priten të zbusin shumicën e efekteve fiskale në rastin e secilit prej skenarëve alternativë janë: “kontigjencat për ruajtjen e objektivit të deficitit”, “kontigjenca për shpenzimet kapitale me financim të brendshëm” dhe “shpenzimet kapitale me financim të brendshëm”. Në mënyrë më specifike, buxheti i vitit 2015 ka adoptuar një kontigjencë në rastin e mosrealizimit të të ardhurave (kontigjenca për ruajtjen e objektivit të deficitit), ndërkohë që në vitin 2016 dhe 2017 si shtesë e asaj që u përmend më sipër, përfshin edhe kontigjenca të tjera si pjesë e shpenzimeve kapitale të cilat mund të ruhen lehtësisht në rast se të ardhurat performojnë nën nivelin e parashikuar me qëllim ruajtjen e objektivit të politikës së fiskale në drejtim të trajektorës së konsolidimit. Nevojat e larta për financimin e deficitit në rastin e skenarit “pesimist”, priten të mbulohen nga një nivel më i lartë i “mbështetjes buxhetore nga Institucionet Financiare Ndërkombëtare”, e cila është pjesë e huamarrjes së jashtme. Sidoqoftë, vlerësohet se nevoja financiare shtesë në këtë rast mund të plotësohet gjithashtu edhe nga tregu i brendshëm. Ndërlidhja fiskale në skenarët makroekonomik është e pasqyruar në tabelën dhe grafikun që vijon.

Rreziqe të tjera fiskale

Jemi duke adresuar rreziqe të reja të cilat cenojnë kornizën fiskale bazë. Më konkretisht:

- *Sektori energjetik*: Pavarësisht reformës në sektorin energjetik, risku i pamjaftueshmërisë së reshjeve vazhdon të përkthehet në rrezik fiskal. Ne do të vazhdojmë ta monitorojmë situatën nga afër dhe të bëjmë rishikimet e duhura në buxhetet vjetore dhe ato afatmesme.
- *Kompensimi i pronave*: Gjatë 2014 qeveria shqiptare pagoi rreth 1 miliardë lekë dëmshpërblime si pasojë e vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) në Strazburg për çështjet e pazgjidhura të paraqitura pranë kësaj gjykate. Kjo gjykatë ka filluar shqyrtimin e një blloku të dytë çështjesh, për të cilat priten vendimet gjatë 2015. Kompensimi i pretenduar për këto çështje shkon rreth 3 miliardë lekë. Duke patur parasysh rastet e mëparshme, mund të ketë edhe kërkesa të tjera për kompensime që do i drejtohen kësaj gjykate.
- *Risqet e shpenzimeve kapitale*: Sasia e parave e kërkuar prej projekteve të hapura e tejkalon aftësinë e qeverisë për ti përfshirë në Programin Buxhetor Afatmesëm (PBA). Për të ulur risqet, ne parashikojmë të vendosim prioritete për të gjitha projektet ekzistuese në infrastrukturë, të cilat në fakt përbëjnë shumicën e investimeve të pafinancuara. Kjo do bëhet duke përdorur kritere transparente dhe duke anuluar ose shtyrë afatin për projektet me prioritete të ulët. Hapi i parë do jetë kryerja e një studimi fisibiliteti të këtyre projekteve dhe më pas renditja e tyre do aprovohet me VKM, e postohet në faqet e internetit të Ministrisë së Financave (MoF) dhe asaj të Zhvillimit Ekonomik, Tregtisë dhe Sipërmarrjes. MoF do publikojë dhe listën e projekteve që do jenë pjesë e PBA-së për të treguar se nuk ka qëllim të financojë projekte që nuk janë në këtë listë. Gjithashtu, po planifikojmë të kemi një klauzolë në kontratat e reja ku të shprehet se përshpejtimi i implementimit të projektit pa miratimin e MoF përbën shkelje të kontratës, dhe si rrejdhim kjo e fundit nuk ka asnjë detyrim për të paguar për këto ndryshime nga plani fillestar. Së fundi, ne po implementojmë një modul të ri në EAMIS për të përmirësuar monitorimin e projekteve për të siguruar se punimet janë në përputhje me angazhimet buxhetore.
- *Risku i të ardhurave*: Buxheti i 2015 përmban një fond kontingjence në rast se të ardhurat nuk realizohen. Shumat e përcaktuara në këtë fond do të përdoren në rast se performanca e të ardhurave nuk do të jetë e mjaftueshme për të ruajtur objektivat fiskalë të përcaktuar.

3.7 Qendrushmeria e financave publike

Qëndrushmëria fiskale në sistemin e pensioneve është konsideruar si një ndër elementët më të rëndësishëm të stabilitetit të financave publike. Si masë prioritare për përmirësimin e qëndrushmërisë fiskale në sistemin e pensioneve ishte realizimi i një reforme të rëndësishme dhe afatgjatë të të gjithë sistemit të sigurimeve shoqërore por në veçanti, të skemës së pensioneve. Reforma fokusohet në thellimin e parimit kontributiv të skemës, të forcimit të lidhjes

midis kontributeve të paguara me përfitimet nga skema të cilat, bazuar në konkluzionet e nxjerra lidhur me situatën aktuale, pritët të sjellin rritje të shkallës së mbulimit dhe numrit të kontribuesve si dhe nxitje të pagesave të kontributeve mbi pagën e plotë duke shmangur evazionin kontributiv. Kjo masë, e shoqëruar edhe me përmirësimin e procedurave të mbledhjes, pritët të rrisë të ardhurat e skemës së sigurimeve shoqërore. Përveç kësaj, reforma u fokusua edhe në disa masa për uljen e shpenzimeve, si rritja graduale e moshës së pensionit, përmirësimi i rregullave të indeksimit të pensioneve, harmonizimi i kontributeve me subvencionet kontributive për të vetëpunësuarit, në bujqësi në favor të uljes graduale të subvencioneve. Tashmë, kuadri ligjor i reformës në fushën e pensioneve është miratuar nga Parlamenti dhe janë marrë masat administrative për zbatimin e tij nga data 1 Janar 2015. Reforma synon rritjen e stabilitetit financiar afatgjatë të skemës së pensioneve, dhe sidomos reduktimin e deficitit të sistemit të pensioneve ndaj PBB-së i cili nga 1.67% që ishte në vitin 2013 parashikohet në 1.4% të PBB-së në 2015 dhe gradualisht ulet në rreth 1% të PBB në vitin 2018.

Situata aktuale, parashikimet dhe disa konkluzione për zhvillimin afatgjatë

Reformës së sistemit të sigurimeve shoqërore i ka paraprirë një analizë e thelluar e gjendjes së treguesve të skemës së pensioneve. Bazuar në një sërë të dhënash ekonomike, demografike dhe treguesit e skemës së pensioneve, në vitin 2014 është realizuar një parashikim afatgjatë për ecurinë e skemës deri në vitin 2080.

Për efekt të analizës afatgjatë të treguesve të skemës së pensioneve, parashikimet e skenarit bazë lidhur me përfitimet janë mbështetur në: legjislacionin e zbatueshëm deri në vitin 2014, në ecurinë e treguesve të sistemit deri në vitet 2012-2013 dhe në parashikimet e institucioneve përgjegjëse lidhur me zhvillimet demografike dhe ekonomike. Nga sa sipër, evidentohet:

- Vazhdimi i tendencës së plakjes së popullsisë shqiptare edhe në të ardhmen. Evidentohet një rritje e popullsisë mbi moshën e pensionit ndaj popullsisë në total e cila nga 14.9% arrin në 35.0% në vitin 2080 si dhe një rritje e koeficientit të varësisë së të moshuarve, i cili arrin deri në 68.9% në vitin 2080. Këto fenomene demografike si dhe emigracioni i parashikuar edhe në vitet në vazhdim, shoqërohen edhe me ndryshime në treguesit e skemës së sigurimeve shoqërore.
- Në 50 vitet e ardhshme parashikohet të ketë më shumë pensionistë se kontribues të cilët janë pjesa e popullsisë në moshë pune që mbështet të parët. Sipas parashikimeve raporti i të gjithë pensionistëve të skemës me kontribuesit do të arrijë vlerën e tij më të lartë në vitin 2060 rreth 128%.
- Shkalla e zëvendësimit pëson ulje pothuajse gjatë gjithë periudhës së parashikimit. Ky tregues nga rreth 36.0% që është në vitin 2012 shkon deri në 6.2% në vitin 2080, vlerë kjo që tregon për një lidhje të dobët ndërmjet masës së pensionit dhe pagës kontributive.
- Skema jep përfitime të ulta, parashikimet afatgjata tregojnë që përfitimet do vazhdojnë të ulen edhe më shumë në rast se nuk ndërhyhet me një reformë, duke mos përmbushur misionin e sigurimit të paktën të të ardhurave të mjaftueshme për jetesën për një pjesë të madhe të pensionistëve të ardhshëm.
- Sistemi vazhdon të jetë i paqëndrueshëm financiarisht, subvecionet shtetërore mbeten të domosdoshme dhe të konsiderueshme.

Shpërndarja:

- Skema aktuale karakterizohet nga elementë të theksuar padrejtësie dhe rishpërndarje shumë të lartë. Evidentohen grupe kontribuesish të cilët kontribuojnë mbi pagën mesatare e deri në maksimale dhe përfitojnë pensione të ulta, dhe kjo për shkak të vendosjes së tavanëve administrative në masën e përfitimit.
- Për shkak të zhvillimeve të brishta ekonomike të tranzicionit dhe informalitetit të lartë, një

pjesë e popullsisë në moshë pune, sot është e pasiguruar. Kjo gjë e ka përkeqësuar ndjeshëm raportin mes kontribuesve dhe përfituesve dhe lë të kuptohet se në të ardhmen shumë të moshuar do të marrin pensione të pa mjaftueshme ose nuk do të marrin fare pension pleqërie.

- Situata Financiare e skemës vështirësohet duke kërkuar gjithnjë e më shumë subvecone shtetërore. Vihet re që shpenzimet vazhdojnë e rriten me ritme më të shpejta se të ardhurat duke krijuar një deficit, i cili nga rreth 1.67% e PBB-së që është aktualisht, në vitin 2027 arrin deri në 2.3% të PBB-së.

Nisur nga analiza e gjendjes së sistemit dhe nga treguesit e pritshëm të tij u formuluan opsionet e reformës së pensioneve dhe më tej çështjet për reformim. Më pas, skenari i parashikimit me tregues të reformuar u modelua sipas elementëve të reformës që janë përshkruar me detaje në seksionin 4.2.4. Sipas këtij parashikimi evidentohet:

- një përmirësim i pjesës së popullsisë mbi moshën e pensionit ndaj totalit të popullsisë, si rezultat i rritjen së moshës së daljes në pension. Krahësuar me skenarin bazë ky tregues përmirësohet në vitin 2080 me rreth 5.5%. Ndërkohë, ulja e pjesës që zë popullsia mbi moshën e pensionit ndaj totalit të popullsisë në krahasim me skenarin bazë, shoqërohet me rritjen e pjesës që zë popullsia nga mosha 15 vjeç deri në moshën e pensionit ndaj totalit të popullsisë e cila merr vlerën 56.3% në vitin 2080 dhe me një ulje të koeficientit të varësisë së të moshuarve, i cili në vitin 2080 arrin vlerën 52.4%.
- Norma e varësisë së sistemit për pensionistët e pleqërisë rritet deri në vitin 2034 por me ritme më të ngadalta se në skedarin bazë; kështu në qoftë se në skenarin bazë gjatë periudhës së parë të parashikimit ky raport ndryshonte me 24.7 pikë në këtë skenar rritja është vetëm me 4.8 pikë. Më pas ka tendencë në ulje duke marrë vlerën 55.7 në vitin e fundit të parashikimit.
- Shkalla e zëvendësimit përmirësohet shumë krahasuar me skenarin bazë. Reforma garanton ruajtjen e masave të përfitimeve në nivel normal dhe çon në përmirësim të dukshëm të shkallës së zëvendësimit në krahasim me skemën aktuale. Forcimi i lidhjes së përfitimeve me kontributet nëpërmjet futjes së formulës së re të llogaritjes së pensionit sjell ruajtjen e shkallës së zëvendësimit pothuajse në të njëjtat nivele duke shënuar 31.1% në fund të periudhës së parashikimit krahasuar me 6.2% që është në skenarin bazë.
- Treguesit financiarë të skemës tregojnë përmirësim të dukshëm në krahasim me parashikimet e skemës aktuale. Forcimi i lidhjes së kontributeve me përfitimet e bën skemën më tërheqëse për qytetarët dhe kështu më shumë njerëz do t'i bashkohen asaj. Rritja e pagës minimale kontributive dhe indeksimi i pagës maksimale me rritjen e pagës mesatare sjell të ardhura të mjaftueshme për të mbuluar përfitimet në rritje. Ndaj, reforma do të çojë në reduktim të deficitit, i cili bëhet zero në 2042. Reforma e ndërmarrë reflekton një përmirësim gradual të situatës financiare deri në vitin 2053. Pas vitit 2053, megjithëse balanca financiare është pozitive, tejkalimi i të ardhurave mbi shpenzimet fillon të bjerë, por në mënyrë të pranueshme.

3.8 Karakteristika institucionale

Reforma të rëndësishme që kanë për qëllim të përmirësojnë ndjeshëm tiparet kryesore institucionale të financave publike janë duke u zhvilluar dhe të tjera janë planifikuar të zbatohen në të ardhmen afatshkurtër dhe afatmesme. Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike (MFP) 2014-2020, e cila është rezultat i bashkëpunimit të suksesshëm ndërmjet Ministrisë së Financave, institucioneve partnere kombëtare dhe ndërkombëtare që përfshijnë KE-në, BB-në dhe FMN-në, si dhe shoqëria civile aktive në fushën e financave publike, u miratua kohët e fundit nga Këshilli i Ministrave. MFP është një dokument gjithëpërfshirës i cili qartëson problemet kryesore në menaxhimin e financave publike dhe përcakton se cilat janë reformat e nevojshme të planifikuara për tu zbatuar deri në 2020, të cilat do të adresojnë mungesën e efikasitetit i cili më së shumti rëndon mbi financat publike.

Strategjia përcakton qartë objektivat, veprimet, dhe treguesit e monitorimit për secilën nga reformat e planifikuara. Ajo do të shërbejë si udhëzues kryesor, si dhe dokument monitorues ndaj procesi të reformimit të MFP. Ky dokument, mbart një rëndësi të veçantë, pasi jo vetëm që hap terrenin për rivendosjen e financave publike në trajektoren afatgjatë të qëndrueshmërisë, duke krijuar kështu parakushtet për rritje ekonomike, por gjithashtu përbën një detyrim që rrjedh nga marrëveshjet me partnerët ndërkombëtarë, në veçanti KE, BB dhe FMN.

Vizioni i strategjisë së reformës së MFP-së është garantimi i një sistemi të financave publike që nxit transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale dhe efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve publike për ofrimin e shërbimeve të përmirësuara dhe zhvillimin ekonomik. Në perspektivën e integritit në BE, Shqipëria ka adoptuar parimet e BE-së për mirëmenaxhimin e financave publike dhe të kujdesit fiskal, siç shprehet në direktivën mbi buxhetimin EU 2011. Vizioni i Reformës së Menaxhimit të Financave Publike të Shqipërisë është në përputhje me këtë direktivë në mënyrë që dispozitat e saj të jenë përmbushur kur Shqipëria të aderojë në BE.

Objektivi i përgjithshëm i strategjisë së reformës MFP është të arrijë një buxhet më të mirë balancuar dhe të qëndrueshëm, me një raport të borxhit të reduktuar nëpërmjet menaxhimit financiar si dhe proceseve të kontrollit dhe të auditimit më të fortë, dhe ku ekzekutimi i buxhetit të ketë përputhshmëri të plotë me politikat e qeverisë.

Ruajtja e stabilitetit dhe qëndrueshmërisë makroekonomike është prioriteti më i lartë i kësaj qeverie pasi ndihmon për të zhbllokuar potencialin e konsiderueshëm të pashfrytëzuar të zhvillimit të Shqipërisë. Për të siguruar stabilitet, qeveria do të forcojë kuadrin e përgjithshëm fiskal, krijojë mekanizma për të garantuar që parashikimi të jetë realist dhe forcojë procesin e përgatitjes së PBA-ve.

Parandalimi i akumulimit të borxhit në të ardhmen përbën një objektiv kyç të reformave të MFP. Masat mbrojtëse kundër një krijimi të ri të detyrimeve të prapambetura tashmë janë funksionale dhe janë duke u zgjeruar edhe më tej. Ministria e Financave ka miratuar Strategjinë për Shlyerjen dhe Parandalimin e Detyrimeve të Prapambetura në vitin 2014, e cila parashikon shlyerjen e plotë të tyre deri në fund të vitit 2017, dhe masa specifike për të parandaluar krijimin e detyrimeve të reja të prapambetura. Në këtë drejtim, masa të tjera të rëndësishme në lidhje me kontrollat e angazhimeve financiare janë duke u zhvilluar më tej, siç është planifikuar në këtë dokument. Që nga janari 2014, të gjithë urdhrat e prokurimit për mallra, shërbime dhe investime duhet të kontrollohen për përputhshmëri me planin e prokurimit të dorëzuar në Thesar dhe duhet të miratohen nga dega e rrethit të Thesarit para vazhdimin të prokurimit. Limitet e angazhimit shumëvjeçar për projektet e investimeve dhe marrëveshje të tjera afatgjata kontraktuale do të prezantohen në dokumentin e buxhetit afatmesëm për vitin 2015 dhe më tej, dhe këto kufizime do të miratohen nga Parlamenti, si pjesë e ligjit të buxhetit vjetor. Sanksione të rënda do të zbatohen për subjektet dhe zyrtarët që nuk respektojnë këto dispozita.

Kuadri i përgjithshëm fiskal do të garantohet nga një sërë masash legislative që do të ofrojnë qartësi dhe siguri në lidhje me hapat që duhet të merren. Megjithatë, ne pranojmë se vetëm ndryshimet legislative në vetvete janë të pamjaftueshme për të siguruar disiplinën fiskale. Ky proces gjithashtu kërkon angazhim të fuqishëm politik dhe lidhshmëri për të garantuar pajtueshmërinë me legjislacionin ekzistues dhe atë të ri, si dhe për të siguruar përgjegjësitë dhe përgjegjshmërinë e menaxhimit në të gjithë administratën publike.

Përpjekjet do të vazhdojnë për të forcuar menaxhimin e të ardhurave, duke rishikuar politikën e taksave dhe reformimin e administratave tatimore dhe doganore për të rritur efikasitetin e tyre në mbledhjen e të ardhurave, zvogëluar hendekun tatimor, luftuar evazionin fiskal dhe ekonominë informale. Borxhi dhe menaxhimi i likuiditetit do të përmirësohet.

Megjithatë, ka rëndësi të madhe fakti që shpenzimet publike të strukturohen në mënyrë që të maksimizojnë ndikimin pozitiv tek ekonomia kombëtare. Do t'i jepet prioritet projekteve dhe

programeve me ndikim të fuqishëm në zhvillimin ekonomik dhe punësimin. Për të përmirësuar cilësinë dhe efektivitetin e shpenzimeve të qeverisë në përgjithësi, dhe projekteve të investimeve publike në veçanti, do të zhvillohen më tej kapacitetet e administratës për vlerësimin e projekteve dhe kryerjen e analizave më të zgjeruara sektoriale.

Vëmendje më të madhe do të ketë monitorimi i programeve qeveritare. Raportimi në Parlament dhe ndaj publikut do të përmirësohet ndjeshëm në drejtim të përmbajtjes dhe aksesueshmërisë. Do të zhvillohen diskutime me Parlamentin mbi mënyrën e pasurimit të shqyrtimeve të PBA-së dhe ekzekutimin e tij, si dhe mbi mënyrën e mbajtjes së përgjegjësisë të ministrave për programet nën përgjegjësinë e tyre.

Një parakusht për raportim të mirë është kontabilizimi i saktë. Gjatë periudhës të planifikuar 7-vjeçare, standardet e kontabilitetit do të rishikohen gradualisht me ambicien e përputhshmërisë së plotë eventuale me standardet ndërkombëtare të kontabilitetit IPSAS, pasi këto të jenë miratuar përfundimisht çka mund të ndodhë vetëm në periudhën e ardhshme të planifikimit. Sistemet e kontrollit të brendshëm në institucionet e qeverisjes qendrore dhe vendore do të forcohen për të siguruar përputhshmëri dhe rregullsi, por edhe si një mjet për rritjen e efektivitetit dhe efikasitetit të sektorit publik. Paralelisht me përpjekjet e Qeverisë, auditimi i jashtëm nga Kontrolli i Lartë i Shtetit do të forcohet, me qëllim harmonizimin e rolit të tij, strukturës, dhe *'modus operandi'* me standardet e përcaktuara nga ONISA. Në fakt, Kontrolli i Lartë i Shtetit është përfshirë në mënyrë aktive në hartimin e Strategjisë dhe është anëtar kyç i Komitetit Drejtues për Reformën e MFP, e cila, ndër të tjera, do të monitorojë progresin e masave dhe angazhimeve formale të përcaktuara në Strategji.

Menaxhimi modern financiar kërkon sisteme moderne dhe të mirë-integruara mbështetëse. Si rrjedhojë, burime të konsiderueshme do t'i dedikohen hartimit dhe zbatimit të një sistemi të integruar të menaxhimit financiar, një SIMF-je që mbështet të gjitha proceset kryesore të përfshira në menaxhimin e financave dhe operacioneve qeveritare. Në Ministrinë e Financave do të vendoset një drejtim i unifikuar për zhvillimin e projektimit konceptual për SIMF-në, koordinimin dhe financimin e aktiviteteve të ndryshme të përfshira në zbatimin e SIMF-së. Për këtë qëllim, qeveria do të kërkojë financim nga partnerët e saj.

Megjithatë, ligjet, rregulloret dhe sistemet e teknologjisë së informacionit nuk janë të mjaftueshme për arritjen e vizionit tonë për një administratë publike financiare profesionale. Përveç angazhimit politik, në fund kjo do të varet nga integriteti, kompetenca dhe përkushtimi i nëpunësve publikë që do të jenë përgjegjës për funksionet e ndryshme në institucione thelbësore të MFP-së, si dhe në ministritë e linjës dhe njësitë shpenzuese. Si rrjedhojë, shumë përpjekje do të kanalizohen për zhvillimin e kapaciteteve të stafit qeverisës dhe në veçanti për përdoruesit e buxhetit si në nivel qendror dhe vendor, nëpërmjet trajnimit sistematik. Programet për rritjen e kapaciteteve në fushën e MFP-së duhet të jenë funksionale dhe do të mbështeten nga masat për modernizimin e kulturës së menaxhimit, duke i dhënë më shumë autoritet menaxherëve të linjës ndërsa forcojnë mekanizmat për garantimin e përgjegjshmërisë.

Për të garantuar se reformat ambicioze të shtjelluara në këtë dokument janë kryer realisht, qeveria do të krijojë një strukturë tre-nivelëshe menaxhimi që do të drejtojë dhe monitorojë masat e reformave të kryera nga subjektet përgjegjëse përkatëse. Një Komision Drejtues i Reformës së MFP-së, i kryesuar nga Ministri i Financave, me pjesëmarrje të nivelit të lartë nga institucionet kryesore qeveritare të interesuara, si dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe Parlamentit, do të ofrojë udhëzime gjithëpërfshirëse të procesit të zbatimit dhe do të vendosë për çdo riorientim dhe ristrukturim të saj. Komiteti Drejtues do të mbështetet nga një Sekretariat. Komitetet Kryesore të Koordinimit do të bashkërendojnë komponentët e shtyllave përkatëse dhe Drejtuesit e Komponentëve do të nxisin zbatimin e reformave në secilin komponent. Paralelisht me aktivitetet e strukturës së menaxhimit në tre nivele, secilit përdorues të buxhetit do t'i kërkohej të identifikojë potencialin për çlirimin e burimeve, duke theksuar mangësitë ekzistuese në lidhje me përmbushjen e objektivave të saj, të tilla si kapacitetet teknike të stafit të drejtorive, mbivendosja/duplikimi i aktiviteteve të të gjitha drejtorive, mbivendosja/dublikimi i

përgjegjësi të të gjithë përdoruesve të buxhetit, duke identifikuar drejtoritë e tepërta ose jo-prioritare, etj.

Partnerët e jashtëm të Shqipërisë kanë rol të rëndësishëm në zhvillimin e sistemit të menaxhimit financiar publik të vendit, jo vetëm nëpërmjet mbështetjes financiare për investime thelbësore të nevojshme në teknologjinë e informacionit dhe kapacitetet e burimeve njerëzore, por edhe nëpërmjet përvojave dhe ekspertizës teknike që mund të vënë në dispozicion.

Jo të gjitha reformat e planifikuara mund të kryhen në të njëjtën kohë; burimet financiare dhe njerëzore janë të kufizuara dhe krijimi i një perceptimi mbi domosdoshmërinë e tyre mund të kërkojë kohë. Rrjedhimisht, ato do të zbatohen në disa faza gjatë periudhës së planifikimit.

Hapi më urgjent është vënia në funksionim e një kuadri ligjor dhe procedural që do të garantojë qëndrueshmëri afatshkurtër dhe afatgjatë të financave publike. Si rrjedhojë, qeveria do të përgatisë ndryshimet në ligjin nr. 9936 të vitit 2008, *"Mbi Menaxhimin e Sistemit Buxhetor në Republikën e Shqipërisë"*, Ligjin Organik të Buxhetit (LOB) për periudhën afatshkurtër që do të ofrojë garanci kundër pragmatizmit afatshkurtër politik, i cili rrezikon qëndrueshmërinë afatgjatë të financave publike shqiptare. Projektligji do të paraqitet në parlament në mes të vitit 2015, me objektivin për t'u miratuar para fundit të vitit.

Reforma të tjera të analizuara në këtë strategji, të lidhura me dokumentacionin e buxhetit, parimet e kontabilitetit, raportimin, menaxhimin e performancës, dhe ndërtimin e implementimit të SIMF-it, do të ndahen në faza dhe do të zbatohen gjatë të gjithë periudhës së planifikimit.

Më konkretisht, gjashtë shtyllat kryesore të reformave të MFP-së të cilat do të zbatohen kryesisht në të ardhmen afatmesme, ndërkohë që disa prej tyre kërkojnë një afat më të gjatë, janë të përshkruara shkurtimisht si vijon:

1. Kuadër fiskal i qëndrueshëm, i cili përfshin:

Vendosjen e rregullave procedurale ligjrisht detyruese që do të synojnë të eliminojnë rrezikun e parashikimeve sistematike optimiste të PBB-së dhe të ardhurave të buxhetit, parashikime që në të shkuarën, kanë çuar në buxhete të paqëndrueshme. Në strategjinë MFP janë paraqitur disa mundësi në këtë drejtim nga ku do të miratohet më optimalja. Në varësi të opsionit të zgjedhur, Ligji Organik i Buxhetit (LOB) do të ndryshohet në përputhje me rrethanat apo do të krijohen parametra të tjera institucionale brenda vitit 2015.

- Krijimin e një rregulli fiskal që do të udhëheqë politikën fiskale drejt qëndrueshmërisë afatgjatë të borxhit publik, duke lënë hapësirë të arsyeshme për politikë fiskale kundërciklike për amortizimin e goditjeve të fuqishme dhe cikleve ekonomike. Qeveria do të përpiqet që të ketë një rregull fiskal të miratuar me shumicë të cilësuar në Parlament në mënyrë që të vendosen themelet të qëndrueshme dhe të matura për zhvillimin e ardhshëm të financave publike të Shqipërisë.
- Vendosjes së rregullave ligjore që në vitet zgjedhore do të parandalojnë shterimin e parakohshëm të deficitit dhe borxhit publik të miratuar. Brenda vitit 2015, LOB do të ndryshohet duke përcaktuar se jo më shumë se 30, 55 dhe 80 për qind të buxhetit mund të ekzekutohet përkatësisht në tre, gjashtë dhe nëntë muajt e parë të vitit fiskal zgjedhor, me përjashtim të rasteve urgjente dhe të paparashikuara, konform me kuadrin ligjor në fuqi.
- Vendosjes së kufizimit të përdorimit të të ardhurave nga privatizimi për tërheqjen e borxhit dhe/ose investimet. Brenda vitit 2015, LOB do të ndryshohet në përputhshmëri me rrethanat për të siguruar që, në të ardhmen, të ardhurat e papritura që rezultojnë nga privatizimi dhe forma të tjera të transaksioneve financiare do të përdoren vetëm për reduktimin e borxhit dhe/ose për investime publike me interes kombëtar dhe socio-ekonomik.

- Forcimit të funksionit për menaxhimin e riskut financiar. Brenda 2017, funksioni i menaxhimit të riskut do të forcohet në vlerësimin dhe propozimin e masave për të zbutur risqet fiskale. Njësia përgjegjëse do të përgatisë vlerësimin e riskut për tu përfshirë në dokumentacionin e buxhetit dhe do të këshillojë Ministrinë e Financave mbi ndërhyrjet zbutëse ndaj riskut dhe monitorimin e riskut.

2. *Planifikimi dhe buxhetimi i mirë-integruar dhe efikas i shpenzimeve publike, i cili përfshin:*

- Një proces i rivendosur dhe i forcuar për zhvillimin dhe rishikimin e politikave të sektorëve strategjikë. Për SKZHI-në e ardhshme do të zhvillohen strategjitë me kosto të vlerësuar brenda tavaneve të shpenzimeve për sektorët kyç. Ky tavan i shpenzimeve do të lejohet të rritet në normën e rritjes së parashikuar të të ardhurave. Strategjitë sektoriale në PBA do të përkthehen në tavane sektoriale për tre vjeçarin. Do të ndërmerren disa masa për të siguruar marrëdhëniet mes prioritetëve të përcaktuara në strategjitë sektoriale dhe alokimet buxhetore. Për të mbështetur riorientimin e strategjive sektoriale si pasojë e ndonjë ndryshimi në politikat apo në mjedisin e jashtëm, do të kryhen rishikime më të hollësishme. Kjo e fundit do të kërkojë një përforsim të kapacitetit analitik, numerik, si dhe të kushteve të kompetencës, veçanërisht në Ministrinë e Financave, por edhe në disa ministri kryesore të sektorit. Këto veprime janë planifikuar të përfundojnë plotësisht brenda 2018.
- Proceset e forcuara dhe kapaciteti institucional për fillimin, vlerësimin, ndarjen e prioritetëve, dhe miratimin e projekteve të investimeve kapitale. Brenda vitit 2015 LOB do të amendohet për të përfshirë nene që do të përmbledhin parimet për të aplikuar dhe procedurat për të ndjekur në përgatitjen, vlerësimin dhe miratimin e projekteve të mëdha qeveritare për investime kapitale. Kapaciteti për të kryer analizat socio-ekonomike dhe kosto-përfitim të projekteve të investimeve kapitale do të përforsohet në numerikë dhe në kushtet e kompetencës. Përveç kësaj, si pjesë e IFMIS (Sistemit Informatik i Integruar i Menaxhimit Financiar) së ardhshme, do të ngrihet një depo e kompjuterizuar për informacion financiar dhe thelbësor mbi projektet e investimeve. Këto veprimtari janë planifikuar të përfundojnë plotësisht brenda vitit 2017.
- Një kuadër të matur dhe të fortë procedural për përgatitjen e PBA-së. Ne planifikojmë të përgatisim dhe të paraqesim propozime në Kuvend për ndryshime në LOB me qëllim përforsimin e procesit të PBA-së. Më konkretisht, këto do të përfshijnë: (i) Autorizimin e Kuvendit për të votuar dhe miratuar tavanet e PBA-së në kohën e programimit; (ii) Përcaktimin e tavaneve për tre vitet e PBA-së si të detyrueshëm; (iii) Përcaktimin se kërkesa e PBA-së tregon në mënyrë të qartë se fondet janë tashmë efektivisht të angazhuara dhe cilat janë shpenzimet e reja sipas nivelit tavan; (iv) Të sigurohet përgjegjshmëria e Drejtuesve/Ministrave të linjës ndaj Kuvendit në të gjithë ciklin buxhetor; (v) Përfshirjen e objektivave dhe politikave në nivel institucioni/programi në Ligjin e Buxhetit Vjetor (2016-2020) (vi) Zbatimin dhe menaxhimin efektiv të buxhetimit mbi bazë gjinore (2014-2020). Këto veprimtari janë planifikuar të përfundojnë plotësisht brenda 2017.
- Prezantimi i kontrollit të angazhimit financiar shumëvjeçar për shpenzimet shumëvjeçare. Për çdo vit të projekteve shumëvjeçare të investimeve publike dhe për shpenzime korente të kontraktuara për më shumë se një vit, do të kryhet një angazhim financiar paraprak për nivelin e planifikuar të shpenzimeve në atë vit. Këto angazhime financiare të cilat mund të shkojnë përtej tre viteve të PBA-së, do të shënohen në regjistrin e limiteve të angazhimit financiar paraprak në SIFQ. Në procesin e përgatitjes së PBA-së, të dhënat e këtyre angazhimeve financiare do të përdoren edhe për menaxhimin e borxhit dhe planifikimit të fluksit të parave. Për këtë, një projekt investimi publik do të përfshihet në PBA, vetëm nëse shpenzimet e planifikuara përputhen me tavanet e shpenzimeve për secilin prej tre viteve të PBA-së. Amendamenti i LOB-it dhe të tjera masa në lidhje me këtë do të përfundojnë brenda vitit 2015.

- Menaxhimi i matur, efektiv dhe efikas financiar i qeverive vendore. Ligji i ri mbi financat e qeverisjes vendore do të qartësojë marrëdhëniet fiskale ndërmjet qeverisë qendrore dhe vendore, dhe do të forcojë bashkërendimin e operacioneve të qeverisë së përgjithshme. Sistemi informatik Financiar i Qeverisë do të implementohet edhe në nivel lokal, në mënyrë që të integrohen të ardhurat dhe shpenzimet vendore, duke rritur kështu cilësinë dhe disponueshmërinë e informacionit. Këto dhe masa të tjera planifikohen të përfundojnë brenda vitit 2016.

3. *Ekzekutim efikas i buxhetit përfshin të ardhurat, shpenzimet, huamarrjen, likuiditetin, fondet e jashtme, prokurimin publik dhe menaxhimin e aseteve publike. Me konkretisht:*

Të ardhurat

- Ri-projektimi dhe kompjuterizimi i proceseve kryesore të administratës tatimore. DPT është në procesin e implementimit të një sistemi të ri dixhital të teknologjisë së informacionit në administratën tatimore që do të menaxhojë regjistrimin e taksapaguesve, regjistrimin e fitimeve, pagesat e të ardhurave, rimbursimet e taksave, mbledhjen e detyrimeve të prapambetura tatimore, auditimin, si edhe ankesat e taksapaguesve. Sistemi i ri do të mundësojë thjeshtimin e proceseve dhe uljen e mundësive për mashtrim dhe korrupsion. Taksapaguesve nuk do t'u kërkohej më që të paguajnë në një bankë të ndodhur në rajonin ku është regjistruar taksapaguesi, por do të mund ta bëjnë këtë nëpërmjet një banke në Shqipëri. Në këtë drejtim, përgatitjet për azhurnimin e sistemit të IT-së po përfundojnë në DPT; tetë module nga dhjetë kanë përfunduar, procesi e-filing ka avancuar gjithashtu dhe instalimi i IT hardware në serverin qendror (NAIS) pritet të bëhet në muajin shkurt.
- Njëprioritet kyç në vitin 2015 është reforma e skemës së rimbursimit të taksave. Përgjegjësia për pagesat e rimbursimit të taksave, e cila është transferuar nga DPT dhe DPD në Thesar që në fillim të vitit 2014, dotë përmirësohet më tej për të siguruar që rimbursimet të paguhen me saktësi dhe në kohë. Ligji i ri TVSH-së i cili kaloi në korrik 2014 dhe hyri në fuqi më 1 janar 2015 eliminon kërkesën për auditim të detyrueshëm të rimbursimit të TVSH-së, dhe përcakton kriteret e riskut si bazë për të ndërmarrë një auditim të bazuar në risk, pritet të fillojë nga qershori 2015. Para kësaj, moduli i riskut për rimbursimet e TVSH-së pritet të jetë operativ deri në mars 2015. Ristrukturimi i administratës tatimore do të çojë në krijimin e një Njësie Rimbursimi për të koordinuar përpjekjet për rimbursim në kuadër vendi, dhe të ndërmarrjes së funksioneve operative në lidhje me rimbursimet e TVSH-së në zyrat rajonale. Gjithashtu do të miratohen ndryshime ligjore për të siguruar se Drejtoria/Njësia Rimbursimit ka autoritetin përfundimtar për të vendosur mbi rimbursimet.
- Rregullimi/përshtatja e strukturave organizative të administratës tatimore dhe plotësimi me personel i zyrave në qendër dhe në nivel lokal. Ndërkohë që sasia e përpunimit manual do të ulet ndjeshëm, personeli mund të zhvendoset në aktivitete më të vlefshme të tilla si shërbimet e taksapaguesve, auditimi dhe hetimet e mashtrimit tatimor. Përgjegjësitë do të kalojnë edhe në zyra rajonale për të shfrytëzuar më mirë personelin e vënë në dispozicion, duke centralizuar në më pak vende aktivitete kyçe si zbatimi i detyrimeve tatimore të prapambetura. Aktualisht, DPT po punon për organizimin e ri, me qëllim shfrytëzimin optimal të potencialit të sistemit të ri dixhital/të teknologjisë së informacionit dhe harmonizimin e tij me legjislacionin e ndryshuar. Sistemi i menaxhimit të riskut, që do të implementohet do të jetë në përputhje me modelin e mbështetur nga FMN, OECD, dhe KE. DPT do të shfrytëzojë një sërë metodash (p.sh. media dhe marketingu i përputhshmërisë, bashkëpunimi me përfaqësuesit e grupeve të industrisë, edukimi dhe shërbimet e taksapaguesve, auditimi, dhe zbatimi i masave mbi detyrimet e prapambetura), në mënyrë që përmbushja vullnetare e pagesës së detyrimeve tatimore të rritet me kalimin e kohës.

Shërbimet tatimore do të përmirësohen për të bërë të mundur përmbushjen e detyrimeve të sipërcituara.

- Forcimi i kapaciteteve të auditimit. Kapaciteti profesional i inspektorëve tatimorë do të rritet nëpërmjet trajnimit të vazhdueshëm. Efikasiteti i tyre do të rritet duke u ofruar atyre pajisje të teknologjisë së informacionit për t'u lidhur me sistemin e ri të administratës tatimore për rastet kur janë në terren.
- Rishikimi i sistemit të kasave fiskale dhe nxitja e përdorimit të tyre. DPT është duke rishikuar sistemin e kasave fiskale për të mundur sigurimin e informacionit fiskal në kohë reale. Është duke u planifikuar një llotari e bazuar në kuponët nëpërmjet të cilës synohet nxitja e qytetarëve për të kërkuar kuponin e pagesave në kohën e blerjes. Hedhja e parë e shortit parashikohet të kryhet në prill 2015.
- Krijimi i kadastrës fiskale të pronave. Në mënyrë që të vendosen bazat për informatizimin e taksave të reja të pronës, do të krijohet një kadastrë fiskale. Qëllimi i kadastrës do të jetë konsolidimi i të gjitha të dhënave ekzistuese mbi truallin, ndërtesat dhe pronarët/ banorët, dhe për të llogaritur detyrimin tatimor vjetor të shoqëruar me secilën pronë.
- Forcimi i kapacitetit profesional të personelit të DPT-së nëpërmjet trajnimit të vazhdueshëm. Një Qendër Trajnimi për Administratën Tatimore dhe Doganore është krijuar nën kujdesin e Ministrisë së Financave. Qendra do të ofrojë trajnim të përshtatur me nevojat në zhvillim të të dy autoriteteve. Qendra do të mbështesë gjithashtu rekrutimin e stafit të ri të bazuar në merita nëpërmjet provimeve të kualifikimit, të cilat do të bëhen të detyrueshme për të gjithë punonjësit potencialë të administratave tatimore dhe doganore. DPT ka përgatitur strategjinë e trajnimit për fusha të ndryshme fiskale dhe grupe të synuara për periudhën 2014-2015 dhe më gjatë.
- Eliminimi i paqartësive procedurale për krijimin e një kuadri të qartë ndërverprues midis sektorit privat dhe Administratës Doganore. Udhëzimet janë dhe do të vazhdojnë të nxirren bazuar në kërkesat doganore dhe detyrimet e shoqërive. Objektivi është përmirësimi i dialogut me bizneset dhe standartizimi i të gjitha operacioneve në masën më të gjerë të mundshme.
- Rritja e efikasitetit të ofrimit të shërbimeve në pikat e kontrollit të kalimit kufitar. Për përsheptimin e zhdoganimit, në vendqëndrimet kufitare duhet të implementohet një sportel i vetëm për kryerjen e shërbimeve 24 orë në 7 ditë të javës.
- Unifikimi i disa rregullave dhe praktikave të rëndësishme në një grup koherent udhëzimesh. Kodi i Ri Doganor bën të mundur unifikimin e disa rregullave dhe praktikave të rëndësishme që deri tani zbatoheshin sipas rastit. Për zbatimin e Kodit të ri Doganor, do të përgatitet një grup koherent udhëzimesh.
- Prezantimi i procedurave doganore për Operatorin Ekonomik të Autorizuar. Kodi i ri Doganor prezanton konceptin e Operatorit Ekonomik të Autorizuar (OEA). Për shoqëritë të cilave iu është dhënë ky status, procesi i zhdoganimit do të thjeshtohet ndjeshëm nëpërmjet uljes së kontrolleve nga autoritetet doganore, aksesin në procedurën e centralizuar të zhdoganimit, verifikimin on-line të autoritetit të një individi për të depozituar deklaratën doganore, një procesi të thjeshtuar deklarimi, vetë-vlerësimi, shtyrje të pagesave, etj.
- Zgjerimi i mundësive për ankimimin e vendimeve të autoriteteve doganore.
- Përcaktimi i rregullave për përdorimin e një garancie të vetme që mbulon një numër të madh transaksionesh.
- Garantimi i zhbllokimit të menjëhershëm të mallrave kur operatori ekonomik jep informacion paraprak të nevojshëm për kryerjen e auditimeve të bazuara në analizën e riskut.

- Marrja e masave për luftën kundër falsifikimit dhe mashtrimit.
- Krijimi i Bazës Kombëtare të të Dhënave të Vlerësimit.
- Përmirësimi i sistemeve dhe procedurave dixhitale/të teknologjisë së informacionit në nivelet qendrore dhe vendore të DPD-së. Një Bazë Kombëtare e të Dhënave të Vlerësimit do të krijohet pranë DPD-së për t'u ofruar si bazë për analizën e transaksioneve të bazuara në rrezik.
- Një koordinim më i ngushtë midis DPT-së dhe DPD-së do të rrisë përpjekjet e administratës tatimore. Për të përmirësuar potencialin e njëra-tjetres dhe duke përmirësuar kështu pajtueshmërinë e taksave, DPT dhe DPD do të përforcojnë bashkëpunimin. Ato do të marrin masa për të përmirësuar pajtueshmërinë e sistemeve të tyre të IT-së për të mundësuar aksesin në bazën e të dhënave të secilës. Gjithashtu, ato do të ndërmarrin kontrolle të përbashkëta dhe auditime të tatimpaguesve të akcizës deri në fund të qershorit.

Shpenzime

- Regjistrimi dhe kontrolli efikas dhe tërësisht transparent i shpenzimeve qeveritare dhe detyrimeve financiare të mbledhura. SIFQ do të vihet gradualisht në dispozicion të të gjitha subjekteve kryesore buxhetore. Plan i është qarkullimi i tyre të jetë deri në 15 institucione deri në vitin 2015 (përgjegjëse për 60 % të buxhetit të shtetit); deri në 50 institucione deri në vitin 2018 (përgjegjëse për 90% të buxhetit të përgjithshëm); deri në 100 institucione deri në vitin 2020 (përgjegjëse për 95% të buxhetit të përgjithshëm).
- Kryerja e kontrolleve të brendshme më të rrepta në SIFQ në fazën e angazhimit paraprak të fondeve publike. Për të parandaluar krijimin e detyrimeve të prapambetura, kontrollet e brendshme shtesë në fazën e angazhimit do të planifikohen pranë SIFQ. Përveç kësaj, për të mundësuar gjurmimin e shpenzimeve operative në bazë të kodit të projektit, do të bëhet konfigurimi i SIFQ-së.
- Analizimi i mundësisë për prezantimin e një fature elektronike

Huamarrja dhe likuiditeti

- Minimizimi i kostove për plotësimin e nevojave të financimit të Qeverisë në një nivel të caktuar risku dhe duke mbajtur në konsideratë normën e kreditimit të Shqipërisë. Në lidhje me këtë do të ndërmerren këto masa brenda vitit 2017: (i) Rishikimi i masave aktuale institucionale, organizimit të brendshëm dhe burimeve të personelit përgjegjës për menaxhimin e borxhit dhe likuiditetit; (ii) Përgatitja e një strategjie gjithëpërfshirëse të menaxhimit të borxhit; (iii) Përgatitja e një strategjie për zhvillimin e tregut të letrave me vlerë të qeverisë; (iv) Integrimi i sistemit të menaxhimit të borxhit me SIFQ dhe SIMFQ-in e ardhshëm; (v) Përmirësimi i parashikimit të likuiditetit; (vi) Kërkimi i marrëveshjes me partnerët e jashtëm për kanalizimin e të gjitha fondeve të granteve dhe huave nëpërmjet LLUTH-së; (vii) Krijimi i lidhjeve/ndërfaqeve me sistemet e menaxhimit tatimor dhe doganor

Fondet e jashtme

- Shfrytëzimi në mënyrë efektive dhe transparente të sistemeve shqiptare të kontrollit dhe menaxhimit financiar për të gjitha financimet e huaja, duke përfshirë edhe projektet e financuara nga BE-ja nën programet e IPA në mënyrë të decentralizuar. Në lidhje me këtë planifikohen të ndërmerren këto masa përgjatë viteve 2015-2020: (i) Integrimi i menaxhimit të fondeve të jashtme nëpërmjet SIFQ /SIMFQ-it; (ii) Rritja e parashikueshmërisë së fondeve nga donatorët; (iii) Sisteme transparente dhe efektive të kontrollit dhe menaxhimit të projekteve të financuara nga BE-ja sipas programeve të decentralizuara IPA.

Prokurimi publik

- Një sistem modern, i qëndrueshëm dhe efektiv për prokurimin publik dhe koncesionet, i harmonizuar me kuadrin ligjor dhe institucional të legjislacionit të BE-së dhe standardet dhe praktikrat më të mira të BE-së. Për të siguruar këtë ne planifikojmë që përgjatë periudhës 2016-2020 të ndërmerren masat si më poshtë: (i) Përgatitja e ndryshimeve të LPP-së dhe rregulloreve mbështetëse; (ii) Harmonizimi i mëtejshëm i ligjeve mbi koncesionet dhe prokurimin publik me legjislacionin dhe praktikrat më të mira të BE-së dhe zbatimi i direktivës së sigurisë dhe mbrojtjes; (iii) Forcimi i sistemeve të shqyrtimit të ankesave për të garantuar ligjshmëri, transparencë, koherencë dhe efektivitet; (iv) Përmirësimi i mëtejshëm i funksionimit të sistemit të prokurimit publik; (v) Krijimi i mekanizmave për kontrollin e disponibilitetit të fondeve para prokurimit.

Menaxhimi i aseteve publike

- Plotësimi i regjistrit të pasurive, duke përfshirë vlerat dhe rregullat e zhvlerësimit. Për të përmirësuar menaxhimin e aseteve publike ne planifikojmë të ndërmarrim brenda vitit 2020 masat si më poshtë: (i) Inicimi dhe përfundimi i procesit të inventarizimit të plotë të pronave publike në institucionet e qeverisjes së përgjithshme dhe qeverisjes lokale; (ii) Përfundimi i procesit të transferimit të aseteve publike tek pushteti lokal.

4. Raportim qeveritar financiar transparent, që përfshin:

- Brenda vitit 2015, përgatitjen e një dokumenti buxhetor që në një format të përshtatshëm jep informacion të zgjeruar mbi kuadrin makro-fiskal, politikat e përgjithshme qeveritare, politikat sektoriale, prioritetet dhe përshkrimet e shpenzimeve, rezultatet e kaluara dhe objektivat e ardhshme të programeve qeveritare, si dhe tavanet për vitet pas vitit aktual fiskal të PBA-së dhe shumat e alokuara të detajuara për vitet e ardhshme për këto programe.
- Brenda vitit 2020, përmirësimin e Standarteve të Raportimit Financiar dhe të Cilësisë së Raportimit Financiar nëpërmjet rritjes së kapaciteteve profesionale dhe strukturës së IT-së. Ndërsa përtej vitit 2020, si një objektivi afatgjatë në këtë drejtim, ne planifikojmë që kontabiliteti dhe raportimi të jenë në përputhje me ESPAS.
- Përgjatë periudhës 2015 – 2020 ne planifikojmë të ndërmarrim disa masa që do të sigurojnë raportim financiar dhe substancial të mjaftueshëm e të aksesueshëm në kohë në ekzekutimin e buxhetit.
- Brenda vitit 2017 ne synojmë zbatimin efektiv të projekteve me investime të mëdha në përputhje me burimet e disponueshme financiare dhe kapacitetin ekzistues të zbatimit.

5. Kontroll i brendshëm efektiv, që përfshin:

- Disa masa të planifikuara për të siguruar përgjegjshmërinë menaxheriale efektive në njësitë e qeverisjes qendrore dhe vendore dhe zbatueshmërinë e suksesshme të praktikave moderne të menaxhimit në të gjitha institucionet e qeverisjes vendore dhe qendrore brenda vitit 2020.
- Përmirësimin e funksionimit dhe efikasitetit të Auditit të Brendshëm në sektorin publik brenda vitit 2017 si dhe të inspektimit të financave publike brenda vitit 2018.

6. Mbikëqyrja e jashtme efektive e financave publike. Në lidhje me këtë planifikojmë forcimin e funksionit të mbikëqyrjes së jashtme duke e sjellë atë në përputhje të plotë me standartet e ONISA-s brenda vitit 2017.

4. REFORMAT MBËSHTETËSE TË STRATEGJISË MAKRO/FISKALE

4.1. Pengesat për rritjen dhe programi makroekonomik i reformave strukturore

- Ndjeshmëria makroekonomike dhe primet e larta të riskut që lidhen me nivelin e lartë të borxhit publik;
- Niveli i lartë i borxhit qeveritar të akumuluar ndaj bizneseve, i cili ka ulur besimin e sektorit privat;
- Niveli i lartë i NPL-ve i cili po i kufizon bankat në zgjerimin e aktivitetit kreditues;
- Sundimi i ligjit dhe një mjedis jo shumë i favorshëm për biznesin;
- Niveli i lartë i informalitetit i cili ende dominon në ekonomi, duke penguar konkurrencën;
- Probleme strukturore në sektorin e energjisë, i cili zotëron potencial të madh rritje;
- Potencial i ngurtë i tregut të punës, i lidhur edhe me cilësinë jo profesionale të universiteteve private;
- Rritja e konkurrencës ekonomike nëpërmjet reduktimit të kufizimeve ligjore për veprimtarinë e biznesit.

4.2. Fushat kryesore të reformës makroekonomike strukturore

Qeveria është e angazhuar për krijimin e një mjedisi miqësor për biznesin. Ajo ka krijuar Këshillin Kombëtar Ekonomik, si organ këshillimor i qeverisë, i cili përfshin përfaqësues nga komuniteti i biznesit, ministrat kyçe dhe partnerët shumëpalësh. Momentalisht jemi në hapat finale të krijimit të një këshilli të investimeve, financuar nga EBRD, i cili do të adresojë shqetësimet e komunitetit të biznesit. Grupi ndërministror i punës i krijuar për të implementuar reformat e “Doing Business” mbështetur nga IFC, punoi në një varg reformash, përfshirë këtu pagesat e taksave, nisjen e një biznesi, aksesin ndaj energjisë elektrike, dhe regjistrimin e pronës. Si rezultat i këtyre përpjekjeve, Shqipëria ka shënuar përmirësimin më të lartë (nga pozicioni i 108-të në atë të 60-të) ndër të gjitha vendet e kategorisë “Doing Business”. Reformat do të vazhdojnë gjatë viteve të ardhshme, duke u përqëndruar në zgjidhjen e çështjes së falimentit, nisjen e një biznesi, pagesat e taksave, regjistrimin e pronës, në zbatimin e kontratave dhe në tregtinë e jashtme. Grupi i nivelit të lartë qeveritar të punës po vazhdon të punojë në ndërmarrjen e një vargu masash për të lehtësuar dhe përmirësuar performancën e këtyre treguesve.

4.2.1 Tregjet e produkteve dhe mjedisi i biznesit

Objekti kryesor i politikës së qeverisë për zhvillimin e sektorit privat ka konsistuar në reformimin tërësor të kuadrit ligjor dhe rregullator në fushën e biznesit, duke synuar paraprakisht përmirësimin e mjedisit të biznesit, reduktimin e barrierave administrative, si dhe zbatimin e Small Business Act (SBA).

Reforma “Doing Business”:

Shqipëria në raportin “Doing Business” për 2015 ka pasur përmirësim të dukshëm në renditjen e përgjithshme, bazuar në lehtësinë e të bërit biznes. Nga pozicioni i 108-të në DB2014 (raport i rivlerësuar në mes të vitit 2014), Shqipëria ka arritur pozicionin e 68-të në DB2015.

Shqipëria ka përmirësuar rezultatet për indikatorët si: hapja e një biznesi +4; trajtimin e lejeve të ndërtimit + 32; marrjen e energjisë elektrike +1; regjistrimin e pasurisë +18; dhe pagimin e taksave + 13; Gjithashtu ajo ka qenë më poshtë në renditje krahuar me vitin e kaluar për treguesit si: Lehtësia në marrjen e kredisë -17; tregtia përtej kufijve -2; dhe zgjidhjen e paaftësisë paguese -3.

Renditja e përgjithshme e Shqipërisë në "lehtësinë e të bërit biznes"										
Viti	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Renditja	117	120	136	86	82	82	82	85	108	68
<i>Shënim: Renditja e 2014 pasqyron të dhëna të rregulluar</i> <i>Burimi: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/albania/</i>										

Përmirësimi i indikatorëve të "Doing Business" është në thelbin e reformave, duke prezantuar iniciativa të reja duke thelluar reformat ekzistuese në vazhdim.

Një Grup Ndërinstitucional Pune, i kryesuar nga Ministri i Zhvillimit Ekonomik, Tregtisë dhe Sipërmarrjes është ngritur me Urdhër të Kryeministrit Nr 30, datë 2014/01/30 për të vlerësuar dhe përmirësuar në mënyrë të përhershme treguesit e "Doing Business".

Ky grup pune ka përgatitur planin kombëtar të veprimit 2014-2016, duke propozuar masa për secilin tregues. Ky plan është konsultuar me sektorin privat dhe është miratuar nga Këshilli i Ministrave me Vendimin Nr.591, datë 10.09.2014.

Plani për periudhën 2014-2017, do të monitorohet periodikisht me qëllim përditësimin e vazhdueshëm duke lejuar rrjedhimisht futjen e masave dhe/apo reformave të reja. Janë ngritur gjithashtu nën-grupe për secilin tregues dhe është kryer një analizë e thellë dhe të plotë.

Hyrja ne Biznes:

Problemi kryesor i mbetur lidhur me "Hyrjen në biznes" nuk është regjistrimi i biznesit por fillimi i biznesit (start-up). Prandaj riorganizimi i procedurave ndërmjet shumë institucioneve të përfshira në këtë proces ka për qëllim zbatimin efektiv të parimit të regjistrimit të njëkohshëm për të gjitha institucionet publike dhe heqjen e kërkesave të panevojshme të identifikuara (p.sh. regjistrimi punonjësve, marrja e vulës së kompanisë, etj). Për më tepër, regjistrimi në on-line në internet mbetet në qendër të masës së propozuar. Investimi në sistemin e IT-së së QKR-së është në fazën përfundimtare, duke lejuar një E-regjistrim (në internet) të plotë dhe njoftimin elektronik të pasqyrave financiare.

Regjistrimi i biznesit ofrohet brenda një ditë në Qendrën Kombëtare të Regjistrimit duke funksionuar si një one-stop-shop, që kushton vetëm 100 lekë. Gjatë periudhës së raportimit, nuk ka pasur ndryshime të kornizës ligjore që rregullon të regjistrimin e biznesit.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik Tregtisë dhe ndërmarrësi është në proces të finalizimit të disa ndryshimeve të ligjit për QKR nr.9723, datë 2007/03/05. Drafti i qeverisë ka për qëllim të:

- Të bëjë harmonizimin e mëtejshëm të legjislacionit për regjistrimin e biznesit me Direktivën 2009/101 / EC, Bashkimi Evropian do të sjellë rentabilitetin e vërtetë për bizneset, duke bërë të mundur aplikimin on-line për regjistrimin e biznesit dhe zbatimin e tij pa kosto shtesë;
- Përmirësimin e procedurave për fillimin e një biznesi që do të sjellë një reduktim në 2 hapa në treguesin "Hyrja në biznes";
- Përmirësimin e bazës ligjore që rregullon organizimin dhe funksionimin e QKR dhe dritaret e vetme të hapura në njësitë e qeverisjes vendore dhe organizatave të tjera të përcaktuara me ligj.

Business exit:***Nga periudha Shkurt 2013 deri ne Shtator 2014 jane miratuar nenligjet e meposhtme:***

- Standardet Kombetare per Administrimin e Normes se Falimentimit, miratuar me VKM nr. 124, date 06.02.2013;
“Kodi i Etikes”, miratuar me VKM nr. 125, date 06.02.2013;
  - Urdhri i Ministri nr. 159, date 09.04.2013 “Mbi percaktimin e dates se provimit kualifikues per administratoret e falimentimit”;
- Urdhri i Ministrit nr. 26, date 14.01.2014 per rregulloren “Mbi percaktimin e regular the detajuaa per falimentimin she procedurat e inspektimit the Administratoreve the Falimentimit”, miratuar nag Ministri i Drejtesise;

Plani Strategjik i Agjencise per Mbikqyrjen e Falimentimeve eshte pergatitur dhe eshte duke u zbatuar. Nderkohe ndryshime te tjera ligjore jane ne proces.

Ligji mbi Falimentimin eshte duke u amenduar me mbeshtetjen e IFC-se.

Licencimet:

Problemi kryesor lidhur me/per sa i takon licencimit ka te beje me leshimin e autorizimeve te cilat trajtohen ende nga ministrite e linjes. Reforma e ndermarre parashikon (i) pergatitjen e inventarit te autorizimeve ne fuqi, (ii) te vleresojë nevojën e te gjithë autorizimeve dhe te propozojë eliminimin aty ku eshte e mundur; (iii) te prezantoje perfshirjen e autorizimit ne sistemin e QKL-se. Per me teper, mbeshtetur ne praktiken e derianishme disa permiresime te trajtuara nga QKL jane konsideruar të qëllimshme, për të cilën “asnjë praktikë” nuk është aplikuar.

Qendra Kombetare e Licencimeve (QKL) funksionon si nje one-stop-shop per leshimin e licencave, lejeve dhe autorizimeve.

Ne lidhje me kuadrin ligjor, eshte miratuar VKM nr. 421, date 15.05.2013 “Mbi disa ndryshime ne Vendimin e Keshillit e Ministrave nr. 538, date 26.05.2009 “Mbi licencat dhe lejet, te cilat leshohen nga ose nepermjet Qendres Kombtare te Licencimeve (QKL) dhe disa rregulla te tjera nenligjore”, i ndryshuar. Vendimi percakton rregullat mbi leshimin e licencave dhe lejeve nga ose permes QKL ne lidhje me aktivitete te caktuara sic jane: autoshkollat, transporti nderkombetar detar i mallrave dhe/ose pasagjereve, sherbimet portuale, sherbimet hekurudhore dhe sherbimet ajrore.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Tregtise dhe Sipermarrjes eshte gjithashtu ne procesin e amendimit te ligjit nr. 10081, date 23.02.2009. Projekt ligji synon: të harmonizojë ndryshimin e emrave te institucioneve dhe perfshirjen e “**autorizimetve te trajtimit**” brenda ligjit per QKL-ne.

Paketa Fason:

Masat e paketes fason perfshijne modernizimin e procedurave te shumta administrative. Propozimet u paraqiten nga industria dhe perfshijne pengesat kryesore qe perballin operatorët e bizneseve. Si rrjedhim, zbatimi efektiv i rimbursimit te TVSH-se (psh. menjehere per industrine, brenda 30 diteve for eksportuesit ‘low-risk’, 60 dite per te tjeret), shkurtimi i kohes per apelimin administrative per taksat, zmadhimi i listes se makinerive dhe pajisjeve qe perfitojne perjashtimin nga pagesa e TVHS-se kur importohen per qellime investimi etj.

Rezultatet e masave implementuese nen te ashtu quajturen pakete fason mund te permblidhen si vijon:

- rritje e eksporti me 26.08% krahasuar me nje vit me pare;
- rritje e pjeses se eksporteve nga kjo industri me 49%;
- krijimi i mbi 5,000 vendeve te reja te punes;

60% e punekerkesve jane punesuar ne industrine fason.

Nisur nga rendesia dhe kontributi i perpunimit te brendshem ne eksport dhe ne punesim, qeveria ne bashkepunim te ngushte me kompanite e perpunimit te brendshem ka miratuar nje pakete me masa konkrete. Nga 46 masa te propozuara, 32 prej tyre jane miratuar ose do te zbatohen brenda vitit 2014.

Kjo pakete mbeshetese perben nje grup masash ligjore dhe administrative, ne koordinim me mbeshetje financiare, dhe do te mundesoje zhvillimin e teknologjise si dhe nje seri sherbimesh cilesore per zhvillimin e ketij sektori te industrise.

Kjo pakete masash do te ndihmoje ne dyfishimin brenda 3 vjetece te vleres se eksporteve dhe numrin e punonjesve ne kete sektor.

Mbeshetja e ofruar nga AIDA ne kete drejtim perfshin gjithashtu:

- nje 'help desk' fason per ofrimin e informacionit dhe shenimeve shpjeguese mbi paketen ligjore te miratuar.
- shperndarja e informacionit te fushates nepermjet telefonave per ofrimin e mbeshetjes se paketes fason. Afersisht 150 subjekte jane kontaktuar ne kuadrin e kesaj fushate.
- ngritja e databazes fason nepermjet nje fushate dere me dere. 206 sipermarrje jane identifikuar dhe kontaktuar si dhe eshte perditesuar informacioni perkates.

Lehtesirat financiare dhe te kredive:

Skema e huase e SME-ve ne kuadrin e Programit Italo-Shqiptar eshte duke u zbatuar me sukses. Gjate periudhes 1 shkur 2013 deri ne Shtator 2014, jane mbeshetur 14 projekte te ndermarra nga SME-te shqiptare ne sektoret e meposhtem: bulmet dhe perpunimi i produkteve ushqimore; prodhimi i vajit te ullirit; prodhimi i dymere dhe aksesoreve te sigurise; prodhimi i elementeve te parafabrikuara te ndertimit; prodhimi i mobilerive; perpunimi i mishit te shpendeve etj. Ne total mbeshetja ne drejtim te ketyre projekteve ishte 3,223,083 Euro.

Komponenti i dyte, fondi i garancise filloi zbatim ne Prill 2011 pas nenshkrimit te Marreveshjes se Pjesemarrjes se Shqiperise ne Fondin e Garancise, ndermjet Ministrise se Ekonomise dhe 8 bankave private tregtare. Fondi i garancise me nje vlere prej 2.5 mln Euro synon te pengesen kryesore te kreditimit nga bankat, mungesa e garancive te mjaftueshme, sikurse u kerkohet SME-ve nga bankat tregtare.

Fondi European per Evropen Juglindore (EFSE) eshte nje nder kreditorët me te medhenj te sipermarrjeve mikro dhe te vogla shqiptare. EFSE i ka ofruar nje hua prej 20 mln Euro Bankes Kombetare Tregtare. Deri ne Shtator 2014, BKT ka miratuar 29.7 mln Euro hua te 465 kliente dhe disbursuar afersisht per 408 kliente dhe 26.3 mln Euro.

Forcimi i kapaciteteve teknologjike te SME-ve:

Forcimi i kapaciteteve teknologjike te SME-ve po kryhet ne kuadrin e Programit Strategjik per Zhvillimin e Teknologjise se Inovacionit per SME-te per periudhen 2011-2016, miratuar me VKM nr. 795, date 11.07.2007. Disa instrumente financiare jane tashme ne zbatim.

Fondi i konkurrueshmerise, menaxhuar nga AIDA per periudhen 2013-2015 ka alokuar 20 mln Lek per vit te ky fond. Ofron grante deri ne 1 mln Lek dhe mbulon deri ne 50% te kostove te projektit.

Fondi i Inovacionit menaxhuar nga AIDA dhe ka alokuar 20 mln Lek per periudhen 2011-2014. Ofron mbeshetje financiare per (i) marrjen e audituesve eksperte per inovacionin dhe teknologjine dhe (ii) identifikimin e teknologjive nderkombetare ne formen e subvencioneve deri ne 400,000 Lek, duke mbuluar deri ne 30-50% te kostove.

Fondi per Ekonomine Kreative, menaxhuar nga AIDA, ka alokuar 40 mln Lek, 10 mln per vit duke perfshire periudhen 2013-2016. Ofron mbeshtetje per (i) zhvillim produkti, (ii) marketing, (iii) kualifikime dhe ngritje e kapaciteteve ne sektorin e artizanatit.

Fondi per Grate Sipermarrese, menaxhuar nga AIDA, synon te krijojte kushte lehtesuese si dhe mbeshtetje direkte financiare per kete kategori ne menyre qe te permiresoje klimen e bizneseve dhe kushtet e operimit te sipermarresve femra. Fondi konsiston ne shlyerjen e interesave mbi huatë e marra nga grate per perdorim ne investime ne biznes. Fondi do te mbuloje 50% te interesit per kater vjet me radhe dhe jo me shume se 1 mln per hua.

Fondi per Start-up menaxhuar nga AIDA synon te mbeshtese grante per bizneset e sapo krijuara. Fondi do te zbatohet per nje periudhe 4 vjecare me nje shume totale prej 25 mln Lek. Skema mbulon 70% te kostove te pranueshme te miratuara nga Komisioni i Vleresimit te Fondit me limitin e mesiperm dhe jo me shume se 300,000.

Adresimi i informalitetit:

Qe nga ndryshimi i sistemit ekonomik ne vitet 90 nje dobesi e theksuar e ekonomise shqiptare ka qene niveli i larte i informalitetit. Ai shkakton humbje te medha ne rendimet dhe pengon konkurrueshmerine. Prandaj, ne qendrojme te vendosur ne perpjekjet tona drejt minimizimit te nje pengese te tille per zhvillimin ekonomik.

Deri tani, masat e ndermarra nga qeveria ndaj ekonomise informale jane perqendruar ne tre drejtime kryesore si me poshte:

- reforma doing business, duke kontribuar ne klimen e biznesit dhe mjedisit miqesor dhe duke ndihmuar sektorin privat drejt veprimtarive formale.
- Drejtoria e Pergjithshme e Tatimeve e cileson trajtimin e ekonomise informale si nje prioritet duke synuar: (i) te rrisë te ardhurat nga taksat, (ii) eliminoje pabarazine e konkurrueshmerise ndermjet taksapaguesve.
- Inspektorati shteteror i punes ka futur ne zbatim masat e meposhtme per te luftuar punen informale: (i) forcimi i kontrollit te operatoreve ekonomike qe synojne te eliminojne te gjitha format e punesimit qe shkelin ligjin e punes, eliminimin e punesimit pa kontrate pune, dhe/ose mosrespektimi i formave ligjore te nevojshme nga legjislacioni i punes; (ii) rritje e bashkepunimit nderinstitucional ne nivel qendror dhe vendor ne menyre qe te shkembehën te dhenat dhe te kryhen inspektime te perbashketa.

Qellimi i qeverise per 2015 eshte te ndermarre reforma specifike ne luften kunder ekonomise informale.

Drejtimit kryesore per zhvillimin e sektorit privat 2014 – 2016:

- Miratimi i Strategjise se biznesit dhe investimeve per periudhen 2014-2020 me VKM nr. 635, date 1.10.2014.
- Miratimi i planit te veprimit me VKM nr. 611, date 17.09.2014 “Mbi zbatimin e objektivave te SEE 2020”.
- Cdo vit do te monitorohet performanca e planit te veprimit per secilin dimension dhe do e sigurohet bashkepunimi i ngushte me institucionet perkatese. Plani Kombetar i Veprimit ofron nje total prej 420 masash, 158 prej te cilave cilesohen masa afat-shkurter per tu zbatuar gjate periudhes 2014-2015.
- Zbatimi i planit te veprimit 2014-2020 ne mbeshtetje te sipermarrrjes se grave;
- Mbeshtetja e rritjes se bizneseve sociale dhe pergjegjesise sociale te korporatave.
- Zbatimi i Fondit per Grate Sipermarrese, duke mbuluar pagesen e normave te interesit te kredive, 50% norme interesi dhe vlere maksimale e kredise deri ne 1 mln Lek.

- Zbatimi i Fondit te Start-up synon te ofroje grante deri ne 300,000 Lek per te gjitha bizneset e sapo krijuara.
- Permiresimi i huase per SME-te - zhvillimi i skemave venture capital dhe perfshirja ne EDIF;
- Zbatimi i metodes triple helix nepermjet miratimit dhe zhvillimit te skemave voucher per inovacionin;
- Zbatimi i programit 3-vjecar italian per mbeshtetjen e SME-ve nepermjet kredive te buta dhe fondit te garancise se kredive.
- Zhvillimi i inkubatoreve dhe klasterave teknologjike;
- Forcimi i dialogut me komunitetin e biznesit.

Reformat në sektorin energjitik

Sektori i energjitik

Për adresimin e risqeve fiskale në sektorin energjitik, të cilat janë përcaktuar tërësisht në kuadrin fiskal, ne jemi duke u zhvendosur drejt një qasje të integruar.

Ndryshimet institucionale

Është përgatitur një projektligj për sektorin energjitik, i cili ristrukturon marrëdhëniet institucionale ndërmjet tre kompanive energjitike publike që janë përgjegjëse për prodhimin, transmetimin dhe shpërndarjen (KESH, OST, dhe OSHEE), si dhe ecën drejt drejt liberalizimit të mëtejshëm të tregut, në përputhje me Direktivën e BE-së (2009) për Energjinë Elektrike. Më konkretisht, përgjegjësia për blerjet me shumicë nga prodhuesit e pavarur do të zhvendoset nga KESH-i tek OSHEE. Projektligji gjithashtu përcakton një plan për të zhvendosur nga struktura e tarifave të rregulluara, të gjithë konsumatorët e voltazhit të mesëm deri në fund të vitit 2018, duke filluar me konsumatorët me 35KV më 1 janar 2016 (në përfundim, në fund të vitit 2018, pjesa e parregulluar e konsumit do të rritej nga 13% deri në 40%). Projektligji gjithashtu sqaron përgjegjësitë dhe pavarësinë e plotë të entitit rregullator të energjitisë (ERE). Projektligji është paraqitur në Kuvend në dhjetor 2014 dhe zbatimi do të fillojë në tremujorin e parë të 2015. Zhvendosja e konsumatorëve 35KV nga struktura e tarifave të rregulluara bërëbën një buxhetimstrategjik për programin në dhjetor 2015.

Ndryshimet tarifore

Të tre kompanitë energjitike publike kanë paraqitur pranë ERE, kërkesat e tyre për ndryshimin e tarifave, që do të hyjnë në fuqi në fillim të vitit 2015.

- Ristrukturimi i tarifës me pakicë për familjet duke eliminuar subvencionimin e shtresave të ulëta. Si rezultat, tarifa aktuale prej 7,7 lekë / kWh për periudhën 2012-2014 për konsum deri në 300 kWh dhe 13,5 lekë / kWh për konsum më të lartë se aq, do të zëvendësohet me një tarifë të vetme 9,5 lekë / kWh, që është çmimi mesatar i rregulluar i energjisë së shpërndarë sot (duke përfshirë në tarifë vetëm humbjet teknike). Kjo do të shmangë shtrembërimet nga formula ekzistuese e çmimeve për familjet.
- Rritja e tarifës mesatare për përdoruesit tregtar prej 11,54 lekë / kWh (çmimi mesatar i rregulluar i energjisë së injektuar sot për konsumatorët jo-familjarë, duke përfshirë në çmim vetëm humbjet e teknike) me një mesatare prej jo më shumë se 13,5 lekë / kWh për të lidhurit me voltazh të ulët (nën 20 kV), tarifa do të rritet nga 9,52 lekë / kWh që është çmimi faktik i rregulluar vetëm për humbjet teknike të përfshira, deri në një maksimum prej 10,5 lekë / kWh.
- Përshtatje në çmimin e blerjes së energjisë elektrike nga prodhuesit e pavarur të energjisë për të pasqyruar çmimet aktuale të importit, bazuar në një çmim referimi të energjisë elektrike në Budapest.

Këto ndryshime janë në përputhje me hendekun e vlerësuar të financimit të përfshirë në kuadrin fiskal. Ne gjithashtu do të ndërmarrim një rishikim të metodologjisë tonë aktuale mbi tarifat, me synimin për të lëvizur në drejtim të rregullimeve më të shpeshta dhe automatike bazuar në çmimet e tregut, në bashkëpunim me Bankën Botërore.

Përmirësimet në mbledhjen e pagesave të energjisë elektrike dhe zbatimi ligjor

Në tetor 2014, ne kemi nisur një fushatë për të forcuar ndëshkimet penale për vjedhje të energjisë elektrike dhe për shkeljet e shërbimit për mospagesë të faturave. Kodi penal është rishikuar për të dënuar vjedhjen e energjisë elektrike dhe dëmet në infrastrukturë të sistemit të energjisë elektrike, me më tepër se vetëm një kundërvajtje administrative. Si rezultat, ne kemi qenë në gjendje të zvogëlojmë humbjet e shpërndarjes së energjisë elektrike në tetor 2014 me 34%, në krahasim me 45% në muajin tetor 2013. Për vitin 2014 në tërësi, pritet që humbja e shpërndarjes të arrijë në 39%; ne jemi të angazhuar për reduktimin e mëtejshëm të kësaj humbje me 5 pikë përqindje në vit dhe në 15% në vitin 2019. Ne jemi gjithashtu të angazhuar për përmirësimin e normës së grumbullimit të shumave të faturuara nga 83,4% në janar-tetor 2014 në 93% në vitin 2019. Përpjekjet tona në këtë fushë do të mbështeten nga një projekt i Bankës Botërore që do të financojë investimet në fushat prioritare për të përsheptuar mbledhjen e parave dhe reduktimin e humbjeve, duke përfshirë matjen, infrastrukturën e rrjetit dhe përmirësimet në sistemin e faturimit dhe mbledhjes. Qeveria është e angazhuar gjithashtu për të siguruar që institucionet buxhetore dhe jo-buxhetore të bëjnë pagesën të faturave në kohë të energjisë elektrike, dhe në nivel lokal. Këto përpjekje do të mbështeten nga një ristrukturimi i kompanive shtetërore të energjisë elektrike, me qëllim të përmirësimit të efikasitetit. Në këtë drejtim, kompania e shpërndarjes do të ketë një kontratë të menaxhimit të performancës. Aktualisht ne konsultohemi me një ekspert i cili do të të paraqesë një raport në mes të muajit dhjetor. Pritet të nënshkruhet një kontratë në mes të vitit 2015.

Këto reforma në sektorin e energjisë janë në përputhje me direktivat e Bashkimit Evropian. Objektivat e politikës së BE-së për energjinë janë konkurenca, siguria e furnizimit dhe qëndrueshmëria. Liberalizimi i tregut të energjisë dhe futja e operatorëve privatë në treg është një nga sfidat kryesore të sektorit energjitik nën direktivat e Bashkimit Evropian.

Shqipëria ka bërë progres në përafrimin e legjislacionit të saj me atë të BE-së në fushën e energjisë. Ligji nr. 9072, datë 22.5.2003 "Për sektorin e energjisë elektrike" është rishikuar në mënyrë që të përafrohet edhe më tepër me parimet e përgjithshme dhe kuadrin ligjor të BE-së për dhënien e sektorit të energjisë. Këto ndryshime pasqyrohen në përputhje me zhvillimin e sektorit energjitik, duke ndikuar në përmirësimin e furnizimit me energji dhe hapjen e tregut të energjisë, megjithatë diversifikimi i burimeve të energjisë elektrike ende mungon.

Gjatë vitit 2014, është përgatitur Ligjin i ri "Për sektorin e energjisë elektrike", në përputhje të plotë me direktivat e Bashkimit Evropian dhe me përfshirjen e Paketës së Tretë të Tregut të Brendshëm, i cili pritet të miratohet së shpejti. Pas miratimit të këtij ligji, do të hapet rruga për miratimin e akteve të tjera ligjore, për përgatitjen e projektit të ri të Tregut të Energjisë Elektrike dhe liberalizimin e mëtejshëm, me qëllim hapjen e plotë dhe efikase të tregut. Gjatë periudhës 2015-2017, do të vazhdojë zbatimi i programit për zhvillimin e strategjisë Kombëtare të Energjisë për periudhën 2015-2030.

Sfidat kryesore gjatë periudhës 2015-2017 dhe më gjerë, janë të lidhura me përmirësimin e strukturës së furnizimit me burime primare të energjisë, ndërtimin e kapaciteteve të reja gjeneruese të vendit, reduktimin e humbjes së rrjetit, ndërtimin e mëtejshëm të kapaciteteve të shkëmbimit të energjisë me vendet e rajonit etj.

Në kontekstin e liberalizimit të tregut të energjisë dhe hyrjes së operatorëve privatë në tregun e gjenerimit, deri tani, janë përmbyllur 169 kontrata koncesionare për ndërtimin e 450 hidrocentraleve, me një total prej 2,9 GW të fuqisë së instaluar dhe një vlerë e përgjithshme e investimeve që arrijnë rreth 2,615 miliardë Euro. Aktualisht 104 hidrocentrale janë produktiv, me 210 MW fuqi të instaluar në total, të cilat gjenerojnë 0,8 TWh/ vit.

Prioritetet e periudhës 2015-2017 janë pjesë e prioriteteve afatgjata të qeverisë për zhvillimin e sektorit të energjisë dhe janë të lidhura me zbatimin e programeve dhe projekteve të mëposhtme:

- Ndërtimi i hidrocentraleve të vogla, të mesme dhe të mëdha: investimet priten të kenë një ndikim të konsiderueshëm si në bilancin e prodhimit dhe të shkëmbimit të energjisë si dhe në të ardhurat buxhetore. Investimet kryesore lidhen me ndërtimin e hidrocentraleve: në lumin Devoll (280 MW), në lumin Osum (152 MW), në lumin Vjosa (350 MW), në lumin Drin / Skavice (200 MW). Masat e marra për zbatimin e suksesshëm të projekteve të lartpërmendura lidhen me krijimin e lehtësirave fiskale dhe proceduriale, duke përfshirë skemat e lehtësimit të kreditimit të hidrocentraleve të vogla.
- Projektet kryesore shqiptare për rritjen e kapaciteteve të interkonjeksionit janë: Ndërtimi i linjës së interkonjeksionit Shqipëri-Kosovë, që pritet të përfundojë brenda vitit 2016. Gjatë periudhës 2015-2017, ne do të punojmë për të përgatitur specifikimet teknike për ndërtimin e linjës së interkonjeksionit Shqipëri-Maqedoni dhe identifikimin e burimit të financimit. Së bashku me ndërtimin e kapaciteteve të interkonjeksionit, puna është përqendruar edhe në forcimin e sistemit kombëtar të transmetimit, përmes investimeve në fuqizimin e linjave ekzistuese dhe ndërtimin e linjave të reja, duke rritur kapacitetin e transmetimit dhe stabilitetin e furnizimit në vend.
- Projektet kryesore shqiptare në ndërtimin e linjave të transmetimit janë: Projekti i unazës së jugut, linja 220 kV Tirana2-Rrashbull, linja 220 kV Elbasan-Fier, projekti i Unazës së Tiranës.
- Me kalimin e Operatorit të Sistemit të Shpërndarjes shqiptar në pronësi të shtetit, ne do të zhvillojmë master planin për këtë sektor. Ky projekt do të financohet me një kredi prej 150 milionë dollarë nga Banka Botërore, nga të cilat 93 milionë dollarë do të investohen në sistemin e shpërndarjes për të forcuar rrjetin e shpërndarjes dhe disa nënstacione, si dhe një plotësim me matës të energjisë elektrike të konsumatorëve, ku OSHEE sh.a. do të bashkë-financojë rreth 45.3 milionë dollarë për këtë projekt, si pjesë e detyrimeve që rrjedhin nga marrëveshja e kredisë.

Sektori i hidrokarbureve

Sektori i hidrokarbureve është shumë i rëndësishëm në ekonominë e Shqipërisë. Vendi ynë është prodhues i naftës dhe gazit dhe ka potencial të lartë për të zbuluar fusha të reja të naftës dhe gazit. Përgatitjet për përafrimin e Paketës së tretë të Energjisë janë në fazën finale.

Në sektorin e naftës dhe gazit janë miratuar aktet e mëposhtme ligjore:

- Ligji Nr 71/2014, datë 07.10.2014 'Për disa ndryshime në ligjin Nr. 8450, datë 24.2.1999, "Për përpunimin, transportimin dhe tregtimin e naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre", i ndryshuar.
- Ligji Nr.183/2013, datë 28.12.2013 'Për një ndryshim në ligjin Nr. 7811 i 12.04.1994 "Për miratimin me disa ndryshime të dekretit ne Nr. 782 të 22.02.1994 "Për sistemin fiskal në sektorin e hidrokarbureve (eksplorimit - prodhimi)".

Zhvillimi i aktivitetit dhe prodhimi i naftës dhe gazit i kryer përmes Marrëveshjeve të Naftës midis palëve (Albpetrol dhe kompanive të tjera) është miratuar me vendim të Këshillit të Ministrave. Aktualisht janë në fuqi 16 Marrëveshjeve Hidrokarbure. Kërkime për naftë dhe gaz në blloqet e eksplorimit janë kryer nga Marrëveshjet e Naftës midis palëve (AKBN/Albpetrol dhe kompanive të tjera) dhe janë miratuar me vendim të Këshillit të Ministrave. Aktualisht janë në fuqi 7 Marrëveshjeve Hidrokarbure.

Prodhimi i naftës u rrit me 18% në 2013 krahasuar me 2012 (prodhimi i naftës së papërpunuar në Shqipëri në vitin 2013 arriti në 1.205.538 ton nga 1.021.031 ton të prodhuara në 2012) dhe parashikohet që të vazhdojë i njëjti ritëm përgjatë 5 viteve të ardhshme. Petromas Albania GmbH dhe Shell International janë duke kryer eksplorime në Blloqet 2 dhe 3. Në janar të vitit 2014

kompanitë deklaruan një eksplorim të ri në Shpirag 2 në afërsi të Beratit. Testimet treguan se u prodhuan rreth 250 ton naftë e papërpunuar në ditë, dhe rreth 100.000 m³ gaz në ditë.

Lidhur me detyrimin e rezervave të naftës, siç parashikohet në nenin 9 të Ligjit Nr. 8450 të 1999/02/24 "Për përpunimin, transportin dhe tregtimin e naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre", i ndryshuar, janë lëshuar 50 urdhra nga Ministri i Energjisë dhe Industrisë, datë 30.12.2013 bazuar në raportet mesatare e shitjes së vitit 2012 të përgatitura nga kompani tregtare me shumicë. Në 2014, kompanitë me shumicë janë detyruar të ruajnë si rezervë naftë një sasi prej rreth 170'000 ton i prodhimit dhe disa sasi të konsiderueshme të naftës së papërpunuar.

Me urdhër të Kryeministrit Nr. 233 të datës 2.12.2013 "Për krijimin e një grupi ndërinstitucional pune për rishikimin e kuadrit ligjor dhe institucional për mbajtjen dhe menaxhimin e naftës, gazit dhe rezervat e tyre të sigurisë nga prodhimi", u ngrit një grup pune për të përgatitur ndryshimet ligjore për transpozimin e plotë të Këshillit Drejtues 2009/119 / EC të datës 14 shtator 2009 duke përcaktuar për Shtetet Anëtare të mbajnë rezervat minimale të naftës së papërpunuar dhe / ose të produkteve të naftës.

Cilësia e produkteve të naftës që konsumohet nga tregu i brendshëm duhet të jetë sipas standardeve të BE-së, që nga viti 2011 për benzinë dhe naftë. Ka dy vendime të Këshillit të Ministrave (Nr.147, datë 21.03.2007 dhe Nr.781, datë 14.11.2012) me anë të së cilit përcaktohet se standardet e produkteve të naftës duhet të jenë sipas standardeve të BE-së (benzinës - SSH EN 228, Diesel - SSH EN 590, dhe përmbajtja sulfide e lëndëve djegëse të lëngshme duhet të jenë në përputhje me Direktivën 1999/32 / EC)

Strategjitë / ligjet në vijim janë duke u përgatitur:

- Hartimi i Strategjisë Kombëtare të Energjisë është duke u përgatitur nga një grup pune i ngritur me urdhër të Ministrit të Energjisë dhe Industrisë, Nr. 29 të datës 17.1.2014. Strategjia e re ka për qëllim të përcaktojë sfidat kryesore, qëllimet dhe veprimet për periudhën 2015 - 2030. Hartimi i Strategjisë do të marrë në konsideratë edhe ndërtimin e Gazsjellësit TAP.
- Projekt-amendamentet për ligjin Nr. 9946 të 30.06.2008 "Për Sektorin e Gazit" janë duke u përgatitur në përshtatje të Paketës së Tretë të Energjisë.
- Për vitet e ardhshme sektori hidrokarbur do të fokusohet në:
- Sigurimin e një furnizimi të sigurt të burimeve të energjisë hidrokarbure të tregut të Shqipërisë me anë të diversifikimit të furnizimit me burime energjetike hidrokarbure
- Rritjen prodhimit të brendshëm të naftës së papërpunuar
- Modernizimin e rafinerisë ekzistuese në mënyrë që të rrisë kapacitetin e vërtetë të rafinimit dhe cilësinë e produkteve për tregun e brendshëm e që duhet të jenë në përputhje me kuadrin ligjor shqiptar.
- Rritjen e rolit monitorues të autoritetit shqiptar në mënyrë që të garantohet transparencë, konkurrenca dhe aktiviteti i ndershëm hidrokarbur në Shqipëri si edhe rritjen e efikasitetit për shfrytëzimin dhe përdorimin e hidrokarbureve të burimeve të brendshme natyrore.
- Realizimin e masterplanit për gazifikimin e Shqipërisë dhe për të inkurajuar projektet integruese rajonale, në mënyrë që bëhet lidhja e Shqipërisë me rrjetet gazsjellës ndërkombëtarë, të tilla si projekti TAP, projektit IAP etj
- Zhvillimin e sektorit të gazit nën Paketën e Tretë të Energjisë.

4.2.2 Stabiliteti financiar

Progres në forcimin e stabilitetit të sistemit bankar

Banka e Shqipërisë, gjatë periudhës tetor 2013 – shtator 2014, ka vazhduar të konsolidojë punën për rishikimin e kuadrit ligjor dhe mbikëqyrës, në përputhje me ligjin për bankat, rekomandimet

e Komitetit të Bazelit, direktivat e Bashkimit Evropian dhe zhvillimet në sistemin bankar në Shqipëri. Gjatë periudhës raportuese, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë miratoi rregulloret e mëposhtme:

- Dokumenti “Politika e Mbikëqyrjes”¹³ përfshin instrumentet e nevojshme të planifikimit, për të mundësuar një proces dinamik mbikëqyrës të bazuar në profilin e rrezikut të institucioneve të mbikëqyrura. Dokumenti i ri, përcakton një politikë mbikëqyrëse të bazuar tek rreziku për bankat dhe grupet bankare ose financiare, që mbikëqyren nga Banka e Shqipërisë. Në modelin e mëparshëm mbikëqyrës, përcaktimi i profilit të rrezikut të bankave bazohej në sistemin CAMELS. Aktualisht, profili i rrezikut të bankave do të vlerësohet duke përdorur Sistemin e Vlerësimit të Rrezikut (RAS-Risk Assessment System).
- “Manuali i vlerësimit të rreziqeve”¹⁴ sjell disa risi (përmirësime) të rëndësishme në procesin e ekzaminimit, si :
  - paraqet procedura të reja për ekzaminimin dhe vlerësimin e rreziqeve të reja shtesë, shtimi i të cilave (procedurave) do të kontribuojë në forcimin e mëtejshëm të procesit mbikëqyrës dhe në një trajtim më të plotë të gjithë gamës së rreziqeve të ndërmarra nga sistemi bankar;
  - paraqet një sistem të ri të vlerësimit, i cili siguron një algoritëm të strukturuar, që përcakton vlerësimin e përgjithshëm të rrezikut të bankës, të bazuar në vlerësimet individuale të çdo rreziku; si dhe
  - sjell një përmirësim të përgjithshëm të procedurave të ekzaminimit, duke siguruar mjetet më efektive për mbikëqyrësit përgjatë mbikëqyrjes në vend dhe nga jashtë.
- Rregullorja “Për administrimin e rrezikut nga ekspozimet e mëdha të bankave”¹⁵ është rishikuar plotësisht duke synuar një përafrim me rregullat dhe konceptet e rregullores së re të Bankës së Shqipërisë “Për mjaftueshmërinë e kapitalit” dhe të regjimit të ri të BE-së për ekspozimet e mëdha (Rregullorja “Mbi kërkesat prudenciale për institucionet e kreditit dhe shoqëritë e investimit” - Pjesa III / ekspozimet e mëdha). Kjo rregullore parashikon disa kërkesa më cilësore për bankat, si dhe në veçanti lidhur me përgjegjësitë e Këshillit Drejtues në procesin e vendimmarrjes në rastet e krijimit dhe ristrukturimit të ekspozimeve ndaj kredimarrësve të mëdhenj, si dhe disa kërkesa që kanë të bëjnë me: a) analizën e rrezikut, në baza të vazhdueshme, të ekspozimeve ndaj kredimarrësve të mëdhenj, të cilat duhet të mbështeten në pasqyrat financiare të certifikuara (audituar); b) zhvillimin e planeve të rimëkëmbjes dhe të zgjidhjes së kredimarrësve të mëdhenj dhe rishikimin e tyre me një frekuencë jo më pak se një herë në vit; c) koordinimin dhe pjesëmarrjen e bankave në rishikimin e planeve të përbashkëta të rimëkëmbjes dhe të zgjidhjes me banka të tjera, në rastin e ekspozimeve ndaj të njëjtit kredimarrës të madh ose grupi kredimarrësish të lidhur, edhe kur ekspozimi në nivel të bankave individuale nuk konsiderohet i madh. Rregullorja do të hyjë në fuqi në 31 dhjetor, 2014.
- Udhëzimi i ri “Për planet e rimëkëmbjes së bankave”¹⁶ është miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës. Ky udhëzues përcakton parimet bazë, si dhe kërkesat mbikëqyrëse për strukturën dhe përmbajtjen e planeve të rimëkëmbjes, dhe kërkesave raportuese për bankat. Sipas kërkesave, bankat janë të detyruara të paraqesin planet e para të rimëkëmbjes, të përgatitura në përputhje me udhëzimin, brenda tremujorit të parë të 2015.

¹³ Miratuar sipas vendimit nr. 09, datë 26.02.2014 nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë

¹⁴ Miratuar me urdhër nr.590, datë 27.02.2014 të Zëvendësguvernatorit të Bankës së Shqipërisë dhe hyn në fuqi në 1 Janar, 2015.

¹⁵ Miratuar me vendimin nr.10 datë 26.02.2014 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁶ Miratuar me vendimin nr.11, datë 26.02.2014 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- Disa shtesa dhe ndryshime janë miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës në rregulloren "Për administrimin e rrezikut të kredisë"¹⁷. Këto ndryshime parashikojnë disa kërkesa të detyrueshme për bankat mbi procesin e fshirjeve të kredive (sipas këtyre ndryshimeve, bankat janë të detyruar të fshijnë kreditë me probleme jo më vonë se 3 vjet, pasi ato janë klasifikuar në kategorinë "të humbura").
- Disa shtesa dhe ndryshime janë miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës në rregulloren "Për licencimin, organizimin, veprimtarinë dhe mbikëqyrjen e zyrave të këmbimit valutor"¹⁸. Këto ndryshime synojnë të forcojnë proceset mbikëqyrëse dhe të rrisin disiplinën e tregut, në lidhje me mbrojtjen e konsumatorit në fushën e veprimtarisë së këmbimit valutor.

Sistemi i raportimit (COREP)

Banka e Shqipërisë ka miratuar tashmë dhe i ka prezantuar industrisë bankare, tabelat e raportimit COREP, ndërkohë që ka filluar edhe një proces raportimi paralel (testimi i kuadrit të ri të raportimit mbikëqyrës) nga bankat lidhur me kërkesat e kapitalit, bazuar në rregulloren e re, sipas këtij sistemi (COREP) me qëllim lehtësimin e përvetësimit të tij. Procesi ka filluar në tremujorin e dytë të vitit 2014 dhe do të zgjasë deri në fund të këtij viti.

Ndryshimet e mundshme rregullatore në të ardhmen

Në përgjithësi, përshtatje e mëtejshme me kërkesat e dokumenteve të mëposhtme:

a) Direktiva 2013/36 / EU E PARLAMENTIT EVROPIAN DHE E KËSHILLIT e datës 26 qershor 2013 mbi aksesin ndaj aktivitetit të institucioneve të kreditit dhe mbikëqyrjen e kujdesshme të institucioneve të kreditit dhe firmave investuese, e cila amendon Direktivën 2002/87 / EC dhe shfuqizon Direktivat 2006 / 48 / EC dhe 2006/49 / EC, dhe

b) RREGULLORJA (EU) Nr 575/2013 E PARLAMENTIT EVROPIAN DHE E KËSHILLIT e datës 26 qershor 2013 mbi kërkesat mbikëqyrëse për institucionet e kreditit dhe firmave investuese dhe ndryshimin e Rregullores (EU) Nr 648/2012

Çështjet specifike / fusha:

- Forcimi i rregullave të qeverisjes së korporatave dhe mbikëqyrjes (adresimi i çështjeve të shpërblimit, etj);
- Rishikimi i kuadrit rregullativ për mbikëqyrjen e konsoliduar;
- Vendosija e treguesve të likuiditetit në kuadrin rregullativ sipas Basel III;
- Procesi i rishikimit mbikëqyrës (ICAAP dhe SREP).

4.2.3 Tregu i punës

Me propozimin e Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR), Këshilli i Ministrave miratoi Strategjinë Kombëtare mbi Punësimin dhe Zhvillimin e Aftësive 2014 – 2020 (SKPZHA) për të adresuar çështjet kyçe të papunësisë dhe aftësimit profesional. Strategjia është bazuar në Axhendën Evropiane 2020 për rritje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse. Si e tillë, Strategjia synon të kemi një ekonomi konkurruese dhe gjithëpërfshirëse bazuar në aftësim profesional dhe vende më të mira pune.

SKPZHA bazohet në katër prioritetet strategjike:

- Rritjen e mundësive për punësim dinjitoz duke përdorur politika aktive të tregut të punës;
- Ofrimin e programeve dinjitoze të arsimit dhe formimit profesional për të rinjtë dhe të rriturit (AFP);
- Promovimin e gjithëpërfshirjes shoqërore dhe kohezionit territorial

¹⁷ Miratuar me vendimin nr.22, datë 27.02.2014 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë

¹⁸ Miratuar me vendimin nr.31, datë 30.04.2014 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë

- Përmirësim të qeverisjes së mekanizmave të tregut të punës dhe zhvillimit të aftësive;

Për të adresuar problemin e mangësive të aftësive profesionale po kryhet një reformë tërësore e sistemit të AFP. Thelbi i reformës është transferimi i administrimit të shkollave nga Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS) tek MMSR dhe vendosja e “sistemit të dyfishtë” të të mësuarit ku nxënësit kalojnë, të paktën, 30% të kohës në praktika pranë biznesit. Shërbimi Kombëtar i Punësimit (SHKP) në bashkëpunim me projektin IPA 2010, implementuar nga ILO, kreu një studim të nevojave të tregut për aftësi profesionale dhe specifikimet për llojin e tyre. Rezultatet e këtij studimi do shërbejnë si udhëzues për hapjen e programeve të reja të AFP nga operatorë publik, shkolla dhe qendra formimi, sipas nevojave të tregut të punës.

Me asistencën e projektit IPA 2010 po kryhet dhe modernizimi i shërbimeve të ofruara nga SHKP. Për të përmirësuar shërbimin e ndërmjetësimit për punë, janë hapur disa zyra të reja pune në qendra urbane me shikueshmëri të lartë. Në këto zyra ofrohet një model i ri shërbimi për punësim, bazuar në modelin gjerman, i cili i kategorizon shërbimet në tre nivele:

- Ndërmjetësim për punësim;
- Arsim dhe formim profesional sipas nevojës;
- Shërbime të specializuara për grupet vulnerabël;

Deri në Nëntor të 2014 u hapën 10 zyra të reja pune. Ky proces do vazhdojë gjatë 2015 deri sa të 36 zyrat e punës në vend të jenë zëvendësuar me të reja. Politikat aktive të tregut të punës bazohen në gjashtë programe:

- Programi i nxitjes së punësimit të punëkërkuesve të papunë femra
- Programi i nxitjes së punësimit nëpërmjet formimit në punë
- Programi i nxitjes së punësimit të punëkërkuesve në vështirësi
- Programi i nxitjes së punësimit të punëkërkuesve të papunë të rinj
- Programi i praktikave profesionale për të sapo diplomuarit
- Programi i nxitjes së punësimit të punëkërkuesve nga grupet vulnerabël

Në 2014 fondi i nxitjes së punësimit i trefishua, ndërkohë që për 2015 ai do të vazhdojë të zmadhohet me dyfishin e vlerës së mëparshme. Pritet që gjatë 2015 të punësohen mbi 5000 persona nëpërmjet këtyre programeve, 60% e të cilëve do jenë në grup moshën 15 – 29 vjeç.

4.2.4. Reformimi i financave publike

Reforma e pensioneve

Viti 2014 shënoi angazhimin total të qeverisë, për përgatitjen dhe projektimin e reformës të Sistemit të Sigurimeve Shoqërore. Kështu, Dokumenti i Politikave të Pensioneve u hartua dhe u diskutua me grupet e interesit dhe ekspertët e ndryshëm, në vitin 2014. Reforma e pensioneve u miratua me Ligjin nr 104/2014, datë 31.07.2014 "Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr.7703, datë 11.05.1993 "Për Sigurimet Shoqërore në Republikën e Shqipërisë ", i ndryshuar", i cili hyn në fuqi nga data 01.01.2015. Elementët kryesorë të reformës së sistemit të sigurimeve shoqërore konsistojnë si më poshtë:

- Rritjen graduale të moshës së daljes në pension, duke filluar nga 2015 dhe duke përfunduar në 2056. Kështu, mosha e daljes në pension për gratë do të rritet me dy muaj në vit, në mënyrë që të arrijë në 63 vjeç në 2032. Nga ky vit, mosha e daljes në pension për burrat do të rritet me një muaj në vit, ndërsa mosha e daljes në pension për gratë do të vazhdojë të rritet me dy muaj në vit, në mënyrë që të arrijë 67 vjeç për të dy gjinitë në vitin 2056.
- Bashkimin e të dy skemave ekzistuese (urbane dhe rurale) në një skemë kombëtare në vitin 2018. Deri tani, sistemi i pensioneve ka funksionuar me dy skema paralele, urbane dhe

rurale dhe kjo e fundit është e subvencionuar nga Buxheti i Shtetit për të mbuluar një pjesë të konsiderueshme të kontributit të fermerëve. Reforma parashikon ndërprerjen e subvencionimit të kontributeve për sektorin rural. Norma kontributive për zonat rurale do të rritet gradualisht deri në barazimin e saj me normën kontributive të zonës urbane. Krahas kësaj, formula e pensionit për skemën rurale gjithashtu do të përmirësohet.

- Unifikimin e pagës minimale kontributive me pagën minimale zyrtare. Deri në fund të 2014, paga minimale kontributive e personave të vetëpunësuar është rreth 12% më e ulët se paga minimale respektive e personave të punësuar, ndërsa pensioni minimal për të njëjtat kushte është i barabartë. Prej 01.01.2015, pagat kontributive do të bëhen të barabarta. Rritja e pagave kontributive do të bëhet në bazë të vendimeve për rritjen e pagave minimale.
- Ndryshimin e formulës të llogaritjes së pensionit, me qëllim thellimin e parimit kontributiv. Pensioni do të përbëhet nga një masë bazë, e barabartë me masën e pensionit social dhe një shtesë, e barabartë me 1% të bazës së vlerësueshme për secilin vit sigurimi. Baza e vlerësueshme është paga mesatare kontributive përgjatë gjithë karrierës së punës, e indeksuar me koeficientin e rritjes mesatare vjetore të kontributeve.
- Heqjen e tavanit të pensionit maksimal, i cili ka qenë një faktor dekurajues, pasi i shtynte individët ose të mos kontribuonin ose të kontribuonin mbi pagën minimale.
- Rritjen e periudhës kontributive të sigurimeve shoqërore që kërkohet, në rastin e një shtese mbi pension për shkak të shtyrjes së daljes në pension, nga 35 në 40 vjet gradualisht deri në vitin 2025.
- Vendosjen e një pensioni social për të gjithë të moshuarit mbi 70 vjeç që nuk kanë kushte për një pension nga skema e detyrueshme. Këta individë do të marrin pension social, në qoftë se kanë qenë rezidentë në Shqipëri gjatë 5 viteve të fundit. Ky pension nuk do të jetë më i lartë se pensioni minimal i pjesshëm dhe do të jepet duke patur si kusht verifikimin e të ardhurave të kërkuesit dhe do të financohet nga Buxheti i Shtetit.
- Përmirësimin e metodës së llogaritjes së pensionit për nënat me shumë fëmijë dhe për personat në varësi të mbajtësit të familjes që ka vdekur si dhe rritja e moshës së daljes në pension për nënat me shumë fëmijë dhe të vejat nga 50 në 55 vjeç.
- Vendosjen e rregullave të forta të përshtatshme për indeksimin e pensioneve, pra, të zbatohet një indeksim që ndjek vetëm indeksin e çmimeve.
- Futjen e elementëve demotivues në drejtim të daljes në pension të parakohshëm, por në anën tjetër, nxitja e shtyrjes së daljes në pension.
- Heqjen e privilegjit ekzistues (njohja e periudhës së papaguar të studimeve universitare si periudhë sigurimi) për gratë me universitet pas 2032.
- Përcaktimin ligjor të kushtit që pensionet aktuale nuk do të jenë subjekt i rillogaritjes, me përjashtim të indeksimit që ndjek indeksin e çmimeve.
- Vendosjen e kushteve që çojnë në reduktimin e shpenzimeve në lidhje me pensionet suplementare shtetërore për zyrtarët politikë, profesorët, ushtarakët etj. Janë në proces diskutimi projekt-ligjet e përgatitura. Ato parashikojnë një rritje të moshës së daljes në pension për zyrtarët e lartë (deputetët, ministrat etj.) nga 55 në 60 vjeç si dhe rritje të normave të kontributeve suplementare për të gjitha kategoritë. Indeksimi i pensioneve të tilla do të jetë i njëjtë si për pensionet e tjera. Nuk do të ketë rillogaritje, nëse paga referencë ka ndryshuar.

- Hartimin e dispozitave ligjore për ngritjen e skemave të pensioneve profesionale dhe vendosjen e incentivave për nxitjen e zhvillimit të tyre. Këto skema kanë për qëllim të garantojnë të ardhura për individë, të cilët dalin në pension më herët se moshë zyrtare e daljes në pension. Ato janë skema kontributive dhe kontributet paguhen në mënyrë të barabartë nga punëdhënësit dhe punonjësit. Ato bazohen në marrëveshje kolektive. Mbikqyrja e këtyre skemave do të jetë një përgjegjësi e Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare.
- Përmirësimin e performancës së fondeve private të pensioneve, të cilët do të vazhdojnë të ngrihen me vullnetin e lirë të kontribuesve të tyre.

Në përfundim reforma synon: rritjen e numrit të kontribuesve dhe për pasojë edhe rritjen e numrit të personave të mbrojtur si në një periudhë afatmesme por kryesisht në periudhën më afatgjatë, mbështetje financiare shtetërore për të moshuarit mbi 70 vjeç, reduktimin deri në një masë të shkallës së lartë të rishpërndarjes, përmirësimin e qëndrueshmërisë financiare të skemës në planin afatgjatë. Gjithashtu në parimet e saj reforma krijon stimuj për shkallë më të larta të pjesëmarrjes, pagesa të kontributeve për periudha më të gjata, pagesa të kontributeve mbi pagat reale kontributive, vazhdimin e punësimit përtej moshës së daljes në pension të përcaktuar me ligj, thjeshtimin e metodës së llogaritjes së përfitimeve dhe rritjen e transparencës për publikun.

Reformat e sistemit të sigurimit shëndetësor

Aktivitetet e planifikuara në PEP-in e vitit të kaluar në fushën e Skemës së Sigurimeve Shëndetësore janë zbatuar. Ligji i ri në fuqi për sigurimet shëndetësore krijoi mundësi për një normë të re të kontributit, duke sjellë më shumë të ardhura për skemën. Heqja tavanit për pagën mbi të cilën llogaritet kontributi solli eliminimin e regresionit në pagesën e kontributeve. Në 2014, në krahasim me vitin e kaluar, fondet e përgjithshme për sigurimet shëndetësore u rritën me 7,5%, buxheti i spitalit duke u fokusuar në financimin e repartit onkologjik dhe kardiologjik u rrit me 14%, buxheti për shërbimin e kujdesit shëndetësor primar u rrit me 2%, duke siguruar kontrollin mjekësor bazë falas për popullatën në moshën 40 - 65 vjeç.

Përgjatë vitit 2015 dhe më tej, parashikohet një rritje vjetore prej kontributit të sigurimit shëndetësor si pjesë e financave publike, me një rritje drastike posaçërisht gjatë 2016-2017 me 10% çdo vit.

Parashikohet që kjo rritje të sjellë një reduktim në kontributin e buxhetit të shtetit për popullsinë inaktive, e cili është projektuar të jetë 9.782.000 mijë lekë ose 14% më shumë në krahasim me shifrat e planifikuara për 2014 (buxheti i rishikuar 2014).

Shpenzimet për skemën e sigurimeve shëndetësore përbëjnë rreth 2,3% të PBB-së për vitin 2015. Shpenzimet janë parashikuar të jenë pak a shumë të qëndrueshme si përqindje e PBB-së, por me rritjen në vlerën reale. Është parashikuar një rritje në kontributet e sigurimeve shëndetësore me 3% për vitin 2015. Deri në vitin 2016 kjo rritje duhet të jetë 10% për shkak të rritjes së aktiviteteve ekonomike, punësimit, nivelit të pagave, shmangies së evazionit tatimor dhe uljes së papunësisë në vend.

Parashikimi i të ardhurave nga kontributet për periudhën 2016-2017 është bazuar në parashikimet për rritjen e aktivitetit ekonomik, punësimit, nivelit të pagave, uljen e informalitetit të vazhdueshëm në tregun e punës dhe efektin e pritshëm të heqjes së llogaritjes së nivelit tavan në kontributet shëndetësore.

Reformat në shërbimet shëndetësore

Përforcimi i ligjit të ri për sigurimin shëndetësor të detyrueshëm në Shqipëri po përballet me sfida të mëdha në lidhje me mbulimin e popullsisë universale dhe benefiteve të shërbimeve shëndetësore e jo vetëm në sistemin publik, por edhe në atë privat.

Fondi do të blejë shërbimet shëndetësore për herë të parë, sipas paketave të shërbimeve

shëndetësore nga ofruesit e këtyre shërbimeve dhe në bazë të çmimit të mirë-përcaktuar për secilin prej tyre. Financimi i paketave të shërbimeve të kujdesit shëndetësor materializon rolin e ri të fondit, si dhe prioritetin e qeverisë për financimin e shërbimeve shëndetësore bazuar në vlerën e tyre reale, në mënyrë që të arrihet menaxhimi më i mirë i fondeve dhe përdorimin e tyre efektiv në përputhje me nevojat e pacientit. Paketa e kontrollit mjekësor bazë, e cila do të ofrohet falas për grupmoshën nga 40 në 65 vjeç, si dhe dhjetë paketa për sektorin spitalor të shërbimit shëndetësor janë hartuar dhe miratuar deri tani me vendim të qeverisë. Zbatimi i kontrollit mjekësor bazë do të fillojë në fund të vitit 2014.

Kjo qasje e re krijon kushtet e nevojshme për të kaluar gradualisht nga forma historike e buxhetimit spitalor në një të re e cila përfshin nevojat dhe administrimin e fondeve me transparencë. Filozofia e re e fondit konsiston në përmirësimin e shërbimeve për pacientët dhe rritjen e aksesit të pacientit në këto shërbime. Sektori publik do të jetë prioritar ndërsa sektori privat do të ketë një funksion plotësues në këtë proces dhe shërbimet shëndetësore do të financohen për herë të parë me kosto të mirë-përcaktuara.

Së fundmi po përgatiten kontratat dhe kriteret për spitalet private për të pasur rregulla të qarta në procesin kontraktues në sektorin privat. Sigurimi i detyrueshëm i fondit të kujdesit shëndetësor ka nënshkruar kontrata të reja me tre spitale private për financimin e paketave të shërbimit dhe dy spitale tjera private do të kontraktohen së shpejti. Në rastet kur spitalet publike nuk kanë kapacitete për shërbime të caktuara si dializë apo sëmundjet koronare, personat e siguruar duhet të përdorin shërbimet e ofruara nga spitalet private që kanë kontrata me fondin. Kostot e këtyre paketave do të rimbursohen 100% nga fondi.

Lidhur me rimbursimin e barnave janë ndërmarrë disa reforma siç është parashikuar edhe në PEP 2014. Në listën e rimbursimit janë shtuar 56 barna të reja si pasojë e uljes me 10% të çmimit të barnave. Menaxhimi i mirë i fondeve dhe negociatat rreth çmimeve të barnave përqasën një mënyrë të re të hartimit të listës të barnave.

Në periudhën e ardhshme fondi do të bëjë kontrata me spitale jashtë vendit për të përmbushur nevojat që nuk realizohen në vend. Fondi i sigurimit shëndetësor mund të kontraktohet me institucione shëndetësore të huaja për të plotësuar ato nevoja, të cilat nuk mund të përmbushen për arsye të ndryshme nga spitalet publike ose jo-publike në vend. Një tjetër objektivi do të jetë mbrojtja e kategorive të caktuara të personave, si viktimat e trafikimit. Për këtë kategori fondi do të ofrojë siguracion shëndetësor falas.

4.2.5. Reforma të tjera

Reforma e pronësisë

Reformimi i sistemit kadastral dhe regjistrave të pronësisë është kyç për të përcaktuar të drejtat e pronësisë dhe për të thithur investime të huaja. Me gjithë shumëllojshmërinë e problemeve në këtë fushë, ne jemi të vendosur të adresojmë këtë çështje dhe të sqarojmë situatën lidhur me titujt e pronësisë dhe regjistrat kadastralë. Po përgatisim një strategji për të bërë të qartë situatën ligjore dhe verifikimin e titujve të pronësisë në regjistrat kadastralë. Gjithashtu, shumë e rëndësishme është dhe reforma e sistemit të kompensimit të pronave. Duke parë vendimet e fundit të gjykatës në Strasburg, mund të ketë një mori padishë të reja. Kjo do e vështirësonte situatën nëse nuk formojmë një strategji të qëndrueshme brenda vendit për ta adresuar këtë problem. Duke pasur parasysh se mosveprimi i shpejtë sjell rreziqe fiskale apo ulje të reputacionit, jemi duke finalizuar një plan veprimi për të përcaktuar mundësitë që kemi. Pritet që ky plan veprimi të mbarojë në qershor 2015 dhe të ketë të përfshira rishikimet e legjislacionit për të adresuar këtë çështje. Një grup pune ndërministror, kryesuar nga Zëvendës Kryeministri, po punon për të përcaktuar kostot totale të kompensimit dhe të identifikimin e mundësive të kompensimit fizik me tokë. Si pasojë, qeveria ka vendosur së fundmi të transferojë pronësinë e tokës shtetërore nga qeverisjet vendore tek ALUIZNI.

Reforma e qeverisjes vendore

Reforma territoriale po vazhdon sipas parashikimit. Parlamenti miratoi ligjin për reformën territoriale në korrik 2014 duke bërë që numri i njësive vendore të ulet në 61 prej 373 që ishin më parë. Numri i qarqeve do qëndrojë i pandryshuar në 12. Zbatimi i kësaj reforme pritet të marrë formë pas zgjedhjeve vendore të Qershorit 2015. Kjo pritet ti kursejë buxhetit të shtetit rreth 3 miliard lek në vit. Një grup ndërministerial po përgatit dhe strategjinë kombëtare të decentralizimit e cila pritet të shtojë funksionet dhe kompetencat e njësive vendore dhe rritur qëndrueshmërinë fiskale.

Reforma statistikore

INSTAT do vazhdojë përpjekjet për përmirësimin e cilësinë e statistikave. Seritë kohore të rishikuara për PBB vjetore, sipas prodhimit dhe shpenzimeve, u publikuan në qershor 2014. Kjo përfshinte përmirësime në metodologji dhe përpilimin e të dhënave, me asistencën e EU dhe FMN. Gjithashtu INSTATi është në procesin e:

- Përgatitjes së një sistemi shkëmbimi të dhënash për efekte statistikore
- Përmirësimin të përpunimit dhe verifikimit të të dhënave
- Vendosijs dhe promovimit të raportimit elektronik të të dhënave
- Përmirësimin të përpilimit të istatistikave afatshkurtrapër aktivitetin ekonomik në vend.

Objektivi ynë është përgatitja e produkteve statistikore që plotësojnë kërkesat e sistemit EU ESA 2010 dhe Special Data Dissemination Standard të FMN.

4.3 Implikimet buxhetore të reformave strukturore makroekonomike kryesore***Implikimet e reformës së sektorit energjitik***

Gjatë viteve të fundit ky sektor ka përjetuar një sërë problematikash, si në aspektin strukturor ashtu edhe në atë financiar. Me qëllim adresimin e çështjeve më emergjente, qeveria po ndërmerr një sërë masash të cilat synojnë përmirësimin e situatës së vështirë financiare të tre operatorëve të sistemit të energjisë (prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes). Theksojmë se reformimi i thellë i këtij sektori strategjik kërkon kohë dhe burime të konsiderueshme financiare, krahas një mbështetjeje të vazhdueshme institucionale. Duke nisur nga viti 2015, sektori i energjisë do t'i nënshtrohet një reformimi të plotë, i cili synon përmirësimin e eficiencës dhe efektivitetit të tij. Për këtë qëllim, buxheti i vitit 2015 parashikon:

- Fondin prej rreth 3 miliardë lekë, të mbështetjes totale financiare prej rreth 150 milionë USD dhënë nga Banka Botërore, e cila do të alokohet kryesisht për nevojat të investimeve, sistemeve të matjes, matjes në distancë, si edhe në mbështetje të liberalizimit të tregut për Operatorin e Sistemit të Transmetimit (OST);
- 1.6 miliardë lekë në formën e një skeme kompensuese për kategoritë në nevojë, si pasojë e heqjes së fundmi të fashës 300KW të konsumit të energjisë;
- 20 miliardë lekë në formën e një mbështetjeje financiare buxhetore për këtë sektor, e cila përfshin edhe garancitë që mund të lëshohen gjatë vitit 2015 kundrejt huamarrjeve eventuale të sektorit.

Qëllimi final është reduktimi progresiv i mbështetjes buxhetore për sektorin e energjisë, nëpërmjet bërjes së këtij të fundit të aftë për mbulimin e nevojave të veta, si në periudhë afatmesme ashtu edhe në atë afatgjatë.

Implementimi i paketës së reformave ambicioze në këtë sektor (shih seksionin 4.2.1) do të sjellë eliminimin e nevojës për garanci shtetërore deri në vitin 2020. Megjithatë hendeku financiar i sektorit të energjisë pritet të ngushtohet me kalimin e kohës, si rezultat i reformave, qeveria është e detyruar të përballojë barrën fiskale për periudhën aktuale. Për këtë arsye, ne synojmë të limitojmë fluksin e garancive për energjinë në nivelin e 15.5 miliardë lekë për vitin 2015, 9.4

miliardë lekë në 2016 dhe 8.4 miliardë lekë në 2017. Pritshmëritë janë që ky hendek do të vazhdojë të ngushtohet, duke u bërë zero në vitin 2019. Në rast se garancitë shtetërore e tejkalojnë nivelin vjetor të planifikuar, angazhimi ynë është marrja e masave të mëtejshme buxhetore për balancimin e impaktit të tij në bilancin fiskal, përfshirë garancitë.

Implikimet e Reformës së Pensioneve

Gjatë vitit 2015 qeveria do të vazhdojë të intensifikojë përpjekjet për përmirësimin e mëtejshëm të qëndrueshmërisë financiare të skemës së pensione, me qëllim minimizimin e subvencionimit të saj nga ana e buxhetit të shtetit. Procedurat dhe praktikatat e mbledhjes së kontributeve do të vazhdojnë të përmirësohen ende, duke garantuar mbulimin në nivele të pranueshme të popullsisë, me elemente të sigurimeve shoqërore.

Reforma e pensione, miratuar nga Parlamenti në Korrik 2014, do të bëhet efektive në vitin 2015. Aspektet thelbësore të saj përfshijnë barazimin e pagës minimale për efekt pensioni me pagën minimale në shkallë vendi, rritjen e periudhës kontributive dhe moshës së daljes në pension dhe heqjen e tavanit të përfitimeve. Gjithashtu, ligji i ri indekskon përfitimet nga pensioni mbi bazën e nivelit të inflacionit. Personat mbi 70 vjeç, të cilët nuk përmbushin kushtet për pension, do të përfitojnë pensionin social.

Objektivat kryesore të Programit Buxhetor Afatmesëm 2015-2017

Më poshtë po paraqesim disa nga objektivat thelbësorë afatmesëm të sigurimeve shoqërore:

- Mbulim më i mirë i popullsisë me elemente të sigurimit të detyrueshëm shoqëror në përputhje me kriteret e përcaktuara nga Organizata Botërore e Punës (ILO) mbi sigurimin shoqëror, garancia financiare e skemës dhe mbajtja e përfitimeve në nivele të pranueshme.
- Zbatimi i reformës dhe rritja e përpjekjeve institucionale për përmirësimin e qëndrueshmërisë financiare të skemës së sigurimeve shoqërore.
- Rritja e eficiencës së ISSH-së në drejtim të menaxhimit të fondit të sigurimeve shoqërore, me një fokus më të madh mbi klientët e siguruar dhe ofrimi i shërbimeve më të mira për ta.
- Konsolidimi institucional i ISSH-së, për të garantuar integritimin në BE dhe zbatimin e standarteve të saj.

Reforma e pensione sjell një sërë përmirësimesh sensitive për financat publike, që është dhe qëllimi kryesor i saj, si në perspektivën afatgjatë ashtu edhe në atë afatmesme. Bilanci financiar në përqindje të PBB llogaritet në nivelin 1.4 përqind në 2015, 1.2 përqind në 2016 dhe 1.1 përqind në 2017 dhe 0.8 përqind në 2020.

Rritja e të ardhurave nga kontributet luan një rol të rëndësishëm në përmirësimin e situatës financiare. Rritja e këtyre të ardhurave vjen si rrjedhojë e: rritjes së numrit të kontribuesve për periudhën 2015-2018 me rreth 2.5 përqind në vit; unifikimit të pagës minimale për efekt pensioni përmes rritjes së saj për të vetë-punësuarit në rreth 12 përqind; rritjes së përgjithshme pagaës kontributive me rreth 2-2.5 përqind në shkallë vendi; mbledhjes së detyrimeve të prapambetura të kontributeve të papaguara; si edhe përmirësimit të konsiderueshëm të praktikave dhe procedurave të kontrollit dhe mbledhjes së kontributeve. Mbi këtë bazë, të ardhurat nga kontributet parashikohet të rriten me rreth 6 përqind në vit.

Në vitin 2015 do të nisë zbatimi i pensionit social për qytetarët shqiptarë mbi 70 vjeç, të cilët nuk kanë të ardhura të tjera personale, pronësie, trashëgimie, investimesh personale, etj. Gjatë viteve të para të zbatimit të kësaj rrijësie, numri i përfituesve parashikohet rreth 5.000 persona, me një kosto vjetore prej 400 milionë lekë.

Në të njëjtën kohë, po intensifikojmë përpjekjet për reformimin e sistemit aktual të përfitimeve nga paaftësia. Shpenzimet për këtë zë janë rritur ndjeshëm gjatë viteve të fundit, si pasojë e kontrollit të pamjaftueshëm dhe abuzimeve/mashtimeve. Banka Botërore po na asiston me një projekt afatmesëm që synon reformimin e skemës së paaftësisë. Ky projekt parashikon rishikimin e kriterëve të vlerësimit të saj, përmes implementimit të një modeli të ri bio-psiko-social, ngritjes

së një komisioni të ri multi-disiplinor për vërtetimin e paaftësisë, si edhe përdorimin e një sistemi informatik (MIS) për të verifikuar saktësinë e përzgjedhjes së aplikantëve. Kjo reformë do të nisë në vitin 2015, por kërkon kohë për t'u finalizuar dhe për të evidentuar kursime financiare. Për këtë qëllim, në vitin 2015 është miratuar një akt nënligjor i cili redukton pagesën shtesë të paaftësisë për personat me diplomë të shkollës së lartë, dhe për familjet me më shumë sesa një person invalid. Kursimet e pritshme nga zbatimi i këtyre reformave, përlogariten në rreth 1.1 miliardë lekë.

5. ZBATIMI I UDHËZIMIT TË POLITIKAVE TË PËRCAKTUARA PËR VITIN 2014

Masat e ndërmarra nga Shqipëria për zbatimin e çdo udhëzimi të veçantë të politikave të përcaktuara të parashtruara nga Komisioni Evropian janë si në vazhdim¹⁹:

- 1) *Udhëzimi i politikave*: Forcimi i stabilitetit makroekonomik duke e stabilizuar borxhin publik duke filluar që në 2015, dhe duke e ulur atë në 69% të PBB-së deri në 2016 nga rreth 72% që ishte në 2014; në këtë kontekst, ruajtja e hapësirave fiskale për të nxitur rritjen e investimeve; marrja e masave konkrete për miratimin e një rregulli sasior fiskal, i cili do të sigurojë në mënyrë efektive qëndrueshmërinë afatgjatë të borxhit publik.

Masat e marra: Masat e nevojshme fiskale janë përfshirë në Buxhetin 2015, i cili përfshin buxhetin për 2016 dhe 2017, për të arritur objektivat e borxhit në përputhje me udhëzimet e politikave të Komisionit Evropian. Më konkretisht, masat fiskale si në anën e të ardhurave ashtu edhe atë të shpenzimeve garantojnë uljen e nivelit të borxhit publik që në 2015, për herë të parë që prej 2010, dhe arrijen e tij nën 69% në 2016. Këto masa janë shpjeguar më gjerësisht në seksionin 3.3. Skenari bazë fiskal i cili shpjegohet në këtë seksion, krahas marrjes parasysh të rreziqeve fiskale nga sektori energjitik, parashikon një nivel relativisht të lartë të shpenzimeve kapitale (investimet publike) në rreth 5% të PBB-së për ç'do vit.

Përcaktimi i një rregulli fiskal i cili do të veprojë për një periudhë të gjatë kohore, përbën një nga objektivat kryesore të Strategjies së Menaxhimit të Financave Publike, e cila u miratua nga Këshilli i Ministrave në fund të 2014. Siç shpjegohet në detaje në seksionin 3.8, ne po planifikojmë përcaktimin e një rregulli fiskal i cili pritet të miratohet me shumicë të cilësuar nga Parlamenti brenda 2015.

- 2) *Udhëzimi i politikave*: Rritja e eficiencës së administratës tatimore dhe mbledhjes së taksave, implementimi i një mekanizmi buxhetor i cili do të parandalojë akumulimin e detyrimeve të prapambetura në të ardhmen, dhe do t'i vlerësojë projektet e investimeve publike sipas prioritetit në varësi të analizës së kosto-përfitimeve.

Masat e ndërmarra: Janë ndërmarrë disa reforma për përmirësimin e administratës tatimore dhe mbledhjes së taksave. Më konkretisht, shpjegohen në detaje në seksionin 3.8:

- Jemi në procesin e implementimit të sistemit të ri të IT-së në administratën tatimore. Ky system do të mundësojë menaxhimin e regjistrimit të taksapaguesve, pagesave të detyrimeve tatimore, rimbursimeve të taksave, mbledhjes së detyrimeve të prapambetura, auditit dhe apelimeve të taksapaguesve. Sistemi i ri i IT-së do të mundësojë thjeshtimin e proceseve dhe do të ulë mundësitë për vjedhje dhe korrupsion;
- Përgjegjësia për pagesat e rimbursimeve të taksave, e cila është transferuar nga Drejtoria e Përgjithëshme e Tatimeve tek Drejtoria e Përgjithëshme e Thesarit dhe e Doganave GDC që në fillim të 2014, do të ripërcaktohet më tej në mënyrë që të sigurohet kryerja në kohë e pagesave të rimbursimeve të taksave. Ligji i Ri për TVSH-në i cili u miratua në korrik 2014 dhe hyri në fuqi në janar 2015, përjashton kërkesën e auditimit të detyrueshëm të rimbursimit të TVSH-së dhe përcakton kriterin e riskut si pikënisje për kryerjen e një

¹⁹ Letra e Zëvendëspresidentit Rehn, datë 30 qershor 2014

procesi auditimi. Auditimi i bazuar mbi riskun pritët të fillojë në qershor 2015. Përpara kësaj, moduli i riskut për rimbursimet e TVSH-së pritët të bëhet funksional deri në mars 2015.

- Aktualisht, DPT po punon për organizimin e ri, me qëllim shfrytëzimin optimal të potencialit të sistemit të ri dixhital/të teknologjisë së informacionit dhe harmonizimin e tij me legjislacionin e ndryshuar. Sistemi i menaxhimit të riskut, që do të implementohet do të jetë në përputhje me modelin e mbështetur nga FMN, OECD, dhe KE. DPT do të shfrytëzojë një sërë metodash (p.sh. media dhe marketingu i përputhshmërisë, bashkëpunimi me përfaqësuesit e grupeve të industrisë, edukimi dhe shërbimet e taksapaguesve, auditimi, dhe zbatimi i masave mbi detyrimet e prapambetura), në mënyrë që përmbushja vullnetare e pagesës së detyrimeve tatimore të rritet me kalimin e kohës. Shërbimet tatimore do të përmirësohen për të bërë të mundur përmbushjen e detyrimeve të sipërcituara;
- Po kryhet rishikimi i sistemit të kasave fiskale dhe nxitja e përdorimit të tyre. DPT është duke rishikuar sistemin e kasave fiskale për të mundësuar sigurimin e informacionit fiskal në kohë reale. Është duke u planifikuar një llotari e bazuar në kuponët nëpërmjet të cilës synohet nxitja e qytetarëve për të kërkuar kuponin e pagesave në kohën e blerjes. Hedhja e parë e shortit parashikohet të kryhet në prill 2015;
- Në mënyrë që të vendosen bazat për informatizimin e taksave të reja të pronës, do të krijohet një kadastrë fiskale. Qëllimi i kadastrës do të jetë konsolidimi i të gjitha të dhënave ekzistuese mbi truallin, ndërtesat dhe pronarët/ banorët, dhe për të llogaritur detyrimin tatimor vjetor të shoqëruar me secilën pronë;
- Jemi duke eliminuar zvarritjet proceduriale në mënyrë që të krijohet një kornizë e qartë ndërveprimi ndërmjet sektorit privat dhe administratës tatimore. Objektivi është përmirësimi i dialogut me bizneset dhe standartizimi sa më shumë të jetë e mundur i të gjitha veprimeve;
- Krijimi i Bazës Kombëtare të të Dhënave të Vlerësimit pranë zyrës së doganave në mënyrë që të përcaktohet një bazë për analizimin e transaksioneve mbi bazën e riskut.
- Po realizohet një koordinim më i ngushtë midis DPT-së dhe DPD-së do të rrisë përpjekjet e administratës tatimore. Për të përmirësuar potencialin e njëra-tjetrës dhe duke përmirësuar kështu pajtueshmërinë e taksave, DPT dhe DPD do të përforcojnë bashkëpunimin. Ato do të marrin masa për të përmirësuar pajtueshmërinë e sistemeve të tyre të IT-së për të mundësuar aksesin në bazën e të dhënave të secilës. Gjithashtu, ato do të ndërmarrin kontrole të përbashkëta dhe auditime të tatimpaguesve të akcizës deri në fund të qershorit.

Parandalimi i akumulimit të detyrimeve të prapambetura në të ardhmen, përbën një objektiv kyç në reformën mbi Menaxhimin e Financave Publike. Masa parandaluese kundrejt formimit të detyrimeve të reja janë marrë tashmë dhe po zhvillohen më tej. Ministria e Financave ka miratuar tashmë Strategjinë e Shlyerjes së Detyrimeve të Prapambetura, e cila thekson shlyerjen e detyrimeve ekzistuese deri në fund të 2017, dhe gjithashtu parashikon masa specifike për të parandaluar krijimin e detyrimeve të reja. Në këtë kontekst po zhvillohen masa të mëtejshme në lidhje me limitet e angazhimit. Që nga janari 2014 të gjithë urdhëra të prokurimit për mallra, shërbime dhe investime duhet të kontrollohen për përputhshmëri me planin e prokurimit të dorëzuar në Thesar dhe duhet të vulojnë nga dega e Thesarit të rrethit përkatës përpara se të mund vazhdojë prokurimi. Tavanet disavjeçare për projektet e investimeve dhe angazhimet kontraktuale afatgjata, do të përfshihen në dokumentin e buxhetit afatmesëm për 2015 dhe më tej. Këto tavane miratohen nga Parlamenti si pjesë e ligjit të buxhetit. Do të aplikohen masa të rrepta ndaj subjekteve dhe individëve të cilët nuk do i respektojnë këto dispozita.

- 3) *Udhëzimi i politikave:* Implementimi i reformës së sistemit të pensioneve: miratimi, si hap i parë, i një strategjie me qëllimin e garantimit të qëndrueshmërisë afatgjatë të skemës dhe kryerjen e ndryshimeve të nevojshme ndaj kuadrit ligjor ekzistues.

Masat e ndërmarra: Dokumenti i Politikave të Pensioneve u hartua dhe diskutua me grupe interesi dhe ekspertë të ndryshëm. Ky dokument u miratua me Ligjin nr. 104/2014, datë 31.07.2014 “Mbi disa ndryshime në ligjin no. 7703, datë 11.05.1993 mbi Sigurimet Shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, i cili hyri në fuqi në 01.01.2015. Elementet kryesore të reformës të sigurimeve shoqërore janë shpjeguar në detaje në seksionin 4.2.3. Në përfundim reforma synon: rritjen e numrit të kontibuesve dhe për pasojë edhe rritjen e numrit të personave të mbrojtur si në një periudhë afatmesme por kryesisht në periudhën më afatgjatë, mbështetje financiare shtetërore për të moshuarit mbi 70 vjeç, reduktimin deri në një masë të shkallës së lartë të rishpërndarjes, përmirësimin e qëndrueshmërisë financiare të skemës në planin afatgjatë. Gjithashtu në parimet e saj reforma krijon stimuj për shkallë më të larta të pjesëmarrjes, pagesa të kontributeve për periudha më të gjata, pagesa të kontributeve mbi pagat reale kontributive, vazhdimin e punësimit përtej moshës së daljes në pension të përcaktuar me ligj, thjeshtimin e metodës së llogaritjes së përfitimeve dhe rritjen e transparencës për publikun.

- 4) *Udhëzimi i politikave:* Ndjekja e masave në sektorin energjitik që kanë si qëllim reduktimin e humbjeve dhe përmirësimin e mbledhjes së faturave; ndërmarrja e hapave drejt reformimit të sektorit për të përmirësuar pozitat financiare dhe eliminimin e rreziqeve të larta që ky i fundit paraqet për financat publike.

Masat e ndërmarra: Është përgatitur një projektligj për sektorin e energjisë që do të rristrukturojë marrëdhëniet institucionale ndërmjet të tre kompanive publike që operojnë në sektorin e energjisë dhe janë përgjegjëse për prodhimin, transmetimin dhe shpërndarjen (KESH, OST, dhe OSHEE). Synimi është të lëvizet drejt liberalizimit të mëtejshëm të tregut, në përputhje me Direktivat e BE-së (2009) mbi Energjinë Elektrike. Në mënyrë të veçantë, përgjegjësia për blerjet me shumicë nga prodhuesit e pavarur do të zhvendoset nga KESH te OSHEE. Projektligji gjithashtu përcakton fazën tranzitore dhe afatin për të zhvendosur të gjithë konsumatorët e voltazhit të mesëm nga struktura e tarifave të rregulluara, deri në fund të 2018. Ky tranzicion do fillojë me 1 Janar 2016 me klientët 35kV. Në fund 2018, si pasojë e reformës, pjesa e konsumit në këto segmente do rritet nga 13% deri 40%. Projektligji gjithashtu sqaron përgjegjësitë dhe pavarësinë e plotë të autoritetit rregullator të sektorit të energjisë (ERE). Projektligji ishte paraqitur në Parlament në dhjetor 2014 dhe zbatimi do të fillojë në tremujorin e parë të 2015. Zhvendosje e konsumatorëve 35kV nga strukturën e tarifave të rregulluara është një SB në kuadër të programit për në dhjetor 2015. Në fund të 2014, ERE miratoi strukturën e re të tarifave për të treja kompanitë publike që operojnë në këtë sektor. Këto tarifa hynë në fuqi që në fillim të 2015. Tarifa për konsumatorët familjarë pësoi ndryshime duke hequr fashën prej 300 kV e cila subvencionohej nga shteti. Arsyeja ishte të eliminoheshin devijimet që ndodhnin si pasojë e formulës së vjetër. Në të njëjtën kohë, ERE miratoi rritjen e tarifës për konsumatorët biznes. Gjithashtu, u rishikua dhe çmimi i blerjes nga operatorë prodhues privatë për të reflektuar çmimet aktuale të importit, bazuar në kriteret matëse të bursës së Budapestit. Këto ndryshime janë në linjë me boshllëqet e financimit të përfshira në kornizën fiskale. Një rishikim i metodës së përcaktimit të tarifave do të ribëhet gjatë këtij viti në bashkëpunim me Bankën Botërore. Synimi është të shkojmë drejt një sistemi rregullues automatik i cili pasqyron çmimet e tregut në kohë reale. Me qëllim që të përmirësojmë mbledhjet e detyrimeve nga konsumatorët, në tetor 2014 nisëm një fushatë për të ndëshkuar sipas ligjit abuzuesit dhe shkëputje të shërbimit për mos pagesë së faturave. Kodi penal është rishikuar për ta bërë vjedhjen energjisë dhe dëmtimin në infrastrukturë të sistemit të energjisë elektrike, të dënueshme me më tepër sesa vetëm kundërvajtje administrative. Si rezultat, ne ishim në gjendje të reduktonim ndjeshëm humbjet e rrjetit në Tetor 2014, krahasuar me Tetorin 2013. Ne jemi të angazhuar për reduktimin e mëtejshëm të humbjeve gjatë shpërndarjes me 5% në vit, duke arritur në nivelin 15% në

2019. Jemi të angazhuar edhe në përmirësimin e performancës së të ardhurave në shumat e faturuara nga 83,4% në janar-tetor 2014, për të arritur në 93% në 2019. Përpjekjet tona në këtë fushë do të mbështeten nga Banka Botërore, e cila do të financojë investimet në në fushat prioritare për të përshpejtuar mbledhjen e të ardhurave dhe për të zvogëluar humbjet. Këtu do të përfshihen matja, infrastruktura e rrjetit dhe përmirësimi i sistemit të faturimit dhe arkëtimit nga biznesi. Qeveria është e angazhuar gjithashtu për të siguruar se institucionet buxhetore dhe jo-buxhetore të bëjnë në kohë pagesën e faturave të energjisë elektrike, edhe në nivel lokal.

- 5) *Udhëzimi i politikave:* Përmirësimi i klimës së përgjithëshme të biznesit, në veçanti duke thjeshtuar mjedisin rregullator, si procedurat për lejet e regjistrimit të biznesit, të ndërtimit, etj. Përparim në fushën e të drejtave të pronës, në veçanti duke përshpejtuar përfundimin e regjistrimit të pronësisë për herë të parë dhe duke rishikuar politikën e kompensimit me qëllim krijimin e një kuadri realist, transparent dhe të qëndrueshëm për kompensime.

Masat e ndërmarra: Është krijuar Këshilli Ekonomik Kombëtar, si organ këshillimor i qeverisë, i cili përfshin përfaqësues nga komuniteti i biznesit, ministritë kyçe dhe partnerët ndërkombëtarë. Ne jemi duke finalizuar hapat për të krijuar një këshill të investimeve, i financuar nga BERZH, i cili do të adresojë shqetësimet e komunitetit të biznesit. Grupi i punës ndërministerial mbi reformat e “Të bërit biznes” (Doing Business), në bashkëpunim me IFC, punuar mbi hartimin e një sërë reformash kyçe si pagesa e taksave, hapja e bizneseve të reja, regjistrimi i pronësisë dhe aksesit në energji. Si pasojë e këtyre reformave, Shqipëria u rendit e 60-a në raportin e BB “Doing Business”, nga e 108-a që ishte më parë duke regjistruar përmirësim të ndjeshëm. Reformat do të vazhdojnë dhe gjatë 2015 duke u fokusuar tek mos pagesa e borxhit, pagesa e taksave, regjistrimi i pronës, zbatimi i kontratës dhe tregtimi përtej kufijve. Reformimi i sistemit kadastral dhe regjistrave të pronësisë është kyç për të thithur investime të huaja. Me gjithë format e shumëllojshme të problemeve në këtë fushë, ne jemi të vendosur të adresojmë këtë çështje dhe të sqarojmë situatën lidhur me titujt e pronësisë dhe regjistrat kadastrale. Po përgatisim një strategji për të bërë të qartë situatën ligjore dhe verifikimin e titujve të pronësisë në regjistrat kadastrale. Gjithashtu, shumë e rëndësishme është dhe reforma e sistemit të kompensimit të pronësisë. Duke parë vendimet e fundit të gjykatës në Strasburg, mund të ketë një mori padish të reja. Kjo do evështirësonte situatën nëse nuk formojmë një strategji të qëndrueshme brenda vendit për ta adresuar këtë problem. Duke pasur parasysh se mosveprimi i shpejtë sjell rreziqe fiskale apo ulje të reputacionit, jemi duke finalizuar një plan veprimi për të përcaktuar mundësitë që kemi. Pritet që ky plan veprimi të mbarojë në Qershor 2015 dhe të ketë të përfshira rishikimet e legjislacionit për të adresuar këtë çështje. Një grup pune ndërministror, kryesuar nga Zëvendës Kryeministri, po punon për të përcaktuar kostot totale të kompensimit dhe të identifikojë mundësitë e kompensimit fizik me tokë. Si pasojë, qeveria ka vendosur së fundmi të transferojë pronësinë e tokës shtetërore nga qeverisjet vendore tek ALUIZNI.

- 6) *Udhëzimi i politikave:* Implementimi i masave që synojnë përmirësimin e rezultateve të arsimit dhe aftësimin profesional dhe adresojnë mospërputhjet midis kërkesës dhe ofertës për këto aftësi.

Masat e ndërmarra: Ne kemi hartuar dhe miratuar Strategjinë Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2014-2020 për të adresuar çështjet kritike të mospërputhjes midis papunësisë dhe aftësive

Measures taken: Kemi miratuar Strategjinë Kombëtare mbi Punësimin dhe Zhvillimin e Aftësive 2014 – 2020 (SKPZHA) për të adresuar çështjet kyçe të papunësisë dhe aftësimin profesional. Strategjia është bazuar në Axtendën Evropiane 2020 për rritje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse. Si e tillë, Strategjia synon të kemi një ekonomi konkurruese dhe gjithëpërfshirëse bazuar në aftësim profesional dhe vende më të mira pune.

SKPZHA bazohet në katër prioritete strategjike: 1) rritjen e mundësive për punësim dinjitoz duke përdorur politika aktive të tregut të punës; 2) ofrimin e programeve dinjitoze të arsimit dhe formimit profesional për të rinjtë dhe të rriturit (AFP); 3) promovimin e gjithëpërfshirjes

shoqërore dhe kohezionit territorial; dhe 4) përmirësim të qeverisjes së mekanizmave të tregut të punës dhe zhvillimit të aftësive;

Për të adresuar problemin e mangësive të aftësive profesionale po kryhet një reformë tërësore e sistemit të AFP. Thelbi i reformës është transferimi i administrimit të shkollave nga Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS) tek MMSR dhe vendosja e “sistemit të dyfishtë” të të mësuarit ku nxënësit kalojnë, të paktën, 30% të kohës në praktika pranë biznesit. Shërbimi Kombëtar i Punësimit (SHKP) në bashkëpunim me projektin IPA 2010, implementuar nga ILO, kreu një studim të nevojave të tregut për aftësi profesionale dhe specifikimet për llojin e tyre. Rezultatet e këtij studimi do shërbejnë si udhëzues për hapjen e programeve të reja të AFP nga operatorë publik, shkolla dhe qendra formimi, sipas nevojave të tregut të punës. Me asistencën e projektit IPA 2010 po kryhet dhe modernizimi i shërbimeve të ofruara nga SHKP. Për të përmirësuar shërbimin e ndërmjetësimit për punë, janë hapur disa zyra të reja pune në qendra urbane me shikueshmëri të lartë. Në këto zyra ofrohet një model i ri shërbimi për punësim, bazuar në modelin gjerman, i cili i kategorizon shërbimet në tre nivele: 1) ndërmjetësim për punësim; 2) arsim dhe formim profesional sipas nevojës; 3) shërbime të specializuara për grupet vulnerabël. Politikat Aktive të Tregut të Punës në Shqipëri përbëhen nga gjashtë programe me fokus mbi trajnimin në punë, punësimin e femrave dhe kategorive të veçanta, punësimin e personave me aftësi të kufizuara, punësimin e grupeve vulnerabël (kategorive pa përkrahje), punësimin e të rinjve dhe gjithashtu praktikatat të diplomuarit rishtas. Pritet që në vitin 2015 nëpërmjet këtij programi të punësohen të paktën 5,000 punëkërkuar të papunë, 60% e të cilëve do i përkasin grupmoshës 15-29 vjeç.

6. TË DHËNA PËRMBEDHËSE

Table 1a: Macroeconomic prospects

	ESA Code	2013 Level (€)	2013	2014	2015	2016	2017
Rate of change							
1. Real GDP at market prices	B1*g	9.510	1.4	2.1	3.0	4.0	4.5
2. GDP at market prices	B1*g	9.609	2.2	3.6	5.5	7.0	7.6
Components of real GDP							
3. Private consumption expenditure	P3	7.349	0.0	0.4	3.1	3.0	2.3
4. Government consumption expenditure	P3	1.032	0.1	8.0	0.3	0.9	1.0
5. Gross fixed capital formation	P51	2.439	3.0	6.9	3.7	9.7	11.3
6. Changes in inventories and net acquisition of valuables (% of GDP)	P52+P53	0.489	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7. Exports of goods and services	P6	3.163	6.1	12.4	6.0	4.8	7.4
8. Imports of goods and services	P7	4.961	2.7	9.8	4.8	5.0	6.1
Contribution to real GDP growth							
9. Final domestic demand		10.8	0.8	3.0	3.4	5.0	5.1
10. Change in inventories and net acquisition of valuables	P52+P53	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
11. External balance of goods/services	B11	-1.8	0.6	-0.8	-0.4	-1.0	-0.6

Table 1b: Price developments

		2013	2014	2015	2016	2017
1. GDP deflator	%, yoy	0.8	1.4	2.5	2.8	3.0
2. Private consumption deflator	%, yoy	1.1	1.7	2.8	3.0	3.2
3. HICP	%, yoy	:	:	:	:	:
4. National CPI change	%, yoy	-0.1	-0.3	0.9	0.3	0.2
5. Public consumption deflator	%, yoy	0.5	0.5	0.5	1.0	1.5
6. Investment deflator	%, yoy	0.5	1.3	2.0	2.5	2.5
7. Export price deflator (goods & services)	%, yoy	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
8. Import price deflator (goods & services)	%, yoy	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5

Table 1c: Labour markets developments

	ESA Code	2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Level	Rate of change				
1. Population (thousands)		2,895.9	2,910.4	2,925.0	2,939.6	2,954.3	2,895.9
2. Population (growth rate in %)		-0.1	0.5	0.5	0.5	0.5	-0.1
3. Working-age population (persons) ²⁰		1,976.7	1,982.2	1,990.7	1,999.1	2,007.7	1,976.7
4. Participation rate		59.9	61.1	61.9	63.1	64.5	59.9
5. Employment, persons ²¹		992.8	1,002.0	1,030.6	1,068.9	1,114.5	992.8
6. Employment, hours worked ²²		:	:	:	:	:	:
7. Employment (growth rate in %)		-9.3	0.9	2.8	3.7	4.3	-9.3
8. Public sector employment (persons)		163.9	162.9	161.9	161.9	161.9	163.9
9. Public sector employment (growth in %)		-0.3	-0.6	-0.6	0.0	0.0	-0.3
10. Unemployment rate ²³		16.1	17.3	16.4	15.3	13.9	16.1
11. Labour productivity, persons ²⁴		11.8	1.2	0.1	0.3	0.2	11.8
12. Labour productivity, hours worked ²⁵		:	:	:	:	:	:
13. Compensation of employees	D1	:	:	:	:	:	:

Table 1d: Sectoral balances

% of GDP	ESA code	2013	2014	2015	2016	2017
1. Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	B.9	-10.2	-10.6	-11.9	-11.8	-12.4
of which:						
- Balance of goods and services		-18.6	-17.8	-18.3	-18.0	-18.0
- Balance of primary incomes & transfers		7.6	6.7	5.7	5.5	5.0
- Capital account		0.8	0.5	0.7	0.7	0.6
2. Net lending/borrowing of the private sector	B.9/ EDP B.9	-5.3	-4.4	-8.0	-9.2	-11.1
3. Net lending/borrowing of general government		-4.9	-6.3	-3.9	-2.6	-1.3
4. Statistical discrepancy		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Table 1e: GDP, investment and gross value added

	ESA Code	2013	2014	2015	2016	2017
GDP and investment						
GDP level at current market prices (in domestic currency)	B1g	1364.8	1413.9	1492.0	1596.0	1717.9
Investment ratio (% of GDP)		26.2	27.4	27.4	28.8	30.6
Growth of Gross Value Added, percentage changes at constant prices						
1. Agriculture			3.8	3.4	3.7	4.2
2. Industry (excluding construction)			9.6	6.3	7.8	8.4
3. Construction			-4.2	1.2	4.7	5.4
4. Services			0.5	2.1	2.7	3.0

²⁰ Age group of 15-64 years²¹ Occupied population, domestic concept national accounts definition²² National accounts definition²³ Harmonised definition, Eurostat; levels²⁴ Real GDP per person employed²⁵ Real GDP per hour worked

Table 1f: External sector developments

Euro mill. unless otherwise indicated	2013	2014	2015	2016	2017
1. Current account balance(% of GDP)	-10.6	-11.9	-11.8	-12.4	-12.5
2. Export of goods	1.8	1.7	1.9	2.0	2.2
3. Import of goods	3.5	3.7	4.0	4.3	4.6
4. Trade balance	-1.7	-2.0	-2.1	-2.3	-2.4
5. Export of services	1.7	2.2	2.3	2.4	2.6
6. Import of services	1.7	2.0	2.1	2.1	2.3
7. Service balance	0.0	0.1	0.2	0.2	0.3
8. Net interest payments from abroad	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1
9. Other net factor income from abroad	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
10. Current transfers	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
11. <i>Of which</i> from EU	:	:	:	:	:
12. Current account balance	-1.0	-1.2	-1.2	-1.4	-1.5
13. Foreign direct investment	0.8	1.1	1.2	1.3	1.5
14. Foreign reserves	0.9	0.9	1.0	1.2	1.4
15. Foreign debt	2.0	2.2	2.5	2.7	3.0
16. <i>Of which</i> : public	:	:	:	:	:
17. <i>O/w</i> : foreign currency denominated	:	:	:	:	:
18. <i>O/w</i> : repayments due	:	:	:	:	:
19. Exchange rate vis-à-vis EUR (end-year)	140.2	139.0	142.5	142.5	142.5
20. Exchange rate vis-à-vis EUR (annual average)	140.3	139.9	141.0	141.0	141.0
21. Net foreign saving (lines 21-25: percentages of GDP)	10.6	11.9	11.8	12.4	12.5
22. Domestic private saving	14.9	15.1	13.0	12.8	13.4
23. Domestic private investment	20.7	20.9	21.5	23.1	24.2
24. Domestic public saving	0.6	0.4	2.7	3.7	4.7
25. Domestic public investment	5.5	6.4	5.9	5.7	6.4

Table 2a: General government budgetary prospects

	ESA code	2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Level	% of GDP				
Net lending (B9) by sub-sectors							
1. General government	S13	-66.9	-4.9	-6.3	-3.9	-2.6	-1.3
2. Central government	S1311	19.3	1.4	0.5	2.9	3.9	4.8
3. State government	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Local government	S1313	-19.0	-1.4	-1.7	-1.9	-1.6	-1.5
5. Social security funds	S1314	-67.3	-4.9	-5.0	-5.0	-4.8	-4.7
General government (S13)							
6. Total revenue	TR	327.2	24.0	26.0	27.8	27.8	27.9
7. Total expenditure ²⁶	TE	394.1	28.9	32.3	31.7	30.3	29.2
8. Net borrowing/lending	EDP.B9	-66.9	-4.9	-6.3	-3.9	-2.6	-1.3
9. Interest expenditure	EDP.D41	43.3	3.2	2.8	3.3	3.1	3.0
10. Primary balance ²⁷		-23.6	-1.7	-3.4	-0.6	0.6	1.7
11. One-off and other temporary measures ²⁸		:	:	:	:	:	:
Components of revenues							
12. Total taxes (11 = 11a+11b+11c)		205.0	15.0	16.4	17.3	17.5	17.7
12a. Taxes on production and imports	D2	157.9	11.6	12.6	13.0	13.3	13.4
12b. Current taxes on income and wealth	D5	32.0	2.3	2.3	2.6	2.6	2.7
12c. Capital taxes	D91	15.1	1.1	1.5	1.6	1.6	1.6
13. Social contributions	D61	58.5	4.3	4.5	4.5	4.6	4.6
14. Property income	D4	0.9	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
15. Other (15 = 16-(12+13+14)) ²⁹		62.8	4.6	5.1	5.9	5.6	5.6
16 = 6. Total revenue	TR	327.2	24.0	26.0	27.8	27.8	27.9
p.m.: Tax burden (D2+D5+D61+D91-D995) ³⁰		263.5	19.3	20.9	21.8	22.1	22.2

²⁶ Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9.

²⁷ The primary balance is calculated as (EDP.B9, item 8) plus (EDP D41 + FISIM recorded as intermediate consumption, item 9).

²⁸ A plus sign means deficit-reducing one-off measures

²⁹ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91).

³⁰ Including those collected by the EU and including an adjustment for uncollected taxes and social contributions (D995), if appropriate.

Table 2a (continued)

	ESA code	2013 Level	2013 % of GDP	2014	2015	2016	2017
Selected components of expenditures							
17. Collective consumption	P32	122.8	9.0	9.4	9.0	8.6	8.2
18. Total social transfers	D62 + D63	150.8	11.0	11.4	11.3	11.0	10.8
18a. Social transfers in kind	P31 = D63	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
18b. Social transfers other than in kind	D62	150.8	11.0	11.4	11.3	11.0	10.8
19 = 9. Interest expenditure	EDP.D41	43.3	3.2	2.8	3.3	3.1	3.0
20. Subsidies	D3	1.6	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
21. Gross fixed capital formation	P51	74.8	5.5	6.4	5.9	5.7	6.4
22. Other (22 = 23-(17+18+19+20+21)31		0.8	0.1	2.1	2.1	1.8	0.7
23 = 7. Total expenditures	TE32	394.1	28.9	32.3	31.7	30.3	29.2
p.m. Compensation of public sector employees	D1	:	:	:	:	:	:

³¹ D.29+D4 (other than D.41) + D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

³² Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9.

Table 2b: General government budgetary prospects

	ESA code	2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Level	Bn NCU				
Net lending (B9) by sub-sectors							
1. General government	S13		-66.9	-88.5	-58.2	-40.7	-22.6
2. Central government	S1311		19.3	7.0	43.9	62.3	82.9
3. State government	S1312		:	:	:	:	:
4. Local government	S1313		-19.0	-24.4	-27.6	-26.2	-25.3
5. Social security funds	S1314		-67.3	-71.0	-74.5	-76.9	-80.3
General government (S13)							
6. Total revenue	TR		327.2	367.9	414.5	443.1	479.0
7. Total expenditure ³³	TE		394.1	456.4	472.7	483.8	501.6
8. Net borrowing/lending	EDP.B9		-66.9	-88.5	-58.2	-40.7	-22.6
9. Interest expenditure	EDP.D41		43.3	40.1	49.2	49.6	52.0
10. Primary balance ³⁴			-23.6	-48.4	-9.0	8.9	29.4
11. One-off and other temporary measures ³⁵			:	:	:	:	:
Components of revenues							
12. Total taxes (11 = 11a+11b+11c)			205.0	231.9	257.5	279.9	303.7
12a. Taxes on production and imports	D2		157.9	177.8	194.6	212.1	230.5
12b. Current taxes on income and wealth	D5		32.0	32.2	39.3	42.3	45.6
12c. Capital taxes	D91		15.1	21.9	23.5	25.5	27.6
13. Social contributions	D61		58.5	63.4	67.8	72.8	78.5
14. Property income	D4		0.9	0.6	0.8	0.8	0.8
15. Other (15 = 16-(12+13+14)) ³⁶			62.8	72.0	88.4	89.6	96.0
16 = 6. Total revenue	TR		327.2	367.9	414.5	443.1	479.0
p.m.: Tax burden (D2+D5+D61+D91-D995) ³⁷			263.5	295.4	325.3	352.7	382.2

³³ Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9.

³⁴ The primary balance is calculated as (EDP.B9, item 8) plus (EDP D41 + FISIM recorded as intermediate consumption, item 9).

³⁵ A plus sign means deficit-reducing one-off measures

³⁶ P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (other than D.91).

³⁷ Including those collected by the EU and including an adjustment for uncollected taxes and social contributions (D995), if appropriate.

Table 2b (continued)

	ESA code	2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Level	Bn NCU				
Selected components of expenditures							
17. Collective consumption	P32		122.8	133.3	134.3	136.9	140.4
18. Total social transfers	D62 + D63		150.8	160.8	168.2	175.7	185.2
18a. Social transfers in kind	P31 = D63		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
18b. Social transfers other than in kind	D62		150.8	160.8	168.2	175.7	185.2
19 = 9. Interest expenditure	EDP.D41		43.3	40.1	49.2	49.6	52.0
20. Subsidies	D3		1.6	1.6	1.8	1.8	1.8
21. Gross fixed capital formation	P51		74.8	90.8	88.0	90.7	109.6
22. Other (22 = 23-(17+18+19+20+21) ³⁸			0.8	29.9	31.2	29.1	12.7
23 = 7. Total expenditures	TE ³⁹		394.1	456.4	472.7	483.8	501.6
p.m. Compensation of public sector employees	D1		:	:	:	:	:

³⁸ D.29+D4 (other than D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

³⁹ Adjusted for the next flow of swap-related flows, so the TR-TE = EDP.B9.

Table 4: General government debt developments

Percentages of GDP	ESA code	2013	2014	2015	2016	2017
1. Gross debt ⁴⁰		70.1	72.0	71.8	68.9	65.7
2. Change in gross debt ratio		8.1	2.0	-0.3	-2.8	-3.2
Contributions to change in gross debt						
3. Primary balance ⁴¹		1.73	3.4	0.6	-0.6	-1.7
4. Interest expenditure ⁴²		3.18	2.8	3.3	3.1	3.0
5. Stock-flow adjustment		3.2	-4.3	-4.2	-5.4	-4.5
of which:						
- Differences between cash and accruals ⁴³		:	:	:	:	:
- Net accumulation of financial assets ⁴⁴		:	:	:	:	:
of which:						
- Privatisation proceeds		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Valuation effects and other ⁴⁵		:	:	:	:	:
p.m. implicit interest rate on debt ⁴⁶		5.2	4.2	4.8	4.6	4.7
Other relevant variables						
6. Liquid financial assets ⁴⁷		:	:	:	:	:
7. Net financial debt (7 = 1 - 6)		:	:	:	:	:

⁴⁰ As defined in Regulation 3605/93 (not an ESA concept).

⁴¹ Cf. item 10 in Table 2.

⁴² Cf. item 9 in Table 2.

⁴³ The differences concerning interest expenditure, other expenditure and revenue could be distinguished when relevant.

⁴⁴ Liquid assets, assets on third countries, government controlled enterprises and the difference between quoted and non-quoted assets could be distinguished when relevant.

⁴⁵ Changes due to exchange rate movement, and operation in secondary market could be distinguished when relevant.

⁴⁶ Proxied by interest expenditure divided by the debt level of the previous year.

⁴⁷ AF1, AF2, AF3 (consolidated at market value, AF5 (if quoted in stock exchange; including mutual fund shares).

Table 5: Cyclical developments

% of GDP	ESA Code	2013	2014	2015	2016	2017
Real GDP growth (%)	B1g	1.4	2.1	3.0	4.0	4.5
Net lending of general government	EDP.B.9	-4.9	-6.3	-3.9	-2.6	-1.3
Interest expenditure	EDP.D.4 1	3.2	2.8	3.3	3.1	3.0

Table 6: Divergence from previous programme

	2013	2014	2015	2016	2017
1. GDP growth (% points)					
Previous programme	0.7	2.1	3.3	4.2	:
Current programme	1.4	2.1	3.0	4.0	4.5
Difference	0.7	0.1	-0.3	-0.1	:
2. General government net lending (% of GDP)					
Previous programme	-6.1	-6.5	-4.8	-3.4	:
Current programme	-4.9	-6.3	-3.9	-2.6	-1.3
Difference	1.2	0.2	0.9	0.9	:
3. General government gross debt (% of GDP)					
Previous programme	70.5	72.1	71.6	69.1	:
Current programme	70.1	72.0	71.8	68.9	65.7
Difference	-0.4	-0.1	0.1	-0.2	:

Table 7a: Contingent liabilities

% of GDP	Year X - 1	Year X
Public guarantees	4.4	5.4
<i>Of which: linked to the financial sector</i>	:	:

PROGRAMI KOMBËTAR I REFORMËS EKONOMIKE TË SHQIPËRISE 2015 - 2017
(PJESA II)
REFORMAT STRUKTUREORE SEKTORIALE PËR TË NXTUR KONKURRUESHMËRINË
DHE RRIJTJEN
Janar 2015

I. Hyrje

Programi Kombëtar i Reformave Ekonomike 2015-2017 (NERP Pjesa II) paraqet një plan për vendet e rajonit për të miratuar reformat politike që do t'i drejtojnë ato drejt rritjes dhe konkurrueshmërisë, si dhe të kontribuojnë në integrimin përfundimtar në Bashkimin Evropian (BE).

Bashkimi Evropian vetë ka theksuar se vendet e Ballkanit Perëndimor, ndër të tjera, duhet të prioritetizojnë reformat strukturore, për të përmirësuar më tej konkurrueshmërinë dhe rritjen ekonomike. Përveç kësaj, këtyre vendeve ju është kërkuar t'i kushtojnë një vëmendje të veçantë Programit Kombëtar të Reformave Ekonomike për 2015-2017.

Shqipëria ka pasur një rritje relativisht të fortë në dekadën e parë të shekullit të 21-të, dhe i ka rezistuar shumë mirë krizave të fundit. Megjithatë, vitet e fundit është vënë re një ngadalësim në rritjen ekonomike.

Programi Kombëtar i Reformave Ekonomike 2015-2017 (NERP Pjesa II) përcakton reformat kryesore të prioritetëve të përgjithshme dhe masat që Shqipëria duhet të përmbushë gjatë periudhës 2015-2017, si edhe qëllimet specifike që lidhen me çdo shtyllë të zhvillimit, konkretisht:

- i. **Shtylla 1: kapitali fizik** (masat që mbështetin rrjetet e transportit dhe të energjisë, ekonominë e gjelbër, etj),
- ii. **Shtylla 2: Kapitali njerëzor** (masat që mbështesin arsimimin, trajnimin profesional, kërkimin & inovacion, etj),
- iii. **Shtylla 3: Strukturat më të mira industriale** (masat që mbështesin NVM-të aktive, qasjen në financa, bashkimin e kapitaleve, sektorin industrial me avantazhe konkurruese dhe industritë e rrjetit, specializimin e zgjuar (smart specialization) etj),
- iv. **Shtylla 4: Mjedis i mirë i biznesit** (masat mikro-ekonomike për funksionimin më efikas të kompanive në pajtim me rregullat e ndihmës shtetërore),
- v. **Shtylla 5: Integrimi Tregtar** (masa për të mbështetur nxitjen e eksporteve, investimeve të huaja direkte, etj).

Objekti i NERP 2015-2017 për Shqipërinë është që të paraqesë prioritetet kombëtare, (masat dhe veprimet), të cilat do të kontribuojnë në arritjen e objektivave kryesore dhe treguesve sipas shtyllave (pilarëve).

Ajo gjithashtu tregon kohën dhe përgjegjësisë institucionale, rezultatet e pritshme, si dhe burimet e financimit. Aty ku është e nevojshme, është përcaktuar edhe lidhja me programet rajonale ose treguesi ku programe /detyrimet rajonale do të plotësojnë përpjekjet kombëtare.

Qeveria shqiptare konsideron se parakushtet për rritje të qëndrueshme ekonomike dhe rritjen e konkurrencës në tregjet rajonale dhe evropiane janë një (i) infrastrukturë e mirë-zhvilluar në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal dhe (iv) mjedis më i mirë biznesi që mund të integrojë tregjet kombëtare dhe gjithashtu do të tërheqë investitorët e huaj; Investimi në kapitalin njerëzor do të rrisë produktivitetin e ekonomisë, ndërkohë që strukturat më të mira industriale do të mundësojnë që Shqipëria të zhvillojë sektorët industrial të orientuar drejt eksportit. Së fundi, reduktimi i barrierave tregtare do t'i krijojë mundësinë Shqipërisë të integrojë tërsinë e vlerave globale në mënyrë më efikase.

Programi Kombëtar i Reformave Ekonomike 2015-2017 për Shqipërinë nuk është një dokument i pavarur. Ajo pasqyron përparësitë kombëtare, të cilat do të kontribuojnë në arritjen e qëllimeve dhe objektivave kryesore të SEE 2020. Ajo siguron përputhshmërinë midis objektivave strategjike të strategjisë SEE 2020 me prioritetet strategjike të Qeverisë së Shqipërisë të lidhura këto me Procesin e Stabilizim Asociimit (PSA) dhe të reflektuara në Strategjitë Kombëtare dhe Sektoriale dhe në Raportin e Progresit Kombëtar 2014. NERP 2015-2017 përfshin gjithashtu disa masa që qeveria shqiptare po ndërmerr në përpjekjet e saj për të përmbushur parakushtet për hapjen e procesit të negociatave me Bashkimin Evropian.

Qeveria e Shqipërisë është duke finalizuar projekt-Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) për periudhën 2014-2020. SKZHI ofron kornizën strategjike për të gjitha strategjitë sektoriale dhe ndër-sektoriale dhe është shtylla kurrizore e Sistemit të Planifikimit të Integruar (SPI) - një grup parimesh operative për të siguruar që planifikimi, buxheti dhe monitorimi i politikave qeveritare janë të ndërlidhura dhe të veprojnë në mënyrë efikase.

SKZHI udhëzon Programin e Afatmesëm Buxhetor (PBA), si dhe alokimet vjetore buxhetore, duke siguruar që objektivat politike të udhëheqin procesin e alokimit buxhetor. Në këtë kontekst, lidhja e ngushtë ndërmjet objektivave strategjike të SEE 2020 dhe SKZHI 2014-2020 do të jetë e rëndësishme në mënyrë që të sigurojë që Shqipëria të përmbush objektivat e saj dhe të kontribuojë në implementimin e objektivave të përcaktuara në Programin Kombëtar të Reformave Ekonomike 2015-2017 (NERP) dhe përmbushjen e objektivave rajonale.

II. Konteksti dhe skenari makroekonomik

Skenari bazë makroekonomik parashikon një përmirësim gradual të parashikimit ekonomik afatmesëm. Parashikimi bazë i rritjes ekonomike nënkupton një përsheptim të vazhdueshëm të kësaj rritjeje gjatë tre vjetëve të ardhshme. Përsheptimi i aktivitetit ekonomik pritet të fillojë vitin tjetër me një rritje të parashikuar prej 3%, duke vazhduar gradualisht në 2016 dhe 2017, me një rritje që mendohet të jetë përkatësisht 4% dhe 4.5%. Megjithatë, ekonomia pritet të vazhdojë të operojë nën rritjen potenciale të saj në vitin 2015 dhe 2016, me një hendek në prodhim, që do të mbyllet vetëm në vitin 2017. Rritja afatmesme pritet të shkaktohet kryesisht nga konsumi më i lartë privat dhe investimet, duke pasqyruar kryesisht një përmirësim në besimin e konsumatorëve dhe të bizneseve, si edhe kushte financiare që mendohet të jenë më të mira.

Reforma të shumta dhe të thella strukturore (si mjedisi i biznesit, sektori i energjisë, tregu i punës, sektori financiar, menaxhimi i financave publike si edhe reforma të tjera të orientuara nga sektorët) që po çohen përpara, pritet të fillojnë të mbështesin rritjen ekonomike në një afat të mesëm.

Pavarësisht se eksportet e mallrave dhe të shërbimeve pritet të kenë një rritje të fuqishme me afat të mesëm, kërkesa e huaj neto në terma të përgjithshme pritet të vazhdojë të ketë një kontribut të lehtë negativ në rritjen ekonomike, për shkak të importeve të larta të pritshme të mallrave kapitale të përdorur për projektet kryesore të energjisë, respektivisht për TAP-in dhe hidrocentralin e Statkraft-Devollit.

Përsheptimi i rritjes ekonomike pritet të pasqyrohet në tregun e punës. Punësimi i përgjithshëm pritet të rritet me një mesatare vjetore prej 4.4% gjatë periudhës 2015 -2017. Në të njëjtën kohë, skenari bazë esupozon një rritje në fuqinë punëtore me një mesatare prej 3% në vit gjatë 2015-2017, që pasqyron kryesisht një shkallë më të lartë pjesëmarrjeje, duke kapur shifrën 65.9% në 2017, nga 61.1% që ishte në 2014. Rritja e pritshme e popullsisë ka gjithashtu një efekt të vogël në rritjen e fuqisë punëtore. Si rrjedhojë, skenari bazë parashikon një ulje graduale të shkallës së pappunësisë në masën 13.9% në vitin 2017, krahasuar me 17.3% në 2014.

Rendimenti i ekonomisë shqiptare do të vazhdojë të ndikohet në një masë të konsiderueshme nga aktiviteti ekonomik në mjedisin e jashtëm, sidomos në Itali dhe Greqi, të cilët janë partnerët kryesorë ekonomik të Shqipërisë, përmes kanaleve të ndryshme ekonomike (pra, eksportet, dërgesat në para, investimet e huaja të drejtpërdrejta, dhe flukse të tjera kapitali). Pavarësisht nga recesioni i regjistruar së fundmi në Itali gjatë gjysmës së parë të vitit 2014, në bazë të parashikimeve më të fundit të Komisionit Evropian, mund të supozojmë se këto dy ekonomi, si edhe e gjithë zona e Euros dhe zona ekonomike e BE-së do të pësojnë një përmirësim të ngadalshëm gjatë tre vjetëve të ardhshme. Si rrjedhojë, në kuadrin bazë makroekonomik, ne kemi supozuar kushte pak më të mira nga mjedisi i jashtëm me afat të mesëm, krahasuar me dy vjetët e fundit. Politikat e reja të fokusuara drejt industrisë së turizmit në vend, si dhe një mjedis më i stabilizuar pritet të ndihmojë përmirësimin e balancës në rrjetin e shërbimeve. Prandaj, skenari bazë makroekonomik projekton bilanc pozitiv të pagesave dhe një nivel të qëndrueshëm të rezervave ndërkombëtare në termat mujore të nevojave për import.

Skenari bazë makroekonomi merr parasysh faktin se politika fiskale me afat të mesëm do të orientohet plotësisht nga konsolidimi fiskal, ndërsa politika monetare pritet të mbetet në ekspansion me afat të mesëm, për sa kohë që ekonomia do të operojë nën potencialin e saj dhe presionet e inflacionit do të mbeten relativisht të ulëta. Gjithsesi, skenari bazë supozon se efekti shtrëngues i konsolidimit fiskal të synuar me afat të mesëm, përveç politikës monetare akomoduese, po ashtu do të balancohen në një farë mënyre nga politika buxhetore e qeverisë për të ruajtur një nivel investimesh publike prej të paktën 5% të PPB-së.

Në të njëjtën kohë, rritja e konsumit privat gjatë periudhës së parashikimit pritet të mbështetet nga përmirësimet në tregun e punës, të pasqyruara në një rritje të vazhdueshme të punësimit

dhe pagave. Kjo duhet të stimulojë rritjen e të ardhurave reale të disponueshme të familjeve. Rritja e huave konsumatore parashikohet të nxitet nga përmirësimi i kushteve financiare të familjeve dhe nga lehtësimi i standardeve të huadhënies. Nga ana tjetër, sjellja e kujdesshme do të vazhdojë të jetë një farë barre për rritjen e konsumit.

Rimëkëmbja e investimeve në vitet e ardhshme do të mbështetet nga katër zhvillime të veçanta. Së pari, Investime të Huaja të Drejtpërdrejta më të larta, veçanërisht në sektorin energjistik, duhet të jetë një nxitje për shkallën e investimeve. Së dyti, investimet private do të përfitojnë nga përmirësimet e pritshme të kushteve financiare. Së tregi, mjedisi me shkallë të ulët interesi, i ndihmuar gjithashtu edhe nga kushte më të relaksuara financiare pas përfundimit të vlerësimit AQR, pritet të mbështetin projektet e investimeve. Dhe së fundi, shlyerja e pagesave të prapambetura duhet të rrisë gjendjen e likuiditetit në sektorin privat.

Skenari bazë makroekonomik konsiderohet të ketë gjasa relativisht të larta për t'u materializuar në tërësi. Megjithatë, ka disa risqe të uljeve dhe ngritjeve (downside and upside risk) që lidhen me skenarin bazë. Ne i kemi shqyrtuar këto risqe dhe i kemi marrë parasysh (factorized) në dy skenarë alternativë makroekonomikë, të cilët plotësojnë skenarin bazë. Më konkretisht, në rastin e "skenarit pesimist" parashikohet një rritje më e vogël prej 2 pikë përqindjeje në secilin vit të largët (**each outer year**) 2015 – 2017, ndërsa "skenari optimist" supozon një ndikim më të shpejtë të reformave strukturore dhe si rrjedhojë, një nivel më të lartë rritjeje. Efektet buxhetore të skenarëve alternativë makroekonomikë pasqyrohen në kuadrot alternative fiskale përkatës. Në rastin më të keq, pra, në rastin që ekonomia ecën pak a shumë sikundër është supozuar në "skenarin pesimist", shumica e efekteve negative buxhetore (pra, defecti i të ardhurave) do të mbulohen nga linja të ndryshme të kontigjencës të përfshira në kuadrin fiskal krahasues. Prandaj, në rrethana të tilla, axhenda e përgjithshme e reformave strukturore nuk do të pengohet apo ngadalësohet nga kufizimet buxhetore.

III. Masat e reformave sektoriale

1. SHTYLLA 1 – KAPITALI FIZIK

1.1. Transporti

Gjatë katër viteve të ardhshme, transporti dhe infrastruktura do të shërbejnë për të arritur objektivat e mëdha ekonomike dhe të zhvillimit social të vendit, por do të jenë gjithashtu një kontribues i drejtpërdrejtë në rritjen ekonomike dhe punësimin. Projektet e zbatuara gjatë viteve të fundit e kanë pakësuar distancën midis Tiranës dhe qyteteve kryesore, qendrave rajonale dhe më tej. Projekte të tilla kanë për qëllim të integrojnë rrjetin e rrugëve kombëtare me rrjetin rajonal dhe pan europian.

Objektivi kryesor në fushën e transportit është përshpejtimi i integritetit të sistemit të transportit, ngritja e një tregut të integruar, të përbërë nga infrastruktura e transportit tokësor, detar dhe e rrugëve të brendshme, që të mbështesë në mënyrë efikase kërkesën për zhvillimin e transportit. Për të arritur këtë objektiv, hapi i parë është finalizimi i Strategjisë sektoriale të Transportit dhe Planit Kombëtar të Transportit, harmonizimi i legjislacionit të vendit me legjislacionin e BE-së, harmonizimi i rregullave të sigurisë, ruajtjes së mjedisit, dhe shërbimeve të transportit. Ky plan do të përfshijë përfundimin e rrjetit rrugor kombëtar.

Objektivat e qeverisë shqiptare në infrastrukturën e transportit janë:

Përfundimi dhe miratimi i Planit të Transportit Kombëtar (MPTK) dhe i Strategjisë sektoriale të transportit brenda 2015, i cili përfshin të gjithë sektorët e transportit: rrugor, hekurudhor, ajror dhe detar.

1.1.1 Transporti rrugor

Lidhja midis qendrave rajonale administrative do të jetë përparësia kryesore e Planit kombëtar të Transportit. Përparësia e dytë është lidhja e qendrave rajonale administrative me rrjetin rrugor të rajonit të Ballkanit. Pjesë e planit do të jetë studimi i fizibilitetit i Korridorit të Kaltër Veri-Jug, nga Velipoja në Butrint. "Korrodori i Kaltër", i cili bazohet në planin e zhvillimit rajonal të Observatorit të Transportit të Evropës Juglindore (SEETO), është pjesë e korridorit bregdetar i cili lidh bregdetin e Malit të Zi me bregdetin grek. Duke nisur në Velipojë dhe duke kaluar përmes Butrintit, kjo rrugë është domosdoshmëri për zhvillimin e turizmit, për t'u dhënë turistëve mundësi të futen në zona të mëdha bregdetare. I gjithë projekti i rrugës pritet të ketë një gjatësi prej rreth 350 km. Studimi i fizibilitetit parashikohet të përfundojë brenda 2015.

Masa prioritare 1.1. Përfundimi i punimeve të pambaruara sipas standardeve.

Përfundimi i segmentit Tiranë – Elbasan, i cili do ta lehtësojë shumë trafikun për në Greqi dhe Maqedoni. Projekti do të përfundojë brenda 2015 dhe ka një kosto prej 300 milionë dollarë amerikanë (222.7 milionë nga huaja e IDB-së; 50 milion nga huaja e fondit të Abu Dabit; 20.4 milionë nga OFID OPEC; 7 milionë nga Qeveria e Shqipërisë). 1.2. Përfundimi i rrugës së Arbrit, me marrëveshje koncesionare. Ndërtimi i rrugës Tiranë-Elbasan do të rrisë realisht zhvillimin ekonomik dhe social në rajonet e Shqipërisë së Mesme, të jugut dhe të juglindjes. Ai do të përmirësojë dhe lehtësojë lëvizjen e trafikut dhe sidomos të trafikut të rëndë në segmentin rrugor Tiranë-Elbasan, i cili është pjesë e aksit Jugor-Qendror, duke plotësuar kështu kërkesat e trafikut në këtë pjesë të autostradës. Data e fillimit të punimeve është prilli 2015. Rruga ndahet në tre segmente. Dy nga tre segmentet kanë përfunduar në gusht 2014 dhe tani kjo pjesë e rrugës është e hapur për trafikun. Segmenti i tretë që është ende në ndërtim, parashikohet të përfundojë në gjysmën e parë të vitit 2015. Sfidat përbëhen nga disa probleme gjeoteknike.

Masa prioritare 2. Përfundimi i Rruga e Arbrit me dy korsi, me një gjatësi të përgjithshme prej 72 km, e cila lidh Tiranën me Maqedoninë përmes Peshkopisë, do të krijonte mundësi për të shkuar në gjithë zonën në lindje të kryeqytetit. 21 km janë përfunduar ndërkohë (Bulqizë-Peshkopi) dhe 16 të tjera kanë nisur të ndërtohen. Për shkak të çështjeve të financimit, segmenti në terrenin më të vështirë prej 35 km nuk ka nisur ende. Vlerësohet se Projekti ka nevojë për 270-300 milion dollarë amerikanë.

Ndërtimi dhe mirëmbajtja e këtij segmenti do të realizohen me fonde nga partneritet publike private. Rruga e Arbrit do të rrisë zhvillimin socio ekonomik të zonës verilindore të Shqipërisë dhe do të sigurojë qasje në zona pak të aksesueshme. Ajo do të përmirësojë dhe lehtësojë lëvizjen e trafikut dhe do të reduktojë kohën e udhëtimit, kostot e shfrytëzimit të automjeteve dhe numrin e aksidenteve. Segmenti i fundit parashikohet të futet në shfrytëzim brenda 2018.

1.1.2. Transporti hekurudhor

Situata në transportin hekurudhor është e vështirë, dhe kjo vjen për shkak të përparësisë së dhënë ndërtimit të rrjetit kombëtar rrugor, megjithatë Shqipëria mund ta përmirësojë këtë shërbim. Gjatësia e përgjithshme e linjës kryesore është rreth 420 km. Përveç kësaj, ajo ka edhe linja të dyta, degëzime hekurudhore, me një gjatësi prej 200 km. Përpjekjet deri tani janë fokusuar në hartimin e legjislacionit tonë të përafër me atë evropian, duke qenë një parakusht për reformën gjithëpërfshirëse institucionale, përshtetshmërinë dhe forcimin e kapaciteteve administrative. Si rrjedhojë, qeveria shqiptare thekson nevojën për përcaktimin e strategjisë për hekurudhat. Ne synojmë të modernizojmë rrjetin hekurudhor dhe integrimin e tij me korridoret hekurudhorë evropianë, duke përmirësuar cilësinë e tij, sidomos për sa i takon intermodalitetit.

Përparësia e parë e këtij sektori është finalizimi i Strategjisë Kombëtare të Hekurudhave brenda 2015, si pjesë e Strategjisë Sektoriale të Transportit brenda 2015. Ky dokument po përgatitet nga stafi. Hapi i parë i strategjisë është Hartimi i “Kodit hekurudhor të Republikës së Shqipërisë” brenda 2015 nga stafi i ministrisë. Po ndërmerret një program i gjerë ristrukturimi, duke përdorur modelin e BE-së. Ai synon përmirësimin e efikasitetit të përgjithshëm të hekurudhave, duke rritur trafikun përmes një marketimi agresiv për ta rikthyer atë në gjendjen e duhur dhe për të ulur deficitin. Ristrukturimi parashikohet të bëhet në formën e një shoqërie tip holding, që të mbikëqyrte njësi të veçanta biznesi, që do të punonin me procese të ndryshme:

- Njësia e transportit të mallrave;
- Njësia e transportit të pasagjerëve;
- Njësia e infrastrukturës për ndërtimin, mirëmbajtjen dhe shfrytëzimin e infrastrukturës;
- Njësia e oficinave për riparime dhe mirëmbajtjen e mjeteve lëvizëse.

Taksat e përdorimit vendosen nga njësia e infrastrukturës si edhe pagesat për mirëmbajtjen/riparimin për pajisjet e lëvizshme të hekurudhës, që përdorin oficinat. Ky organizim financiar kërkon përgatitjen e masave kontraktuale gjithëpërfshirëse si edhe përdorimin e procedurave të sofistikuara të kontabilitetit. Theksi i është vënë marketimit të shërbimeve të transportit hekurudhor të mallrave dhe të pasagjerëve. Kjo është bërë relativisht me sukses në lidhje me trafikun ndërkombëtar të mallrave, por jo me kaq sukses për tregun e brendshëm. Një pjesë e problemit është shpejtësia e industrisë shumë konkurruese të

transportit rrugor për t'i përshtatur çmimet dhe oraret e shërbimeve të veta. Planet paraprake të biznesit për katër njësitë e punës janë përgatitur.

1.1.3. **Transporti detar**

Shqipëria ka një vijë bregdetare të madhe, prandaj portet përbëjnë një burim të jashtëzakonshëm ekonomik, duke qenë se mund të quhet një qendër transporti për rajonin. Qeveria shqiptare i ka kushtuar vëmendje të madhe ndërtimit të infrastrukturës portuale.

- (i) Ndërtimi i terminalit të pasagjerëve **në Portin e Durrësit** përfundoi në vitin 2013, dhe si pasojë, punon me kapacitet të plotë. Në të njëjtën kohë ka përfunduar edhe projekti IPA 2008, "Përmirësimi i sektorit shqiptar detar, rehabilitimi i portit të Shëngjinit". Specializimi i funksioneve të porteve do të përmirësohet, duke përfshirë rritjen e intermodalitetit, veçanërisht lidhjen me rrjetin hekurudhor. **Plani i Kombëtar i Transportit** për këtë sektor përfshin zhvillimin e proteve dhe zbatimin e projekteve për të rritur kapacitetin përpunues të tyre. Në fokus është rehabilitimi i infrastrukturës dhe superstrukturës dhe zbatimi i projekteve për të rritur kapacitetin e tyre përpunues.
- (ii) Në fokus është rehabilitimi i infrastrukturës dhe superstrukturës **së portit të Vlorës** brenda vitit 2016. Projekti financohet nga Cooperazione Italiana per lo Sviluppo. Projekti synon rehabilitimin e Portit të Vlorës, ndërtimin e dy kalatave, atij lindor dhe atij perëndimor, rehabilitimin e vendit të trageteve, terminalin e pasagjerëve si edhe rindërtimin e objekteve të portuale. Parashikohet që në punimet detare, të ndërtohen dy kalata të reja për trafikun e civilëve (gjatësia e trageteve deri në 120 m) dhe një kalatë për anije transporti, si edhe furnizimi i disa pajisjeve të dobishme për portin. Punimet dhe pajisjet civile kanë të bëjnë me realizimin e punimeve në terren, për të mbështetur aktivitetet e Portit. Të gjitha punimet do të realizohen në hapësirën që i takon portit, e cila shtrihet në një zonë prej 4 hektarësh.
- (iii) Në **Portin e Sarandës**, kalata për anijet kruz, është në fazën e fundit dhe do të përfundojë brenda vitit 2015. Projekti financohet nga Banka Botërore. Saranda është porti më jugor. Për shkak të afërsisë së tij me Ishullin e Korfuzit në Greqi, ka një trafik të konsiderueshëm pasagjerësh midis të dyve, sidomos gjatë muajve të verës. Pjesa më e madhe e këtyre vizitorëve qëndrojnë në Korfuz dhe bëjnë ekskursione një-ditore në Shqipëri me qëllim për të vizituar Butrintin rreth 25 km në jug të qytetit të Sarandës. Përveç kësaj, në Sarandë ndalojnë edhe anije më të vogla kruz dhe vizitorët që vijnë me to, zakonisht qëndrojnë vetëm një ditë. Projekti "Saranda Gateway" i financuar nga Banka Botërore, i mbështetur nga Projekti i Menaxhimit të Integruar dhe Pastrimit të Zonës Bregdetare synon të mbrojë vlerën dhe prodhimtarinë e aseteve shqiptare të bregdetit dhe ato kulturore dhe mjedisin e saj detar dhe për të nxitur zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik. Porti i Sarandës po kalon një transformim, i cili do të përfundojë në 2015. Me përfundimin e modernizimit të terminalit të pasagjerëve dhe të anijeve kruz, nuk do të ketë më nevojë për investime të reja për një farë kohe për mjetet dhe shërbimet e pasagjerëve.
- (iv) Thellimi i bazenit **të Portit të Shëngjinit** është në process, dhe është planifikuar të përfundojë brenda vitit 2015. Ai financohet nga buxheti i shtetit, me 150 milion lekë.

1.2 Furnizimi me ujë, menaxhimi i mbetjeve dhe planifikimi urban

1.2.1. Menaxhimi i mbetjeve

Menaxhimi i mbeturinave është nën kompetencën e qeverisjes vendore. Ministria e Mjedisit është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit, për të monitoruar/kontrolluar zbatimin e akteve ligjore, për të lëshuar lejet e mbeturinave. Ministria e Transportit është përgjegjëse për investimet nga buxheti i shtetit. Prioritetet për menaxhimin e mbeturinave janë: **a) ngritja dhe funksionimi i një sistemi të integruar të menaxhimit të mbetjeve; b) rritja e përqindjes së riciklimit të mbetjeve; c) fillimi i ndarjes së mbetjeve në burim.**

Problemet që pengojnë realizimin e këtyre përparësive me afat të shkurtër: mungesa e kapaciteteve në pushtetin lokal, financim i pamjaftueshëm për të arritur qëllimet dhe mungesa e ndërgjegjësimit publik. Ka disa ligje të miratuara në fushën e menaxhimit të mbetjeve, në përputhje me direktivat e BE-së, duke plotësuar në këtë mënyrë kuadrin ligjor shqiptar sipas legjislacionit evropian, por ka edhe disa akte nënligjore që duhen miratuar në një të ardhme afatshkurtër. Tre akte do të miratohen brenda vitit 2015.

Janë përgatitur planet për pesë qarqe për menaxhimin e mbetjeve, përkatësisht: për Tiranën, Vlorën, Elbasanin, Durrësin dhe Korçën. Secili qark duhet të përgatisë planin e tij të menaxhimit të mbetjeve për territorin që ka nën juridiksion sipas ligjit nr.10463, datë 22.09.2011 "Për

menaxhimin e integruar të mbetjeve". Ministria e Mjedisit, e mbështetur nga projekti i BE-së, për shkak të mungesës së kapaciteteve dhe fondeve të nevojshme për pushtetin lokal, ka përgatitur shtatë planet e mbetura të qarqeve për menaxhimin e mbetjeve, përkatësisht për qarqet: Berat, Dibër, Fier, Gjirokastër, Kukës, Lezhë, Shkodër. Planet për Tiranën, Dibrën, Shkodrën janë miratuar nga këshillat e qarqeve. Të gjitha planet rajonale duhet të rishikohen nga Ministria e Mjedisit në bashkëpunim me këshillin e qarkut, pas reformës së decentralizimit. Pastaj, është përgjegjësi e këshillit të qarkut dërgimi i planit për miratim në Këshillin e Ministrave

Plani rajonal vendos objektivat ndarjen e mbetjeve në burim, riciklimin në përputhje me parimet e mbrojtjes së mjedisit, të cilat do të miratohet në 2015-2016.

Zbatimi i planeve rajonale në tre vitet e ardhshme, do të arrijë objektivat e riciklimit dhe kompostimit.

- Menaxhimi i mbetjeve vazhdon të jetë një shqetësim serioz për Shqipërinë. Ndarja në burim nuk ka nisur ende dhe riciklimi vazhdon të jetë shumë i pakët. Industria e riciklimit është në fazën fillestare të saj dhe duhet të importojë shumicën e lëndëve të para nga jashtë.

Në lidhje me riciklimin e mbetjeve është bërë një farë përparimi; është krijuar shoqata shqiptare e riciklimit, e cila ka investuar rreth 120 milion euro për ndërtimin e impiantit të riciklimit në përputhje me standardet evropiane dhe ka punësuar rreth 35.000 punëtorë. Të gjitha mbetjet, pjesë të mbetjeve plastike, mbetjet e gomës, mbetjet e letrës, vajra të përdorura, etj, riciklohen. Edhe në të ardhmen ai do të vazhdojë t'i japë përparësi nxitjes së partneritetit publik-privat, sidomos në sektorin e riciklimeve.

Njerëzit e bashkisë çdo ditë grumbullojnë skrap, mbeturina plastike, etj, që cilat ua shesin shoqërive që merren me riciklimin e tyre.

Ndarja e mbeturinave në burim duhet të fillojë në vitin 2016. Do të ndërmarren disa aktivitete sensibilizuese nga 2015 në shkollat publike dhe private, në institucionet publike për ndarjen e mbetjeve në burim. Deri tani, ka filluar mbledhja e baterive me acid plumbi, vajrat e përdorura. Ndarja në burim duhet të arrihet në dhjetor 2018.

- Bashkitë kanë kapacitete shumë të pakta për menaxhimin e mbetjeve, duke përfshirë edhe destinacionin përfundimtar.

Ministria e Mjedisit në bazë të përparësive të saj për sa i takon menaxhimin të integruar të mbetjeve dhe bazuar në programet e saj të zhvillimit ekonomik dhe social të qeverisjes (2013-2017), ka nisur një cikël workshop-esh në nivel qarku (12). Qëllimi i këtyre workshopëve është të njohin përfaqësuesit e qeverisjes lokale me legjislacionin në fushën e mbetjeve, me detyrat dhe përgjegjësitë si edhe me objektivat që duhet të arrijnë sipas afateve të caktuara në Strategjinë Kombëtare dhe Planin e Menaxhimit të Mbetjeve. Disa workshop-e të tjera do të mbahen pas reformës së decentralizimit për të rritur kapacitetet e pushtetit lokal. Pas reformës së decentralizimit do të ndryshojnë detyrat e pushtetit qendror dhe lokal, si dhe territori në çdo rajon. Pra, Ministria e Mjedisit do të vazhdojnë trajnimin në 12 rajone të reja nga 2016 për të paraqitur përditësimin e legjislacionit në fushën e menaxhimit të mbeturinave.

- Pjesa më e madhe e mbetjeve vazhdon të hidhet në vende grumbullimi plehrash të pasigurta, të ligjshme ose të paligjshme, ose digjen. Aktualisht ka vetëm dy landfille që plotësojnë standardet e BE-së. Ka nisur ndërtimi i një landfilli në Korçë.

Aktualisht ka vetëm dy landfille që plotësojnë standardet e BE-së. Ndërtimi i një landfilli në Maliq/Korçë nuk ka nisur ende, ndërsa ndërtimi i landfillit të Bajkajt/Sarandë ka mbaruar. Ministria e Mjedisit bashkëpunon me investitorë vendas dhe të huaj për dhënie me koncesion të ndërtimit të landfilleve, por i sheh landfillin si mjetin e fundit në mundësitë ekzistuese. Djegia e mbetjeve pothuaj është eliminuar fare.

Pjesa tjetër e landfilleve të qarqeve do të ndërtohen deri në 2020 në përputhje me kriteret e BE-së.

- Objekte për mbetje të rrezikshme, mbetje mjekësore, ose mbetjet të ndërtimeve ende mungojnë, dhe nuk ka ndonjë procedurë të qartë për menaxhimin dhe kontrollin e landfilleve.

Gjashtë autoklava, të financuara nga Organizata Botërore e Shëndetësisë, u janë dhuruar disa spitaleve publike për trajtimin e mbetjeve të rrezikshme spitalore. Në spitalet ku nuk ka mjetet për trajtimin e mbetjeve mjekësore, ky proces kryhet nga dy shoqëri private të licencuara.

Aktualisht, ka vetëm një mënyrë për menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme, të eksportohen jashtë territorit të vendit tonë, në vend që të ndërtohet një landfill apo incinerator.

Në lidhje me procedurat për menaxhimin dhe kontrollin e landfilleve, ato janë të përcaktuara qartë në VKM nr. 452, datë 11.07.2012 "Për landfillet e mbetjeve".

Në tre vitet e ardhshme duhet të ndërtohet një landfill për mbeturina të rrezikshme. Studimi i fizibilitetit është planifikuar për 2015, tenderi në 2016 dhe ndërtimet në investime në 2017. Investime të reja në këtë fushë duhet të fokusohen më shumë në ndarjen dhe riciklimin e mbeturinave.

Në kuadër të projektit IPA 2013, do të financohen 2.000.000 € në zonat e integruara të menaxhimit të mbeturinave, për rajonet e Fierit dhe Durrësit.

Janë planifikuar të hartohen tri studime të fizibilitetit për mbylljen e vendgrumbullimeve të mbetjeve ekzistuese në qytetet e Durrësit, Vlorës dhe Sarandës me buxhetin e shtetit të 2014 dhe 2015.

Ministria e Mjedisit, në përputhje me objektivat e Strategjisë Kombëtare dhe Planit të Menaxhimit të Mbetjeve, ka nisur tre projekte:

A. Ngritja e një sistemi për kthimin e mbetjeve të ambalazhimeve dhe angazhimin e prodhuesve për të nxitur ngritjen e sistemit të grumbullimit dhe riciklimit.

Ministria e Mjedisit bashkëpunon me shoqërinë "Reverse Logistics GmbH" për hartimin e projektit. Pas projektimit, projekti do të zbatohet në të gjithë vendin.

B. Nxitja e bashkëpunimit të Partneriteteve Private-Publike (PPP) për menaxhimin e integruar të mbetjeve (koncesionet).

Ka fusha të caktuara ku mund të aplikoni për partneritete publike-private (PPP).

Studimet e fizibilitetit janë përgatitur për: 1. Menaxhimin e automjeteve në fund të jetës së shfrytëzueshme 2. Ndërtimin e landfillit për menaxhimin e rrethit të Durrësit, 3. përgatitja e një skeme për menaxhimin e mbetjeve elektrike dhe elektronike, 4. Vajet e përdorura. Aktualisht, për dy procedurat e para kanë filluar procedurat e koncesionit: 1. Për menaxhimin e automjeteve në fund të jetës së shfrytëzueshme dhe, 2. për ndërtimin e një landfill rajonal. Për të dy procedurat e mësipërme, është përcaktuar autoriteti kontraktues. Ndërtimi i landfillit për rrethin e Durrësit dhe menaxhimin i automjeteve në fund të përdorimit, duhet të fillojë nga 2016. Për pikën 3 dhe 4 duhet të krijohet grupin i punës deri në vitin 2015. Kjo varet nga cilësia e studimit të fizibilitetit dhe kohëzgjatja e procedurës së koncesionit.

C. Ka nisur zbatimin e projektit: Reduktimi i sasisë së mbetjeve dhe promovimi i aktiviteteve me 3R (Redukto, Ripërdoro, Riciklo), të financuar nga Qeveria Japoneze (JICA).

Për zbatimin e këtij projekti janë zgjedhur tre njësi të qeverisjes lokale: Tirana, Lezha dhe Bushati. Projekti do të zgjasë tre vjet, do të ndihmojë për të përgatitur një udhëzues kombëtar mbi 3R dhe do të trajtojë qeverinë qendrore dhe lokale

1.2.2. Planifikimi urban

Sfidat në zhvillimin dhe planifikimin urban, administrimin e tokës, zhvillimin e qëndrueshëm dhe kontrollin territorial janë:

1.2. Planifikimi Urban

1.2.1 Hartimi i Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit.

Ky Plan është projekti më strategjik me interes kombëtar i cili do të: udhëheqë investimet; rregullojë kontrollin e territorit; sigurojë mbrojtjen e mjedisit; dhe të nxisë zhvillimin social-ekonomik. Plani i Përgjithshëm Kombëtar i Territorit, i iniciuar në 2013, do të harmonizojë strategjitë sektoriale në rimëkëmbjen ekonomike dhe sociale për qytetarët duke e bërë planifikimin një përpjekje të integruar të përbashkët/funksionale.

Masa 1. Hartimi i Planit të Integruar Ekonomik për zonën Tiranë-Durrës është prioriteti i dytë: Rajoni Tiranë-Durrës është një nga rajonet më të rëndësishme në Shqipëri në aspektin e produktivitetit ekonomik. Kështu, në mënyrë që të lehtësojë më tej zhvillimin e saj ekonomik dhe për të rritur konkurrencën e saj në nivel ndërkombëtar, qeveria e shikon atë si një mjet që do të mundësojë prosperitetin e mëtejshëm ekonomik në këtë zonë, si dhe në të gjithë vendin.

Masa 2. Hartimi i Planit të Integruar sektorial për Bregdetin është prioriteti i tretë. Zona bregdetare e Shqipërisë është një nga pasuritë më të vlefshme të vendit, e cila për shkak të modelit të zhvillimit aktual është në rrezik të madh. Kështu, plani ka për qëllim të japë një vizion të përgjithshëm për zhvillimin e qëndrueshëm të bregdetit duke mbrojtur vlerat e saj dhe rritjen e zhvillimit ekonomik. Ky plan do të krijojë mundësi dhe kushte për zhvillimin e turizmit.

Kontributi i pritshëm i buxhetit për periudhën 2015-2017 është 2.6 milionë dollarë, ndërsa, për vitin 2015, planifikimi i buxhetit është 1,6 milionë dollarë.

Sfidat dhe prioritetet në fushën e legalizimit, urbanizimit dhe integritetit të zonave dhe ndertimeve informale janë:

1.2.2. Rigjenerimi urban dhe integritetin social e ekonomik i zonave informale:

- **Eliminimi i informalitetit në zhvillimin e tokës dhe përfundimin e procesit të legalizimit:** Objektivi kryesor i kësaj sfide do të konsistojë në përmirësimin e të gjithë faktorëve që bëjnë të mundur përsheptimin e këtij procesi legalizimi, rritjen e kapaciteteve, thjeshtimin e tij, funksionalitetin, e deri në përfundimin me sukses të tij, për të përbmyllur përfundimisht epokën e informalitetit në vend dhe për të celur rrugën më tej dhe integritetit të zonave informale në territor.
- Urbanizimi i zonave informale pritet të ketë një ndikim të fuqishëm dhe pozitiv në planifikimin dhe zhvillimin e territorit, në zgjidhjen e krizës për të drejtën e pronësisë në vend, pasi ai përveç se do të rrisë nivelin e jetesës së komunitetit të zonave informale, do të sjellë një zhvillim të qëndrueshëm të këtyre zonave, do të formalizojë ekonominë e këtyre zonave informale dhe do të integrojë komunitetin e këtyre zonave, ai mendohet që do të shmang konfliktet për të drejtën e pronësisë një herë e mirë në vend.

1.2.3. Shërbimet Urbane dhe Strehimi

Strehimi Social:

Prioritetet e Sektorit të Strehimit janë:

- Inkurajimi i sektorit privat për të shitur dhe për të vënë në dispozicion njësi banimi për programet e strehimit social. Kjo do të mundësohet nga skema të ndryshme të partneritetit publik privat.
- Zhvillimi i zonave dhe objekteve të degraduara për qëllime të strehimit social.
- Rinovime të rreth 0.5% të banesave në bashkëpronësi të privatizuara para vitit 1993, me qëllim rritjen e eficiencës së energjisë së tyre dhe rrjedhimisht dhe vlerës së tyre në treg.
- Përmirësimi i kushteve të banimit për rreth 80% të komunitetit Roma and Egyptian të identifikuar momentalisht në Shqipëri. Përmirësimet përfshijnë rikonstrukcion banesash si dhe rritje e aksesit ose përmirësime në infrastrukturën mbështetëse të ujit të pijshëm dhe kanalizimeve të ujërave të zeza.
- Hartimi i Strategjisë për Strehimin Social po shënon një ndryshim nga modeli universalist ku sektori publik siguron banesa për gjithë popullsinë, në modelin e targetuar ku përfshihen një sërë aktorësh për sigurimin e banesave për atë pjesë të popullsisë që nuk mund të përballojë çmimet e tregut dhe gjenden në prag të përjashtimit social. Pra fokusi drejtohet ndaj një popullsie më vulnerabel. Vlera e shtuar e kësaj strategjie është gjetja e zgjidhjeve për të shtuar numrin e banesave sociale në Shqipëri, dhe inkurajimi i zhvillimit të programeve për strehimin social.

Në përgjigje të problemeve me depozitim të mbetjeve MZHUT ka krijuar një sistem (EebGIS) databazë dhe hartë interaktive dhe e integruar, në mënyrë që të ndjekë situatën në terren lidhur me të dhënat për venddepozitim të mbetjeve të ngurta urbane me qëllim rehabilitimin e tyre dhe sigurimin e informacionit për ndërtimin e landfilleve të reja në zbatim me elementët e planifikimit.

Kjo është një iniciativë e re në Shqipëri, e ndërmarrë nga MZHUT për të rritur angazhimin e aktorëve kryesorë në procesin e menaxhimit të mbetjeve dhe rritjen e transparencës. Për më shumë, MZHUT po harton rregullore që do të drejtojnë autoritetet lokale për zhvillimin e studim-projektimeve për rehabilitimin e venddepozitimeve të vjetra të mbetjeve të ngurta urbane si dhe ndërtimin e landfilleve të reja në përputhje me standardet ndërkombëtare. Kjo është e rëndësishme për nxitjen e iniciativave për rehabilitim dhe rindërtim. Gjithashtu ndërtimi i landfilleve të reja do të çojë në krijimin e iniciativave për reduktimin e mbetjeve dhe ndikojë në rritjen e tregut për kompanitë e riciklimit.

FONDI PËR ZHVILLIMIN E RAJONEVE (FZHR) për projektet e transformimit urban:

FZHR është një fond grant konkurrenës, i financuar nga buxheti i qeverisë Shqiptare me qëllim për të promovuar zhvillimin rajonal dhe për të reduktuar pabarazitë rajonale. Ministria e Zhvillimit Urban dhe Turizmit është përgjegjëse për menaxhimin e fondeve në sektorin e infrastrukturës lokale. Këto projekte konsistojnë në (i) rindërtimin dhe rehabilitimin e qendrave kryesore të

qytetit të cilat luajnë një rol qendror në rajonin e tyre; (ii) ndërhyrje në rindërtimin e rrugëve kryesore që lidh qytetet e ndryshme dhe zonat rurale me qëllim që të nxisë zhvillimin socio-ekonomik rajonal; (iii) rindërtimi i parqeve urbane, shesheve urbane, fasadave të rrugëve dhe promovimin e rrugëve të këmbësorëve në qytetet turistike me qëllim rritjen e cilësisë së jetës, modelet urbane mjedisore dhe nxitjen zhvillimin e qëndrueshëm turistik.

1.3. Përmirësimi i sigurisë energjetike dhe diversifikimi i furnizimit me energji

Rritja e aftësive të gjenerimit të energjisë me anë të investimeve në hidrocentrale, në termocentralet me gaz natyral nga Projekti TAP dhe konvertimi potencial i mundshëm nga nafta me gaz natyror, investime në kapacitete interkonjeksionit.

1.3.1 Siguria energjetike dhe diversifikimi i saj

Bazuar në direktivat e Bashkimit Evropian, 20/20/20, Iniciativën e Bashkimit Evropian dhe Traktatin e Komitetit të Energjisë, objektivat kryesore synojnë të rrisin sigurinë e furnizimit me energji elektrike për të gjithë klientët dhe të diversifikojnë burimet e energjisë për prodhimin e energjisë elektrike në vend. Aktualisht 100% e energjisë elektrike prodhohet nga burimet hidrike. Vazhdon puna për shtimin e kapaciteteve prodhuese në ujëra përmes krijimit të koncesioneve për hidrocentralet. Diversifikimi mund të arrihet aktualisht përmes importit të energjisë elektrike, dhe përmes ndërtimit të centraleve termike që do të furnizohen me gaz natyror përmes projektit TAP, që pritet të bëhet efektiv pas 2020.

Masat për të arritur këtë objektiv janë rritja e rendimentit të sektorit, rritja e kapaciteteve prodhuese, rritja e kapaciteteve të transmetimit dhe shpërndarjes, përmirësimi i kuadrit ligjor të sektorit dhe modifikimi i Kodit Penal.

Instrumentet administrative janë:

- ✓ Ligji ekzistues për sektorin energjetik Nr. 9072, datë 22.05.2003
- ✓ “Ligji i ri për sektorin energjetik” është miratuar nga Këshilli i Ministrave më 01/14/2015

Gjatë 12 muajve të 2014:

- ✓ U hartua “Ligji i ri për sektorin e energjisë”;
- ✓ Janë bërë disa ndryshime në Kodin Penal për vjedhjen e energjisë elektrike, të cilat kanë dhënë efekte mjaft pozitive.
- ✓ Ka nisur ndërtimi i linjës së interkonjeksionit prej 400 kV Shqipëri-Kosovë;
- ✓ Nisi ndërtimi i projektit i linjës prej 110 kV në Shqipërinë e Jugut.

Gjatë periudhës 2015-2017, do të:

- Përgatitet dhe miratohet Strategjia Kombëtare e Sektorit energjetik, me donatorë të huaj, dhe do të përfundojë në vitin 2015.
- Vazhdojë ndërtimi dhe përfundimi i linjës së interkonjeksionit prej 400 kV Shqipëri-Kosovë, me 28.9 milion Euro nga “KfW Germany”. Projekti do të përfundojë në vitin 2016.
- Vazhdojë puna për përfundimin e projektit prej 110 kV në Shqipërinë e Jugut me 37,75 milion Euro nga “KfW Germany”. Projekti do të përfundojë në vitin 2016.
- Stimulojë ndërtimin e hidrocentraleve të reja me investime të shoqërive dhe do të vazhdojë 3 vjet.

Stimulimi do të sigurohet përmes politikave të ndryshme për blerjen e pjesës së energjisë elektrike të prodhuar nga burimet e rinovueshme, si edhe përmes tarifave më të larta se prodhimi nga burime të tjera.

Siç u përmend më lart, diversifikimi mund të arrihet aktualisht përmes importit të energjisë elektrike, dhe përmes ndërtimit të centraleve termike që do të furnizohen me gaz natyror përmes projektit TAP, i cili pritet të bëhet efektiv pas 2020.

Plan-veprimi i EJL (SEE) 2020 synon të arrijë sa më poshtë:

- Fushatë ndërgjegjësimi me qëllim për të ndryshuar sjelljen e konsumatorëve në përdorimin e energjisë elektrike;
- Thjeshtimin/lehtësimin e procedurave dhe shkurtimin e kohës për trajtimin e kërkesave për dhënie të lejeve të ndërtimit të objekteve të prodhimit të energjisë elektrike;
- Përgatitjen e një studimi për një kthim nga “konsumatorë të kualifikuar” në konsumatorë që furnizohen me voltazh 20 dhe 35 kV;

- Rishikimin e modelit të tregut të elektricitetit "Me qëllim që të pasqyrohen zhvillimet e fundit në këtë sektor me miratimin e ligjit 'Për sektorin e energjisë'";
- Rritja e sigurisë së furnizimit të energjisë elektrike do të tërheqë më shumë investime të huaja, të cilat do të rishikohen nëpërmjet investimeve konkrete:
  - ✓ 28.900.000 Euro nga "KfW Gjermani" për ndërtimin e linjës 400 kV të Interkonjeksionit "Shqipëri - Kosovë"
  - ✓ 37.750.000 Euro nga "KfW Gjermani" për ndërtimin e 110 kV Projekt për Shqipërinë e Jugut.
  - ✓ US \$ 150 milion nga "Banka Botërore" për "Rimëkëmbjen e Sektorit të Energjisë.

Risqe potenciale për arritjen e objektivave janë: Mosmiratimi në kohë i akteve ligjore; Mungesa e kapaciteteve zbatuese; Mungesa e kapaciteteve financiare; Ndryshimi i klimës; Ndryshimi i çmimeve në shkallë globale, etj.

Përfitimet dhe ndikimet që do të arrihet përmes këtyre masave dhe investimeve do të jenë: Rritja e sigurisë të furnizimit të pandërprerë për të gjithë klientët; Rritja e performancës të sektorit të energjisë elektrike; Rritja e konkurrencës në treg me përfitueshmëri për konsumatorët.

SHTYLLA 2 – KAPITALI NJERËZOR

2.1. Arsimi dhe trajnimi profesional

Në lidhje me arsimin dhe formimin profesional (AFP) janë finalizuar drafti i strategjisë kombëtare 2014-20 për punësim dhe aftësi ("Strategjia e punësimit dhe aftësive 2014-2020") dhe plan-veprimi që lidhet me të dhe janë në pritje të miratimit, ndërsa duhet të përgatitet një plan monitorimi.

2.1.1. Sigurimi i arsimit dhe trajnimi cilësor profesional për të rinjtë dhe të rriturit

Investimet në kapitalin njerëzor dhe në cilësinë e sistemit të arsimit dhe formimit qëndrojnë në themel të ekonomisë novatore dhe konkurruese me një numër gjithnjë e më të madh vendesh pune.

Qasja në një arsim dhe formim cilësor është një element qendror për të përcaktuar punësimin e forcës së punës dhe ndikon në klimën e investimeve. Rritja e punësimit të burrave dhe grave përfshin masat për të siguruar që ata të përftojnë aftësi, njohuri dhe qëndrime të cilat do t'u japin mundësi që të gjejnë punë dhe të përballojnë ndryshimet e paparashikueshme të tregut të punës gjatë gjithë jetës së tyre të punës.

Përpjekjet për të rritur shkallën e regjistrimeve në të gjitha nivelet e arsimit për të eliminuar hendekun me vendet e Bashkimit Evropian do të vijnë, ndërsa rritja e cilësisë së rezultateve të arsimit, përgatitja e kualifikimeve, përmirësimi i joshjes dhe përshtatshmërisë së sistemit të arsimit profesional dhe parashikimi i nevojave për krijimin e aftësive për trajtimin e mospërputhjeve dhe përmirësimin e njohjes së aftësive do të bëhen fokusi i reformave afatmesme. Hendeqet arsimore midis rretheve dhe grupeve të popullsisë do të identifikohen dhe trajtohen.

Mësimi dhe formimi gjatë gjithë jetës është i rëndësishëm për nxitjen e konkurrueshmërisë së sipërmarrjeve dhe për të rritur prodhimtarinë e punës, si edhe për të përmirësuar cilësinë e punëve. Prandaj, qasja në mundësi për një mësim me cilësi gjatë gjithë jetës do të zgjerohet për të lehtësuar pjesëmarrjen e individëve të të gjitha moshave, duke përfshirë ata që kanë nevoja të veçanta dhe grupet në pozita të pafavorshme.

Objektiva të tjera për t'u arritur deri në 2020 janë rritja e përqindjes të studentëve femra dhe meshkuj që ndjekin programet e arsimit dhe formimit profesional minimumi me 20%; rritja e përqindjes së punësimit të të diplomuarve të arsimit profesional deri në 40 për qind, nga të cilët 25% janë vajza; shtimi i përqindjes së popullsisë së rritur që merr pjesë në mësimin gjatë gjithë jetës deri në 4 për qind dhe rritja e shkallës së punësimit të pjesëmarrësve në kurse të shkurtra të formimit profesional në 55%, nga të cilët 75% janë gra; duke rritur përqindjen vjetore të studentëve të arsimit profesional të njerëzve me paaftësi me 1 pikë përqindjeje. Kjo do të arrihet përmes shtimit të investimeve në arsimin dhe formimin profesional me 30 për qind në 2020.

Një objektiv kryesor i politikës është të **ofrojë arsim dhe formim profesional për të rinjtë dhe të rriturit duke marrë masa përkatëse:**

1.1 Masa. Përmirësimi i rrjetit të ofruesve të AFP-së dhe përmirësimi i imazhit, cilësisë dhe përshtatshmërisë së komponentëve të tij (laboratorëve dhe pajisjeve, programeve mësimore, materialeve mësimdhënëse) dhe proceseve me anë të:

- 1.1.1 Vlerësimit dhe riorganizimit të ofruesve kryesorë të AFP-së në nivel rajonal;
- 1.1.2 Mirëmbajtjes së bazës së të dhënave dhe sigurimit të cilësisë të trajnimeve të organizuara nga ofruesit privatë të AFP-së në mbarë vendin.
- 1.1.3 Analizës dhe përmirësimit të ndërtesave, ofiçinave dhe pajisjeve në dispozicion të ofruesve të AFP-së, duke përfshirë mjete për shërbime për gra/vajza, dhe lehtësi që kërkohen për t'iu përgjigjur nevojave të njerëzve me paafësi;
- 1.1.4 Krijimit të një Katalogu Kombëtar të Kualifikimeve Profesionale dhe rishikimin e programeve mësimore të të gjithë kuadrit të AFP-së dhe hartimi i një baze të dhënash/portali publik ndër-aktiv në ueb, ku mund të bëhen kërkime dhe studime për kualifikimet, programet dhe ofertat e trajnimeve nga ofruesit e AFP-së për aktivitete kombëtare dhe ndërkombëtare.
- 1.1.5 Përkufizimit dhe zbatimit të kriterëve të sigurimit të cilësisë së sistemit të AFP-së (në nivel ofruesish) dhe ndryshimin e verifikimit të brendshëm dhe të jashtëm të zbatimit (inspektimit) të programit të AFP-së, që më parë është bërë nga RED.

1.2. Masa. Forcimi i lidhjeve midis të mësuarit dhe punës dhe lehtësimit të tranzicionit drejt punës, me anë të:

- 1.1.6 Futjes së një modeli tashmë të testuar të të gjitha institucioneve të AFP-së për organizimin e lidhjeve midis institucioneve dhe bizneseve të AFP-së;
- 1.1.7 Bërjes së marrëveshjeve me shoqëri dhe/ose biznese që plotësojnë kriteret për ofrimin e trajnimit;
- 1.1.8 Organizimit të elementëve të një qasjeje me sistem të dyfishtë, duke përfshirë praktikantë e studentëve të AFP-së si pjesë e programit të AFP-së;
- 1.1.9 Nxitjes së të mësuarit rreth sipërmarrjes dhe sipërmarrjes së grave si një kompetencë kyç;
- 1.1.10 Përgatitjes së materialeve mësimore të lidhura me kalimin në aftësi punuese.

1.3. Masa. Përmirësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator në arsimin dhe formimin profesional, duke u fokusuar te kompetencat e mësuesve të AFP-së dhe mësuesve trajnerë (duke përfshirë, trajnimin për shërbime dhe zhvillimin e vazhdueshëm profesional), aktorëve që përgjigjen për menaxhimin rajonal, drejtorëve të shkollave apo qendrës me anë të:

- 1.1.11 Vlerësimit të aftësive të mësuesve të AFP-së në institucionet publike të AFP-së dhe kryerjen e një analize të kërkesës për mësues dhe instruktorë të AFP-së, në shkallë vendi dhe sipas sektorëve;
- 1.1.12 Rishikimit të modelit të përgatitjes të mësuesve;
- 1.1.13 Trajnimit paraprak të të gjithë mësuesve të mundshëm të AFP-së, që të përfshijë module të detyrueshme për barazinë gjinore dhe çështje të përfshirjes sociale/diversitetit;
- 1.1.14 Organizimin dhe realizimin e trajnimit në shkallë të gjerë për të gjithë mësuesit e AFP-së (në punë), duke përfshirë zhvillimin e detyruar të kapaciteteve për barazinë gjinore dhe çështje të përfshirjes sociale/diversitetit;
- 1.1.15 Organizimin dhe realizimin e trajnimit të menaxherëve të burimeve njerëzore të AFP-së publike (menaxherët rajonalë, drejtorët, anëtarët e bordit, inspektorët e AFP-së);

2.2. Arsimi cilësor dhe mbështetja kërkimore

Sipas programit të qeverisë aktuale, brenda katër vjetëve të ardhshme, përmirësimet në arsim dhe kërkimet shkencore do të shërbejnë si drejtime kryesore të zhvillimeve sociale dhe ekonomike në Shqipëri.

Arsimi i lartë dhe kërkimi shkencor janë të dyja të lidhura drejtpërdrejt me konkurrencën dhe rritjen ekonomike. Në kuadrin e reformave sektoriale dhe strukturore që synojnë të nxisin konkurrencën dhe rritjen e parashikuar në këtë dokument, Ministria e Arsimit dhe Sporteve është përfshirë kryesisht në masat që kanë të bëjnë me zhvillimin e kapitalit njerëzor me qëllim për të krijuar hulumtime konkurruese dhe arsimin.

Në këtë kuadër janë parashikuar masat e mëposhtme në përputhje me këtë strategji.

Prioriteti 2.2.1 Sigurimi i një sistemi cilësor të arsimit të lartë.

Masa 1.1. Përmirësimi i kuadrit ligjor të arsimit të lartë do të vazhdojë në kuadër të reformave;

Masa 1.2 Përmirësimi i cilësisë së arsimit të lartë me monitorimin e vazhdueshëm të zbatimit të ligjshmërisë së tyre dhe duke forcuar procedurat e kontrollit në lidhje për akreditimin e tyre.

Prioriteti 2.2.2 Rritja e kërkimeve shkencore krahasuese

Në kuadër të kërkimeve shkencore, do të merren masat e mëposhtme:

Masa 2.2.1: Në kuadrin e reformës në kërkimin shkencor Agjencia e Kërkimit, Teknologjisë dhe Inovacionit do të ristrukturohet dhe do të ndërtohet si një institucion i varur nga Ministria e Arsimit dhe Sportit i ngarkuar me detyrën specifike për të ndihmuar studiuesit në programin e BE-së Horizon 2020.

SHTYLLA 3 – STRUKTURA MË TË MIRA INDUSTRIALE**3.1. Mbështetja e novacioneve të biznesit dhe konkurrueshmërisë¹**

Objektivi kryesor i iniciativës së kësaj reforme është *të rrisë mundësitë për novacione dhe ndryshime teknologjike për NMV-të*. Ky objektivi është në përputhje me rekomandimet e KE-së, sipas Nënkomitetit për Tregtinë, Industrinë, Tatimet dhe Doganat 2014 (rekomandimi SC TITC 2014), *për të nxitur konkurrueshmërinë në të gjitha fushat e politikave që prekin NMV-të*. Sektori privat në Shqipëri mbizotërohet plotësisht nga NMV-të, të cilat përfaqësojnë 99% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve aktive. Sektori i NMV-ve ka një kontribut të madh në rritjen dhe zhvillimin ekonomik, përkatësisht 80% të PBB-së dhe mbi 70% të punësimit të përgjithshëm. Forcimi i kapaciteteve teknologjike të NMV-ve është pjesë e Strategjisë së Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve 2014-2020 dhe në përputhje të plotë me Planin e Veprimit Kombëtar të SEE 2020 nën dimensionin “Rritja e konkurrueshmërisë”.

3.1.1. Zbatimi efikas i Fondit të Konkurrueshmërisë 2014-2017 dhe Fondit të Novacioneve 2015-2017

Kjo masë është e lidhur me zbatimin efikas të “Fondit të Konkurrueshmërisë 2014-2017” me sektorin privat për përdorimin e fondeve, monitorimin e përhershëm të ndikimit, rritjen e ndërgjegjësimit përmes përhapjes së shembujve/praktikave më të mira.

Progresi i bërë gjatë 12 muajve të fundit me këtë masë lidhet me disa programe mbështetëse të tilla si: Fondi i konkurrueshmërisë dhe Fondi i Novacioneve, të menaxhuara nga AIDA. Fonde të tilla janë pjesë e granteve publike për NMV-të, që synojnë të mbështesin konkurrueshmërinë e NVM-ve në treg. Në janar-nëntor 2014, Fondi i konkurrueshmërisë AIDA miratoi 21 kërkesa me një sasi të përgjithshme të rimbursuar prej 23 milion lekë. Për Fondin e novacioneve, janë miratuar 24 projekt ide me një sasi të disbursuar prej 8.7 milion lekë.

Sfidat/risqet kryesore për zbatimin e kësaj mase janë: i) gjetja e mjeteve financiare nga buxheti i shtetit; ii) mundësitë për të kombinuar fondet publike me mbështetjen financiare të donatorëve dhe iii) kapacitetet e sektorit privat për të thithur fondet publike.

Aktivitetet për periudhën 2015-2017 janë miratimi nga Qeveria me vendim i “Fondit të Novacioneve 2015-2017” dhe ripërtëritja e Fondit të konkurrencës për 2016-2018. Gjatë 2015 Fushata e ndërgjegjësimit dhe takimet derë për derë me organizatat e biznesit dhe kompanitë individuale do të vazhdojnë të kryhen nga AIDA. Përveç kësaj, një raport vlerësimi për zbatimin e fondit 2013-2015 do të përgatitet deri në dhjetor 2015 për të mundësuar përgatitjen e Fondit për 2016-2018. Gjatë vitit 2016-2017 do të ketë monitorim të përhershëm dhe fushata ndërgjegjësimi. Kjo masë kontribuon gjithashtu në zbatimin e plan-veprimit kombëtar sipas Strategjisë për EJT 2020, e cila është e lidhur me konkurrueshmërinë, me dimensionin K3, K6 të këtij plan-veprimi.

Në lidhje me implikimet buxhetore, parashikimi i buxhetit për Fondin e Konkurrueshmërisë është 58 milion lekë, ndërsa për Fondin e Novacioneve është 40 milion lekë. Kjo masë pritet të ketë një ndikim pozitiv në rritjen e eksporteve me 9% në vit. Gjithashtu, për diversifikimin e produkteve të eksportit, përmirësimet teknologjike dhe rritjen e kapaciteteve prodhuese; rritja e numrit të NMV-ve me 1.7% në vit dhe rritja e punësimit me 5% në vit.

3.1.2. Rritja e njohurive për programet e komunitetit në mbështetje të konkurrencës.

Është me rëndësi të merret pjesë në COSME dhe të monitorohen kërkesat/projektet e zgjedhura, nëpërmjet AIDA nën buxhetin e saj të rregullt vjetor. Për pjesëmarrje në këtë program të komunitetit, ka një dekret të Qeverisë 781, datë 19.11.2014, dhe aktiviteti i

¹ Novacioni në këtë pjesë nuk përfshin R&D.

ardhshëm gjatë 2015 është nënshkrimi i kësaj marrëveshjeje me Komisionin Evropian. Kërkesat dhe udhëzimet e COSME-s do të prezantohen përmes një numri aktiviteteve për rritjen e ndërgjegjësimit, duke synuar të gjithë palët e interesuara. Përveç kësaj, do të stimulohet edhe organizimi i një konsorciumi të ri për të marrë pjesë në COSME. Gjatë periudhës 2015-2017, është me rëndësi të monitorohen në vazhdimësi projektet fituese.

Pjesëmarrja në COSME është e lidhur gjithashtu me dimensionet K3, K6 të Plan-veprimit kombëtar sipas ELJ 2020. Pjesëmarrja në COSME është një sfidë sepse ka mungesë njohurish për COSME dhe kriteret e tij; gjithashtu mungesa kapaciteteve për përgatitjen e propozimeve të biznesit. Kontributi nga buxheti i shtetit në COSME është me 235,000 euro në vit.

Projektet fituese të COSME do të kenë një ndikim pozitiv për përmirësimin e teknologjisë dhe rritjes së kapaciteteve prodhuese, dhe është një sfidë të kesh të paktën një kërkesë fituese për vitin e parë 2015.

3.1.3. Prezantimi i programit të skemave të “kuponëve- vouchers” të novacioneve

Zbatimi i kësaj mase kërkon të prezantojë skemat e kuponëve të novacioneve për të rritur kapacitetet e NVM-ve për novacione. Ai synon të japë grante dhe përdorë ekspertizë të jashtme teknike për NVM novatore. Zbatimi i kësaj mase bazohet në Strategjinë BIDS, të miratuar me vendim të qeverisë Nr. 635, datë 1.10.2014. Gjatë vitit të fundit, është përgatitur vlerësimi i konceptit të skemës së bonove të novacioneve.

Në vitin 2015, do të organizohen takime konsultative për konceptin dhe objektivat e skemave të novacioneve, miratimit të vendimit të qeverisë për skemën e kuponëve të novacioneve dhe zbatimin e fazës pilot. Gjatë vitit 2016-2017, do të ketë monitorim dhe vlerësim të vazhdueshëm të efikasitetit të skemës së novacioneve. Organizimi i skemës së novacioneve lidhet gjithashtu edhe me dimensionin që ka të bëjë me mbështetjen e novacioneve në biznes sipas Strategjisë së EKL 2020. Sfidat e zbatimit të skemës së kuponëve të novacioneve lidhet ngushtësisht me mjaftueshmërinë e fondeve publike dhe disponueshmërinë e kontributeve të donatorëve; disponueshmërinë e Asistencës Teknike dhe kapaciteteve administrative për të zbatuar edhe skemën. Në lidhje me implikimet buxhetore për periudhën 2015-2017 janë planifikuar 9 milion lekë. Me anë të zbatimit të kësaj skeme do të forcohet bashkëpunimi trepalësh, sektor privat, bota akademike dhe qeveria, dhe gjatë fazës pilot 25 do të përfitojnë 25 NVM.

3.2. Mundësitë e NVM-ve dhe bizneseve të reja për të siguruar financim

Rritja e mundësive për financim dhe ulja e kostove të kredive është një nga objektivat e rëndësishme në mbështetje të konkurrueshmërisë së NVM-ve. Ky objektivi është gjithashtu në përputhje me rekomandimet e raportit të progresit 2014 të KE-së për Shqipërinë, duke theksuar stimulimin e mundësive për të siguruar financime.

3.2.1. Zbatimi i programit të asistencës së integruar për NVM-të shqiptare dhe mbështetja e pjesëmarrjes së tyre

Kjo masë do të realizohet bazuar në miratimin e Programit të marrëveshjes financiare që ka hyrë në fuqi më 12 korrik 2014. Ky program, me mbështetjen e qeverisë italiane, ofron mbështetje financiare prej 15 milion eurosh, nga të cilat 11 milion euro janë linjë kredie për NVM-të, 2,5 milion euro për Fondin e Garancisë dhe pjesa tjetër për asistencë teknike në mbështetje të NVM-ve.

Gjatë vitit 2014, sipas programit Italo-shqiptar, janë financuar 17 projekte në sektorë të ndryshëm ekonomikë, si në përpunimin e produkteve blegtorale dhe ushqimore, prodhimin e vajit të ullirit, prodhimin e elementëve para-fabrikat të ndërtimit, mobilie, pulari, etj.

Për sa i takon sfidës së zbatimit të këtij programi financiar, thithja e fondeve nga sektori privat vazhdon të jetë e ulët dhe nuk ka kapacitete për të përgatitur projekt-propozime.

Sipas kësaj mase, gjatë periudhës 2015-2017, do të realizohet një monitorim i vazhdueshëm i efikasitetit të programit dhe vlerësimit të ndikimit të NVM-ve. Po ashtu zbatimi i programit financiar është në përputhje me plan-veprimin kombëtar sipas EKL2020, në dimensionet K3 dhe K6. Zbatimi i këtij programi do të ketë një ndikim pozitiv në rritjen e kapaciteteve prodhuese për NVM-të dhe rreth 25 projekte fituese çdo vit.

3.2.2. Dhënia e mbështetjes financiare për gratë sipërmarrëse dhe bizneset e reja

Objektivi i zbatimit të kësaj mase është shtimi i mundësive për financim për grupe të veçanta të NMV-ve, në veçanti të grave dhe bizneseve të reja, duke subvencionuar hua me interes dhe grante për gratë për krijimin e bizneseve, me synimin për të reduktuar barrierat e hyrjes në treg për këtë grup NVM-sh.

Fondi i grave sipërmarrëse u krijua me vendim të qeverisë nr. 592, datë 10.09.2014 “Për ngritjen e Fondit të Sipërmarrjes së Grave”. Fondi synon të përmirësojë kushtet dhe të krijojë mjete, si edhe të japë mbështetje të drejtpërdrejtë financiare për gratë sipërmarrëse me anë të institucioneve jo bankare. Fondi do të mbulojë 50% të normës së interesit të kredive.

Krijimi i fondit në mbështetje të sipërmarrjeve të reja u bë me vendim të qeverisë nr. 593 të datës 10.09.2014 “Për krijimin e fondit në mbështetje të sipërmarrjeve të reja” me synimin për të ofruar grante bizneseve të porsakrijtura. Gjatë vitit 2014 është miratuar legjislacioni për funksionimin e fondeve dhe AIDA përgjigjet për disbursimin e fondeve, dhe ka nisur fushata e ndërgjegjësimit për të dy fondet në qarqe të ndryshme të vendit.

Sfida e vërtetë për suksesin e të dy programeve është aftësia e ulët thithëse e fondeve nga gratë sipërmarrëse dhe numri i pakët i sipërmarrjeve të reja, dhe mungesa e kapaciteteve për përgatitjen e projekt-propozimeve.

Aktivitetet e ardhshme gjatë 2015-2017 konsistojnë në zbatimin efikas të të dy fondeve dhe monitorimi i vazhdueshëm i zbatimit të tyre gjatë gjithë periudhës.

Të dy fondet janë gjithashtu të përfshira në plan-veprimin kombëtar të EJK 2020, në dimensionet K3 dhe K6.

Implikimet buxhetore për periudhën 2015-2017 për fondin e sipërmarrjes së grave janë 24 milion lekë; dhe për fondin e krijimit të sipërmarrjeve të reja 23 milion lekë. Disbursimi i të dy fondeve do të ketë një ndikim pozitiv: rritjen e mundësive që gratë dhe ndërmarrjet e reja të kenë qasje më të lehtë në kredi. Rreth 400 gra sipërmarrëse do të përfitojnë kredi nga institucionet jo financiare të kredive për gjithë periudhën e fondit, ndërsa numri i sipërmarrjeve të drejtuara nga gratë do të rritet nga 28% në 2013 në 32% në vitin 2017.

3.2.3. Përmirësimi i procedurave të falimentimit

Objektivi për realizimin e kësaj mase është përditësuar dhe procedurat e falimentimit janë përmirësuar. Agjencia e Mbikëqyrjes së Falimentit synon të lehtësojë punën e administratorëve të falimentimit, duke nxitur funksionimin e shpejtë dhe në përputhje me ligjin, por ajo gjithashtu do të sigurojë transparencën e situatës së falimentimeve në Shqipëri me anë të raporteve periodike.

Ligji ekzistues është ligji nr. 8901, datë 23.05.2002 “Për falimentimin dhe zbatimin e rregulloreve dhe akteve të ardhshme ligjore”.

Gjatë vitit të fundit 2014, janë vlerësuar 109 kërkesa për falimentim. Në të njëjtën kohë, janë organizuar konsultime dhe diskutime në tryeza të rrumbullakëta për zbatimin e ligjit ekzistues dhe janë hartuar draftet e para të amendamenteve.

Për periudhën e ardhshme 2015-2017 do të bëhet miratimi i ndryshimeve ligjore dhe zbatimi i rregulloreve për procedurat e falimentimit. Sfidat për zbatimin e ligjit për falimentin janë: vonesa në procesin e miratimit, mungesa e njohurive nga sektori privat, si edhe mungesa e kapaciteteve administrative të administratorëve të falimentimit.

Nuk ka implikime financiare nga buxheti i shtetit. Asistenca Teknike do të jepet nga IFC. Rezultatet e pritshme të kësaj mase janë (i) riorganizimi i shoqërive, (ii) maksimizimi i vlerës së aseteve për shpërndarjen e tyre të plotë kreditorëve, (iii) reduktimi i kohëzgjatjes së procedurave të falimentimit, (iv) reduktimi i kostove administrative, (v) zbulimi i veprimeve abuzive në procedurat e falimentimit.

- Nxitja e konkurrueshmërisë së sektorit të turizmit

Turizmi është një nga sektorët më të rëndësishëm të ekonomisë shqiptare duke kontribuar në 4,8% të PBB dhe 41.000 vendeve pune të drejtpërdrejta, sipas Këshillit Botëror të Udhëtimit dhe të Turizmit (WTTC). Zhvillimi i këtij sektori prodhon zhvillim ekonomik dhe garanton punësimin dhe krijon mundësi për vetëpunësim përmes një vizioni të integruar, bashkërendimit ndër-sektorial dhe menaxhimit të ekuilibruar të burimeve turistike.

Sfidat kryesore të Ministrisë së Zhvillimit Urban dhe Turizmit në kuadër të zhvillimit të turizmit do të përqendrohet në: bërjen e turizmit një fushë me përparësi në zhvillimin e qëndrueshëm të vendit; bërjen e Shqipërisë një destinacion tërheqës dhe të preferuar në hartat dhe tregjet e turizmit ndërkombëtar; bërjen e Shqipërisë një destinacion tërheqës, të qëndrueshëm dhe cilësor turistik, dhe krijimin e një modeli turizmi të përhershëm aktiv dhe social të fokusuar në dimensionin kulturor, natyror, ekologjik.

Gjatë vitit 2015, miratimi i kuadrit ligjor për turizmin dhe Strategjia për Zhvillimin e Turizmit 2014-2020 pritet të ndjekë një procesi të gjerë konsultimesh me aktorë të ndryshëm dhe të udhëhequr nga praktikat më të mira të UNWTO-së dhe të BE-së.

Objektivi kryesor është përmirësimi i imazhit të turizmit shqiptar në rajon dhe më gjerë, përmes pjesëmarrjes në panairë ndërkombëtare, botime të materialeve promocionale, reklamave, turneve informatike me përfaqësues të mediave, operatorë ndërkombëtarë turistike, etj.

Me anë të kësaj mase, presim të rritet numri i vizitorëve nga tregjet kryesore ndërkombëtare, kohëzgjatja e qëndrimit të vizitorëve të huaj, të ardhurat nga ekonomia shqiptare dhe të krijohen vende pune në industrinë e turizmit.

Shpenzimet e përgjithshme të planifikuara të buxhetit për periudhën 2015-2017 janë 340 miliardë lekë, ndërsa për vitin 2015, planifikimi i buxhetit është 114 miliardë lekë.

Ndikimet e parashikuara të kësaj mase gjatë vitit 2015 janë përmirësimi i shërbimeve turistike, përmirësimi i ndarjes së tregut dhe përgatitja e produkteve, përcaktimi dhe caktimi i tregjeve të synuara sipas përparësisë, futja në tregje të reja të vogla (niche).

i. Krijimi i një baze të dhënash me informacion të përditësuar për ndërmarrjet turistike dhe mbledhja e informacionit prej tyre.

Me anë të kësaj mase do të arrijmë reduktimin e infomalitetit, rritjen e investimeve në turizëm dhe shtimin e aktiviteteve turistike.

Shpenzimet e përgjithshme të planifikuara në buxhet për periudhën 2015-2017 janë 7 miliardë lekë, ndërsa për vitin 2015, planifikimi i buxhetit është 2 miliardë lekë;

Ndikimet e parashikuara të kësaj mase gjatë vitit 2015 janë: nxitja e formalizimit të sektorit të turizmit, përmirësimi i rregullimit dhe mbikëqyrjes së aktiviteteve të turizmit, përmirësimi i cilësisë së shërbimeve, përmirësimi i mbrojtjes së konsumatorëve.

ii. Krijim i destinacioneve turistike me produkte të konsoliduara turistike.

Objektivi kryesor është zhvillimi i destinacioneve dhe burimeve turistike me qëllim ofrimin e produkteve konkurruese të tilla si: tre produkte të turizmit natyror, tre produkte të turizmit kulturor me shërbime dhe aktivitete tërheqëse të turizmit kulturor dhe dy produkte të turizmit bregdetar.

Përmes kësaj mase do të arrijmë rritjen e numrit të vendeve të punës, në prurjet ndërkombëtare, në arkëtimet ndërkombëtare dhe në investimet në turizëm.

Shpenzimet e përgjithshme në planifikimin e buxhetit për periudhën 2015-2017 janë 48 miliardë, ndërsa për vitin 2015, planifikimi i buxhetit është 16 miliardë lekë.

Ndikimet e parashikuara të kësaj mase gjatë vitit 2015 janë zhvillimi i destinacioneve dhe produkteve të reja të turizmit, zhvillimi i tregjeve të reja të vogla, përmirësimi i bashkërendimit, zbatimi dhe planifikimi i projekteve në sektor, qëndrueshmëri në zhvillimin e turizmit.

- Politikat kryesore për zhvillimin bujqësor dhe rural

Politikat kryesore për bujqësinë dhe zhvillimin rural për periudhën 2014-2020 japin kuadrin për ndërhyrjet operative, që nevojiten për të zhvilluar një sektor të suksesshëm dhe konkurrues bujqësor dhe të përpunimeve ushqimore dhe nxisin një zhvillim të ekuilibruar ekonomik në zonat rurale, duke shtruar rrugën për integrimin e sektorit bujqësor dhe agro-përpunues në BE si bazë për rritjen e standardeve të jetesës në zonat rurale, duke ulur kështu varfërinë.

Objektivat e strategjisë ndërsektoriale për zhvillimin rural dhe bujqësor (SZHRB) do të arrihen përmes një numri masash mbështetëse si edhe veprimesh të ndryshme kombëtare, kryesisht ato të zgjedhura për të plotësuar masat e financuara nga programi i zhvillimit rural IPARD II dhe për të krijuar kushtet për kuadrin institucional dhe rregullator të nevojshëm, që sektori t'i përshtatet konkurrencës së re ndërkombëtare.

Me qëllim për të lehtësuar procesin e integritetit në BE, politika shqiptare e zhvillimit bujqësor dhe rural do të hartohet dhe zbatohet në bazë të udhëzimeve të mëposhtme:

- Masat e reja mbështetëse do të hartohen në përputhje me parimet e kuadrit të politikave të BE-së për CAP, politikën e zhvillimit rural dhe bujqësore dhe politikën e para hyrjes për periudhën 2014-2020.

Një nga këto masa janë *“Investimet në asete fizike që kanë të bëjnë me përpunimin dhe tregtimin e produkteve bujqësore të peshkimit”*.

Sipas kësaj mase, përparësi u jepet **investimeve në vendosjen e sistemeve të standardeve të sigurisë ushqimore**, të cilat janë me rëndësi kyç për furnizimin e tregut me produkte ushqimore të sigurta dhe për përmirësimin e bilancit tregtar me produkte bujqësore dhe krijimin e potencialit për eksporte.

Objektivat e përgjithshme të kësaj mase janë:

- (i) Rritja e aftësive të fermave, konkurrencës së bujqësisë dhe përpunimit ushqimor, duke u përshtatur në mënyrë progresive me standardet e BE-së; (ii) Adresimi i sfidave të ndryshimit të klimës, (iii) Mbështetja e zhvillimit ekonomik, social dhe territorial.**

Baza ligjore për këtë masë përbëhet nga:

- Neni 2 (1) i rregullores IPA (BE) Nr 236/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 11 marsit 2014, duke përcaktuar rregulla dhe procedura të njëjta për zbatimin e instrumenteve të BE-së për financimin e veprimeve të jashtme;
- Neni 27 (1) (c) i Marrëveshjes Sektoriale;
- Aneksi 4 i Marrëveshjes sektoriale.

Deri tani këto masa janë mbështetur nga programe të IPARD-it, si (IPA 2011). Gjatë janarit-dhjetorit 2014, janë bërë 81 kërkesa nga të cilat 34 në thirrjen e parë, 19 kërkesa në thirrjen e dytë dhe 28 kërkesa në thirrjen e tretë. Fondi i BE-së për këto tri thirrje për këtë masë ka qenë 13,8 milion euro.

Për priridhën 2015-2017, janë parashikuar të mbështeten: 95 projekte, me një vlerë të përgjithshme prej 35,5 milion eurosh, 95 ndërmarrje do të kryejnë projekte modernizimi dhe 95 ndërmarrje do të ngrejë gradualisht standardet për të arritur standardet e BE-së. Parashikohet që numri i të punësuarve të rritet me deri në 300 vende pune.

Buxheti indikativ vjetor i BE-së dhe i Qeverisë shqiptare është 5,3 milion euro nga BE dhe 1,3 milion nga kontributi shqiptar.

SHTYLLA 4 – MJEDISI I MIRË PËR BIZNES

4.1. Pakësimi i barrës rregullatore ndaj biznesit

Përmirësimi i klimës së biznesit përmes reformës së thellë liberalizuese me synim pakësimin e barrës rregullatore qëndron në thelb të iniciativave të ndërmarra nga Qeveria e Shqipërisë. Kjo do të kontribuojë në rritjen e konkurrueshmërisë dhe të zhvillimit. Reformat e ndërmarra gjatë qershorit 2013 dhe majit 2014 e përmirësuan klasifikimin e Shqipërisë në Indeksin e të Bërit biznes 2015 me 40 vende. Një grup ndër-institucional pune i kryesuar nga ministri i zhvillimit ekonomik, tregtisë dhe sipërmarrjes, u ngrit me urdhër të ministrit nr. 30, datë 30.01.2014. Përveç kësaj, Plan-veprimi kombëtar 2014-2015, që përfshin masa për çdo fushë, është miratuar me vendim qeverie nr. 591, datë 10.09.2014. Kjo reformë e rëndësishme është një linjë me rekomandimin e BE-së për mjedisin e biznesit (Progres raporti i BE-së 2014), Plan-veprimin kombëtar EKL 2020 dhe Strategjinë e Zhvillimit të Biznesit 2014-2020.

4.1.1. Shkrirja e QKR-së dhe QKL-së në një shërbim në një sportel për regjistrimin dhe licencimin dhe për regjistrimin elektronik

QKR-ja dhe QKL-ja funksionojnë si institucione të veçanta dhe kryejnë regjistrimin dhe licencimin përmes një sporteli të vetëm. Shkrirja e regjistrimit dhe licencimit, duke ofruar bërjen e kërkesës në një sportel të vetëm do të përmirësojë cilësinë e shërbimit dhe do të ulë koston administrative për bizneset. Gjatë vitit 2014, u bë vlerësimi i potencialeve për shkrirjen e këtyre dy qendrave. Modeli që duhet ndjekur dhe plan-veprimi janë dy hapat e tjera që po përgatiten. Gjithashtu, investimet në Teknologjinë e Informacionit në QKR për të bërë të mundur regjistrimin elektronik janë në fazën e fundit.

Gjatë vitit 2015, të gjitha ndryshimet legjislative do të bëhen dhe do të finalizohet ndërfaqja për regjistrimet elektronike përmes një aplikimi me bazë në ueb. Investimi fizik për institucionin e ri pritët të përfundojë gjatë 2016-2017. Në 2017, do të përgatitet vlerësimi i ndikimit të kësaj mase ndaj NMV-ve, për të bërë të mundur çdo ndryshim që mund të kërkojë. E gjithë reforma do të konsultohet me sektorin privat, ndërsa fushata e ndërgjegjësimit për institucionin e ri, procedurat dhe kërkesat do ta shoqërojnë të gjithë iniciativën. Kjo masë përputhet me dimensionin “Integrimi në tregjet globale” të Plan-veprimit kombëtar të EKL. Asistenca teknike për ndryshimet ligjore dhe ristrukturimin institucional do të financohet nga GIZ. Kostoja e

vlerësuar e investimit fizik për institucionin e ri është rreth 70 milion lekë, të cilat nuk janë angazhuar ende.

Ndikimi i pritshëm është: (i) reduktimi me 30% i vizitave në zyrën qendrore të QKR dhe 10% në sportelet rajonale, (ii) ofrimi online i dokumenteve të ndryshme sipas kërkesave, në masën deri në 50% të kërkuarve në 2015 dhe 100% në vitet në vazhdim, (iii) paraqitja online e raporteve financiare, (iv) ulja e kohës së regjistrimeve nga 24 orë në 8 orë brenda 2015.

4.1.2. Rishikimi i skemave të autorizimeve

Licencat dhe lejet rregullohen me ligjin nr. 10081, datë 23.22.2009, “Për licencimin, lejet dhe autorizimet në Republikën e Shqipërisë” dhe rregulloret në zbatim të tij. Ngritja e QKL-së dhe dhënia e licencave përmes një sporteli e ka ulur numrin e licencave nga 300, në 65 për kategori dhe nënkategori. Kjo iniciativë do të thellohet më tej gjatë 2015-2017. Autorizimet do të rishikohen dhe bëhen më të efektshme, me qëllim përfshirjen e tyre në sistemin e QKL-së. Objektivi kryesor i kësaj mase është thjeshtimi i procedurave të autorizimit dhe ulja e kostove për bizneset. Gjatë 2014, grupi i punës u ngrit me anë të një urdhri të ministrit të MZHETS-së me nr. 461 në vitin 2014. Gjithashtu, u përgatit inventari paraprak i autorizimeve të lëshuara aktualisht nga ministrinë e linjës.

Gjatë 2015 do të bëhet shqyrtimi i plotë. Për këtë qëllim (i) inventari i të gjitha autorizimeve në fuqi do të finalizohet, (ii) shqyrtimi i nevojës për licencë do të bazohet në testin e proporcionalitetit, (iii) do të propozohen rekomandime për heqjen e autorizimeve të panevojshme, sipas rastit, ose përfshirjen e tyre në sistemin e QKL. Hartimi ligjor është parashikuar të finalizohet brenda 2015. Kjo masë është në përputhje me dimensionin C1 “Integrimi në tregjet Golbale” të plan-veprimit kombëtar EKL dhe nuk do të ketë implikime financiare për buxhetin e shtetit. Asistenca Teknike për shqyrtim dhe ndryshimet legislative do të mbështeten nga GIZ.

Edhe pse kjo reformë mund të hasë rezistencë institucionale ndaj ndryshimit, edhe pse mund të ketë vonesa potenciale gjatë hartimit ligjor, për shkak të kapaciteteve të kufizuara administrative për këtë reformë, rezultati i pritshëm është heqja e deri 10 autorizimeve dhe thjeshtimi i 20 të tjerave.

4.1.3. Monitorimi i përhershëm i plan-veprimit kombëtar 2014-2016 për të lehtësuar bërjen e biznesit

Reformat për të lehtësuar mjedisin e biznesit dhe reduktuar kostot rregullatore dhe administrative për biznesin bëhen në bazë të vazhdueshme. Monitorimi dhe vlerësimi i ndikimit mbetet një sfidë dhe përfaqëson dobësitë e procesit të politikbërjes. Grupi Ndërinstitucional i Punës, i themeluar nga Urdhëri nr. No 30, datë 2014/01/30, për reformën e një mjedisi më të mirë të biznesit, monitoron zbatimin e Planit Kombëtar të Veprimit 2014-2016. Ajo raportojnë rregullisht tek kryeministrit Kabinetit dhe Këshillit Ekonomik Kombëtar.

Kjo masë synon të ngrejë një mekanizëm të përhershëm dhe të qëndrueshëm për të bërë të mundur monitorimin dhe vlerësimin e reformës. Gjatë vitit 2015, të gjitha ndryshimet ligjore që ndikojnë në fushat kryesore të aktiviteteve ekonomike të biznesit do të finalizohen. Monitorimi i zbatimit të aktiviteteve, sikurse parashikohet në Plan-veprim do të bëhet dy herë në vit. Raporti i monitorimit të progresit të bërë do të propozojë edhe ndryshimet e nevojshme në planin e veprimit. Konsultimet me sektorin privat dhe fushata e ndërgjegjësimit do të bëhen në vijimësi. Përveç kësaj, rezultatet e reformës do të bëhen publike për të gjitha palët e interesuara. Hapa konkrete për periudhën 2016-2017 varen nga vlerësimi i bërë në gjysmën e parë të vitit 2015.

Kjo masë përputhet me dimensionin C1 të Plan-veprimit kombëtar EKL dhe nuk ka implikime financiar për buxhetin e shtetit, me përjashtim të kostove të administratës publike. Rezultatet e pritshme të raportit të parë të monitorimit dhe vlerësimit përfshijnë: (i) vetëm 5 procedura dhe 60 ditë për marrjen e lejes së ndërtimit; (ii) paraqitjen elektronike të tatimeve jo më shumë se 10 herë në vit dhe paraqitjen elektronike të njëkohshme të tatimeve dhe të pagesave, (iii) vetëm tre procedura dhe 45 ditë për të bërë një lidhje të re elektrike, (v) shërbim regjistrimi të pronës me një sportel, brenda maksimumi 4 ditësh.

SHTYLLA 5 – INTEGRIMI TREGTAR**5.1. Rritja e integritetit tregtar**

Gjatë periudhës 2009-2013, rritja e vëllimit mesatar vjetor ka qenë 3.6% ndërsa deficitit tregtar u zvogëlua çdo vit me 3.4%. Në 2013 eksportet u rritën me 15.7% ndërsa importet u pakësuan me 2.1%. Më 2013, BE-ja përfaqësonte 63% të totalit të importeve dhe 76% të eksporteve. Kjo reforme qendrore është në përputhje me angazhimin që rrjedh nga neni 12 i MSA-së Shqipëri-BE dhe nga rekomandimi CEFTA, KE, për pjesëmarrjen dhe zbatimin e CEFTA-s në mënyrë konstruktive. Ajo është gjithashtu në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Zhvillimin e Biznesit dhe të Investimeve 2014-2020 dhe Planin e Veprimit Kombëtar EJT 2020.

5.1.1. Reduktimi i kostove administrative dhe eliminimi i barrierave tregtare jo tarifore

Reduktimi vetëm i tarifave nuk është imjaftueshëm për të realizuar potencialin e plotë të tregtisë. Ekzistenca e Barrierave tregtare jo tarifore e ka dëmtuar liberalizimin e tarifave. Heqja e barrierave jo-tarifore është një përparësi për Shqipërinë, me fokus të njëkohshëm në tregtinë rajonale dhe atë bilaterale me BE-në. Reduktimi i barrierave tregtare do të përqendrohet në 3 drejtime kryesore: (i) pakësimin e dokumentacionit që shoqëron eksportet dhe importet, (ii) përmirësimin e procedurave për eksportet dhe importet, (iii) përfshirjen e menaxhimit të riskut për produktet bujqësore. Masat specifike janë pjesë e Planit të Veprimit Kombëtar 2014-2016 për lehtësimin e punës së biznesit. Këto masa krijojnë gjithashtu mundësinë për vendosjen e një *Sporteli të vetëm* në sektorin e Doganave.

Gjatë vitit 2014 është zhvilluar një analizë lidhur me numrin e dokumenteve dhe procedurave në import-eksporte. Janë përgatitur dhe miratuar rekomandime konkrete. Gjatë 2015, do të finalizohet hartimi ligjor, i cili do të bëjë të mundur eliminimin e 2 dokumenteve në procedurat e importit dhe të 1 dokumenti në ato të eksportit. Krijimi i sistemit me një sportel (*one stop*) në dogana do të nisë në 2015 me objektivin për t'u finalizuar brenda 2017. Gjatë 2016-2017, për produktet bujqësore do të miratohet menaxhimi i riskut.

Kjo masë përputhet me dimensionin A3 të Planit të Veprimit Kombëtar dhe synon në reduktimin e barrierave tregtare nëpërmjet reduktimit të numrit të dokumenteve në fushën e importeve dhe të eksporteve deri në 5 dhe në reduktimin e kostos administrative nëpërmjet procedurave të përshpejtuara në pikat e kalim kufitar. Si rezultat, ne presim të kemi një rritje në fushën e eksporteve të mallrave me rreth 9% në vit dhe një rritje në përqindjen e eksporteve për PBB nga 13% në 2013 në 19% më 2017. Zbatimi i kësaj mase do të mbështetet nga IFC-ja me 90 milionë lekë deri më 2017, nga buxheti i shtetit 9 milionë lekë deri më 2017, ende të paangazhuara, 42 milionë lekë për projektin me një sportel më 2015.

5.1.2. Liberalizimi i tregtisë së shërbimeve me vendet e rajonit dhe Turqinë

Shqipëria ka liberalizuar plotësisht tregtinë e mallrave me vendet e CEFTA-s, ndërkohë që ka ende një numër të kufizuar produktesh bujqësore nën tarifën MFN. Marrëveshjet e tregtisë së lirë me rajonin dhe Turqinë parashikojnë liberalizimin e tregtisë në fushën e shërbimeve me këto vende. Ekipi negociator është ngritur dhe po kështu është përgatitur edhe analiza paraprake në nivel angazhimi. Objektivi i Shqipërisë është të arrijë një hapje rajonale uniforme, bazuar mbi reciprocitetin. Synimi është arritja e nivelit GATS+ të hapjes, si në rastin e vendeve CEFTA ashtu edhe për Turqinë. Kjo masë do të kontribuojë në rritjen e potencialeve të eksporteve për shërbimet shqiptare.

Gjatë vitit 2015 nisën negociatat zyrtare me CEFTA-n dhe përfundimi i tyre do të varet nga ndryshimet në CEFTA. Objektivi është që këto negociatat të përfundojnë rreth vitit 2016. Gjatë vitit 2016 pritet të finalizohen edhe negociatat me Turqinë dhe finalizimi i procedurave ligjore të brendshme parashikohet të kompletohet brenda 2017. Kjo masë është në përputhje me dimensionin A1 të Planit të Veprimit Kombëtar EJT. Kjo masë nuk ka detyrime financiare për buxhetin e shtetit. Megjithatë, përfundimi me sukses i saj do të varet nga mirëkuptimi reciprok dhe vullneti për të pasur një nivel më të lartë në drejtim të liberalizimit të detyrimeve politike për nënshkrim brenda CEFTA-s.

5.1.3. Reduktimi i pengesave në logjistikën tregtare dhe harmonizimi i procedurave në tregtinë bilaterale me Kosovën.

Shqipëria dhe Kosova nënshkruan më 11 janar 2014 marrëveshjen për promovimin dhe lehtësimin e tregtisë midis dy vendeve. Kosova bën pjesë në partnerët kryesorë tregtarë të Shqipërisë dhe për rrjedhojë këtij tregu do t'i jepet një rëndësi e veçantë. Marrëveshja ka

përcaktuar objektiva konkrete për eliminimin e barrierave jo tarifore dhe barrierave të tjera administrative që kanë të bëjnë me tregtinë bilaterale. Mes të tjerash, kjo masë do të synojë në harmonizimin e standardeve në përputhje me prokurat e vlerësimit dhe do të lehtësojë procedurat kufitare për produktet me interes të ndërsjellë. Ajo do të kontribuojë në reduktimin e kostove të biznesit në tregtinë bilaterale dhe do të sjellë një përvojë të mirë, që duhet të përsëritet edhe me partnerë të tjerë strategjikë.

Gjatë 2014, u përgatit dhe po zbatohet plani i përbashkët i veprimit, që mbulon (i) barrierat teknike ndaj tregtisë (TBT), Masat sanitare dhe fitosanitare (SPS) dhe barrierat administrative. Tashmë janë ngritur grupet e përbashkëta të punës për të tre dimensionet e planit të veprimit. Gjatë 2015, përgatitja e marrëveshjes për njohjen e procedurave të vlerësimit të konformitetit me Kosovën për produkte me interes reciprok do të jetë në qendër të veprimtarisë. Gjatë periudhës 2016-2017, do të përgatitet një vlerësim lidhur me ndikimin nga reduktimi i kostove administrative dhe rregulluese.

Kjo masë është në përputhje me dimensionin A3 të EJL 2020, Planin e Veprimit Kombëtar dhe nuk ka detyrime financiare për buxhetin e shtetit. Ajo do të kontribuojë në reduktimin e barrierave tregtare në fushën e tregtisë bilaterale, si dhe në rritjen e nivelit të bashkëpunimit midis agjencive kufitare. Për pasojë, rezultati i pritshëm do të përfaqësojë një rritje në vëllimin tregtar prej 10%, në vit.

5.1.4. Promovimi i produkteve "Made in Albania"

Kjo masë synon në promovimin e produkteve "Made in Albania" nëpërmjet pjesëmarrjes në panairë tregtare, konferenca, tryeza të rrumbullakëta me karakter rajonal dhe europian etj. Ajo përfshin fuqizimin e veprimit promociional jashtë vendit, përmes rritjes së intensitetit të përfaqësimit dhe të kujdesit institucional ndaj kompanive shqiptare që eksportojnë, përmes një angazhimi aktiv të rrjetit diplomatik, ose nëpërmjet përfaqësimit të AIDA-s brenda rrjetit diplomatik jashtë vendit. Për më tepër, zbatimi efektiv i Fondit të Konkurrueshmërisë për 2016-2018 do të jetë një mbështetje ndaj kësaj mase.

Gjatë vitit 2014, në kuadrin e Fondit të Konkurrueshmërisë janë shqyrtuar 36 (tridhjetë e gjashtë) aplikime, prej të cilave, 21 janë aprovuar, shifër që kjo i korrespondon 23 milionë lekë të disbursuara. Gjatë 2015, ripërtëritja e Fondit të Konkurrueshmërisë për 2016-2018 do të përfundojë, e paraprirë nga raporti i monitorimit përfundimtar për periudhën 2013-2015. Gjatë 2015-2017 është parashikuar pjesëmarrje në panairë tregtare, ekspozita dhe veprimtari të tjera promociionale për eksportet. Sasia e Fondit të Konkurrueshmërisë për periudhën 2016-2018 është 60 milionë lekë, ndërsa buxheti për panairët dhe ekspozitat tregtare për 2015-17 është 133 milionë lekë.

Kjo masë është në përputhje me dimensionin K6 të Planit të Veprimit Kombëtar EJL 2020. Rezultati i kësaj mase, i plotësuar edhe nga masa të tjera të kësaj reforme qendrore, do të kontribuojë në rritjen e eksporteve të mallrave me 9% në vit, si dhe në përqindjen e eksporteve për PBB-në nga 13% në 2013, në 19% në 2017.

5.2. Fuqizimi i politikave të Investimeve të Huaja të Drejtpërdrejta dhe promovimi i tyre.

Promovimi dhe zhvillimi i këtij prioriteti strategjik kërkon përmirësime të vazhdueshme në kuadrin ligjor dhe institucional, përmirësime të mtejshme dhe modernizim si të infrastrukturës ashtu edhe të biznesit dhe të mjedisit investues. Për vitin 2014, të dhënat paraprake nga Banka e Shqipërisë tregojnë se, nga fundi i shtatorit 2014, vlera e investimeve të huaja arriti në 590,6 milionë euro, ose në 117 milionë euro më pak se sa në periudhën janar-shtator të vitit të kaluar. Rënia e Investimeve të Huaja të Drejtpërdrejta vjen si rezultat i ekonomisë së eurozonës, e cila po kalon një situatë të vështirë ekonomike, por që në të njëjtën kohë përbën një prej partnerëve ekonomikë kryesorë, gjë që prek fluksin hyrës të IHD-ve në vendin tonë.

5.2.1. Zbatimi i një ligji të posaçëm për investimet strategjike dhe ligjit të ri për PPP-të

Objektivi i kësaj mase është promovimi i investimeve të huaja të drejtpërdrejta në sektorë strategjikë; zhvillimi i zonave ekonomike (parqeve industriale). Realizimi i kësaj mase ka të bëjë me nxitjen e investimeve të reja në sektorët strategjikë nëpërmjet zbatimit të një ligji të posaçëm për investimet strategjike dhe një ligji të ri mbi PPP-të dhe përmirësimin e menaxhimit të marrëdhënies me klientin (CRM) nëpërmjet AIDA-s. Kuadri ligjor themelor për zbatimin e

politikës së FDI dhe promovimin është Strategjia për Zhvillimin e Biznesit dhe Investimeve, e miratuar me dekret qeveritar nr. 635, datë 1.10.2014; Ligji nr. 7764, datë 2.11.1993, "Mbi Investimet e Huaja"; Ligji nr. 125/2013, "Mbi koncesionet dhe partneritetin privat dhe publik" dhe Ligji nr. 88/2014 "Për disa ndryshime në Ligjin 125/2013"; Ligji nr. 9789, datë 19.07.2007, "Mbi krijimin dhe funksionimin e zonave ekonomike".

Një prej problemeve kryesore të identifikuar deri tani është fakti që investimet e huaja të drejtpërdrejta në Shqipëri, konsiderohen kapital intensiv dhe se ato nuk e kanë përligjur si duhet krijimin e vendeve të reja të punës, ose nuk kanë promovuar si duhet partneritetin lokal përmes zinxhirit të vlerës. Për këtë arsye, gjatë vitit 2014, fokusi i punës është përqendruar në identifikimin e sektorëve strategjikë; hartimin e ligjit për investimet strategjike; projektligji për PPP-të është përgatitur dhe është ngritur gjithashtu edhe grupi i punës për amendimin e ligjit për zhvillimin e zonave ekonomike. AIDA ka krijuar bazën e të dhënave të investitorëve të huaj. Sektorët strategjikë mbi të cilët Qeveria do të fokusohet për tërheqjen e investimeve të huaja janë: infrastruktura; energjia, turizmi dhe bujqësia, me synimin e krijimit të vendeve të reja të punës, shtimin e rritjes ekonomike dhe mbështetjen e partneritetit lokal nëpërmjet zinxhirit të vlerës.

Për periudhën e ardhshme të vitit 2015, parashikohet miratimi i një ligji të ri për investimet strategjike dhe miratimi i një ligji të ri për PPP-të. Nëpërmjet AIDA-s dhe institucioneve të tjera publike do të ndërmerret një fushatë ndërgjegjësimi lidhur me përfitimet që burojnë nga ligjet e reja. Një tjetër objektivi i rëndësishëm është miratimi i ligjit të ndryshuar mbi zonat ekonomike dhe shndërrimi i AIDA-s në "Një sportel të vetëm" për CRM. Kjo masë pritet të rrisë fluksin e investimeve të huaja direkte (IHD) me 5% në vit, të rrisë IHD si përqindje e PBB nga 8.3% në vitin 2013, në 9% në vitin 2017.

5.2.2. Promovimi i Shqipërisë në evenimentet ndërkombëtare për tërheqjen e IHD-ve

Lidhur me promovimin e IHD-ve, shërbimet e AIDA-s do të mbulojnë të gjitha fazat e investimit: a) para-investimin, përfshi përhapjen e informacionit, kontaktet me institucionet përkatëse, lidhjen me partnerët (match-up), asistencë për vizita të investitorëve, etj., b) investimin, përfshi asistencën në investim gjatë gjithë fazave dhe procedurave të vendndodhjes së investimit dhe c) pas-investimit, përfshi mbështetjen gjatë operacioneve të tyre dhe/ose konsolidimin e veprimtarisë së tyre.

Në një periudhë afatmesme, AIDA do të shndërrohet në një "sportel i vetëm" për investitorët e huaj, e cila veç mbështetjes fillestare dhe shërbimeve që lidhen me të, do të jetë gjithashtu në gjendje të mbështesë investitorët edhe gjatë fazës së investimit dhe zhvillimit të veprimtarisë së tyre. Nuk ka asnjë implikim financiar për zbatimin e masës.

Përmirësimi i imazhit të vendit në tregjet ndërkombëtare. Strategjia e promovimit të investimeve të huaja do të fokusohet në dy fusha kryesore: ndërtimin e imazhit të vendit si një destinacion investimesh, nxjerrjen në pah të avantazheve të klimës së biznesit në Shqipëri, promovimin e shanseve për investim, si dhe të avantazheve specifike që lidhen me nevojën e investitorëve të synuar. Organizimin e aktiviteteve të tilla si, pjesëmarrja në konferenca ndërkombëtare ose në forumet e biznesit investues në vende të ndryshme europiane, me synimin për ta paraqitur Shqipërinë si një vend tërheqës për investime.

Gjatë vitit 2016-2017 zbatimi me efektivitet i ligjeve të reja dhe puna për vlerësimin e ndikimit të tyre mbi FDI-të do të rritet. Sfidat e vërteta për zbatimin e politikës për FDI-të janë: Rritja e konkurrencës nga vendet e tjera të rajonit; rënia e IHD-ve gjatë vitit të kaluar; vonesat potenciale në procesin e miratimit të investimeve; dhe mungesa e kapaciteteve administrative për monitorimin e zbatimit të ligjeve.

Realizimi i kësaj mase gjendet gjithashtu i përfshirë në planin kombëtar të veprimit EKL 2020, në dimensionin C 1. Buxheti i shtetit do të kontribuojë në drejtim të kësaj mase me 133 milionë LEK. Rezultati i pritshëm i kësaj mase do të kontribuojë në ardhjen e IHD-ve në Shqipëri me 5% në vit dhe në një rritje të përqindjes së IHD-ve në PBB, nga 8.3% që ishte në 2013, në 9% më 2017.

IV. Çështjet institucionale dhe angazhimi i partnerëve

Angazhimi i grupeve të interesit është konsideruar si pjesë e rëndësishme e zhvillimit ekonomik të vendit. Për këtë qëllim, gjatë vitit 2014 u krijua Këshilli Ekonomik Kombëtar (KEK).

KEK, i cila mblidhet çdo tre muaj, është ngritur për herë të parë për të institucionalizuar dialogun midis qeverisë dhe sipërmarrjes, në funksion të ristrukturimit të ekonomisë shqiptare.

Këshilli përbëhet nga përfaqësues të qeverisë dhe të Bankës Qendrore të Shqipërisë, përfaqësues të organizatave ndërkombëtare si FMN, BB, IFC, BE-së, si dhe Dhomave kryesore e Tregtisë dhe bizneset e mëdha që operojnë në Shqipëri.

Me të njëjtën llogjikë, të gjitha dokumentet/strategjitë kryesore të përmendura në dokument janë hartuar me pjesëmarrjen në tryezën e rrumbullakët të palëve të interesuara sipas çdo fushë të interesit.

NERP, është realizuar me kontributin e institucioneve të ndryshme publike. Për të mbështetur procesin e përfshirjes politike dhe për të theksuar angazhimin e qeverisë, ky dokument u paraqit në Këshill të Ministrave për miratim para dorëzimit në Komisionin Evropian.

Pas dorëzimit në Komisionin Evropian, NERP do të publikohet në faqet e internetit të ministrive të linjës në mënyrë që të konsultohet me të gjitha grupet e interesit. Për dokumentet e ardhshme, me kohën e duhur në dispozicion, të gjitha dokumentet do të konsultohen paraprakisht mbi përmbajtjen e draftit të NERP me një gamë të gjerë të palëve të interesuara, përfshirë përfaqësues të shoqërisë civile, përfaqësues rajonalë, përfaqësues të punëdhënësve, sindikatat dhe dhomat e tregtisë etj.

Aty ku do të jetë e mundur dhe e përshtatshme, komentet dhe sugjerimet e tyre do të reflektohen në tekstin përkatës. Kjo do të jetë praktikë e zakonshme e çdo Programi të ardhshëm Kombëtar të Reformave Ekonomike.

Anex:
Tabela 1: TABELA RAPORTUESE MBI MASAT PËR REFORMËN STRUKTURE
SEKTORIALE

Rekomandim / udhëzues politikash sipas vendeve (1)	Numri dhe titulli i masës dhe sektorit (2)	Përshkrimi i masave kryesore me rëndësi të drejtpërdrejtë në mbështetje të aftësisë konkurruese dhe rritjes ekonomike si dhe për adresimin e udhëzuesit të politikave sipas vendeve (nëse është e aplikueshme)					Lik me objektivat EJL2020	Sfidat/ Rreziqet	Detyrimet buxhetore/përfshi edhe fondet e angazhuara IPA	Elementët cilësorë
		Objektivat e politikës kryesore dhe rëndësia e tyre për konkurrencën dhe rritjen ekonomike (3)	Përshkrimi i masës (4)	Mjetet ligjore/administrati ve (5)	Afatet e përparimit të realizuar në 12 muajt e fundit (6)	Afatet mbi hapat e së ardhmes (deri në tre vjet) (7)	Kontributi i vlerësuar i planit të veprimit kombëtar në kuadrin e EJL2020 (8)	Sfidat e veçanta/rreziqet në zbatimin e masave (9)	Ndryshimi i përgjithshëm dhe vjetor në të ardhurat dhe shpenzimet qeveritare (të raportuara në mil lek/) Kontributet IPA (burimi dhe sasia) (10)	Përshkrim cilësor i ndikimeve të parashikuara dhe vendosja e tyre në kohë (11)
Direktivat BE, 20/20/20 Nismat BE Traktati Komunitar i Energjisë	Sigurimi i energjisë dhe diversifikimi	Siguri në rritje e sektorit energjetik dhe rritja ekonomike e vendit	-Performancë në ritje e sektorit - Rritje e kapaciteteve prodhuese - Rritje e kapaciteteve të transmetimit dhe shpërndarjes - Përmirësim i kuadrit ligjor të sektorit	Ekzistues: Ligji Nr. 9072 dt. 22.05.2003 për sektorin energjetik Të ardhshëm: Ligji i ri për sektorin energjetik i adoptuar nga Këshilli i Ministrave më 14.01.2015	- Përgatitja e projektligjit për sektorin energjetik adoptuar nga Këshilli i ministrave më 14.01.2015 - Ndryshimet në Kodin Penal lidhur me vjedhjen e energjisë elektrike - fillimi i ndërtimit të linjës së interkonjeksionit prej 400 kV midis Kosovës dhe Shqipërisë - Fillimi i ndërtimit të projektit 110 kV në Shqipërinë e Jugut	- Hartimi dhe adoptimi i Strategjisë kombëtare të energjisë - Kryerja e punimeve dhe kompletimi i linjës së interkonjeksioni t 400 kV Shqipëri- Kosovë - Kryerja e punimeve dhe përfundim i projektit 110 kV në Shqipërinë e Jugut - Nxjitjet për ndërtimin e HEC-ve të reja	Përmirësimi i performancës së CEZ për reduktimin e humbjeve dhe rritjen e mbledhjes së të ardhurave në sektorin elektrik të shpërndarjes në shkallë lokale dhe kombëtare. Fushatë ndërgjegjësimi për ndryshimin e sjelljes së konsumatorit në përdorimin e energjisë elektrike. thjeshtim / lehtësim procedurash dhe shkurtime kohës për përpunimin e kërkesave për leje ndërtimi HEC-esh. Zhvillim i një studimi për kthimin "klientë të kualifikuar" në konsumatorë të furnizuar me 20 dhe 35 kV Rishikim i modelit të tregut të elektricitetit "me qëllim për të pasqyruar ndryshimet në sektor me miratimin e ligjit "Për sektorin energjetik".	- Miratimi jo në kohë i akteve ligjore - Mungesë e kapaciteteve ligjzbatuese/admin istrative - Mungesë kapacitetsh financiare - Ndryshimet klimatike - Diferenca në çmime në shkallë globale	- Kfw Gjermani 28.9 milionë EUR për linjën 400 kV Shqipëri- Kosovë - Kfw Gjermani 37.75 milionë euro për projektin 110 kV të linjës së Shqipërisë së Jugut - Banka Botërore 150 milion dollarë për përmirësimin e sektorit energjetik që pritet të përfundojë më 2016	Rritje e sigurisë në furnizimin me energji të konsumatorëve Rritje e performancës së sektorit Rritje e konkurrencës Përfitim konsumatorëve

Plani i veprimit E.JL 2020 Dimensioni D Arsimit	Shtylla 2: Kapitali njerëzor. Krijimi i një arsimit dhe kërkimesh konkurrues	Objektivat e kryesore dhe rëndësia për rritjen ekonomike (3) Objektivat kryesore përfshijnë reformat e ndërmarra në arsimin parauniversitar dhe arsimin e mesëm me synimin për të ushqyer marrëdhëniet midis arsimit dhe zhvillimit dhe për të ndikuar në zhvillimin e kapitalit njerëzor.	Përshkrim i masave (4) Masa 1: Përmirësimi i cilësisë së arsimit. 1.1 Arsimit para-universitar 1.1.1 zhvillimi i standardeve për sistemin e arsimit parauniversitar 1.1.2 Hartim i një programi të ri për arsimin parauniversitar 1.2 Arsimit i lartë 1.2.1 Përmirësim i kuadrit ligjor 1.2.2 Reformim i skemës së financimit 1.2.3 Përmirësim i cilësisë së arsimit të lartë Masa 2: Rritje e kërkimeve konkurruese shkencore 1.1 Pjesëmarrje e Shqipërisë në kuadrin e BE-së. 1.2 Mbështetje financiare Mbështetje për studentët e ekselencës 1.3 Mbështetje e nëpunësve të administratës publike me trajnime	Mjetet ligjore/administrative (5)	Grafiku i përparimeve të bëra gjatë 12 muajve të fundit (6) Në çdo vit	M	Kontribut i vlerësuar në planin e veprimit kombëtar E.JL2020 (8) Masa 1 Prioriteti 1: arsimi para universitar: Kontribuon në forcimin e objektivave të Shtyllës 2 D1-D2 prioriteti 2 kontribuon për arritjen e objektivit D3 nën të njëjtën shtyllë Masa 2 kontribuon në drejtim të realizimit të objektivave nën shtyllën E të planit të veprimit E.JL	Sfidat e veçanta/rreziqet në zbatimin e masave (9) Më shumë bashkërendim midis institucioneve të ngarkuara me arsimin dhe kërkimin shkencor. Krijim i strategjive dhe i planeve të veprimit në arsimin e lartë dhe atë të parauniversitar dhe plan veprimet përkatëse si një hap i rëndësishëm për vazhdimin dhe thellimin e raporteve të domosdoshme	Ndryshimet e përgjithshme dhe vjetore në të ardhurat dhe shpenzimet e qeverisë (raportuar në milion Monedhë kombëtare Kontributet IPA (burimi dhe sasitë) (10) Masa 1.1.1 8 MSN LEK Masa 1.1.2 8 milion LEK Masa 1.2.1 27 milion LEK Masa 1.2.2 20 milion LEK Masa 1.2.3 10 milion lekë Masa 2.1 1.1. milion lekë 1.2. dhe 2.3. 150 milion lekë	Përshkrimi cilësor i ndikimeve të parashikuara dhe vendosja e tyre në kohë (11) Hartimi dhe zbatimi i strategjisë APU dhe ligjit për Arsimin e lartë do të thellojë zbatimin e reformave. Hartimi dhe zbatimin i akteve të nevojshme nënligjore për të bërë funksionale ndryshimet institucionale në drejtimin e institucioneve të arsimit të lartë do të sjellë përmirësime në sistemin e nivelit të lartë, një financim solid dhe të qëndrueshëm për kërkimin shkencor.

Rekomandim / udhëzues politikash sipas vendeve (1)	Numri dhe titulli i masës dhe sektorit (2)	Përshkrimi i masave kryesore me rëndësi të drejtpërdrejtë në mbështetje të aftësisë konkurruese dhe rritjes ekonomike si dhe për adresimin e udhëzuesit të politikave sipas vendeve (nëse është e aplikueshme)					Lidhja me objektivat E.J.L. 2020	Sfidat/ Rreziqet	Detyrimet buxhetore/përfs hi edhe fondet e angazhuara IPA	Elementët cilësorë
Progres raporti Shqipëria 2014	TURIZMI 1. Fushatë e vazhdueshme promocionale për imazhin e turizmit shqiptar, <i>Branding Albania</i>	Objektivat kryesore dhe rëndësia për konkurrencën dhe Rritjen ekonomike (3) Përmirësim i gjendjes së turizmit shqiptar në rajon dhe më gjerë	Përshkrimi i masave (4) Pjesëmarrje në panairë ndërkombëtare, publikim materialesh promocionale, reklamash informacionesh turistike për përfaqësuesit e mediave dhe operatorët ndërkombëtarë të turizmit	Mjetet ligjore/administrative (5) Gjatë 2015 pritet miratimi i kuadrit ligjor për Turizmin dhe Strategjia për zhvillimin e Turizmit 2014-2020 dhe plani i veprimit	Afatet e progresit të arritur në 12 muajt e fundit (6) Rritje me 4% e numrit të vizitorëve të huaj gjatë 2014 krahasuar me 2013.	Afatet në hapat e ardhshëm (deri në tre vjet) (7) Në vijim gjatë 2015	Kontributi i vlerësuar në planin e veprimit kombëtar E.J.L.2020 (8)	Sfidat e veçanta/rreziqet në zbatimin e masave (9) 1. Rritje me 5-8% e numrit të vizitorëve për 2015 krahasuar me 2014. 2. Rritje me 4 - 5% e kohëzgjatjes së qëndrimit për vizitorët e huaj 3. Shtimi i kontributit në PBB me 5% në vit. 4. Krijimi i 3 mijë vendeve të reja të punës në industrinë e Turizmit Ndarje e sektorit të turizmit nga Ministria e turizmit dhe Zhvillimit Urban gjë që mund të prekë motivacionin e stafit; Ndryshimi i specialistëve të kualifikuar; Ndryshimi i financimit të sektorit të turizmit	Ndryshimi i përgjithshëm dhe vjetor në të ardhurat dhe shpenzimet e Qeverisë (raportuar në miliona në monedhën e vendit Kontributi IPA (burimi dhe sasitë) (10) 340 milionë lekë	Përshkrim cilësor i ndikimeve të parashikuara dhe vendosja e tyre në kohë (11) -Përmirësim i shërbimeve të turizmit -Përmirësim i segmentimit të tregut dhe dizajnit të produktit -Përcaktim më i mirë dhe prioritarizimi i tregjeve të synuara -Hyrje në tregjet e reja
	2. Krijimi i një baze të dhënash për informacion të përditësuar për ndërmarrjet turistike	Sigurim i të dhënave statistikore cilësore	Krijim i një baze të dhënash të integruara për ndërmarrjet turistike, strukturat dhe vendet turistike në 3 rrethet e vendit	Gjatë 2015 pritet të miratohet kuadri ligjor i turizmit	Do të zbatohen për herë të parë gjatë 2015	Në vijim gjatë 2015		Ndryshim në financimin e sektorit të turizmit	7 milionë lekë	-Stimuj për formalizimin e sektorit të turizmit -Përmirësim dhe rregullim i mbikëqyrjes së veprimtarive turistike
	3. Krijimi i destinacioneve turistike me një produkt turistik të konsoliduar	Zhvillim i destinacioneve dhe burimeve turistike	Krijim i tre produkteve të turizmit natyror, tre produkteve të turizmit kulturor me shërbimeve dhe veprimtarive atraktive të turizmit kulturor dhe dy produkteve të turizmit bregdetar.	Gjatë 2015 pritet të miratohet Strategjia për Zhvillimin e turizmit 2014-2020 dhe plani i veprimit	Do të zbatohet për herë të parë gjatë 2015	Në vijim gjatë 2015		1. Rritje me 5-8% e numrit të vizitorëve për 2015 krahasuar me 2014. 2. Rritje me 4- 5% e kohëzgjatjes së qëndrimit të vizitorëve të huaj 3. Rritje e kontributit të turizmit në PBB me 5% në vit. 4.Krijimi i 3 mijë vendeve të reja të punës në industrinë e turizmit /ndryshim i financimit në sektorin e turizmit		-Përmirësim i cilësisë së shërbimeve -Përmirësim në mbrojtjen e konsumatorit -Zhvillim i destinacioneve dhe produkteve të reja turistike -Zhvillim i tregjeve të reja -Përmirësim në bashkërendim, zbatimin dhe planifikimin e projekteve të sektorit -Qëndrueshmëria e zhvillimit të turizmit

Zhvillimi dhe planifikimi urban 1. Hartimi i Planit të Përgjithshëm kombëtar të planifikimit territorial 2. Krijimi i një baze të dhënash GIS dhe sistemit të hartave 3. Plan i integruar ndër-sektorial për bregdetin dhe zonën ekonomike Tiranë-Durrës	Instrumentet e planifikimit kombëtar dhe rajonal do të ndihmojnë në përcaktimin ose drejtimin e zhvillimit të ardhshëm në krejt territorin kombëtar, në kushtet për zhvillimin e strukturave që do të udhëheqin investimet; kontrollin e rregullimit të territorit; sigurimin e mbrojtjes së mjedisit; dhe rritjen e zhvillimit socio-ekonomik Bërja e transparencës në planifikimin dhe zhvillimin territorial si dhe procedurat ligjore që rregullojnë planifikimin dhe zhvillimin e territorit. Përmirësim i llogaridhënies dhe transparencës	Plani i përgjithshëm kombëtar i urbanistikës do të shërbejë si linjë bazë për një zhvillim të qëndrueshëm, investime dhe kontrollin e territorit Krijimi i një baze të dhënash GIS dhe një sistemi hartash do të gjurmojë të dhënat kryesore të historikut në zonat e dikurshme të depozitimeve të plehrave (për qëllime rehabilitimi) dhe do të sigurojë marrjen e masave planifikuese për krijimin e landfilleve të reja. Do të përmirësojë cilësinë e jetës për banorët e dy zonave	Gjatë 2015 dhe 2016 do të projektohet dhe miratohet Plan i përgjithshëm urbanistik kombëtar Përmirësim i cilësisë së mjedisit të të dy zonave	Procesi i projektimit të Planit të përgjithshëm kombëtar urban kanisur në vitin 2014. Sistemi i bazës së të dhënave hartografike planifikohet të përfundojë në prill 2015 dhe do të përditësohet në funksion të ndryshimeve të situatës në terren. Do të koordinojë dhe harmonizojë interesat sektoriale dhe politikat në dy fushat	Në vijim gjatë 2015 – 2016 Në vijim Në vijim	Mungesë stafi të kualifikuar Procedura të gjata e të komplikuar prokurimi Disponueshmëria e të dhënave nga ana e Bashkive Cilësi dhe vërtetësi e të dhënave nga bashkitë Mungesë e kapaciteteve të bashkive për vazhdimin e raportimit lidhur me përditësimin dhe mbajtjen e sistemit të bazës së të dhënave dhe të hartave. Mungesë stafi të kualifikuar Procedura të gjata e të komplikuar prokurimi	2.6 milion dollarë	Skicimin e një tabloje të qartë lidhur me situatën aktuale dhe planifikimit të rehabilitimit të tokës si edhe të rritjes së kapaciteteve planifikuese për ndërtimin e landfilleve të reja.

IPARD II Program 2014-2020	Masat e reformës për struktura më të mira industriale. (masa IPARD) Investime në asete fizike që kanë të bëjnë me përpunimin dhe tregtimin e produkteve bujqësore dhe të peshkimit	Objektivat kryesore dhe rëndësia për konkurrencën dhe ritjen e ekonomike (3)	Mjetet ligjore/administra tive (5)	Grafiku mbi progresin e realizuar në 12 muajt e fundit (6)	Grafiku i hapave të ardhshëm (deri në tre vjet) (7)	Kontributi i vlerësuar në planin e kombëtar të veprimit E.JL 2020 (8)	Sfidat e veçanta/ në zbatimin e masave (9)	Ndryshim i përgjithshëm dhe vjetor në të ardhurat dhe shpenzimet qeveritare (raportuar në milionë në monedhën vendase) Kontribut IPA (burimi dhe sasitë) (10)	Përshkrim cilësor i ndikimeve të parashikuara dhe vendosja e tyre në kohë (11)
		Rritje e qëndrueshmërisë së fermave dhe aftësi konkurrimi e bujqësisë dhe industrisë përpunuese të produkteve primare, paralelisht me afirmimin e tyre progresiv me standardet BE	Neni 2 (1) i Rregullores IPA (BE) Nr. 236/2014 i Parlamentit Europian dhe i Këshillit të 11 marsit 2014 që përcakton rregullat dhe procedurat e përbashkëta për zbatimin e instrumenteve të Bashkimit Europian për financimin e veprimeve me vendet e treta;	Nga mbështetja IPARD (IPA 2011) për periudhën janar - dhjetor 2014 janë bërë 81 aplikime prej të cilave 34 qysh në thirrjen e parë, 19 aplikime në thirrjen e dytë dhe 28 në thirrjen e tretë. Fondi i aplikueshëm për këtë masë për të tre shpikjet ishte 13.8 milion euro.	Për periudhën 2015-2017 parashikohen të mbështeten: 95 projekte, me një vlerë të përgjithshme prej 35.5 milione euro, 95 projekte modernizimi për ndërmarrjet me rendiment dhe 95 ndërmarrje që modernizohen gradualisht drejt standardeve BE.	Pjesë e dimensionit E 3: mbështetje për rinovimin e biznesit	Ngushtim i dhënies së lejeve të ndërtimit Shtimi i njohurive të ekspertizës teknike në përgatitjen e aplikimeve të suksesshme	Nëpërmjet rritjes së kapaciteteve të prodhimit përmes realizimit të standardeve BE.	
			Neni 27 (1) (c) i marrëveshjes sektoriale; Aneksi 4 i marrëveshjes sektoriale		Parashikohet shtimi i vendeve të punës deri në 300.			Buxhet tregues i kontributeve të BE-së dhe shqiptare: -Kontributi i përvitshëm i BE-së : 5,3 milion euro -Kontributi i përvitshëm shqiptar: 1.3 milion euro	

Rekomandim / udhëzues politikash sipas vendeve (1)	Numri dhe titulli i masës dhe sektorit (2)	Përshkrimi i masave kryesore me rëndësi të drejtpërdrejtë në mbështetje të aftësisë konkurruese dhe rritjes ekonomike si dhe për adresimin e udhëzuesit të politikave sipas vendeve (nëse është e aplikueshme)				Lidhja me objektivat E.JL.2020	Detyrimet buxhetore/përfshi fondet e angazhuara IPA	Elementët cilësorë	
1.Finalizim dhe miratim i strategjisë sektoriale të transporteve dhe plani kombëtar shqiptar mbi transportet (ANTP)	Masat e infrastrukturës së transporteve (3 Masa) 1.1 Transporti rrugor 1.2 Transporti hekurudhor 1.3 Transporti detar	Objektivat kryesore dhe rëndësia për konkurrencën dhe rritjen ekonomike (3)	Përshkrimi i masës (4)	Mjetet ligjore/administrativ e (5)	Grafik i progresit të realizuar në 12 muajt e fundit (6)	Grafik mbi hapat e ardhshëm (deri në tre vjet) (7)	Kontributi i vlerësuar për planin e veprimit kombëtar E.JL.2020 (8)	Sfidat e veçanta/rreziqet në zbatimin e masave (9)	Ndryshim i përgjithshëm dhe vjetor në të ardhurat dhe shpenzimet qeveritare (raportuar në milion monedhë vendase) Kontribut IPA (burim dhe sasi të (10)
		Përshpejtim i integritetit të sistemit të transporteve, krijimi i një tregu të integruar, që mbështet kërkesën për zhvillimin e transportit.	Strategjia sektoriale e Transporteve	Vendim i Këshillit të Ministrave	Hartuar pjesërisht	Finalizim brenda 2015		Asnjë	përafërsisht 300.000 Euro (IPA)
		ANTP	Vendim i Këshillit të Ministrave	Hartuar pjesërisht	Finalizim brenda 2015		asnjë	përafërsisht 1.000.000 Euro (IPA)	

		1.1 Transporti mugor	1.1.1 Përfundim i punimeve sipas standardeve (Tiranë – Elbasan);	Investim fizik	Në vijim	2015		Asnjë	300 milion USD (222.7 mil huaja IDB; 50 mil, hua e Fondit Abu Dabi; 20.4 mil OFID OPEC; 7mil Qev. shqiptare).
			1.1.2 Përfundim i Rrugës së Arbrit;	Investim fizik	Në vijim	2017		Asnjë	PPP Projekti ka një nevojë të vlerësuar financiare prej 270-300 Milionë USD
			1.1.3 Përmirësim i sigurisë mugore	Investim fizik					PPP
		1.2 Transporti hekurudhor	1.2.1. Kodi/ligji hekurudhor	Ligj	Në vijim			Asnjë	----
				Investim fizik		2015		Asnjë	
		1.3 Transporti detar	1.3.1 Rehabilitim i infrastrukturës dhe superstrukturës së portit të Vlorës	Investim fizik	Në vijim	2016		Asnjë	15.3 milionë Euro (Kooperacioni italian)
			1.3.2 Përmirësim i portit të Sarandës	Investim fizik	Në vijim	2015		Asnjë	
			Thellim dhe pastrim i portit të basenit të Shëngjinit		Në vijim	2015		Asnjë	150 milionë LEK (Buxhet i qeverisë shqiptare)
					në vazhdim				

2. Furnizimi me ujë dhe sistemi i kanalizimit të ujërave të zeza në Shqipëri	Furnizimi me ujë dhe Infrastruktura e ujërave të zeza (2 Masa) 2.1 Reforma strukturore 2.2 Projekti i furnizimit me ujë dhe kanalizimit të ujërave të zeza në Durrës	Përmirësimi i kushteve të jetesës së popullatës	2.1 Reformë strukturore 2.2 Projekti i Furnizimit me ujë dhe kanalizimeve të ujërave të zeza në Durrës	Masë ligjore Investim fizik	Në vijim Fillon në 2015	Menjëherë pas reformës administrative 2018		Asnjë Asnjë	---- 62.5 milionë Euro (Banka Botërore)

Rekomandim / udhëzues politikash sipas vendeve (1)	Numri dhe titulli i masës dhe sektorit (2)	Përshkrimi i masave kryesore me rëndësi të drejtpërdrejtë në mbështetje të aftësisë konkurruese dhe rritjes ekonomike si dhe për adresimin e udhëzuesit të politikave sipas vendeve (nëse është e aplikueshme)					Lidhja me objektivat EJT2020		Detyrimet buxhetore/përfshirja e fondet e angazhuara IPA	Elementët cilësorë
		Objektivat kryesore dhe rëndësia për konkurrencën dhe rritjen ekonomike (3)	Përshkrim i masës (4)	Mjetet ligjore/administrative (5)	Grafiku i progresit të realizuar në 12 muajt e fundit (6)	Grafiku i hapave të ardhshëm (deri në tre vjet) (7)	Kontributi i vlerësuar në planin e veprimit kombëtar EJT2020 (8)	Sfidat e veçanta/rreziqet në zbatimin e masave(9)	Ndryshimi i përgjithshëm dhe vjetor në të ardhurat dhe shpenzimet e qeverisë (raportuar në milion monedhë vendase) Kontribut IPA (burimi dhe sasitë) (10)	Përshkrim cilësor i ndikimeve të parashikuara dhe vendosja e tyre në kohë (11)
Inkurajim i konkurrencës në të gjitha fushat e politikave që prekin SME-të (SC TITC rekomandim 2014)	3.1 Mbështetje për novacione në biznes dhe konkurrueshmëri në shënim: Novacioni në këtë pjesë nuk përfshin R&D	Rritje e mundësive novatore dhe ndryshimeve teknologjike për SME-të	3.1.1 Zbatimi efektiv i "Fondit të konkurrencës 2014-2017" dhe "Fondit për Novacione 2015-2017", që përfshin por nuk kufizohet në fuqizimin e dialogut me sektorin privat mbi përdorimin e fondeve, monitorimin e përhershëm të ndikimit, rritjen e vetëdijes nëpërmjet përhapjes së shembujve/praktikave më të mira.	Aktet ligjore ekzistuese: Dekreti i qeverisë nr.635, dt 1.10.2014, (Strategjitë BIDS) Dekret i qeverisë nr 419, dt. 15.05.2013, Aktet e ardhshme ligjore: 1. Dekret i ri i qeverisë mbi fondin e Inovacionit 2015-2017 2. Ripërtëritje e fondit të Konkurrencës 2016-2018	1. AIDA ka marrë dhe ka shqyrtuar 36 (tridhjetë e gjashtë) aplikime për fondin e Konkurrencës, prej të cilave, 21 aplikime janë miratuar me një disbursim prej 23 milionë LEK.; 2. 33 kompani kanë aplikuar për fondin e inovacionit, prej të cilave 24 projekt-ide janë miratuar me një disbursim prej 8,7 milionë LEK 3. Krahasim ndërgjegjësimit me rajonet e ndryshme të vendit në bashkëpunim me CCI për të dy fondet	Miratim i dekretit qeveritar për "Fondin e Inovacionit për 2015-2017" Ripërtëritje e Fondit të konkurrencës për 2016-2018 Gjatë 2016-2017 do të kryhet monitorim i përhershëm dhe krahasim ndërgjegjësimit	1. Dimensioni K3, K6 i planit të veprimit kombëtar EJT 2020 ; konkurrenca, 2. Rritje e eksporteve me 9% në vit	1. disponueshmëria e mjeteve financiare nga buxheti i shtetit 2. Mundësi kombinimi mes fondit publik me mbështetjen financiare të donatorëve 3. Kapacitete të sektorit privat për thithjen e fondeve publike	Parashikim buxhetor, financiar 1. Fondi i konkurrencës 58 milionë LEK; 2. Fondi i inovacionit 40 milionë LEK;	Diversifikimi i produkteve të eksportit, përmirësime teknologjike dhe rritje e kapaciteteve prodhuese. Rritje e eksporteve me 9% në vit, Rritje e numrit të SME-ve me 1.7% në vit dhe rritje e numrit të punonjësve të rinj me 5% në vit.

		Rritje e pjesëmarrjes së kompanive shqiptare në COSME	3.1.2 Pjesëmarrje efektive në COSME dhe monitorim i aplikacioneve/projekteve	Aktet ligjore ekzistuese: Dekret i qeverisë nr. 781, dt 19.11.2014 Akte ligjore në pritje: Miratim përfundimtar i marrëveshjes COSME në Këshillin e ministrave	Përgatitje për nënshkrimin e COSME-s	Gjatë 2015 1. Seminar me partnerët për paraqitjen dhe shpjegimin e kërkesave dhe udhëzimeve të COSME 2. Krahësim i rritjes së ndërgjegjësimit për rritjen e njohurive dhe kuptimit për COSME Gjatë 2016 3. Stimulim i ngritjes së konsorciumit të ri për pjesëmarrje në COSME 4. Monitorim i përhershëm i projekteve të përzgjedhura gjatë krejt periudhës 2015-2017	1. Dimensioni K3, K6 i planit të veprimit kombëtar; konkurrenca,	1. Mungesë e njohurive mbi COSME-n dhe kritereve të saj 2. Mungesë e kapaciteteve në përgatitjen e propozimeve të biznesit	Kontribut nga buxheti shtetëror ndaj COSME-s me 235 mijë euro në vit (2015-2017);	1. Përmirësimet e teknologjisë dhe rritje e kapaciteteve prodhuese. 2. Të paktën një aplikim fitues për vitin e parë
		Rritje e kapaciteteve të COSME-s për inovacion	3.1.3. Futje e skemave me kuponë në inovacion që sigurojnë grante për mbulimin e ekspertizës teknike për SME –të novatore	Aktet ligjore ekzistuese: Dekreti qeveritar nr.635, dt 1.10.2014, (Strategjitë BIDS)	Vlerësim konceptual për ngritjen e skemës novatore me kuponë	Gjatë 2015: 1. Takime konsultative mbi konceptin dhe objektivat e skemave të inovacionit 2. Miratim i skemës së inovacionit Aktet ligjore në pritje: Miratim i dekretit qeveritar për skemën e kuponëve novatorë; 3. Zbatimi i fazës pilot gjatë 2016-2017 monitorim i përhershëm dhe vlerësim i efektivitetit të skemës	1. Dimensioni E 3: Mbështetje e novacionit të biznesit	1. Disponueshmëria e fondit publik 2. Gatishmëria e donatorëve për të kontribuar në skemë 3. Disponueshmëria e Asistencës Teknike 4. Kapacitete administrative për zbatimin e skemës	9 milionë LEK për 2015-2017	Fuqizim i bashkëpunimit trepalësh midis sektorit privat, akademisë dhe qeverisë ; 25 kompani përfitojnë gjatë fazës pilot

Stimulum i aksesit për financim (Progres raporti BE 2014)	3.2 Përmirësim i aksesit për financim	Rritje e mundësive financuese dhe ulje e kostonë së kreditit	3.2.1 Mbikëqyrje e zbatimit të programit të asistencës së integruar për SME-të shqiptare dhe mbështetje e pjesëmarrjes së SME-ve në program	Aktet ligjore ekzistuese: 1. Miratimi i marrëveshjes financiare, program që hyri në fuqi më 12 korrik 2014; Aktet ligjore që priten: Në këtë fazë nuk priten akte specifike ligjore	1. Miratim i programit të financimit 2. Krahësim ndërgjegjësimi mbi kriteret, udhëzimet dhe kërkesat e programit, veçanërisht për linjat e kreditit dhe fondin e garancisë	1. Monitorim i përhershëm i efektivitetit të programit dhe vlerësim i ndikimit mbi SME-të	Dimensioni K3, K6 i planit të veprimit kombëtar EKL 2020	1. Thithje e ulët e fondeve nga sektori privat 2. Mungesë e kapaciteteve në përgatitjen e propozimeve të projekteve	1. Asnjë detyrim financiar për buxhetin e shtetit 2. Fondi i dhënë nga qeveria italiane (15 milionë EUR prej të cilave: 11 milionë euro linjë krediti, 2,5 milionë EUR fond garancie, dhe 1,5 milionë EUR TA)	Shtim i kapaciteteve prodhuese të SME-ve; rreth 25 projekte fitues çdo vit.
		Mbështetje e grave në biznes dhe këshillime fillestare për lehtësimin e hyrjes në treg dhe në rritjen ekonomike	3.2.2 Rritje e mundësive financuese për grupe të veçanta SME-sh, veçanërisht për gratë dhe Këshillimin, subvencionim i huave për gratë dhe grante për Këshillim.	Akte ligjore ekzistuese: 1. Dekret i qeverisë nr. 592, dt 10.09.2014 për krijimin e fondit të Grave në Biznes"; 2. Dekret i qeverisë nr. 593, dt 10.09.2014 për krijimin e Fondit të Këshillimit; akte ligjore në pritje: Nuk planifikohen akte të tjerë ligjorë	1. miratim i fondit të grave në Biznes dhe i fondit të këshillimit; 2. Miratim i rregullores për funksionimin e fondit; 3. Fushatë ndërgjegjësimi për të dy fondet në rajone të ndryshme të vendit.	Gjatë 2015 1. Zbatimi efektiv i fondeve 2. Monitorim i përhershëm i efektivitetit të zbatimit gjatë krejt periudhës.	Dimensioni K3, K6 i Planit të Veprimit Kombëtar EKL 2020	1. Thithje e ulët fondesh nga ana e grave Biznesmene si edhe fondeve të këshillimit. 2. Mungesë e kapaciteteve për përgatitjen e projekt-propozimeve.	Fond I grave në biznes - 24 milionë LEK 2015-2017; 2. Fondi I këshillimit - 23 milionë LEK 2015-2017	Mundësi të shtuara për gratë dhe këshillimin e projekteve për një kreditim më të lehtë; rreth 400 gra biznesmene do të përfitojnë nga krejt periudha e fondit; Shtim i numrit të ndërmarrjeve të drejtuara nga gratë nga 28% në 2013 deri në 32% në 2017.

		Procedura konkrete e të përmirësuar për procesin e falimentit	3.2.3 Përmirësim i procedurave të falimentit	Akte ligjore ekzistuese: 1. Ligji nr. 8901 i 23.05.2002 “Mbi falimentin dhe zbatimin e rregullores së akteve të ardhshme ligjore; 2. Amendimin i ligjit nr. 8901 dt 23.05.2002 “Mbi falimentin dhe rregullat e zbatimit përkatës	1. 109 kërkesa për faliment të vlerësuar gjatë 2014. 2. Konsultim dhe diskutime rreth tryezës së rrumbullakët mbi zbatimin e ligjit ekzistues. 3. Hartimi fillestar i amendimit është gati.	1. Adoptim i ndryshimeve ligjore dhe rregullave të zbatuara.	Nuk përdoret	1. Vonesë në miratimin e procesit 2. Mungesë e njohurive nga ana e sektorit privat 3. Mungesë e kapaciteteve administrative nga ana e administratorëve e mbi falimentin	1. Asnjë detyrim financiar për buxhetin e shtetit 2. Fondi për AT i dhënë nga IFC	1. Riorganizim i kompanive 2. Maksimizim i vlerës së asetëve për shpërndarje të plotë tek kreditorët 3. Reduktim i kohëzgjatjes së procedurës së falimentit 4. Reduktim i kostove administrative 5. Zbulim i veprimeve abuzive dhe të mashtrimit në procedurën e falimentit
4. Përmirësim i mjedisit të biznesit (Progres raporti BE 2014)	4.1 Reduktim i barrës rregullatore të biznesit	Përmirësim i cilësisë së shërbimeve dhe reduktim i kostove administrative për bizneset	4.1.1 Shkrimje e QKR-së dhe QKL-së për mundësimin e krijimit të një shërbimi të një dritareje të vetme për e-regjistrimi dhe licencim.	Aktet ligjore ekzistuese: Dekret i qeverisë nr.635, dt 1.10.2014; Dekret i qeverisë nr. 591, dt 10.09.2014; Ligji nr. 9723, dt. 3.05.2007 “Mbi Qendrën Kombëtare të Regjistrimit” dhe zbatimin rregulloreve Ligji nr. 10081, dt. 23.22.2009, “Mbi licencimin, lejet dhe autorizimet në Republikën e Shqipërisë” dhe rregulloret e zbatimit, aktet ligjore që priten: Ligji i ri mbi shkrimin e QKR-së dhe QKL dhe rregulloret për t'u zbatuar	1. Vlerësim mbi potencialet për shkrimin e QKR-së dhe QKL-së 2. Modeli për institucionin e ri është projektuar dhe miratuar 3. Plani i veprimit për hapat e mëtejshëm është përgatitur 4. Investimet IT në QKR për mundësimin e e-regjistrimit 5. Krahësim vetëdijeje për sa i përket institucionit të ri	Gjatë 2015: 1. Miratim i ndryshimeve ligjore 2. Përgatitje e ndërfaqes për regjistrimin elektronik nëpërmjet një aplikimi ueb 2015-2016 3. Investim fizik për institucionin e ri 2017 4. Vlerësim mbi ndikimin ndaj SME-ve	Dimensioni C1 i planit të veprimit kombëtar EJM 2020	1. Përputhshmëri e të dy institucioneve (institucionale, kulturore, etj.) 2. Nuk janë angazhuar fonde për investim fizik (përafërsisht 70 milion lek)	Përafërsisht 70 milionë LEK, të pa angazhuara për 2015 TA për hartim ligjor siguruar nga GIZ	1. Reduktim me 30% i vizitave në QKR dhe 10% në dritaret rajonale 2. Sigurim online i dokumentacionit të ndryshëm për bizneset , mbi bazën e kërkesës, për 50% të kërkuësve më 2015 dhe 100% vitet vijues; 3. Dosje online e raporteve financiare 4. Reduktim i regjistrimit nga 24 orë në 8 orë Brenda 2015

		Thjeshtim i procedurave të nxjerrjes së autorizimeve dhe reduktimi i kostove të biznesit	4.1.2 Prezantimi i reformës liberalizuese, veçanërisht për sa i përket skemës së autorizimit.	Akte ligjore ekzistuese: Dekret i qeverisë nr.635, dt 1.10.2014; Ligji nr. 10081, dt 23.22.2009, "Mbi licencimin, lejet dhe autorizimet në Republikën e Shqipërisë" rregullat e zbatimit, Urdhër i Ministrit MEDTE nr 461, i 2014 mbi ngritjen e EG për përfundimin e skemave të autorizimit akte ligjore në pritje: Ndryshimet ligjore janë në varësi të rishikimit ligjor të sistemit të autorizimeve në fuqi	1. Ngritje e EG 2. Inventari paraprak i autorizimeve është përgatitur	Gjatë 2015 1. Finalizim i inventarit të krejt autorizimeve në fuqi, 2. Kontroll i nevojës për heqjen e krejt autorizimeve atje ku është e mundur; 3. Futje e përfshirjes së autorizimit në sistemin QKL përmes amendimit të dekretit të qeverisë nr. 538, dt. 26.05.2009 Gjatë 2016-2017 Ndryshime të tjera legjislative sektoriale sikurse parashihet në ushtrimin e kontrollit.	Dimensioni C1 i planit të veprimit kombëtar ETL	Rezistencë institucionale ndaj ndryshimit Vonesa në hartimet ligjore, aftësi të kufizuara administrative për kryerjen e reformës	Asnjë detyrim financiar për buxhetin e shtetit 2. Fondi i dhënë nga GIZ	Objektivi është të hiqen deri në 10 autorizime dhe formatohen 20 të tjerë.
		Procedura bllok në të gjitha fushat që prekin veprimtarinë e biznesit	4.1.3 Monitorim i përhershëm dhe vlerësim i planit të veprimit 2014-2016 për lehtësimin e procedurave për zhvillimin e biznesit	Akte ligjore ekzistuese: Dekret i qeverisë, nr.635, dt 1.10.2014; dekret i qeverisë nr. 591, dt 10.09.2014; Urdhër i Kryeministrit nr. 30, dt 30.1.2014 akte ligjore në pritje: Nuk ka	1. Analizë e plotë lidhur me situatën aktuale në indikatorët e bërjes biznes 2. Ngritje e EG-së ndërinstitucionale 3. Adoptim i planit kombëtar për lehtësimin e bërjes biznes	Gjatë 2015 1. Amendime ligjore në përputhje me dekretin e qeverisë nr. 591, dt 10.09.2014 në përgatitje e sipër 2. Monitorim i zbatimit të planit të veprimit dhe përgatitje e raportit për Kryeministrin 3. Propozim ndryshimesh në planin e veprimit, nëse është e nevojshme 4. Konsultim me sektorin privat lidhur me reformën e axhendës dhe ndryshimet e nevojshme 5. Informim i partnerëve ndërkombëtarë mbi ecurinë e reformës Hapat për 2016-2017 varen nga vlerësimi i kryer gjatë gjysmës së parë të 2015	Dimensioni C1 i planit të veprimit kombëtar ETL	1. Hartim në kohë dhe miratim i akteve ligjore 2. Ruajtje e inercisë së reformës 3. Disponueshmëria e Asistencës Teknike	Kosto administrative e stafit	Rezultatet e pritshme: 5 procedura dhe vetëm 60 ditë për marrjen e lejes së ndërtimit; depozitim elektronik i dosjes jo më shumë se 10 herë në vit dhe taksë e njëkohshme për depozitim elektronik dhe e-pagesën; vetëm 3 procedura dhe 45 ditë në marrjen e një lidhjeje të re elektrike; shërbim regjistrimi në një sportel, brenda 4 ditë maksimum.

5. Fuqizim i bashkëpunimit rajonal (MSA neni 12) dhe zbatimin i CEFTA-s në një mënyrë konstruktive	5.1 rritje e integritetit tregtar	Lehtësim i procedurave të import-eksporteve dhe reduktim i kostove administrative të biznesit	5.1.1 Reduktim i kostove administrative dhe eliminim i barrierave tregtare jo tarifore: I) reduktim i dokumentacionit që shoqëron importet dhe eksportet ii) përmirësimi i procedurave për eksportet dhe importet (iii) Futje e menaxhimit të riskut për produktet bujqësore.	Aktet ligjore ekzistuese; Dekret i qeverisë nr.635, dt 1.10.2014. Dekret i qeverisë nr. 591, dt 10.09.2014 "Plani i veprimit për bërjen biznes 2014-2016" Në pritje: 1. Amendimi i Urdhrit të Ministrit të Bujqësisë nr. 72, dt 15.03.2011 për certifikatën e origjinës 2. Ndryshimet ligjore për eliminimin 100% të kontrolleve fizike për produktet bujqësore që vijnë nga vendet OECD 3. Ndryshimet ligjore për unifikimin e kërkesave gjuhësore për certifikatat që shoqërojnë produktet në import-eksport	1. Analizim i numrit të dokumenteve dhe procedurave në fushën e import-eksportit. 2. Rekomandimet janë përgatitur dhe miratuar	Gjatë 2015 1. Përfundim i hartimit të draftit ligjor dhe kryerje në vijimësi e monitorimit të zbatimit 2. Krijimi i Dritares së Vetme në sistemin doganor do të nisë më 2015. Objektivi duhet të finalizohet brenda 2017 Gjatë 2016-2017 futje e menaxhimit të riskut për produktet bujqësore	Dimensioni A3 i planit kombëtar të veprimit Rritje e eksporteve të mallrave me 9% në vit dhe me 19% si përqindje eksportesh për PBB në 2017 nga 16% që ishte në 2013	1. Bashkëpunim midis doganave dhe agjencive të tjera kufitare. 2. Kapacitete administrative të agjencive kufitare 3. Disponueshmëria e Asistencës Teknike	Buxhet IFC 90 milionë LEK deri më 2017 Buxhet i shtetit 9 milionë LEK deri më 2007, ende i paangazhuar për Dritaren e Vetme për 2015, 42 milionë LEK	1. Reduktim i barrierave doganore nëpërmjet reduktimit të numrit të dokumenteve në import eksport deri në 5. 2. Përqendrim i duhur i procedurave në kufi. 3. Rritje në eksportet e mallrave me 9% në vit dhe 19% si përqindje e eksporteve për PBB më 2017, nga 16% që ishte më 2013
		Tregu i hapur për shërbimet do të rrisë potencialet e tregtisë	5.1.2. Liberalizim i tregtisë së shërbimeve me vendet e rajonit dhe Turqinë	Dekret i qeverisë nr.635, dt 1.10.2014; Marrëveshja e Tregtisë së Lirë me CEFTA-n dhe Turqinë.	1. Ngritje e grupit negociatorë për CEFTA-n 2. Negociatat me CEFTA-n kanë nisur zyrtarisht dhe janë përgatitur ofertat paraprake.	Grafiku do të varet nga zhvillimet në negociatat me CEFTA-n. Objektivi është që negociatat të përfundojnë më 2016. Gjatë 2015 do të nisnin negociatat Gjatë 2016 negociatat me Turqinë do të përfundojnë, ndërsa finalizimi i procedurave të brendshme ligjore do të përfundojë brenda 2017	Dimensioni A1 i planit kombëtar të veprimit	1. Mirëkuptimi reciprok dhe vullneti për arritjen e një niveli më të lartë në liberalizimin e vizave brenda CEFTA-s. 2. Detyrimi politik për nënshkrimin brenda CEFTA-s	Kosto administrative e e stafit	Liberalizim i tregtisë së shërbimeve dhe rritje e eksportit të shërbimeve me vendet CEFTA dhe Turqinë
		Reduktimi i kostove për bizneset në tregtinë bilaterale me Kosovën	5.1.3 Reduktim i pengesave në logjistikën tregtare dhe harmonizim i procedurave me Kosovën me synimin për harmonizimin e standardeve, vlerësimin e prokurave të konformitetit dhe lehtësimin e	Aktet ligjore ekzistuese: Marrëveshje me Shqipërisë dhe Kosovës për promovimin e lehtësimeve tregtare; Plan i përbashkët veprimi për lehtësimin e tregtisë midis Shqipërisë dhe Kosovës është përgatitur Akte ligjore në pritje:	1. Pasi i veprimit që mbulon TBT-në, SPS-në dhe barrierat administrative është përfunduar 2. Tre grupe të përbashkëta pune në fushën e TBT, SPS dhe barrierave administrative janë	Gjatë 2015 , Përgatitje e marrëveshjes së njohjes së procedurave të vlerësimit të konformitetit me Kosovën; Identifikimi i produkteve me interes reciprok	Dimensioni A3 Plani kombëtar të veprimit	Kapacitete administrative për zbatimin e Bashkëpunimit midis doganave dhe agjencive të tjera kufitare mes dy vendeve;	Kosto administrative e e stafit	Reduktim i barrierave tregtare në tregtinë bilaterale me Kosovën. Bashkëpunim në rritje midis agjencive kufitare. Rritje e vëllimit tregtar me 10%, në

			procedurave kufitare për produktet me interes reciprok	Nuk ka akte ligjore specifike në këtë fazë	ngritur.					vit
		Promovon eksportet	5.1.4 Promovim i produkteve "Made in Albania"	Akte ligjore ekzistuese Dekret i qeverisë nr.635, dt. 1.10.2014; Dekret i qeverisë nr. 419, dt. 15.05.2013, i ndryshuar Akte ligjore në pritje: ripërtëritja e fondit të konkurrencës për 2016-2018	36 (tridhjetë e gjashtë) aplikime të marra dhe të shqyrtuara për Fondin e konkurrencës, prej të cilave, 21 aplikime janë miratuar me një total disbursimi prej 23 milion lekë;	Gjatë 2015 1. Ripërtëritje e Fondit të konkurrencës për 2016-2018 2. Krahësim i vetëdijes në të gjithë vendin 3. Raport final i monitorimit për periudhën 2013-2015 Gjatë 2015-2017 Pjesëmarrje në panaire tregtare, ekspozita dhe veprimtari të tjera për promovimin e eksporteve	Dimensioni K6 I planit kombëtar të veprimit	1. Buxhet shtetëror I pamjaftueshëm 2. Përmasat e kompanive eksportuese në Shqipëri dhe kapacitetet përkatëse të tyre	Vlera e përafërt e fondit të konkurrencës 2016-2018, 60 milionë LEK	Rritje e eksporteve të mallrave me 9% në vit dhe me 19% si përqindje e eksporteve për PBB më 2017 nga 16% që ishte më 2013
5.2. Forcimi dhe promovimi i politikës së IHD-ve	Promovon investimet e drejtpërdrejta në sektorët me rëndësi strategjike; në zonat ekonomike (parqet industriale)	5.2.1 Stimulim i investimeve të reja në sektorët strategjikë përmes zbatimit të një ligji të posaçëm për investimin strategjik dhe një ligji të ri mbi PPP-të; përmirësim i CRM nëpërmjet AIDA.	Akte ligjore ekzistuese Dekret i qeverisë nr.635, dt. 1.10.2014; Ligji nr 7764 i 2.11.1993 "Mbi investimet e huaja" Ligji nr. 125/2013 "Mbi koncesionet dhe partneritetet private dhe publike" dhe Ligji nr. 88/2014 "Për disa ndryshime në ligjin 125/2013" Ligji nr. 9789 dt. 19.07.2007 "Mbi krijimin dhe funksionimin e zonave ekonomike"	1. Identifikimi i sektorëve strategjikë ka përfunduar 2. Projektligji mbi investimet strategjike ka përfunduar 3. Projektligji mbi PPP ka përfunduar 4. Ngritje e EG për ndryshimin e ligjit mbi zonat ekonomike 5. Krijimi bazë të dhënash-it për investitorët e huaj	Gjatë 2015 1. Miratim i ligjit të ri mbi investimet strategjike 2. Miratim i ligjit të ri mbi PPP 3. Krahësim vetëdijëje mbi dobitë që rrjedhin nga ligjet e reja. 4. Miratim i ligjit të ndryshuar mbi zonat ekonomike 5. Shndërrim i AIDA-s si një sportel i vetëm për CRM Gjatë 2016-2017 zbatim efektiv i ligjit të ri Vlerësim i ndikimit mbi rritjen e FDI	Dimensioni C 1 i planit kombëtar të veprimit	1. Konkurrencë në rritje nga vendet e tjera të rajonit. 2. Rënie FDI gjatë vitit të kaluar; 3. Vonesa potenciale gjatë procesit të miratimit 4. Kapacitete administrative për zbatimin ligjor.	Kosto administrative e stafit	Rritje në ardhjen e FDI-ve me 5% në vit Rritje e FDI si përqindje e PBB-së nga 8.3% në 2013 në 9% në 2017	
	Promovimi i Shqipërisë si një destinacion investimesh	5.2.2 Promovim i Shqipërisë në ngjarje ndërkombëtare me synimin për tërheqjen e investimeve të huaja të drejtpërdrejta (FDI)	Jo i aplikueshëm	Gjatë 2014 Pjesëmarrje në 12 aktivitete promovionale	2015-2016 Pjesëmarrje në 8 veprimtari me karakter promovional	Dimension i C 1 i Planit kombëtar të Veprimit	Imazh i përmirësuar i Shqipërisë Interes i shtuar për të investuar në Shqipëri	Kontributi i Buxhetit shtetëror në 133 milion LEK	j.a	

KËRKESË**Nr. 633, datë 28.1.2015****PËR SHPRONËSIM PUBLIK**

Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës shpall kërkesën për shpronësim, për interes publik, të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga ndërtimi i segmentit rrugor “Unaza e Madhe Tiranë” (segmenti “Kopshti Botanik-Sauk i Vjetër”, shtesat).

Subjekti kërkues i këtij objekti është Autoriteti Rrugor Shqiptar.

Me anë të këtij publikimi në shtyp kërkojmë të vëmë në dijeni personat të cilët preken nga ky shpronësim. Vënia në dijeni konsiston në masën e vlerësimit të llogaritur, në bazë të vendimit nr. 138, datë 23.3.2000 të Këshillit të Ministrave, “Për kriteret teknike të vlerësimit dhe përllogaritjes së masës së shpërblimit për pasuritë pronë private që shpronësohen, të pasurive që zhvlerësohen dhe të të drejtave të personave të tretë, për interes publik”, të ndryshuar, për pronarët sipas listës emërore bashkëlidhur.

Pronarët që kanë emrin në listën emërore dhe personat e tretë, brenda 15 ditëve nga plotësimi i

këtij afati për publikim, kanë të drejtë të paraqesin pretendimet e tyre lidhur me çmimin, sipërfaqen, titullin e pronësisë apo llojin e pasurisë që kanë në pronësi, të shoqëruara me dokumentet përkatëse në ministrinë kompetente (Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës).

Ky publikim bëhet për pasurinë e llojit “arë dhe truall”.

Pronarët do të kompensohen për efekt shpronësimi pas miratimit të kërkesës për shpronësim nga Këshilli i Ministrave dhe pasi të kenë paraqitur dokumentacionin respektiv të pronësisë pranë Autoritetit Rrugor Shqiptar (subjekti kërkues në bazë të ligjit nr. 8561, datë 22.12.1999 “Për shpronësimin dhe marrjen në përdorim të përkohshëm, të pasurisë pronë private për interes publik”).

Vlera totale e shpronësimit është 76 820 382 (shtatëdhjetë e gjashtë milionë e tetëqind e njëzet mijë e treqind e tetëdhjetë e dy) lekë.

MINISTRI I TRANSPORTIT DHE
INFRASTRUKTURËS
Edmond Haxhinasto

REPUBLIKA E SHQIPËRISE
Ministria e Transportit
Autoriteti Rrugor Shqiptar
Sektori shpronësimeve

LISTA E PRONARËVE (PËR PUBLIKIM) QË SHPRONËSOHEN SI REZULTAT I NDËRTIMIT TË RRUGËS "UNAZA E MADHE TIRANË"
Segmenti "Kopshti Botanik - Sauk i Vjetër" (shtesat)

Nr	PRONARI			Z. kadastrale	Nr. pasurie	Lloji pasurie	Sipërfaqja (m2)	Sipërfaqe shpronësimi (m2)	Çmimi	Vlera totale (lekë)	Shënime
	Emri	Atësia	Mbiemri								
1	QAZIM	HAXHI	BRARI	8270	8/324	Truall	1735	843	8,528	7,188,683	KONFIRMUAR
2	QAZIM	HAXHI	BRARI	8270	8/293	Truall	1265	307	8,528	2,617,943	KONFIRMUAR
3	B/PRONËSI BRARI			8270	8/382	Truall	65	45	8,528	383,738	KONFIRMUAR
4	B/PRONËSI BRARI			8270	8/292	Truall	1087	74	8,528	631,035	KONFIRMUAR
5	DRITA	(B.P)	SULCE	8270	8/405	Truall	281	74	8,528	631,035	KONFIRMUAR
6	BASHKIM	ISE	ULAJ	8270	8/404	Truall	281	101	8,528	861,278	KONFIRMUAR
7	LAVDIJE	FERIT	BAKALLI	8270	8/147	Truall	938	302	8,528	2,575,305	KONFIRMUAR
8	LAVDIJE	(B.P)	XHAJA	8270	8/146	Truall	1500	526	8,528	4,485,465	KONFIRMUAR
9	B/PRONËSI BRARI			8270	8/276	Truall	850	387	8,528	3,300,143	KONFIRMUAR
10	MEXHIT	HAMDI	BRARI	3292	153/133	Truall	320	320	8,528	2,728,800	KONFIRMUAR
11	B/P PETI			8280	1/394	Truall	3934.6	3191	8,528	27,211,253	KONFIRMUAR
12	MUHARREM	MEHMET	MUCA	3292	7/58	Are	3950	2940	2,622	7,709,165	KONFIRMUAR
13	DAFINA	(B.P)	POJANI	3292	354	Are	1000	1000	2,622	2622165	BLLOKUAR B.N.T
14	XHOVANE	HYSEN	GARUNJA	8280	1/86	Truall	1111.2	454	8,528	3871485	PROCES KONFIRM
15	PAIDENTIFIKUAR			8270	8/501	Truall	546	169	8,528	1441147.5	PROCES KONFIRM
16	PAIDENTIFIKUAR			3266	75/39	Truall	212	70	2,622	183551.55	PROCES KONFIRM
17	SOSE	VESEL	BOSHNJAKU	3266	75/49	Truall	880	7	2,622	18355.155	PROCES KONFIRM
18	FERIT	RESHIT	BRAHJA	3266	75/75	Truall	1125	59.5	2,622	156018.8175	PROCES KONFIRM
19	KRESHNIK		BRAHJA	3266	75/87	Truall	625	87	2,622	228128.355	PROCES KONFIRM
20	SAMI		BRAHJA	3266	75/67	Truall	1177	25	2,622	65550	PROCES KONFIRM
21	PERPARIM	SHYQYRI	HARIZI	3266	75/85	Truall	300	54	2,622	141588	PROCES KONFIRM
22	NAZMI	JONUZ	PETI	8280	1/430	Truall	6000	911	8,528	7768552.5	PROCES KONFIRM
	SHUMA							11946.5		76,820,382	

KËRKESË

Shtetasja Refie Qefa kërkon, pranë Gjykatës së Rrethit Lushnjë, shpalljen të zhdukur të shtetasit Ymer Qefa, i datëlindjes 27.4.1951, lindur në fshatin Salbeg, rrethi Durrës dhe banues në Lushnjë.

KËRKUESE
Refie Qefa

KËRKESË

Shtetasja Sonila Shehu kërkon pranë Gjykatës së Rrethit Tiranë, shpalljen të zhdukur të shtetasit Denis Jangulli, i datëlindjes 23.1.1985, lindur në Dibër, Peshkopi dhe banues në Tiranë.

KËRKUESE
Sonila Shehu

	Formati 61x86/8

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2015

Adresa
Bulevardi “Gjergj Fishta”,
pas ish-Ekspozitës “Shqipëria Sot”,
Tel: 042427005, 04 2427006

Çmimi 808 lekë